

یگنر مکتب

یل : ۲ - ۱۹۲۵

(۵ - ۶)

صافی : ۱ - ۲

یانوار - فئورال

Тени мактаб.

یگنر مکتب

1925. 1-2.

ЕНН МОРТОБ

1925

1-2

تونون اولكەلەرنىڭ يۇقسۇنلارنى تېزەتەتتى

كىچىكلىك

يىل : ۲ - ۱۹۲۵

صايبى : ۱ - ۲

يانوار - فيورال

آزىربايجان فىلىق مىعارىن فرىسارىنى
على رىئوتى شىراسىنىڭ آلبىس پىراغوزى جىمىرىدە

۱ ذىرئىش

باكو

عمومي مسئله لر

لەئین و معارف .

يازانی: قولى ىف مصطفى

بوتون دونيادا ايلك عمله - كندلى حكومتىك رهبرى، روسيه قوممونيست فرقه سېنيك و III بنجى بين المليك تشكىلانجيسى اولان بولداش لەئین عین زاماندا شورا به داغوزېنيك وۇسى و شورا معارفنيك الهام وېرەنى اولموشدور. مدينه گهري قالميش پرولة تازيایی اوزون مدت مبارزه ددن سوگرا مظفر جيقيش و يگى حيات قورماغا مجبور اولميش پير مملكتيك معارف مسئله له رينه بولداش لەئین بك بوبوك اهميت وېريوردى.

معارف مسئله له رى حقينده بولداش لەئينيك منظم پير اثرى بيزده يوقدور. فعله صنفنيك بوبوك رهبرى بو مسئله حقينده يالېگز پير قاچ مقاله و نطقه لر پير اقميش در. بولاردا «قېزىل يگى ليك» (Красная новь) ژورناليندا: «اجتماعى انقلاب و معارف مسئله له رى» عنوانه حال حاضره درج ايديلور. بولداش لەئينيك معارف مسئله له رينه نه قادار اهميت وېرديگى، معارفك ترقى و انكشافنا نه درجه ده داهى چه سېنه پير بول، پير اصول گوستردىكىنى او گره نمك ايچين يالېگز بو مقاله لر و نطقه له ريه آشنا اولماق كافى در. فته راسيون داخلمده كى جمهوريت له رده ن اك گيرېده قالشېنيك ايشجېله رى اولدو غېمزدان بولداش لەئينيك خلق معارفى حقينده كى فكر له رى بيزه نسبتاً داها بوبوك پير قيمت قازانير.

معارف حاکم ملتله ریک الینده آلت در.

بورژوازی و ملکدار آلینده معارف پک بویوک بیر آلت در. خصوصی مالکیته قارشى کتله ده احترام بسله مک، فعله صنفینک استعمار ایدیلمه سینه و حاکم صنفله ریک زانکینله شمه سینه باردیم ایتمک، بورژوازیانینک مطیع و کیریمش مامورینی حاضرلاماق - ایشته معارف ساحه سینده بورژوازیانینک کندی قارشیسینا قوبدوغی اساس مسئله لر بونلاردان عبارته در. علمسیز کتله بی، قارا خلقی اطاعتده ساقلاماق داها قولای اولدوغینی ثروتدار و ملکدارلار هر زمان دوشنبور و یلیبورلار. بونینک ایچین ده چار روسیه سی مکتبله ریک آچیلما سینا هر شیده ن آز چالش یوردی.

اسکی اصولنک بو نحس سیاستی هر برده ن زیاده اهالیسی غیر روس اولان اولکله ره تطبیق ایدیلیوردی. بویه اولکله ره ده هر بر مدنیت تشبثی و اقداماتی، همچنین مکتبله ریک آچیلما سی یالیز بو اولکله ی روسلاشدیرماق، چار و قاپینالیک (ثروتنک) محکمله شمه سینی تمین ایتمک مقصدیله یاپیلیردی. چار حکومتی آذربایجاندا جهاله وسعت ویریور، نادانلیغی کتیشله تیور، مسلمان روحانیله رینی حمایه ایدیور و بو یول ایله فاناتیزمینک (موهومات) بو مملکتده درینله شمه سینه یاردیم ایدیوردی.

چار حکومتینده ن سوگرا اونینک یئرینی دوتان و بیر زمان آذربایجانى اداره ایتمش اولان مساوات حکومتیده خلق معارفینک کتیشله مه سی و اهالی آراسینا بایلاماسی ایچین هیچ بیر تشبثاندا بولونمادی. بالکس موجود مکتبله ریه ده تمامیه بر باد ایتدی.

مساواتچیلار ملی بورژوازیانینک اطاعتکار نماینده لری اولدیلاریندان، هر وجهه، آقوب کلمکده اولان پروتار انقلابینا مانع اولماق

بونىڭ قارشىسىنا سەد چىكەمگە چالغىرلاردى. بونىڭ ايچىن جاھل كىتەلە آراسىندا دىنىي مەسىلەلەرنىڭ دىرىنلەشمەسىنە خەدەت ابدىيورلاردى. ايشە بونىڭ ايچىن ابدى كە بوتون مەارف ايشلەرنى يىرلى روخا - نىلەرنىڭ اىنە وىرەرمەك خەتتى وادىان قومىسارايغى تەشكىل ايتىشلەردى.

دونايىڭ مەدنىي دىنىلەن مەملىكتەلەرنىنە باقساق بورادا مەكتىپنىڭ صەفى سەجەسىنى (قاراقەدر) داھا آشكار، داھا آيدىن كۆرە يىلەرىز.

«شەتتاقۇوز».. «ئەنگلىتەردە ايتىدائى مەكتەپ» سەرلۇخەلى مەقالەسىندە («يېڭى مەكتەپ بوللارىندا» نەمرە ۴ - ۵) دىيور كە: يىر كە لوندوننىڭ ئەڭ يوقسول و ايتىدائى مەكتەپ مەدبىرلەرنىڭ يىرنىڭ آغزىندىن بولە يىر سوز چىقىدى كە: مەكتەپ مەدبىرىنى، ئەنگلىتەرنىڭ ھاكىم صەفى - خەلق مەكتەپلەرنە مەراقلا نەمايور، مەكتەپلەر ايچىن آرتىق يىر ايش كۆرمەك ايتىمەيورلەر: اونلار اوتانماز و خىاسىز جاسىنا: «خەلق ايچىن دە بۇدا كافى دەر:» دىيورلار. اونلار ھەرزمان دوشىيورلار كە يىلگى بوقسوللارنىڭ، فقراىنىڭ اىندە تەلەكەلى يىر آلت دەر. آمىرىقا پروفەسسورلارنىدان (قۇتۇتس) كەندى كىتائىنىڭ سولۇ فصلىندە: «آمىرىقانىڭ اورتا مەكتەپلەرنى پراتىق ايتىبارلە صەفى يىر مۇسەدەر» دىيور.

ايشە بورزو آزيانىڭ خەلق مەارفىلە علاقە و مەنسەبەتلى نەدەن عەبارت اولسوغى آشكار مەيدانە چىيور. اونلار بوتون مەكتەپلەرنى و مەدنىي مۇسەلەرنى كەندى صەفى ھاكىمىتەلەرنىڭ مەھافىزەسى ايچىن يىر آلت بايمەشدرلار.

بورزو آزيا مەكتەپلەرنىڭ صەفى سەجەسىنى (قاراقەدرىنى) يولداش لەنىن اوز نەطقەلەرنىڭ و مەقالەلەرنىڭ يىر نەچەسىندە قىد ابدىيور. و يىر چوقلارنىڭ، شۇرا جەمئورەتتە مەكتىپنىڭ سىياسەتەن اوزاق

اولمماسى اطرافىندە كى اغراضلارنى بويىلە جۈاب وېرىيور: «يىر چوقلارى يىزى مېم ايدىيورلار كە يىز مەكتىبى - صنفى ياپيورز؛ مەكتەپ يىزدە ابتادەن بو كۈنە قادار بويىلە اولموشدور. عالى مەكتەپ مەملەرىندە يىز ساباناز (چالیشمازالىق) مشاهدە ايدىيوروز. ايسەك بودا اونى كۈستىيور كە بويىلە مەملەر مەكتىلەرمىزى انحصار آلتىنا آلماق اىستىيورلار؛ همان مەملەر مەكتىبى صنفى يىر آلت ياماق، كندلى و فعلەلەرە قارشى يىر سلاح بىرىندە قولناماق اىستىيورلار عىجا بئش سەندەن بەرى دوام ايدەن قىلغام، قان آقتىماق - زىمىشكىش خەلقك دوشمانلارى طرفىندەن - مەكتىلەرى كندى مقصد و قابىدارى اىچىن استفادە اىتمەكەن ابلەرى كلمە مىشدە نەدەن حاصل اولموشدور؟..

(يىرىنجى عموم روسىە خلق، مەارفى قورولتايندا كى نەقەندەن)

شورا مەملىكىتىندە مەارف اىشەرى.

شورا جەمورىتىندە خلق مەارفىنىك قارشىسىندا دوران اساسى مسئلەلەر كندى كەندە بورادان ميدانە چقىور. روسىە قومونىست فرەسىنىك VIII - نجى قورولتايندا قبول ايدىلمىش يىڭى پروگرامدا قومونىستلەرىك مەارف ساحەسىندە كى وظىفەلەرى بولداش لەنىنىك ال باقىن رەبرىلىكى آلتىندا قبول ايدىلمىش در. بو فصلدە دىئىلار كە: «خلق مەارفى ساحەسىندە روسىە قومونىست فرەسى قارشىسىنا يىر مسئلە قويمايدىر كە اودا ۱۷ - نجى سەنە اوقىابىرىندەن باشلانمىش مەارف ايشىنى تاماملاقمە و نايە اىردىرمەكەن عبارەت اولمايدىر. بويىلە وظىفەدە مەكتىبى صنف حاكىمىتى اىندە، يىر مبارزە آلتى اولماقدان چە وىروب - جەمىتى صنفلەرە بولمە كى قەطعياً لغو اىتمەك

ۋ بۈ مەكتىبى - يىڭى قوممۇنىست جەمئىيىتى ياراتماق ايجىن مەھكەم يىر آلت ياپماق در.

پرولەتارىا ھاكىمىيىتى دوورەسىندە، يەنى قوممۇنىزمىيى تەماملە ھاياتە كەچىرمەك مەكەن اولاجاغى شەرطلەردى ھازىرلاماق دوورەسىندە مەكتىبىڭ ۋەزىپەسى يالىڭىز قوممۇنىزم پرىنسىپلەردىنى عەمۇمىيەتلە ھاياتە كەچىرمەك دەگىل، بەلكە تەماملە قوممۇنىزمىيى تەسىس ايدە بىلەجەك يىر نەسل تەشدىرمەك ايجىن پرولەتارىانىڭ مەھكۇرەۋى (ايدە) تەشكىلات ۋە تەربىيەۋى تەئىرىنى زەھمەتكەش كەنلەسىنىڭ يارى پرولەتار ۋە غەير پرولەتار قەسىملەردىنە كەچىرمەكەن عەبارەت اولمالىدر.

بۇنىڭ ايجىن دە يوقارىدا كۆستىرىلەن خەلق مەعارفىنىڭ اساسى مەسىئەلەردىنە استناداً شۇرا ھاكىۋەتى اسكى مەكتىبى يىڭى دەن تەشكىل ايتەك مەجبۇرىيەتتە بولىنوردى.

كەندى نەطقلەردىندە اسكى مەكتىبىڭ قەسور ۋە نەقەسانلاردىنى كۆستىرمەك ۋە يىڭى مەكتىبىڭ پروگراممىنى جەيزماق ابلە يولداش ئەنەن اسكى مەكتىبى پەك دوغرو ۋە پەك دوزكۇن اولارقا تەۋسىف ايدىيور. (قاراقەردىنى كۆستىرىيور)

مەكدار ۋ بورژۋاآزىا مەكتىبى ھەقىندە.

اسكى مەطلىقت اصولى - بورژۋاآزىا ۋ ھاكىم سەنفلەر ايجىن عالى مەكتەپ، پرولەتار ۋ كەندىلى ايجىن دە ابتدائى مەكتەپ ياراتىوردى. عالى مەكتەپلەردە - بورژۋاآزىا ۋ مەكدارلارىڭ اىمرلردىنى اطاعتكارانە يىر سورتەدە اىفا ايدەن، ھەر زامان مەاشىنىيى آر تەيرماغا چالاشان، مەكدار ۋ بورژۋاآزىانىڭ خەسۋى مەلكىيىتى مەھافىظە ايدەن مامورلار قوماندانلار ھازىرلاىوردى. ابتدائى مەكتەپلەردە ايسە كەندىلى بە لازم اولان علملەردەن ۋ قەلەردەن ھىچ يىر مەلۇمات

و بر بلمه یور یالینگز بیر نوعیله یاقشی - یامان سواد او گره دبیلوردی. فقط بو گاماقا مقابل، شریعت و علم الهی درسله ربنه ابتدائی مکتبله رده بک گه نیش میدان و بر بیلوردی.

«بویله مکتبله رده - یولداش لئنین دئیور - ایشچی اکینجیله ریک کنج نسلی تربیه ایدیلمک ده گیل، بلکه قاقالارینا بورژوازیا منافعی مدافعه ایتمک فکرلری دولدیر بیلوردی، بونلاردان زیاده سینجه منفعت آلاماق، بونلاری اطاعتکار قول حاضرلاماق، و بورژوازیانیک استراحت و ایشیزلیکینی خللدار ایتمه جک بیر طرزده تربیه و بر بیورلردی.

اسکی مکتبیکی اساسی عنصرلری: لایشمور بیر انتظام، (دیسپلین) اطرافداکی محیط، حیات و طبیعتده قطع علاقه، و از برله مه دهن باشقا بیر شی ده کیل ایدی.

البته که بویله مکتبله رده و صنف مبصرلری واسطه سیله کله جک اداره مامورلرینی اطاعته و دیسیپلینه حاضرلاماق واجب ایدی. اولار بیک اعتقادنجه، چو جوقلاریک اطراف محیط ايله رابطه و علاقسی چو جوقلاردا «زیانی تاثیرلر» بیر اقا بیلیردی. اما معلملر طرفینده و بر بیلن حاضر بیلکی و معلومات ایسه چو جوقلاریک بوتون تثبیت و استعدادلارینی تولدیر بیوردی.

خصوصیله اهالیسی روس اولمایان مملکتلر بیک مکتبله رینه داهامم بیر نقطه بی تعقیب ایدیورلاردی. انتظام و قانون تحنینده یاشایان مکتبله رده چو جوقلاریک ملی حس و ملی دوشونجه لرینیک انکشافینا آرتیق خدمت ایدیلیردی. ملتله رده بکد بکرینیک علیه انتقام حسی دیکر مللر بیک ایشیله ربنه فارشی کین حسد بسله نیلیردی. بونیک ایچین ده کنج دوشونجه لره قارانبیق حسن اعتقادلار ايله دولدیر بیلوردی.

(بیرینجی عموم روسیه خاق معارفی قورولتایندا کی نطقندن)
 اسکی مکتبیك بو خصوصیتی هر یردن زیاده قافقاسیادا، ملتلهریك
 چارشماسی زامانیدا تطبیق ایدیلوردی. بو زمان قارا گروه معلمه
 و روحانیلهریك رهبرلیکی آلتیندا ملتلهری بکدبکرینیک اوزمیرنه
 قالدیرماق ایشینده - اسکی مکتب بک بوبوک روللار اوینایوردی.
 بورزوآزیا و آوروپا مملکتلهرینده کی مکتبلره - یالان قتنه وفق
 فجور ایله دواوشدور» ایشته بولداس له نییک بو سوزلهری
 بورزوآزیا مکتبلهرینیک اسی سجه له رینی آیدینجا ایضاع ایتمه یورمی؟

اسکی مکتبده اولان یاخشی جهته لریك هپسینی
 اخذ ایتمه لی یز.

اسکی مکتبیك بوتون قادابلق طرفلهرینی توصیف ایدمده
 بولداس له نین اسکی مکتبیك یگی دن تشکیلینده و اصلاحیندا
 ته لکه لی تاثیرلهره زده دن کنج لهریمزی صاقدیر یور: اسکی مکتب
 ازبرله مه مکتبی ایدی. بو مکتب، انسانلاری، بیر چوقل زومسیر
 وقتی کیچمیش ییلکیلهری او گره تمکه مجبور ایدیلوردی بوبله
 لزومسیر و اونو ییلکیلهری او گره تمکه کنج نسلی عموم مامورلار
 صبراسینا داخل ایتدیر یوردی. فقط سیز بوتون بشریته معلوماتی
 الده ایتمه دن، قومونست اولماغی تجربه ایدمده گز ال بوبوک
 بیر خطا یابمش اولورسیگز: قومونیزمیک کنجینی اساسلاندیران
 ییلکی و معلوماتلاریك موضوعینی بنمسه دن: قومونیزم شعارلارینی
 و قومونیزم علمینیک نتیجه لهرینی او گره تمک کافی در دیه نلره -
 یا گلش دوشونموش اولبورلار.

بیر چوق کره کنج لهریمیک نماینده و بونالارلا برابر بعض یگی

معارف پرستلاریک: «اسکی مکتب - ازبرله مکتبی ایدی» دیه
اعتراضلارینی ایشندیکه ییزده اولاردا اسکی مکتبده اولان
یاغشی جهنلاریک هسنی کوتورمه لیز» دیوریز.

حقیقتاً بعض کره حدیندن زیاده درسلاریک و دبسیلنلاریک
اختصار اولونمالارینا قارشى کچه رمزدن بیر جوق اعتراضلار
ایشدیورز.

مکتبه ریزیک بلان، پروگرام و نظامنامه رینی تدقیق ایتدیکه
به احتیاطلی اولمالی و بالیگز ال ازومسین اولان شیاری آتعالی یز،
کچه لر، بوبوک معلمزیک وصیتلرینی هر زمان خاطرلامالیدولار؛
و بو وصیتده مارقس و نه قلیسک نظریه سینه مستقل اولاراق چانا
یلمک ایچین بشریت طرفیندن قزانلمش اولان معلوماتیک همان
هسینی نهمه مکدن عبارت در.

مارقس و نه قلیسک نظریه سی - فرانسا، اینکتره و آلمانیا
کیبی دولته رده ن. بشریت فکرینک اخذ ایتدیکی نتیجه لر در.
ثروتدار اینکتره سینک اقتصادی حیاتی اکره نمک، فرانسا
اقلابینک تاقیقاسینی و آلمانیا فلسفه سینک اصولینی نهمه مک مارقس
و نه قلیس نظریه سی کیبی مهم نتیجه بی میدانا قویماغا امکان
وبرمیشدر.

بولداش لنین دیورکه: «جمعیت بشریه نیک بوتون تکامل
قانونلارینی اوکیرمندیکدن سوکرا - قیتالیزمیک مطلق ترقی
و تکاملینی و بونیکده نهایت قومونیزمایا و اراجاغینی قارل مارقس
آکلامیشدر. فقط نظر دقنی جلب ایدمک نقطه بوراسیدر که
قایتالیزم جمعیتی ال دوزکون، ال دوغرو، ال دقیق وال اطرافلی
صورتمه تدقیق ایتدیکدن سوکرا - قارل مارقس - اولجه دهن
آل دینی قنی معلوماتلارا استاداً بو مهم نظریه سینی انبات ایتمشدر.

پرولتار مدینیتی حقیقده .

مسئله بی بو طرزده آبدینلاندیقدان صبرگرا بولداش له نین پرولتار مدینیتی مسئله سینی ایضاح ایتمکه بآزبور .
 «پرولتار مدینیتی منبعی بللی اولماین یتردهن فیرولابوب میدانه چیقما مشدر . کندیلهرینه پرولتار متخصصی نامی ویره نلهریک فکرلهریندهن دوشونجه لهریندهن دوغما مشدر . بونلاریک هبسی بوش افسانه در .
 پرولتار مدینیتی - بشریتک - قاپیتلزم جمعیتی ملکدارلار جمعیتی ، مامورلار جمعیتی حقیقتی آلتیندا طوبلامیش اولدوغی قانونی بیر تکاملی اولمالیدر .

بورژوا آزیا - حاکمینه (حکومتی آلتیه آلماق) بام باشقا بیر شرایط داخیلنده چانا بیامیشدر : یعنی ماده تآ (ماتریال) ترقی ایتیش و ضیالیله ری کندی طرفینه جلب ایتیشدر . حکومت باشنا کلتجه یه قادار - بورژوا آزیا صنیفیک دره بکلیک جمعیتی ایچهریسنده بیر چوق محکم همده مدنی استنادگاهلاری واردی . بورژوا آزیا کندی مدینیتی یوزله رجه سنه ظرفیتده یارادا بیلمیشدر .

پرولتاریات ، مدینیه آلیشماق ، کندی یوزینه مکتب و مدنی موسسه قابیلارینی آچماق ابجین ایمدی ایش باشنا کیچبور . بونیک ابجینده بیر قاچ سنه ظرفیتده پرولتاریانیک کدینه مخصوص پرولتار مدینیتی قوراجاغینی دوشونمک بیر قادار یا کلش اولور . بولداش لهنیک پرولتار مدینیتی حقیقده کی فکرینی ایضاح ایده رده ک و صرف پرولتاریا یا مخصوص بیر پرولتار مدینیتی یاراتماق امکائینی رد ایدهن بولداش تروتسکی :

«تام مناسبله پرولتار مدینیتی میدانا قوبماق ممکن اولماباقدیر . لاکن فعله صنفی قومونیزم جمعیتده داخل اولمازدان اول مدینیت

اوزه رینه کندی تامغا و کندی تاثیرینی حک ایدمه یله حک در . پروله تار
حاکمیتی غیر صنفی، سوسیالست جمعیتی قورماق ایچین معین
بیر انقلاب اصولدر. پروله تار صنفینک مدنیت اوزه رینه کندی
تامغا و کندی تاثیرینی حل اتمک ایچین اوغراشدیقی ۲۰، ۳۰ سنه،
بیر اصول اداره دهن دیگر بیر اصول اداره به کئیچمک سرلوحه سیله
تاریخه کیره جکدر. فقط بو هیچ بیر حالدا پروله تار مدنیتی
دوره سی اولمایا جاقدر» دیور. ایشته بولداش تروتسکی نیک اساس
فکری.

هر حالدا پروله تار مدنیتته بولداش تروتسکی نیک نظریله می
باقاجاغز یا یوق بو باشقا بیر مسئله در. لاکن هر زمان و هر برده
بیز بویوک معلمزیک وصیتله رینی خاطر لاملاییز. بو وصیت ده
بوندان عبارت در که پروله تار حاکمیتی دوورده سینده مدنیتک ترقی
و تکاملی یک مشکل بیر، و تیره (پروتسکس) بویله کیده جکدر.
بونیک ایچین ده کئیچیمشیک بوتون یارار و آبی عنصرله رینی
حاضر لانمیش و ایشله نمیش بیر شکلده پروله تاریات بنمسه مایلدر.

واحد زحمت مکتبی حقینده

شورا جمهوریتده معارف مسئله له رینه و بریلن بویوک قیمت و
اهمیتی ایضاح ایدمه دک اسکي مکتبیک قصورلارینی گوسترمه دک،
گنجله رمزه هانسی علمی و ناصیل او گره نمه یوللارینی گوسترمه دک
بولداش له نین عین زماندا کندی نطقله رینده و مقاله له رینده بیزه
یک بویوک بیر پروگرام ده و برمیشدر.

مکتبی عالی ابتدائی قسمله ره تقسیم ایدمن بورژوازیا سیستمی
علیه نه اولاراق شورا حکومتی بولداش له نینیک رهبرلیکی ایله

واحد. زحمت مکتبی یارانمشد که بویله مکتبله رده چو جوق بیرنجی و ایکینجی درجه مکتبله ری بتردیکدن صوگرا پک قولایلق ایله بلاواسطه عالی مکتبه داخل اولاییلور. فعله و کندلی بالالارینی تامین ایتمک، بونلارا الگه نیش ساحه ده او قوماق امکانی وبرمک، بونلاربک مادی احتیاجلارینا لازم اولان بوتون اشیایی بولماق، بونلار ایچین خصوصی اینته رناتلار (بانسیونلار) تشکیل ایتمک: ایشه شورا حکومتینک قارشینیندا دوران اساسی مسئله لر، فقط مادی احتیاج تامایله بو مسئله لری اجرا ایتمگه هله امکان وبرمه میشد. فعله نیک حقیقتا عالی تحصیل آلا بیلیمسی ایچین شورا حکومتی بونلارا مخصوص عمله فاکولته لری تشکیل ایتمیشدر.

شورا مکتبی زحمت مکتبی اولمالیدر.

۶۶ - نجی سنه جنوه (زه نه و) بین المال چیلر قونفره سیندا مارقس بویله بیر ایدم انکشاف ایتمشدی که استحصالدا چالیشار چو جوقلاریک فعالیتلری بونلاربک معنوی و جسمانی تربیه لری ایله مناسب بیر حالدا اولمالیدر. یولدش له نین ده گنج قوممونستلره رجوع ایدمده ک: «گنج قوممونستلره کندی تحصیللرینی، کندی تعلیم - تربیه لرینی ایشجی لریک زحمتی ایله برلشدیرمه لیدر؛ گنج قوممونستلره کندی مکتبلهرینه قاپان اراق یالیکیز قوممونست غزیده - لهرینی و کتابچالارینی او قوماقلا اکتفا ایتمه مه لیدرلر. گنجلره کندی تدریس ایشلهرینی او بیه بیر طرزده قورا بیلیمه لیدرلر که درس لری ایله برابر هر گون هر هانسی بیر کندده، هر هانسی بیر شهرده الگ کوچوک و بسیطده اولسا بیر زحمت مسئله سینین حل ایدم بیلیملره.

عالی سیاسی معارفچیلەر قورولتایندا یولداش لەنین دییمیشدر که:

«اوقوماق و یازماق استعدادی مدنیتهک بو کسهلیمسینه یاردم
ایتمک ایچین انکشاف ایندیریلملهلی در. کندلی بو اوقوما - یازما
کندی تصرفاتینیک و کندی حکومتنیک محکمه شمسینه تطبیق
ایده ییلمه لیدر.»

ایشته بیر قاج کلمه ایله یولداش لەنین مکتبلهریمیزیک گه نیش
بروغرامینی چیزمیش اولیور.

مارکسیک مهنودی و یولداش لەنینک مکتب ایله اجتماعی
استحصالیک یرلشمه سی دیرفتیوینه (خط حرکت) استاداً شورا
حکومتی زحمت مکتبینیک صاغلام و دوزگون پروگرامینی دوزه تمیشدر.
مکتبی حیاته، تصرفاته و استحصاله یاقلاشدیرماق - ایشته فوق العاده
مهم مسئله لهردر که شورا حکومتی بونلاری تدریجاً حیاته تطبیق
ایتمکه باشلامیشدر.

شورا آذربایجانیندا زحمت مکتبی پرنسیپلهرینی حیاته تطبیق
ایتمک، داها یاقین زماندا تام معناسیله زحمت مکتبی تأسیس
ایده ییلمک ائک مشکل بیر وضعیت آلتیندا ممکن اولاجاقدیر. زیرا
بو ساحه ده ییزیم حاضرلانیلمیش معلملهرمز هله بوقدر.

اساسینده اولموش لسانلار تدریس ایدیلن اسکی قلاسیک
زیمنازلارینی شورا حکومتی یالکیز صارسینا ییلردی. یالکیز انقلابی
قورولوش اسکی ازبرله مه مکتبینی حیاته و استحصالانه یاقلاشدیرا ییلردی.
مدنی آوروپا - اصل حقیقی مکتبلهردهن امتناع ایدمرک صولک

زمانلاردا بیه اسکى قلاسیق مکتبله رینه دوغرو قابماغا باشلامیشدر. هله ویلهام اسکى قلاسیق- ژیمنازیاسینی مدافعه ایده ره ک کوستریور- دی که رسمی تعلیم، انسانیت دوغرو، دوزگون و اطاعتکار دوشونجه سینه یاردیم اییدیور.

فرانسه نیک معارف ناظری (بئرار) یك- ۲۴-نجی سنه ده مکتبله ره عائد اصلاحاتی بویله بیر نتیجه به وارمیشدر: اسکى لاتین و یونان لسانلاری بیه مکتبله ده بوبوک بیر موقع قازانمیش و درسله ریک ایچهریسینه مهم بیر مرکز تشکیل ایتمیشدر.

فرانسه ناظری (بئرار) آلمان ایمپراطورینیک وصیتیه حرکت ایتدیگی کندی کنده بورادهن میدانا جیقور.

۱۹-نجی عصریک آخرینا قادار فرانسا مکتبله رینه اسکى، لزومسیز و اولموش دیاله ر حاکمیت ایتمکده ایدی. یالیکز ۹۰۲-نجی سنه ده حقیقی و فنی تحصیلله ر بو لزومسیز قلاسیق تحصیلیه غلبه چالور و آنجاق بوندان صوگرا او اولموش لسانلاری یلمه ده ن مکتبله ده ونیقولر آلاق ممکن اولیوردی. فقط ۲۴-نجی سنه ده ایه (بئرار) کندی اصلاحات و تنظیماتیه فرانسه مکتبله رینیک موفقیتله رینی و الیه ایندیکیلرینی بیردهن بیره یوق اییدیور.

بشریتی، ترقی یوللارینا ترقی مرکزیه واردیراجاق یگانه واسطه وارسا، اودا یالیکز اساسلاریندا طبعی قلهر تدریس ایدیبان مکتبله دردر.

ایشته زحمت مکتبی ده بویله مکتبله ریک اڭ گوزه چارپانلاریندان- درکه بوراده طبیعیات، فیزیک، کیمیا، کند نصرقاتی و ریاضیات اڭ جدی و اڭ مهم روللاری اوپایورلار.

سوادسیزایغی لغو ایتمک .

دوانی ایشاهره عمله و کندای طبقه‌ه‌ری جلب ایدیلیمیش هر هانکی بیر سوادسیز و مدنیته گهری قالیمیش مملکتده چو جوقلاریک مکتبندن علاوه، باشلی اهلینیکدا سوادسیزلیغینی لغو ایتمک ایچین چالیشماق لازم در.

بو مسئله بی ۲۱-بجی سنه‌ده عالی سیاسی معارف ایشچیلری قورولتایدا بولداش له‌نین بویه ایشاح ایدیور:

«سوادسیز اهالی ايله، مدنیسیز اهالی ايله غایب کامک ممکن ده گیلدر.» شورالار آذربایجاندا آبرل افلاینیک اوتجی سنه‌سینه قدار تمامیه سوادسیزلیغی لغو ایتمک مسئله‌سی قراره آلمشدر. بو ایشیک ایفاسی ایچین بوتون قوه‌لر ایشه‌جلب ایدیلیمه‌لیدر.

بو ایشه ییزیم قارشیمزا چیقاجاق بیر مشکلات واردیر که اودا بو مسئله‌نیک ایفاسینه ییزیم یالیگز بو سنه‌ده اعتباراً گیریشدیگمزدور. انقلابیک بوبوک رهبرینیک بو وصیتی یشینه یتیمک ایچین بوتون قوه و واسطه‌لر میز سفر برلیکه آلمانلیدر. زیرا مسئله اولدیغجا مهم و اولدوقجا واجب در. یالیگز مرکزیک آزاجق مصارفله بو خصوصدا آرتیق ایش گورمک ممکن ده گیلدر. اهلینیک، کتله نیک کندیسینی ده بو ایشه جلب ایتمک لازم و واجب در. «رد اولسون سوادسیزلق» جمعیتی گیشه‌تمه‌لی و بونی آذربایجاندا اگ محکم، اگ بارلاق و اگ گورکملی بیر تشکیلات حالینا قویمالیدر.

کندله‌رده کی ایشله‌ر.

کندیله‌رله رابطه بولداش له‌نینک اساس حرکتی در. VIII نجی قورولتايدا بولداش له‌نینک رهبرلیگی آلتیندا آتیده کی قرار قبول ایدیلیمیش در: «مکتب و مکتب‌دن خارج اولان عمومی تحصیل

(تبارو، قونسه‌رت، سینامو، رسم سر کیله‌ری) هم‌نوازه کیبی
بدیعی ایشله‌رده بورا یا داخل‌در) قارائلیق کویله‌ده بالیک‌ده مختلف
بیلگی ضیالاری دولدورماقلا کافی قالامالی، عین زماندا کمالی بیلگی دوغوم
سینی و اونیک حیات اولان نظرینی آیدین اتمه‌لی‌در» ایشته بو نقطه
قومونست پروباغانداسینا (تبلیغاتینا) داها صیقی بیر صورتده یاقلاشدیریل-
مالیدر. قومونیزمیک بویوک ایده‌سی ایله صیقی علاقه‌ده بولونمایان
و مختلف قومونیزم تصرفاتی بار اتمه‌غا یاردیم اتمه‌بن هیچ بیر فن و هیچ بیر
صنعت یوقدر. حال حاضردا فرقه بوزینی کنده دوغرو دوتارق
یوروپور و بونیک ایچین‌ده کندلر ایله رابطه - عمومی، سیاسی
تصرفات ایشله‌رینی، حافظه ایده‌جک بیر طرزده آپاریلمالیدر.
بو‌گا بنا بوتون اهمیت، بوتون دقت و قوت آذربایجان مدنیتیک
بو‌کسلمه‌سینه، آذربایجان تصرفاتینیک ایله‌رله‌مسه‌نه صرف ایدلمه‌لیدر.

علماء و حقینده .

Azərbaycan Mərkəzi
Devlet Kitabxanası
670.

بروڤه تار ايله كندلى آراسيندا رابطه بربا ايتمكده اڭ بويوك رولى كند مكنى ايله كند تصرفاتينا استناد ايدىن، كندلينيڭ احتياج و طلبى مدافعه ايدىن كند معلمى اوينياچاقدر، كند معلملرينيڭ قارشىسىندا مقدس و مسئول مسئله دورىيور: قومومونىزم ايدىنى كندلره يوروتمك شورا برونسپلهرىنى گنىش كندلى كتلهلره بيه تطبيق ايتمك، گلهجك كندلى نسلنى مارقيسىزم و لهنىزم روجىندا ترميه ايتمك - ايسته بونلار، اساس و مقدس و ظيفه لهرى تشكيل ايدىيور، موازى بير طرزده مكنب و مكنبه قادار ايشلهرى آبارماق، كندىك ياشلى اھالىسىنى مدنيت و انشاآت ايشلهرىنه جلب ايتمك، كند مكنبنى حقيقتا سياسى - اجتماعى بر شكله سالاراق كندىك

مدنى - معارف مركزنى تشكيل ايتمك كى ايشلەرى كندىلەر
آراسىندا اداره ايتمكلە، كندى معامى مكندىلەرىك حقيقى رهبرى
اولمالى و مقدس - معظم اولان كندى معامى نامىنى قازانماغا موفق
اولمالىدر .

حال حاضر دا موسقوade طوبىلانمش اولان بوتون قوشما جمهوريتلەر
معلملەرى قورولتاينك ايشلەرىنى نظردەن كىچىرمەكك اولورساق ،
بوتون شورا جمهوريتلەرى خلق معلملەرى ، زحمتكش و انقلابى
وطنلەرىنىك معارفى اوغرېندا جديتله چاليشماقلارينا سوز ويرد كىلەرىنى
كون كىيى آشكار كورە يىليرز .

بولداش لەنينك روزنامەسىنىك قيمتلى صحيفەچىكلەرىندە معلملەر
اتحاف اولونىش بو سطرلەرى كورىيورز :

خلق معلمى يىزدە - شىمىدىيە قادار بورژوازيا حكومتلەرىندە
هېچ دورامامىش اولدوغى ، شىمدى دورمادىنى و بوندان صوگرا
دورامياجانغى يوكسك يىر موقە قويولمايدىر . بو اثباتە احتياجى
اولمايان يىر حقيقتدر . معلمى بويلە يوكسك موقە قويايلىمك
ايشىنىدە يىز - سىستەمازىق و تمايلسىز يىر صورتدە معلميك معنوى
حياتىنىك كوزەلشمەسىنە چاليشماق ،عالى موقىي اشغال ايدە يىلىمك
چارەلەرىنى آسانلاشدىرماق و اك عمده ، اك عمده اونيك مادى
احتياجينى تامين ايتمك بوللاريله حاضرلايايىلەرز . شىمدى هېچ كس
دييەمەزكە خلق معارفى ساحەسىندە آپاريلان ايش پك آزدر ،
پك دارىسقالدر . اسكى معامى يىرىندەن اويناتماق (حركتە
كىترمك) اونى يگى مسئلەلەرە ياقلاشدىرماق و بونلارلا آشنا
ايتمك ، يگى پەداگوژى مسئلەلەرىنىك قورولوشى نەدەن عبأرت
اولدوغىنى بونلارلا اوگرەتمك دىنى مسئلەلەركى يىر چوق

مسئله‌لرله بونلاری مراقلاندیرماق و الخ... کبی چهل‌رده آز ایش کورولدیور. فقط اڤم اولان جہتی، و اڤ عمده اولان ایشی یز یامیورز. معلمی لایق اولدوغی یوکسک موقعه چاتدیرماق ایچین بڤ آز چالشیورز، بلکه هیچ چالشیورز. بوده اجرا اینیلمه‌ندن شه‌سبز که هیچ بیر مدیت حقینده دانیشماق سویله‌مک مباحثه آبارماق دوغرو ده کیلدر؛

آذربایجان معلملیکی سیاسی و په‌داغوزی حاضرلیغا بڤ محتاج‌در. یولداش له‌نینک وصیله‌رینی؟ اجرا اینک ایچین حدینده زیاده ایشله یاماق لازم‌در. آذربایجاندا خلق معلمی زحمتکشله‌ریک دوغما اوغایدر. خلق معلمی روحا و جسماً شورا حکومتی‌نک طرفداریدر. کندی حاضرلیق‌نک کافی درجه‌ده اولمادیغینی حس ایدن کند معلمی ییلیکینی آرتیرماق ایچین نه‌قدر چالشیور؛

بلکه بو معلملهر بو‌کون هله بیر قادار تجربه‌سبز و غیری ارادی اولاراق سیاسی اجتماعی ایشلهر ساحه‌سینه قدم باسیور فقط بو معلم یارین انقلابی عائله‌نک بیر عضوی، له‌نین ایدیه‌سینک بروپاغانداجیسی و معارف حییه‌سینک غالب بیر نفری، غالب بیر قهرمانی اولمالیدر.

مظلوم شرقیک آزاده‌لیکی ایچین اوڤ صیرادا قوشان آذربایجان معلمی - تاریخیک و انقلابیک بونیک اوزه‌رینه بیراقمیش اولدوغی وظیفه‌لری ایفا ایدیه‌یلمک ایچین - مطلقاً یولداش له‌نینک سویله‌دیکی یوکسک موقعی اشغال اینملیدر.

نتیجه.

؛ کندی و عمله‌لرینیک حیاتیندا مدیت دووره‌سی شورا خدمتتیک تشکلی کونیندهن اعتباراً باشلایور. آذربایجانیک مدیت قورولوشینا یالیکز و یالیکز شورا حکومنی

قطعی و محکم بیر صورتده کیریشمیشدر. جهان پروله تاری
حرکانیندا اڭ مهم منطقه له ردهن بیر حساب ایدیلن شورا آذربایجان
مملکتیڭ تصرفات بوزغونلیغینا آجلیق و بوقسولغینا باقمایاراق
مدنیت اعتبارله پک بویوک ایشلهر کوریور؛ کوچیک آذربایجانیک
معارف جیهه سینده یاپدیغی ایشلهری تقدیر ایتمک و بوڭا لازمی
قیمتی ویره یلمک ایچین آلمانیا کیی مدنی و علمی بیر مملکتیڭ
معارف نظامنامه سینده بیر کوز کزدیره لم.

یازیور. «شاتلاریڭ اختصاری پروژه سیندهن - اڭ اول - مکتبلر
و مدنی معارف موسسه لریڭ مستثنا ایدیلیمه لری ایشیدیلیمیش
بویوک جانلر ددهن بیرسی اولور. بونلارا قطعاً ال وورولمامالی
ایدی. بش سنه دن بری دوام ایدن مکتبله ری اولدیرمک
ایشله ری نه حالا بیر نه ایت ویریلیمه دی؛ مکتب مصارفڭ ۷۵٪ ی اختصار
ایدیلیمیشدر؛ صنفلهر حدیندهن زیاده اولاراق دولدیریلیمیش، موزه
و کتبخانه لر بر باد ایدیلیمش، مکتب بنالهری کوچ - کوچ حال بیر
نوع ایله قیزدیریلیر و تمیزله دیلر... و سایره...»

بالیکز دورت سنه اول مدنیت ایشله ری تمایله ملالار النده اولان،
کندلی - عمله لریڭ ماللاری و جانلاری آیریلماز بیر صورتده
خانلار و ثروتلارلارا متعلق اولان کوچیک و سوادسیز آذربایجان
بو مدت ظرفینده مکتبله ریڭ قدرینی اوچ کره چوقالتیمیش کند
و شهرله رده بیر چوق مدنی معارف موسسه لهری بنا ایتیمیش،
گیش کندلی و فعله طبقه لهری آراسیندا مکتب و معارفه فارشی
بویوک، پک بویوک بیر مراق و هوس اویاندیرمیشدر.

بعض رقمه‌ری بوراده گوستره بیلهرز:

۱۹۲۴-۲۵ تدریس سنه‌سینده وار ۱۹۱۹ دد واردی

۱-نجی و ۱۱-نجی درجه مکتبه‌ره .. ۱,۲۶۱ ۶۶۴

بونلاردا اوقویانلارک صای .. ۱۳۲,۰۲۰ ۵۷,۶۸۹

بو حسابدان قیزلار .. ۲۸,۵۵۵

عمله فاکولته‌لری .. ۳ بونلار یوق ایدی

بونلاردا اوقویانلار .. ۲,۵۶۵

په‌داغوزی مکتبه‌ری .. ۱۳ ۳

بونلاردا اوقویانلار .. ۳,۲۲۲ (۲۴۴)

تخنیق‌وملار .. ۱۵ بونلار یوق ایدی

بوردا اوقویانلار .. ۲۲۹۰

بونلاری یالگیز له‌نیزمه اعتقاد ایدهن، له‌نیزم یولیه کیدهن

شورا آذربایجانی باپماغا مقتدر اولایلیردی.

مملکتیک بوتون عمله و کندیلیری، معارف خادما‌لری و

و معلملیک مشترک مساعی سایه‌سینده، کله‌جک ده معارف ایشینیک

محکمه‌نمه‌سینه ده‌رینله‌مه‌سینه چالیشمالی و بونگله شورا آذربایجانی

باقبن شرقیک مدنیت مرکزینه دوندرمه‌لیدرنه‌ر.

صحنه ۲۱

زحمت مکتبینه چالیشما اصوللاری حقینه

یازانی: پروفیسور فریدولین.

یگی شورا زحمت مکتبی یزجه هله تام معناسیله، تام اهمیتی ایله داها دوغروسی تام وارلیغیه آڭلاشیلامیش، دوشونیلمه‌میش‌در. چوق زمانلار اسکی مکتب تربیه‌سینیک، اسکی مکتب سیستمینیک، او قانار شدتلی، او قانار قوه‌تلی فرضیه‌سی (هیونه‌زی) آلتیندا بولنیورز که ییز یگی زحمت مکتبی، اڭ یگی په‌داغوزی تفکرینیک یگی نمره‌سی ده‌گل، بلکه اسکی مکتبیک هر جهت‌دن تعمیر ایدیلیمیش، دوزه‌دیلیمیش بیر شکلی کبی تصور ایدیورز.

بونکله برابر شو، امکتبی بیر تنظیمات مکتبی ده‌گل، بلکه انقلابی بیر مکتب‌در. بونیک ایچین‌ده بو مکتب اساسا یگی‌در. بوڭا‌گوره بویه بیر مکتبی تصور ایتمک، تام معناسیله روحینی قاوداماق ایچین اسکی مکتب‌ده‌ن بو نه دوغرو یورومک ده‌گل بلکه اسکی مکتبه، اسکی مکتبیک یگی مکتب ایچین یارار، الوبیشلی نه‌سی وارسه آلاماق ایچین، یورومک لازمدر. بیر کره، بوراسینی خاطر‌دان چیقارامالیدر که یگی مکتبیک یالغز تدریس یانی، یالغز بروغراملاری یگی ده‌گیل، بلکه بوتون تدریس و تربیه ایشله‌رینک قورولوشی، تصرفات و اداره ایشله‌رینک کندیسی اسکی‌سیندن پک فرقلی اولاراق یگی اساسلار اوزه‌رینه تأسس ایتمیشدر.

مکتبیک بوتون اصول اداره‌سی، مکتب داخلنده‌کی حیات جریانی و عمومینله مکتبیک یاییشی اسکی مکتبیک تعمیر ایدیامیش شکلی بوق، یگی بیر اصول ایله دیکیامیش مکتبی ارانه ایدیور. والحاصل بو یول ایله اسکی و یگی مکتبیک مقایسه‌سی، قارشیمزد

دوران مەسىلەلەرى ئابدۇئىلا تەماق غۇزىنە، بونلارى بىر قادار قارائىلىق - لاشدىرا بىلەر. بونىڭ ئىچىن دە بو مەقايىسە مەسىلەسىنى بىر طرفە بىراقوب اصل مەطلبە گرىشەك داھا الوېرىشلى اولور. بىللى دركە يىڭى مەكتەپدە چالاشما اصوللارى دە اسكى مەكتەپ كېنىدەن بام باشقا اولمالىدەر. بو مەقالەدە آپارا جاغىمىز بىت بوندىن غارىت اولاجاقدەر.

ھەر ھانىكى بىر چالاشمانىڭ اصوللارى (مەكتەپدە چالاشما قدا داخلى اولدىغى تەقدىردە) او ايشىڭ قورولوشى اىلە مېرۇتدەر. بو اصوللاردان اڭ مەناسىلەرى پىك آز زەمت و ئەنەرزى صرف اېمەك و اڭ قىسا بول اىلە گېتەك، شەرىپلە بىزى مەقسەدە اېرەدېرەنەر. مادام كە مەتەن شورا زەمت مەكتىپىڭ غايەسى - شورا قورو - لوشىنىڭ آقئىو ايشىچىسىنى، بورولماز فەال مەرزىنى ھازىرلاماق، و سەلەتلى كەلەجەك يارادەجىسىنى بىرەكەر - او ھالدا بويە مەكتەپ ھەقىقى ھايتدان، چوقۇق و جەمەتتەك نەشۈنما بولدىغى ھايتدان آيرىلمامالىدەر. زىرا تەدرىس و تەربىيە ايشلەرى و اجتماعى ھايتتەك اساسلارى اڭ ھەقىقى بىر تەرزەدە بىر بىرلە مېرۇت و ھېچ بىر ۋەجھە بىر بىرىندەن آيرىلمازدەرلەر. يىڭى مەكتەپ - يىڭى ھايتتەك كۈچەك بىر قەسمىدەر؛ بونىڭ ئىچىن دە بويە مەكتەپدە كى ايشەدە فەالەتدە اساس ايتبارىلە كەتاب بوزىندەن اولمامالىدەر. عىن زاماندا بورادە كى فەالەت غىر دەين بىر پلان اوزرە گېتەمەلىدەر. بالەكس بويە ھايتدان دوغۇموش مەكتەپدە ايشەدە آقئىو بىر ھالدا، زەمت اصوللارى اوزەرىنە ايلارىلەنمەلىدەر. بونلاردان علاو بو مەكتەپ زەمت قوللاقتىولەرىنى، زەمت قانۇنلارنى، تەشكىلات ايشلەرىنى دە طلب اېدىيور. بونىڭ ئىچىن دە مەكتەپ داخلىندە بوروتىلەن چالاشما مەتۇدى مەن بىر تەشكىلات سەجىيەسىنى ھاوى اولمالىدەر. ايشلەرىڭ تەنظىمى، دوزگون و ساغلام تەشكىلات، بوتون فەالەتتەك تەقسىم و يەكونى

ايسته بونلارسىز يگى زحمت مکتبينده چاليشماق عقله صيغماز
بیر قارماقارشيفلىق تشکيل ايدیور.

صوڭ زمانلاردا چيقان: «زحمت مکتبينده چاليشما اصوللاری»
Челюсткин. «Методы работы в трудовой школе»
آدلنى كتابنده «چهليوسهتقين» ڭ نقطه نظر نجه زحمت اصوللاری بونلار
اولا ييليور. (۱) لاباتور اصولی. (۲) دالتون پلانى (۳) بر
اصول کيبي، ال ايشلەرى (۴) کئدتصرفاتی ايشلەرى (۵) لاباتور
اصوليله تطبیقات درسەرى (۶) رسم (۷) غرافيق (جيزگی) اصولی
(۸) ئەفسقورسيون (تتره) اصولی (۹) دراماتيزاسيون.

عموميت اعتباريله چەليوسهتقينىڭ ابى و استفادەلى كىچاسى اونىڭ
قادر تجربەلى و مەنودىست - اصولجى بىر آدمىڭ، اسكى مکتبه
استاداً يگى مەنودلار آراشديرىغى ائشاده نە قادر مشكلاته
اوغرادىغى و نە قادر چىقلماز بىر بولا دوشدىگى گوستريور.
بوقارىدا صابلان او قادر اصول بو آدمىڭ دوشدو گى مشكلاتنى
آچىقچاسىنا گوستريور. مراقلى بورا-يىدر كه بو آدم لاباتور
ئەفسقورسيون (تتره) اصوللارنىڭ آراسىنا بىردە غرافيق اصولىنى،
كئدتصرفاتىنى، ال ايشلەرىنى، و دراماتيزاسيون كىبي اصوللاری
صوقبيور، گوبا كئدتصرفاتى ايشلەرى-ال ايشى اولا يىلميورمىش ياخود
ال ايشى دالتون پلانىنه تطبیق ايديله بىاميورمىش، نە ايچىن بو قادر
جزئياته اهميت ويرمەلى، نە ايچىن مسئلەى بو قادر چتىنلەشديرمەلى؟
يگى زحمت مکتبينده هر شى آيدىن و سادە اولماليدىر. يگى
مکتب، چوق درسلى و غير منتظم اسكى مکتبەن-كئديسينىڭ
سادەلىكى و برنسينىڭ آيدىليغى و قورولوشىنىڭ وحدتى ايله
آيرىلماليدىر. بونىڭ ايچىندە بونىڭ اىچەرىسىنە بىر چوق پلانلارنىڭ
دولدوريلماسىنىڭ اهميتى بوقدر.

لاباراتو و ئەقسەوزسيون اصوللارى و دالتون پلانى - ايشته زحمت مکتبىنىڭ غايەسىنى تەيىن ايدەن اوج اهمىيەتلى نقطە-آقىو زحمت و قومپالس سېستەمەرىنىڭ اساسىنى تەشكىل اتمەلدر.

يېڭى بەداغوزى دوشونجەسى-يېڭى زىمىن مەكتىپىنىڭ بىر نىسپەلەرىنى
نەزەردە دوتاراق بولۇلاردان باشقا ھېچ بىر يېڭى اصول تەتقىق
ئىدەمەز ۋە ئىتەمەللىدۇر.

دوغرودر نه قسقوزسيالار و لاباتاتور ايشاهري اسكي مکتبده تطبیق ایدیلوردی. فقط بو اصوللار ایله اسکی مکتب عضوی - صیقی صورتده مربوط ده گیلدی؛ بونلا بعض کره رسمیت ایچین یایلر بعضاده معلمیک درسینه یاردیمچی وظیفه سینی ایفا ایدیوردی. یگی مکتبده ایسه لاباتاتور ایشاهری، طبیعت و استحصال دحلله رینه یایلان نه قسقوزسیونلار، (تزرلر) قوری بیر رسمیت؛ فایدا سیز بیر گور کهم ایچین ده گل بلکه مهم سجهیه لری داشیمق ایچیندیر.

انسان زحمتی، طبیعتی کندیسینه تابع ایتدبکی ایچین، و بو تبعیت تیجه سینده طبیعتدهن بیر جوق فایدالی استحصاال آلتله ری اخذ ایده بیلدبکی ایچین-طبیعتده یگی مکتبی مراقلا ندیر بیور. طبیعتی کندیسینه تابع ایتمکده بشریتک عضوله ری بیردر-بیردر ده گل، بلکه عمومیتله بیر قولمقیو حالیندا اشتراک ایدیور. جمعیت خارجه جیقار یلمش بیر واحد، بیر فرد هیچ بیر قیمتی حایز ده گیلدر. ایشه طبیعت نه فسقور سبون (تنزه) یایلماسینک باشلیجا فایداسی، بو کییی حاللاردا داها آشکار اولاراق میدانا حقور.

بوندان سوکرا تنزه مسئله سنيک مذاکره قوبولماسی و بونیک
قیمتی اولدوغینی اثباته چالیشماق هر کسی حیرته سالایبار. اڭ
ایسی مسئله بی بو شکلده قوبماق لازمدر: ئەقسقورسیون (تنزه)
اصولیتی قوللانماقلا قومپله قس: تدریسینيڭ ایدمه سنی قولدهن فعله

کچيرمك (حياته تطبيق ايتمك) ممكن درمي؟ مطلق يوق جوابي ويريله جگدر. لاباتور ايشلهري حقينده ده همان حواب آلتاجاغی بللی در، ديمك كه بو اصوللاريك هر ايکيسيني تطبيق ايتمك يك لازمدر. ايش قالير مسئله نيك تخنيقي چيپدن ناصيل باشلانيلماسينا؛ بونلاريك بگي مکتب ايله صيقي علاقه ده بولوندوغينا شبهه ايديلمه مەلیدر. ماشقا بوللار قورو سوز سوله مك، له قسيا اصولی و مباحنه اصولی ايسته نيلن مقصده ييزی ايرديره مەيور و ايرديره ده ييلمز. بگي مکتبی آگلاماق-اوندا کی چاشما اصوللارینی ييلمك ديمكدر.

صوگرا بوراسينی ده ييلمه لیدر كه اسکی مکتبه و اصوللاری تطبيق ايدیور و بونلاری تخنيقي ضررتده حياهه كچيربيوردی ايشه يیزده اسکی مکتبه دن؛ ييزم ايچين استفاده لی قسمله رینی، ييزم ايچين يارار حصه لرینی آلوب بوندان استفاده ايتمه لی يز. لاکن بورادا، بوقاريدا دیديكميز کبی، بگي مکتبی بيراقوب اسکی سيندن ياشما مالی يز. بالعکس بگي مکتبی تيمکر کن آراسيرا اونالازم کلدبگی وقت باقمالی و اورادەن لازمی قسمله رینی آلمالیدر. نه وەت اسکی مکتبی بگيلشديريله يش بير شکله گورمه مەلی يز.

نه فسقورسيون (تزه) اصولنيك حياهه تطبيقی حقينده مجموعه نيك بو صايسيندا اطرافلی معلومات ويريليور. لاباتور و دالتون بلانلاری حقينده ده گله جك كتابچادا ويريله جكدر. بو مقاله دن مقصد بگي مکتبیك قورولوشی ايله صيقي علاقه ده اولان بو اصوللاری اساسلانديرما قدر.

ديمت طبيعی ليکله ری اعتباريله بو ايکی اصوليك آقيو - زحمت مەنودی اولدوغی (بو نظر ايله ده بگي مکتب ايشله رینی تعين ايتديکله ری) آشکار اوليور شيمدی بو آقيو و زحمت ايشله رینی داها متين و دها منتظم بير شکله قويماق لازمدر. زيرا محکم

و متین بیر تشکیلات داخلدا بولونمایان هر هانگی بیر تشبیدن
 هایله زحمتک فنی تشکیلاتی (نوت) اولمادان یگی دوغمیش
 و گوندهن گونه ترقی اتمکده اولان فرمونست جمعیتی یاراتماق
 قابل دگیلدر. بودا ممکن اولمادیقی حالدا شبهه یوق که مکتب
 قوللقنیوله ری ده یارادیلاماز، ایشه بونیک ایچین ده دالتون بلانی
 («لایحه» «تاپشیرق» بونلاریک حلی، تقسیم و ترکیبی) کیت
 کیده زیاده سینجه مکتبه رمزه داخل اولیور. زیرا بو بلان
 طلبه لهریک جدی فعالیتلهرینی، بونلاریک مستقل جالشملارینی داها
 ساده، داها نمره لی بیر صورتده میدانا چیقارییور.

متشبی «نه لئا» یارقه رست» Елена паркхерст اولان بو
 سیستم بیرنجی کره دالتوندا تطبیق ایدیلش (ماساچوزئت ده
 маса чүзет - اونیک ایچین ده «دالتون بلانی» آدلانیلشدر) و
 شیمدی ایشه براتیق به داغوقلار طرفیندهن آراشدیریلمیش و تدقیق
 ایدیلشدر. الان ییزیم ده به داغوزی ادبیاتیمه ' بو مسئله مذاکره
 ایدیلمکده در.

ایش بو مسئله اطرافینده اولسا اسکی مکتبه دونوب باقماق لازم
 گلمه ز. زیرا بو سیستم آمیریقادان هم ده اڭ صوڭ زمانلادا کلمیشدر.
 شبهه سیز که بو مکتب ایشله ربیک یگی اصولی در. و بونیدا هر
 شیدن اول نه لئا یارقه رستیک کندیسیندهن آمیریقادان او کره نه لیدر.
 عجبا بو اصل، بو سیستم نه دن عبارت در؟

بورادا صنفلهر بوسبوتون آزادان قادیریلیور. بونلاریک
 عوضینده، چوجوقلاریک متخصص معلمله نظاره تی آلتیندا چالشیدیقلاری
 لابتوورلار قورولیور. عجبا چوجوقلار ناصیل چالشیورلار؟ هر
 طلبه معین بیر زمان ایچه ریسینده، معین بر درسیک قورسیندان
 بیر ایش، یا باماق ایچین بیر تاپشیرق (задание) آلیور. بو
 ایشیک ده یا باماسیندا مطابق طلبه کندیسی اشتراک اتمه لی در. بورادا،

بو ایشی یابماق ایچین هانسی ماخذلره، هانسی محللهره مراجعت ایدیلماک لازم کلدیکی چوچرغا سویله نیلیور. حتی بیر طاقم بشرلرده یابمالاچاق ایشیک تمثاللاریدا کوستریلیور.

بوندان صوگرا چوچوق تامایله سربستدر. او کندیسسی ایسته دیککی کیسی چالیشار، کندسی آرزوسینا موافق وقتی تعیین ایدره، وقتی بولر و نهایت ویریلماش ایشی کندسی لازم ییلدیککی شکلده یاپار، بو ایشی یابماقدا بعضاً او چوچوق معین لابارانورلارا کیده، آگلاما دیغنی ییلمه دیککی ایشلهری متخصص معلمدن اوکره نیر و همان متخصص معلمک نظاردنی آلتیندا چالیشار. یاباچاغی ایشی تام مناسبله آرزو ایدیلدیککی بیر حالا قویماق ایچین بیر چوق اصوللاری کوتورور، قور، دکیشیر نهایت مقصدیه نائل اولور. تجربه ایتدیککی بوتون بو اصوللاری اولجه کندیسسی خصوصی کاغذلار اوزرینه قید ایدیر و صوگرا ایش تامایله ییتدیککی حالدا بو تجربه لهر، بو بوللار عموم طلبه لهریک استفاده ایده یله جکی، عموم طلبه لهر بول گوستره یان غروپ کاغذلارینا کیچیریلیر.

بو سیستمک شدتلی جهتلهری بیردهن بیره کوزه چارپار - جدیت، مستقل چالیشماق، مسئولیتی دوشونماک، کندسی الی و کندسی قافاسیله منتظم و متشکل بیر صورتده زحمته آیشماق - ایسته بو سیستمک فایده الی جهتلهری ایسته بگی مکتب ایچینده بک لزوملی اولان شیلهر...

فقط آمیریقادان کلمیش بو اصولی اولدوغی کیسی، تامایله شورا مکتبینه قبول ایتمکده اولماز. مکتبلهرم زده یالیکز فرذی استعدادلار انکشاف ایتدیر یلمه لیدر: بونگه موازی مشترک چالیشماق، اجتماعی زحمت عادتله ریده انکشاف ایتدیر یلمه لیدر.

انسان يالىڭىز كەندىسى ايجىن قىمتلى دە گىل، بلكە يىر جەمىنىڭ
يىر قوللىقچىلىق عضۇى اولدوغى ايجىن قىمتلى در.

بونىڭ ايجىن دالتون پلانىنىڭ تەپتىقى بىزدە يىر قادار انكشاف،
داھا دوغروسى يىر قادار تەدلانە اوغرامايدىر:

ايشە حلى لازم اولان بو مسئله اوزەرىندە بوتون بەداغوقلارمز
اوغراشپور و زورۇللارمز صحىفەلەرىندە بونى آيدىنلا تەماق
ايشە بورار. فقط يازىلانلارنىڭ بو اصولىڭ شورا اصولىنە بارادىغى،
يالىڭىز فردى استەداللارى تەرقى و انكشاف ايتدىرىمك دە گىل،
بلكە مشترك و اجتماعى فعالىتكەدە كنىش يىر جىيە دوناجاغىنى
شمىدەن بر سوق تەبىئى كىيى حس ايدىيورلار.

بو سىستەم لا باراتور و ئەقسۇرسىون اصوللارى ايله برلەشەرەك
يىر آقپو - زحمت اصولىنى مېداننا جىقاراجاق و بونىڭلە آرزو
ايدىلەن و سولۇ زامانلار ھەركس طرفىندەن سويلەنەن و ھەركىسك
دەقتى جەلپ ايدەن، عىن زاماندا بوتون مەكتەپ قورسىنى يىر آراپا
طۇپلايان قومۇلەقس تەدرىس سىستەمىنى قەبول ايتدىرەجەكدر.

و الحاصل تىجە نە اوليور؟

اسكى مەكتەپدە، قورو سوز مەكتەپىندە، مەتوعلەك، يىر چوق
اصوللار يىر چوق بوللار واردى بو بوللارنىڭ ھەسەدە بو قورو
تەدرىس ايشلەرىنى قولايلاشدىرماق ايجىن ايدى.

يېڭى مەكتەپدە، داھا دوغروسى حيات ھادىئەلەرىنى اوڭرەنمك
ايجىن چوچوغىڭ قارشىلىندا يالىڭىز بو بول واردى - اودا آقپو و
زحمت بولبلە، مەكتەپ قوللىقچىلىقنىڭ مەنتەظم يىر تەشكىلاتى^۱ آتلىندا و
مەين يىر پلان اوزرە (يىزجە دالتون پلانى ايله) لا باراتور و
ياخود ئەقسۇرسىونا (تەزھە) دوغرو كىتمەلى.

باشقا بول بوقدور و اولادا بىلمەز.

معلملیگیگ قولله کتیو چالیشماسی .

یازانی: ن. ق. قروپسقایا

چه بره‌نی: ع. ر.

متفق سوسیالیست شورالار جمهوری یگی قوممونیزم جمعیتی قورماغا چالشیور. قورولاجاق بو یگی جمعیتده یکدیگریله قاوغا ایدن صنفلر، برکنلنیک زحمتینیک دیگرکنله طرفینده استثمار، ظالم و مظلوم، حاکم و محکوم اولمیاقدیر. مذکور جمعیتده فن و تهنیکا استثمارچی بر صنفیک نفعینه ده کیل، مساوی حقوقه مالک قارداشچاسینا چالیشان بوتون خلقکنله سینیک منفعتی ایچین تطبیق ایدیه جکدر. ایشته انسانلاریک سفالت و فلاکت اوچوروملاریندان چیقماسینی، سعادته یاشاماسینی آنجاق قوممونیزم جمعیتی تامین ایده بیلور.

بو مقصدی بوتون حکومتلر آراسیندا تعقیب ایدن آنجاق شورالار انفاقیدر. هیچ بر حکومت بو مقصد آرقاسینجا قوشامیش و قوشمیاقدیر، بویله بر شعاری کیچمشلرده هر طرفدن محاصره به معروض باریس قوموناسی اورتایا آتمیش، تطبیقه باشلامیش و آنجاق اوج آیی عمر سوره یلمیشدر. آوروپا دولتلرینیک متفق سیاستی بو کونه کیبی نه اولمیشدر؟ باشقا مملکتلهری ضعیف صالماق اونی قامارلاماق اهالیسی استثمار ایتک متفق شورالار جمهوری ایشجیلر و کوبیلر تشکیل ایتیش و بوسیدن شورالار حکومتی استثمارچی سیاستنیک بوتونلیکله اایینه چیقیشدیر.

علمی قوممونیزمیک، مارقس و نیکلس مانیفه ستاسینیک «اوتویا» وضعیتندن چیقوبدا غایت گوزلجه سینه تطبیق ایدیه یله جکینی ایشه اولاراق بو کون دونیانیک بوتون حکومتلهرینه شورالار اتفاقی اثبات ایتیش اولدی.

تاریخیک تکرلهری اویله بر وضعیت آلدیکه کولتوریک ابتدائی بیللهرینده بولنان، تهخنیقاسز، معمولات و استحصالاتجا آوروبانیک هر دولتیندن گهریده قالمش، اهالیسینک قسماعظمی سوادسز روسیا هر مملکتدن اول بوکا اقدام ایدی. فقط اعتراف ایدیورز که شورالار اتقاقینیک قوممونیزمه دوغرو گیدهجکی یول اوقاداردا قولای گیده بیللهجک آیدین یول ده گیل، داغلار، دهرمار و سائر انکهاللهر چوقدور.

روسیه ایشجیلهرینک اسکی حکومتی ییقاراق ادارهبی آله آلماسی سایر مملکتلهر کیندن چوق قولای ایدی. چونکه روسیه بورژوازیاسی سرمایه دار آوروب دولتلهرینک بورژوازیاسینا نسبتله غایت فنا بر حالدا متشکل ایدی، دیگر طرفدن بیرتیجی چاریزمیک قولدورجاسینا خلق کتلهسینی طالایوب چالماسیندان طولابی اسکی اصول ادارهبه قارشی خلق کتلهسینده دهشتلی بر نفرت و قولتی بر عداوت حاصل اولموشدی.

فقط شورالار اتقاقینیک قوممونیزمه دوغرو گیدهجکی یول مدنی مملکتلهر ایشجیلهرینیک گیدهجکی بولدان داها چوق دولاشیق و تیکانلی در و طولایسیله ده مشکلدور. بولمز نه قادار دولاشیق و تیکانلی اولسادا مقصد، زدهن دونیهجگز و اوکا دوغرو داها متین و ثباتی آدیملارلا یوروبهجکز. چونکه دوتدینمز بولدان دونیهمیز مملکتیک بر بادلیغینی، اهالینیک فلاکت و محکوملیغینی، زحمتیک استثمارینی موجب اولور.

مملکتیزمیک ترقی و انکشافینک اینتهرهسینی قوممونیزمیک ترقی و انکشافی اینتهرهسیله موافق و مطابقدر. مملکتیزمیک یوکسهلیشی، و مملکتیزمه قوممونیزمیک غیر قوممونستلهرله برپاسی دونیاده قوممونیزمیک و زحمتیک غالب کلمهسی. ایچین ابکی «رهن»

(زالوق) در فقط سرعتله قوشالم که مملکتی بوقسوالیقدان؛ اهالی بی عواملیقدان چاپوق قورتالالم، علم و مدنیت کسب ایتمگه چالیشالم، کسب ایدمه جکمز علم و مدینتی حیاته، حیاتیک معقول طرزده قورولوشینا، زحمتکشن کتله سینیک نفعینه تطبیق ایدملم؛ سیستماتیک و فایدالی چالشاغا اعتیاد ایدملم؛ دوغرو و منتظم طرزده تشکیل ایدیلمش زحمت قولله کتیبوی اطرافیندا بوتون فوه و باجاریقمزی توپلامابی او گرمه لم.

شورالار اتفاقینک ثروتی تو که نهمز درجه ده بولدور. باشقالارینیک زحمتی استثمار ایتمک اعتیاد و حرص ایستر ایستهمه ز اورتادان قالدیریلمش، هر کس کندی آلی و کندی امکیله یاشاماق ایستهمور، هر طرفده یگی حیات آرقاسینجا قوشولمادادر. مملکتهمزده اسکیلیکک تعامیله تملیندن ده دوریلمه دیگنی اعتراف ایدیوربز. فقط اسکیلیکی تملیندن صارصیتماق ایچین و اونیک بئیرنده یگی حیات قورماق مملکتهمزده کوچو کله رده ن دوتش بیو کله رده دک هر کسک اوقوماسی، اوقوماسی و ینه اوقوماسی ایجاب ایدور.

مملکتهمزده معلملیکک عهده سینه دوشن رولیک بیو کلیکی و وظیفه نیک مسئولیتی ایسته بو نقطه نظرله ردن نشأت ایدیور و بونی دوشونه رک ولادیمر ایلچ صوگ مقاله لرینیک بیرسینده معلملر حقینده بویله دیمشدر: خلق معامله ری بورژوازیا مملکتلرینیک هیچ بیرسینده شیمدییه دک گورولمه دیکی و بوندان صوگرا گورولمه یه جکی درجه ده بزده بو کسلدیلملیدر. بو بر حقیقتدر که اصلا اثباته احتیاج بوقدور. حقیقی طرزده بورولماق سیزین و سیستماتیک چالشاقلایز ایشیک بو جهتیه یا قلاشمالی و یاناشمالی بز؛ اونیک معنوی و بالخاصه مادی وضعیتتی بو کسبتمه لی ز.

خلق معامله رینی معنا و مادناً تامینله، اونیک تشکیلات ایشله رینی سیسته ماتیک برطرزده قوتلندبر مکله اونلاری سرمایه چیار مملکتلهرینده کی بورژوازی اصول اداره سینیک سو که نه جکلیکیندن چیقاروب پروله تار صنفیه باغلامالی و پروله تار صنفینیک سو که نه جکی یا پمالی یزدر».

بورژوازی مملکتلهرینده مکتبلهر ایشچی کتبله سینی معنا محکوم ایتیک ایچین اتخاذ ایدیلن وسیله لریک ائ قوتلیدر. بونیک اثباته احتیاجی یوقدر. بورژوازی مکتبلهر واسطه سیله خلق چوجوقلاریندان هر برشیه کور کورانه اینان روحلو، بورژوازی اصول اداره سی قانون و نظاملارینیک بوزولماسی اوزه رینده تیریل-تیریل تیرمه یه ن فردلهر حاضر لایور؛ هله چوجوقلقدان کنج نسلیک روحینایک دورلو ملیت نغمه لرینی تلقینله باشقا ملتله ری انسان حساب ایتیمه جک و دائما عداوت بسله به جک شووینیست و نه غواست وطنداشلار بشدی ریور.

بونلار حقینده به داغوزی ادبیاتمیزدا متعدد دفعه ار یازیلدیفیندان شورادا اوزون اوزادی مباحثه لزوم یوقدور. فقط آمیریکا مکتبلهرینیک بو نقطه لهری ادبیاتمیزدا پک آز ایضاح ابدیلمشدر. شو مسئله به دقتلهری جلب ایتیک ایسته بورز. چونکه بر طرفدن آرامیزدا آمیریکا مکتبلهرینیک ایده آل بر مکتب اولوب صنفی قاراقته لریدن اوزاق اولماسی کی دوشونجه لهر، چوقدور و دیگر طرفدن آمیریکادا مکتبلهریک بورژوازی روحیه دولدورولماسی ده موقراتیزمیک کنیش شرائطی آلتیندا اولدیفیندان طولابی اورادا زحمتکش چوجوقلارینیک بورژوازی نائیری آلتیندا تعلیم و تربیه آلوب بورژوازی به خدمت ایده جک وطنداشلار حاضر لانه سینی موجب اولان قانونلاریک ائ اینجه شکلله ری تنظیم و ترتیب

ایدیلمش در. بورژوازیایا ایسلااریلا ماهرانه بیر طرزده تسبب ایدیلمش تعلیم و تربیه مه تودلاریلا چوچوقلارایا یاناشیلماسی آمریقا مکتبله رینیك ائك قوتلی بروز ایدر خصوصیتله ریندنر .

آمریقا مکتبله رینیك نه کبی روحه مالک اولدیغی آمریقا محررله ریندن « اوپتون سینکله ر » کوزله صورده ایضاح ایدیور . « قاز آدیمی » نام اثرینیك مدخلینده آمریقا دارالفنونلاری ایشله رینیك قورولوشینا تماس ایدرک اوپتون سینکله ر بازیور : « آمریقا دارالفنون و قولله جله رینده آلتی یوز بیك کنج انسانلار تحصیل ایتمه ده در . شو آلتی یوز بیك کنج نفر دیزیلش عین پلان موجینجه عقل ده کیل ، سفاهته ؛ عدالت ده کیل . حقسزلیکه ؛ آزادلیق ده کیل ، محکومیته ؛ محبت ده کیل ، کین و عداوته او کره تیلیر و آلیشدریلیر .

کیچن سنه بن آمریقا تعلیم و تربیه سینی تدقیق ایدیوردم . بو مسئله حقینده چوقلی کتابلار رساله لر مقاله لر ، معروضه لر ، نطقلر ، مکتوبلار ، غزته و ژورناللار مطالعه ایله آزی ۵-۶ میلیونه دک سوز اوقودیم . آمریقایی بر اوجیندان دوشمش دیکر اوجینا قدار کزه رک طولاشامدا عمده مقصدیم بیداغوقلار ، متعلمه لر و اونلاریك آنا آنالاریلا ، دارالفنون و قولله جله ریک پروفه سسورلاریلا ، ستوده تله رله پرده زید تله رله ، ده قانلارلا بویه چیتله رله ، مدیرله رله ، حافظله رله ، مشاهده و تدقیقچیلره ، اعانه چی - موسسلره و الحاصل بو مسئله لر ایله علاقه دار بوتون سیمالارلا سولشمک و قونوشماق ایدی . نوبلادیغیم شو . بوبوک معاومات اوزهرینده کندیلمکیمده دوشونوب کوتور - قوی ایدرک فقتلاری تفریق و تعمیم ایتدیکندن سوگرا آمریقا تعلیم و تحصیلی حقینده هیچ بیر تصور کسب ایدمه دم .

«قاز آدیمی» نام کتاب بو نقطه نظر دن غایت ده کهرلی و عبرت آمیزدر. آمیرباقدا کرک اوزتا و کرک عالی مکتبله ریک مسامله رینه دهک بورژوازیا مفکوره سیله شوع اولدیغینی و آنجاق بورژوازیایا خدمت ایندیکینی مذکور کتاب غایت آجیقجاسینا تصویر و تویر ایدیور.

سینکله ریک بو کونله رده ترجمه سی یتیر «قاز یاورولاری» نام دیگر کتبی ده آمیرباقدا خلق مکتبله رینیک وضعیتی و روحینی کوزل بر صورتده ایضاح ایدیور.

سرمایه چیلر اصول اداره سینده خلق کتله سینی محکوم ایچین مکتب قوللی بر آلت اتخاذ ایدیلدیکیندن طولایی خلقیک تعلیم و تحصیل ایشله ری ده شبهه سز بوکا موافق و مطابق طرزده قورولاجاقدیر. مکتب حیاتی، اوقوتولاجاق درسله ر پروگرامی، مه تودلار، درس جدولله ری دهشتای تعریض ایدیور. حکومته ک دقتی جلب ایدن شو فرانسا، اسویجره، یلچیا مکتبله رینده کی میخانیک تدریس حدیدن کیچمشدر. مکتبله رده تعقیب ایدیلن مفکوره فرانسه نیک هر نقطه سینده عینی کونیک عینی ساعینده خلق مکتبله رینده موافق صنفله رینده عینی املانیک یازیلما سیدر. البته شو نظارتی قولایلاشدیرماقلا برابر مکتبله ر آراسیندا کی باشقالیقلا ری سیدیور. مکتبله ریک سیماسینی اورتیور، فردبته قالدیریور و بونکلادا مکتبله ریک حیاتدان آیریلما سینی، اوزا فلاشما سینی موجب اولیور.

شایان حیرت بوراسیدر که باشدا مشهور په داغوق «شواتسه» اولماق اوزره آلمان سوسیال دموقراتیاسی آلمان خلق مکتبه رینیک ده بو سیستم ایله کیمه سینه اصرار ایدیور. شواتسه کندی نقطه نظرینی کوبا پروله تار اینته رده سینه کوره محافظه اتمکه چالشیور.

ايشىچىلەر صىق-صىق بىرلەرنى دە كىشەردەك بىر شەردن دىكر شەردە كىتمەك مەجبورىيىتىدە قالغۇر. سانكە بونىڭ ايجىن دە بتون خاق مەكتەلەرىندە عىنى پروگراممىك تىطىقى ومەكتەلەرىك هيج بىر فردى خصوصىتلەردە مالك اولمامسى ايجاب ابدىيورەش. بەداغوق مارقىسىست شولەسنەنىڭ شوبوللارلا بىرولەتار ايتەردەسىنە دايانماسى مەكتىبى آنچاق اوقو-يازى مەكتىبى تلىقى ايتىدىكىنى و يىكى مەكتىنىڭ چوقوقداكى قابىلىتى انكشاف ايتىدىرمەسىلە حياتىك بوتون جەتلەرىنە مستعد اولماسىنا اهمىت وىرمەدىكىنى كوزەلچەسىنە كوستىيور. مەكتەپ حياتىنىڭ رەغلامتاسىونى مەملەلىك مەسلىكىنىڭ حرفت شەكلى آلامىنى موجب اولور. نظارتىك تىرتىب ايدەرك وىردىكى پروگراممىك نەقشە بە نەقشە تىطىق ايدىلمەسى مەجبورىدر. بو سىيدىن طولايى نە اوكرەتەجكى ايجاب ايتىدىكىنى دوشونمە قاينغوسى مەلمىك اوزەرىندىن قالدىرىلىيور. بو ايشلە آز-چوق مەكتەپ مەدىرى علاقەداردر. پروگرام مەسئەلسە مەلم اصلا علاقەدار دە كىل و بو جەت اعتبارىلە اوسادەجە بىر اجراجىدر. بونىڭلا مەلمىك ايشىنىڭ قولايلاشدىغى دوغرودر. فقط تىجە اعتبارىلە نە اولور؟ حياتى كورۇپ دوشونمەمەك، مەلوماتچا دار بىر چىچوۋە داخلىندە طولاشماق، حيات و دىنا خەقىندە هيج بىر فەكر صاحىبى اولاماماق و الخ... شەمەدىكى وضعىتلەر داخلىندە نەلەر وىرىلمەسى لازم كەلمەسىلە مارقانامايور، وىردىكىنى نە ايجىن وىرييور دوشونمەمەيور. بوكى ايشلەرلە اوغراشماق اوڭا جازدە دە كىل. اورادا قومۇنىست بىر مەلم مەجبورىت ايجەرىسىندە اولاراق چوقوقلاردا سابر مەكتەلەردە قارشى كىن و عداوت توخوملەرى سەمەك، تىلىغ ايتەمك كىي آغىر وضعىتە دوشە يىلىر.

البە، بۇ ابىي ۋەزىيەتلەردىن دە گىل. ايشە بىر سىيلەردىن طولايى در
 كە بورژوآزىيا مەملىكەتلىرىنىڭ مەملىكەتلىرى ھېچ بىر ھاياتى نۇقتە نەزەر.
 صاحب دە گىللەر ۋاۋا گىرەتلىمەسى ايجاب ايدەن شىلەرىمى چوچوغا
 او گىرەتلىورلەر سۈاللىنى كىنەلەرىنە ۋىرمەك قاينوسىندىن آزادە درلەر.
 اونلارلا گورە بۇ كىيى شىلەر راختىزلىقدان باشقا بىر شى دە گىللەر.
 بونىڭ ايجىن در كە فرانسىز «سندىقالىست» مەملىكەتلىرى كىندى
 ژورناللارنىدىن تەدرىسلىك ماھىت ۋە كىيىتىندىن زىادە مەملىكەتلىرى ھاقوقى
 ھاقتىندە يازارلار. سىرمايەچىلەر اصول ادارەسىندە تەدرىسلىك ماھىتىندىن
 بىت ايدىلمەز زىرا تەدرىسلىك ماھىتى بورژوآزىيا ھاكۈمەتى تەيىن
 ايدەر، مەملىكەتلىرى تەيىن ايتىمىز.

عجىبا مەملىكەتلىرى ھاھدەسىنە نە دوستلىرى؛ مەملىكەتلىرى، گۈستىرلىرى شىلەرى
 مەملىكەتلىرى درجەدە گۈزەل ۋاۋا گىرەتمەكە چاللىيور. ايشە بۇ سەب
 طولايىسىلەدر كە تەدرىسلىك تەختىكى چىنەلەرىنە ھاۋا ھاھىت ۋىرلىر.
 نەۋت، اورلاردا تەدرىس تەختىكىسى گۈزەل طىرزدە قورۇلمۇش دور.
 اسۈبچىرە مەكتەپلىرىنى گۈزەللىكىم ۋەقتلەر بىنى اڭ آرتىق ھايرە
 كىرەن اورانىڭ مەكتەپلىرىندە مەملىكەتلىرى يوللارلا آز زامان ايجەرىسىندە
 چوچوغىڭ قافاسىنا اڭ كىيى ھاۋا ايدىلەن ماتىرىياللارلىك دولدۇرۇلماسى
 ايدى. سىرمايەدارلار مەملىكەتلىرى تەدرىسلىك تەختىكىسى گۈزەل طىرزدە
 مەملىكەتلىرىلىر. بۇ چىنەلەرى كىرەدە قىلمىش مەكتەپلىرىدە زويا ۋە
 تەدلىد ۋەسىلەسىلە چوچوغا ۋاۋا گىرەتلىرىسەدە، آمىرىقايلى مەملىكەتلىرىدە
 تەدرىسلىك تەختىكىسى طىرىقى غايت ايلرىلەمش در. اورادا چوچوغىڭ
 طىرىقى اھتىجاللىرى، ايشەردەسى ايشەلەرىنە قادار ۋاۋا گىرەتلىرى،
 بونلارلا چوچوغا ياناشىلىر ۋە بۇ سىيدىدە چوچوق بورژوآزىيا
 مەملىكەتلىرىنىڭ آجى توخۇملارلىرى مەجبۇرىتە دە گىل، مەملىكەتلىرى ۋە
 آرتىقچاسىنا اودور.

آلمان‌یاد، فرانسادا، آمریقادا هر معلمیک تدریس ته‌ختیکنی
گوزل طرزده ییلمه‌سی ایجاب ایدیور. صوگ، زمانلاردا هر طرفه
یایلمیش «دالتون پلانی» ده تدریسیک ته‌ختیکنی جهتلرینی اییلشدیرمک
ایچین ترتیب ایدیلمش در. بو پلان او یله ماهرانه دبزیلمش
پلاندز که هر هانکی بر مردار ایدم قولایلیقلا جوجوغا آشیلانا
یلیر. مذکور پلان ناصل او گرتمک پلانیدر، نه‌لر او گرتمک
پلانی ده گیل.

ایله‌ری گیتمش بورژواآزیا ممالکتلرینیک معلمی جوجوغیک
تهیج جهتلرینیک تحریکنی، جوجوغلاردا تشبث شخصی انکشافی
ایچین آجیق نمونه‌لر و مثالار ویریلمه‌سی ایجابینی دوشونور
و آگلابور. کندی حکایه‌لرینی طاطلی و گوزل سوزلرله
نقربرده، مکمل رسملر اوزره تنویر و ایضاحدا و حتی
جوجوغلاردا تشبث شخصی ابراز و انکشاف ایدیرمکده ماهر
و مقتدردر. (لای و کهرشه‌نشته‌نهر کیی). معام تدریس‌ده ماهردر.
اونی قیمتندیر یجی نقطه نظرده بوراسیدر.

سرمایه‌چیلر دولته‌ربنده معلم بورژواآزانیگ نوکری در و
اونیک بووردیغلارینی ایفا ایدیور. میلیارده‌ره خدمت ایدم
آشبار، بربر، باغبان کندی صنعتلرینده نه قدار ماهر اولسالاردا
آشبارلیقدان، بربرلیگدن و باغبانلیقدان چیمادیغلاری کیی
بورژواآزانیگ بووردیغنی او گرتنه بورژواآزیا نوکری معلم
نه قدار گوزل او گرتنه‌ده بورژواآزیا نوکرچیلیگندن چیقا
یلیرمی؟

وظیفه‌سینه گوره بورژواآزیا غایت گوزل مکافاتلاندیردیغی
ایجون معلم بو وضعیتدن چیقا ییلیرمی؟

بوتون دونیایی صارعیتان ایمپریالیزم محاربه‌سی ایشته بو قدار

مەملىەرىدە علاقەدار ابتدى، مەملىەر صەفلەرىك مەقابىل علاقەلەرىدە، كىرك بوزوآزىا و كىرك كىندى وىمەنلەرىدە بام باشقا نەقە نەزىرلە باقمىغا مەجبور اولدىلار. بوزوآزىانىك آغا و كىندىلەرىنىك نوكر اولدىغىنى دوشوندىلەر و بوزوآزىا آلەندىن آلدىغلارى بر لوقما چورە كىك آجىلىغىنى حىس ابدە بىلدىلەر.

عەبجا شورالار اتقايندا، ايش ھانىكى جىربانلا كىدىيور؟

شورالار اتقايندا سىرمایەچىلەر و مەلىكدارلار ادارەسى بىقىلمىش سادە، ھەلىك صەفلە مەوجوددۇر. نە قادار بونلار مەوجوددۇر، مەكتەپ دەخى صەفى اولاراق قالاچاقدر. شىمەدىكى ادارە بىرولەتار آلەندە اولدىغىنى اىچىن مەكتەبلەردە كىندى بىرولەتار مەرىنى وورموشدۇر. ئەوەت. مەكتەبلەرىمىز حالا صەفىدۇر. فەقە غەملە چوقوقلارى اىچىن خەصوصى اولاراق بر طاقم امتىيازەتە مالک مەكتەبلەر ياراتماق اىستەدىگىمىز دوشونىلمەسىن. بىرولەتار ادارەسى بوتون خەلق كىلەسىنىك چوقوقلارىنا بىرولەتار مەفكۇرەسى آشىلاماق و قوللە كىتوبىزم اعتىادى وىرمەك مەقسەدىلە مەكتەبى آلت اىتخا ابدىيور. مەكتەپ بىرولەتارلارى قومومىزم روىچىلە مەشەو اولدىغىندىن مەكتەپ جىاتى ياواش ياواش قوللە كىتوبىزم روىچىنى آليور.

أوت، سىرمایەچىلەر مەملىكەتلەرىندە اولدىغىنى كىبى شورالار اتقاينەدە مەكتەپ صەفىدۇر. فەقە بويوك فەرق وار: سىرمایەچىلەر مەملىكەتلەرىندە مەكتەپ بوزوآزىا مەفكۇرەسىنى طاشىدىغى بر حالدا شورالار اتقايندا بىرولەتار مەفكۇرەسىنى طاشيور. شوفەرق بىراىلە كوك آراسى قادار بويوكدۇر.

سىرمایەچىلەر اصول ادارەسىندە مەلم نوكردۇر؛ شورالار اتقاينەدە نوكردۇر. اورادا مەلم غەملە وگەندىلى كىلەسىنى استىمار ابدەن و كىندى اىنتەردەسى اوغرونلدا غەملەلەرى و مەلمى قان دەربالارىنە سوق ابدەن بوزوآزىا نوكرلىك ابدىيور.

شورالار اتفاقیندا معام معظم بروله تار اوردوسینک زحمتکشله ربک محکوملاریک و بوتون استمار ایدیله نلر بک نو کریدر. بورادا معام بوتون خلق کتله سینیک سعادتی و راحتلیگی اوغروندا چالشیور. بو اوغوردا قوشماق چالشماق قباحلی ده گیل؛ بویله نو کرلیک اولدیقجا بوبوک و عالی بر شرفدر.

شورالار اتفاقیندا معلملر اک شرفلی صیرالاری دوتمشلاردیر. بورادا معلملر دوشونجه لی و آقیودرلر.

فرقه نیک XIII نجی قورولتیندا معلملر بک فنا مادی وضعیت ایچهری سینده بولدیغلاری ۱۹۲۳ سنه نو بابرینده بیله اورتا حسابلا دورت روبله (نتمه روبله سی) معاش آلدیغلاری و بونیگلا برابر معلملر کتله سی نماینده لری بک قورولتیا گله رک قوممونست فرقه سینا و شورالار حکومتنی آتشین نطقلرله تبریک ایتملری دیلیر. حقیقتاً آجیناجاق بک فنا بر وضعیت، فقط داها دا آرتیق متاتله قوممونیزم قابیینی چکیور و قولله کتوزم قورولوشی اوغروندا داها جدی فعالیتله قوشوبورلار. هیچ شبهه سز که اونلار گله جکی دوشونبورلار و «لنین» بک کندیله ری حقیقده کی «خلق معلملری بورژوازا مملکتلر بک هیچ بری سینده شیمدییه ده ک گورولمه دیکی و بوندان سوگرا گورولمه جکی درجه ده بزده بو کسلدیلمه لی در» وصیتینی فرقه مز گله جکده به ریه یتیره جکینی اونلار دوشونبور. XIII نجی قورولتنی وقتلر بکده معلملر بک نمایشی اثبات ایتدی که جدوجهدله قوممونیزمه دوغرو کیدمن معلملریمیز وار و شورامکتبی قورولا بیله جکدر.

شیمدی معلملر مزیک ایشلر بک تشکیلی مسئله سینه کیچه لم. اوقتیابر انقلابیندان سوگرا زحمت مکتبی بره نسپله ری میدانا آتیلدی، اسکی پروگراملار قالدیریلدی، اسکی درس کتابلاری

اورتادان گوتورولدی، معلمه آر اسیندا کنیش بر تبلیغات آپریلدی. یگی پره نسپله ری تطبیق اعتباریه معلمه نام آزادلیق وبریلدی. اوزمان معلمک عده سینه دوشن ایش غایت ده کوچ ایدی. چونکه میدانه آتلمش مسئله ساحه سینده اونیک حاضریلی بوق ایدی. قورولماسی ایجاب ایدن شیک قورولماسینی بیلمه مک عجایب و کوچ اولامازی؛ هیچ ایشیدیلیمش و گورولیمش بر بنا تیکمک ایجاب ایتدیگی وقت اونیک تملله رینی ایضاح ایتمک لازیم کایر. بنا نیکیلیمکه باشلانیدی. بو ساحه ده بعض یه رلرده آتلمش آدیملار حقیقتاً تقدیر ایدیلیمه لیدر. فقط گورولموش ایشله ر قید ایدیلیمه دیگیندن گرك مرکزه و گرك معلمک کنديسینه معلوم ایدیلیمکسزین ایتوب کیتدی. یایلمیش بر طاقم گوزله تجربه لره محکم لندیریلیمه دی، دوشونولیمش ایی فکرله ر تطبیق سز قالدی. ۱۹۱۸ و ۱۹۱۹ نجی سنه لرده یایلمش ایشله ریک چوقی شیمدی، ۱۹۲۴ نجی سنه ده، مطبوعاتدا گوسته ریلیر. البته همان ایشله ر مکتبه ده جوجو قارلار ایچین نفه سز اولامیش در، فقط معلمه ره معلوم ایدیلیمه - دیگیندن اونلار ایچین نمره سیز قالیمش در. شو امگله ره نأسف ایدیورز. کبچمیش سنه لریک بوتون بویله نتیجه لری اثبات ایتدیکه یگی مکتبیک* تکلیکده یازانماسی قابل ده کیل، یگی مکتب آنجاق معلمه ریک قولله کتیو طرزده چالشمالاری و اوغراشمالاریلا یارادیلا ییلیر.

بو ساحه ده موفق اولایلمک ایچین نه لریک یایلماسی ایجاب ایدر هر شیدن اول معامله ریک یاپاجاغی ایشله ر عمومی بر مجرا اوزره گیتمه لیدر.

علمی - په داغوزی هیتی واحد زحمت مکتبله رینیک پروگرامی شه ماسینی ترتیب ایتمگله شو مجرا باشلانمچینی سینادی. پروگراملار

اساسینی تشکیل ایدہ جک شیک ماہیتی تعین ایتک لازم گلیوردی. ایشہ ترتیب ایدیلیمش پروگراملاریک رکینی ہب قومونیزم اساسلاری تشکیل ایدیور. مسئلہ بونگلا بیتہ میس ایدی پروگراملار گنیش بہ داغوزی ہر دائرہ مذاکرہ ایدیلیمہ لی، پروگرام حقیندہ فکرلہر سویلہ نمہ لی نقطہ نظرلہر و ایدیلن اعتراضلار دیگنیلیمہ لی ایدی. اودت شہمالار کنیش مذاکرہ لہرہ اوغراتیلدی، بونیک ایچین بہ داغوزی قورولتایلار و قونفرانسلار دعوت ایدیلدی، پروگراملار ہر جوق بہ داغوزی موسسہ لہر دن کیچدی، معلملہرلہ فرقہ جیلہ ربک ہر لکدہ کی سہیلہ ریلہ تیجہ لہدی. شہمالار بہ داغوزی افکارینہ اہمیتلی تاثیرلہر یاپماقلا اونلاری معین ہر مجرایہ صالدی. ہر جوق یئرلہرہ پروگرام حقیندہ کورولموش ایشلہر بزه بللیدر. یای تعطیلیندہ معلملہربک حاضریعی موقتیلہ کیچدی. چونکہ پروگراملار اوزہ ریندہ اوغراشماق اونلاریک معاً انکشافلارینی موجب اولدیغینی دوشونموش و پروگرام ترتیبی معلمیک کنڈیسینیک یاپماسی ایجاب ایدن ایش اولدیغینی معلم حس ایتمشدی. علمی - بہ داغوزی ہیئت بعض یەرلہرہ دن آلدیغی قیوداتی اصلاح ایندیکنن صوگرا پروگراملارا علاوہ ایدی.

پروگراملار ہر طرفہ یاییور. اونلاریک اوزہ ریندہ متشکل ایشلہر باشلاناجقدر. شیمدی آرتیق ہر معلم جوجوغا اوکرہ نہ جکی شیک نہ ایچین اوکرہ تدیکنی کنڈینہ ایضاح ایدہ ییلہ جک، دوشونہ جکدر و اوقوتاجاغی شیک جوجوق ایچین آیدن اولماسینا، اونیک قولای قاورایا ییلمہ سینہ ج. اسمی ایدہ جکدر.

پروگراملار ہب معلملہربک اشتراکی و رضاسیلہ ترتیب ایدیلیمشدر. محلی حیاتی اوکرہ نمکسزین و پروگراملاریک ہر جہتی تدقیق ایتمکسزین و آکلاماقسزین اونلاریک تطبیقی

اصلاً قابل ده کیل . بناء علیه یگی پروگراملار اوزره اوفوتا ییلمک ایچین معلمیک محلی شرائطی دوشونمەسی، حیاتی او کرەنمەسی، آگلاماسی، حیاتیات کیدیشینی و قوه سینی حس ایتمەسی ایجاب ایدیور . مرکزدهن آزشی بکله مەلی، کندیسی چوق شی یاپمالیدر . هرشیات مرکزدهن حاضر صورتده کوندریله جک فکریندهن واز کیچمەلی، حیاتیات جریانیته کوزلەرنی آچمالیدر .

ئولکه شناسلیق معلمیک حیاته قارشى کوزلەرنیات ' آچیلما سینی و معنا انکشافینی موجب وسیلەلەریات ائق قوئەتلیسیدر . ئولکه شناسلیق حیاتیات دوشونولەرهك آگلاشیلماسینا آرتیق درجەده یاردیم ایدیور . ئولکه شناسلیق دان توپلانیلان ماتەریال خامدیر . اونیک اوزەرینده اوغراشمالی مکتب تدریسی ایچین ائق موافقلەرنی، ده که ریلەرنی آعالی . توپلانیلمش ماتەریالیات هانکی قسمی لازم و هانکی قسمی غیر لازم اولدیشینی تفریق ایتمەیی او کرەنمک ایجاب ایدیور . معلمیک ییلمکی آرقاسینجا قوشدیشی و کندیسی ایچین جداً چالشاقتا برابر حیاتیات طلب ایتدیکی شیلەری آیدین یوللارلا چوجوغا وبرەیلەجکی ایچین سەی ایدیور .

بوبارەده الیمده کی ماتەریاللاردان بری سینی مثال اولاراق آلیوریم . «ریازان» غوبرنیاسینیات «قاسیموف» قضاسیندا بولان ابتدائی مکتب معلملەرنیات حاضرلیقی دائرە سینه در . ۱۹۲۳ و ۱۹۲۴ نجی تدریس سە سینه قیش زمانی وقوع بولمش اجتماعلاردا (۲۸۰) قادار معروضه اوقونمش در . شو ۲۸۰ معروضەنیات ۲۹ ی عمومی موضوعلار، ۷۰ ی سیاسی، ۴۸ ی ئولکه شناسلیق و ۱۳۳ ی ده مختلف مەتودلار حقیقەده اوقونموشدر . معلملەرنەزنیات نەدرجەده انکشاف ایتدیكلەرنی ایشنه شو عددلەر ابی کوستەریور . مذکور معروضەلەر ۱۰۹ نفر طرفیندن وبریلەمشدر .

ديکىر بر مثال آليورم موسقوا شهرينىک «باومانوفسكى»
 و آيونيندا بيرينچى درجهلى مکتب معلملر ينيک رايون قونفرانسلارى در .
 اوراداکى قونفرانسلاى رايون معلملر يندن متشکلى محطلى غروپلار
 آبارمش در . بوراسى اڭ قيمتلى جيتلر درندر . مادتا پک فنا شرائط
 ايچر بيسينده چالماقلا برابر ايبى تييجلر الدل اينديکلىرىنى متهربال
 بزه آکلاتيور .

غروپلاريک توپلاديغلار ينى معروضه چيلر جوجوق ايشلر يندن
 آينمش قومله قسلر دهن ترتيب اينديکلىرى پروگراملارلا تماسلاديلار .
 کيچن سنه اوچونچى «تريمه ستهر» لاريک مشغوليت پلانىنى
 علمى شوانينک شهمالارنا اساسلاراق بيرلشمش قولله تيفلر ترتيب
 ايتمشدر .

(a) علمى شورانينک پروگراملارنا سنه اولينده معلملر اعتمادسز
 بر طورلا يانه شيوردى . فقط صوگرالار پروگراملار برلکده
 مذاکره و مناقشه ايديله رلک آکلاشيلدى ، معلمينک ذهينده يئرلشمش
 اولدى . اونلاريک تطبيق ايديله ييله جکى حقينده کى شهملر و
 اعتمادسزليقلار بالاخره دفع اولدى .

(b) مشغوليت پلانى ترتيب ايدن معلملر قولله کتيفى عمومى
 بر پلان اوزده اوغراشمش ، دوتديغلار ي جيهده محکم دورموش ،
 هر برينينک معروض قالدېغى انکللر دده و مائل 'ولا ييلديکى
 موفقيتلر دده اشتراک ايتملر دردر .

(c) پلان ترتيبى و علمى شورانينک پروگراملار ينى تدقيق
 ايتمک ميدانداکى بوتون په داغوژى و مه توديق ادبياتى او قومالار ينى
 وصيق صيق «او . پ . او .» يه مراجعت ايتملر ينى موجب
 اولمشدر .

ايضاح ايديله قونسترو قسيون اوزره معلملر حاضريلغى ايکى

مهم عنصرى حاوى ايدى: معلملەر دى تىبب شىخسى اويانماسى، سائر معلملەرىڭ تىجربەلەرىندىن خىردار اولماق و مركزىڭ بەداغوزى فىكرلەرىنە مراحىت ايتىڭ اىتىدى.

معارف مەنىت قومىيونىڭ عەدەسىندە آنچاق ايشلەرە نظارت ايتىڭ، ايجايىنا كورە ياردىم ايتىڭ رايون دائىرەسىندە كى مشكىل چالشانلار آراسىندا رابطە و مناسىت دوزانىڭ، مەمكىن درجە اديياتلا تامىن ايتىڭ ايشلەرى قالمىشىدىر.

شورالار اتفائىنىڭ ھەر بەرىندە ايشلەر عىنى مەجرا اوزرە كىنەمدەدر. ھانكى بىر پىداغوزى ژورنالى آچىلاچاق اولورسا، قوللەكتىو ايشلەرىڭ آپارىلماسى و معلملەرىڭ كىندى حاضرىق لارى اوغروندا چالشانلارى اورادا كورولور. البته مەخلف بەرلەردە شو تىببائىڭ درجەسى مەخلفدر. علمى شورانىڭ علمى - بەداغوزى بولمەسى واسطەسىلە خلق معارف قومىسارلىقى مەلىكىنىڭ ھەر جەينە عمومى مەتودىق كوسترىشلەر و بىريوز. مذكور كوستەرمەلەر «يڭى مەكتەپ يوللارىندا» نام ژورنالدا ھەر زامان شرح و بيان ايدىليور. علمى شورانىڭ علمى - بەداغوزى بولمەسى پروگراملارى تىرىدىكىدىن صوگرا بو مسئلەلەر اوزەرىندە چوق اوغراشاچاقدر. فقط معلملەرمىز علمى شورانىڭ كوستەرمەلەرىنە كوز تىكىمەرك قوللەكتىولەر تىشكىل ايتەلى و علمى شورانىڭ عمومى كوستەرمەلەرىنە سو كەنەرەك دوزكون مەتودىق يوللار آدامالىدىرلار معلملەرمىزدە بو تىبب بوق دە كىلدر.

مەتود مسئلەسىنە كلىنچە بىز آوروپا و آمىرىقانىڭ تىجربەلەرىنى آرابوب اوكرەنەلى بىز. تدرىسىڭ ماھىتى اعتبارىلە اورالار بىز ايجىن الوبرىشلى دكىلەدە مەتود اعتبارىلە بالخاصە آمىرىقايى تعقيب ابدەجك اولورساق مەكتەپلەرىمىز ايجىن چوق شىلەر آلا

ييله رز. بوقاريدا سويلدېكمز كيبي مه تود مسئله سي آميريقادا اولديقجا
كوزل بر طرزه ترتيب و تنظيم ايديلمش در. چوجوغي
اوكره نمك ايجين شو مه تودلار بك قيمتليدر. هيئت عموميه سيله
بز مكنبله رمزه صوقاميز. چونكه بزم مكنبله رمز، چوجوقلارمز
و مکتب قورولوشيندا كي مقصدلهريمز اولار كيندان بام باشقادر.
بز اولاردان بر طاقم شيله ر آلا ييله ريز.

آلايله جكمز ماده لهردن مثال:

تدريسك چوجوغيك ايشهره سينه گوره ميل و فعاليتي اوزه رينده
اساسلانماسيني موجب اولان «بوي-سقاوتيزم» ماده سي. ييزده كي
پيئونه لرلر حرکاتي بوي-سقاوتيزمدن گنیش صورتده استفاده ايديور،
فقط بو بوي-سقاوتيزم آوروپا و آميريقادا كي بوي-سقاوتيزمك
تام عكسيدر. چوجوقلاربك سني احتياجلارينا گوره جمعيت و
تشكيلات تمايلي اوزه رينده اساسلانمش بوي-سقاوتيزم البته وقيله
پيئونه رليك شكيلندن چيقوب مکتب ايشلهرينه و مکتب حياتينا
دخي گيره جكدر. پيئونه رلر حرکاتي مکتبيك اسكي و چوروموش
مه تودلاردان خلاصينه و حياته ياقلاشماسينا بوبوك يارديملا ايدم جكدر.
آلاجامز شيله ردن ديكر بر مثال، دالتون پلانيئي آلوب
اوكره نمه مزالزمدر. مذکور مه تود اك جوق اوقو- يازي مکتبينه
اويغون در. بورادا چوجوغيك ذهنيك مستقل چايشماسي و تدقيق
مه تودلاري اك صوك پلانلارا بيرافيلمشر. آميريقادا و انگلترده
اولديغي كيبي بز اوني هيئت عموميه سيله تطبيق ايدمهميز. اورادان
آنچاق كندی حياتمزا اويغون و مكنبله رمزه تعقيب ايتديكمز
مقصدلره موافق جهتلهريني آلايله ريز چوجوقلاريك مستقل دوشو
نمهلهرينه و تثبيت شخصيه لرنيك انكشافينه انگل اولان جهتلهريني
بيراقاميز لازم در. فنا و ابي جهتلهريني ده قولله كتيويزم اساسلارينا

گوره تفریق ایدمه یله ریز. دالتون-لاباراتور پلانیدان بز اصلا قاجامان. چونکه شو پلان بالخاصه بزم ایچین اهمیتی حائزدر. بز، پلان اوزمده و سیسته ماتبق چالشامایان، کندی ایشله ریمزی دوشونه رده قوتورول ایدمه بن انسانلاریز: بز صوگ درجه آفارش ایچینده ایشله ریز؛ ابتدادا وارقومه ریمزی توپلابوب جدیدله یاپیشدیغمز بر ایشدن چوق کیچمز سو بویارز. و صوگینه دهک آبارمادان یاریسیندا و ناتمام بیرافارز؛ دیگر بریسینه شروع ایدمده، بنه اورتاسیندا اوندان واز کیچمده رز. مملکتمز اکینجیلر مملکتیدر. بورادا انسانلار یای زمانی آتشین چالشوب اوزون قیشی استراحت ایتمهک آلمشدر گهریده قالمش مملکتمز سرمایه چیلیگیک ائک دهشتلی و مروتسز مکتبکی کیچمزدن بورژوازیا بنجه سیندن خلاص اولموشدیر. فقط چوق گهریده رز، طولایسیده باجاریفسیز، قوممزی و شرطمزی دوشونه بورژواز متشکل طرزده منتظم ایش آبارماغا مقتدر ده گیلیر. اقتصادی وضعیمزی یوکساتمک و زنگینلشدیرمکه مملکتیمزی «ن. ئه. پ. - یگی اقتصاد سیاستی» مملکتیندن چیقاروبدا سوسیالیست بر مملکت حالینه گتیرمک ایسته یوریک که، هب او گره نملی رز. دشمنله رمزدن او گره نملی رز و او گره نره ده اونلاری ده ویرمهلیر. آلمانیک، انگلتره نیک، آمریکانیک بورژوازیا پیداغوژیسینی او گره نره ده مفکوره مزه اویقون جهتلهرینی آلوب بزم ایچین اهمیتی حائز اولان قوممونیزم به داغوژیسینی قورال.

علمی شورانیک علمی به داغوژی بولمه سی تدریس مه تودلاری اوزمده کی ایشله رینی تیز بیرملی در. فقط مذکور بولمه نیک قورتارماسیلا ایش بیتمه یور، یاریسیندا قالبور. هینیک تعین ایش اولدیغی مه تودلاری مملکتیک شرائطینه گوره تطبیق ایدیله یله جک سالما و معلمه رمزیک یا باجاقلاری ایشدر.

معلملرینڭ قولله کتیو چالشمالاری بر طاقم دیگر مسئلهلرینڭ حللی ایچینده، الزمدر. اوللاردان بریسی یگی درس کتابلارینینڭ یازیلماسی و ترتیبیدر. کیچمیشده تڭ - تڭ مؤلفلر طرفینده یازیلماش کتابلارینڭ بعضیلر ای و بعضیلری فنا اولوردی. فقط بویله کتابلار شیمدی بزه گرك ده گیل، بزه شیمدی چوجوقلارلا برلیکده ترتیب اییدیلماش، تجربهلهردن کیچمیش، چوجوقلارلا ویریله جڭ مانهریالیک قولای آڭلاشیلماسینی و قاورانماسینی موجب اسالار اوزره ترتیب اییدیلماش کتابلار گره کدر؛ بزه شیمدی چوجوغیڭ احتیاجینی، میلی تامین ایدهرهك ذهنینی آچان، تشبث شخصسینی و اقتدارینی انکشاف ایتدیره ییله جڭ کتابلار لازمدر. بوتون بونلار قولله کتیو سعیلهرله الده اییدیلر.

بورادا دخی قولله کتیو پلان ترتیب اییدیلماسی، بر معلمیڭ یاپدیغنی دیگرلرینینڭ تجربه ایتمهسی، ایجایینه گوره یاردیمدا بولونماسی، عینی زاماندا چوجوقلارینڭ یاپدیغلاری ایشه مراجعت اییدیلماسی، چوجوقلارینڭ اشتراکی ایجاب اییدیور. متشکل چالشمایینڭ، قولله کتیو امکیڭ یگی پروگراملار ترتیبینه - یگی مهتودلار تعینته، معلملرینڭ حاضرلیغنا، انکشافنا، یگی درس کتابلارینینڭ یازیلماسینا غایت بویوک و ده گهرلی تأثیری وار.

قولله کتیو اوغراشما گرك معلملرده و گرك چوجوقلارداکی قابلیتلهرینڭ بروزینی، یارادیجیلیق قابلیتینی موجب اولور، ایشبڭ گوزدل گیتمهسینه، درینلشمهسینه سببیت ویریور. شیمدی قولله کتیو طرزده متشکل چالشماق مسئلهسینه کیچهلم. قولله کتیو یاپیلاجاق؟ هر ایش تشکیلاتچیلیق طلب اییدیور. تشکیلاتسیز هیچ بر قولله کتیو ایش آپاریلماز.

حال حاضر کی تشکیلات بو وضعیه مالکدر . اشبو قولله کتیبو تشکیلاتینک باشیندا علمی شورانیک علمی - په داغوزی بولمه سینک سو کندیگی عالی اجتماعی تریه دائرہ سی، اونیک تجربه مکتبلہری و علمی - تدقیقات په داغوزی اینستیتوتلاری دوریور، علمی شورانیک علمی - په داغوزی بولمه سی مکتبیک قارشوسیندا دوران «بروبلہم»ی (مسئلہ بی) تدقیق ایدیور، عالی اجتماعی تریه دائرہ سی، تجربه مکتبلہری و تدقیق اینستیتوتلاریلا مشترک صورتده اونی مذاکرہ ایدیور، مذکور بروبلہمیک غربی آوروپادا و آمیریقادا کی طرز قورواوشینی او گرنہیر، قومونیزم نقطہ نظریندن صاف - چوروک ایدیور، حال حاضر شرائطینہ گورہ چہرچیوہ ایجربیسینہ صالاراق محللہ رده کی علمی - مہتودیق یورولارا وبریور.

علمی - مہتودیق یورولاریک سو کہ نہجکی اساسی محلی معلملر تشکیلاتی و بالخاصہ عالی په داغوزی مکتبلہری و په داغوزی تہ تحقیقوملاردر، محلی معلملریک شو مؤسسہلریک باشینا توپلانماسی ایجاب ایدیور. ہر ہانکی بر معلمیک یابدینی ایش دیگہرلہری طرفیندن تدقیق ایدیلمہ لی و تجربہلہردن کیچیلہلیدر. علمی شورانیک قرارہ آلدینی مسئلہلر مہتودیق یورولار، عالی په داغوزی مکتبلہری و په داغوزی تہ تحقیقوملار واسطہ سیلہ معلملر کتہ سی آراسیندا داغیلیر و اتشار ایدیلیر. رابون، مکتبلہری، په داغوزی تہ تحقیقوملار، عالی په داغوزی مکتبلہری، مہتودیق یورولار واسطہ سیلہ معلملریک تجربہلہری تدقیق ایدیلیور، تطبیق ایدیلیور. ہر ہانکی موفقیت، ہر ہانکی تثبیت و ہر ہانکی دہ گہرلی بول محکمہلندبریلیور، درینلشدیریلیور و انکشاف ایدیریلیور. نتیجہلر علمی شورایہ وبریلیور، علمی شورادا اونی

مذاکره ایدیور، ایجاینا گوره حیاتی مسئلهلره دولدورور، قونقرهت مضمونلارلا قابل تطبیق حالا قویور. ایشیک گوزهل گیتمهسی ایچین، علمی شورانیک علمی - په داغوزی بولمهسی، مه تودیله یورولاریک یوکسلدیلمهسی ایجب ایدیور، بونلاریک عالی په داغوزی مکتبلهرینه و په داغوزی ته ختیقوملارلا سوکهنه یلمهسی لازم گلیور. معلملریک آفتیو اولمالاری و هر برینه رده قیوات مه تودلاری اولمالیدر. شو مقصد ایچین علمی شورانیک علمی - په داغوزی بولمهسی نزدینده خصوصی بر قیودات نیم بولمهسی تشکیل اولونموشدر.

بوتون بواشاهر معین بر آتماسفه راده جریان ایتمه لیدر. بونلارلا موازی صورتده قونقرانسار، قورولتایلار دعوت ایدیلمه لیدر. قونقرانسار و قورولتایلار مسئله نیک اساساً دوشونیلمه سینی مؤجب اولور. آکلاشیلمايان چنه لری آیدینلاشدیریلور، صورولا جاق شیلره موافق جوابلار آلینور. هیچ شبهه سز بونلاریک دوغرو و منتظم جریانی معارفچیه ر اتفاقینیک آفتیو تشبیدن آسلیدر.

معلملریک قولله کتیو طرزده آپاردیغلاری ایشله ر مطبوعاتیک گرك په داغوزی و گرك عمومی صحیفه لهرینده نشر و مذاکره ایدیلمه لیدر. قیمتی حائز تجربه لهر مطبوعات واسطه سیله دقتلری جلب ایتمه لی، گنیش مذاکره یه اوغراتیلمه لیدر. معلملریک قولله کتیو ایشله رینیک مطبوعاته استادی غایت مهم در. بو سیدنده معلملر صیراسیندان ایجاب ایدن شیه لری ظاهراً ده گیل. اساسینی آکلاتاراق کوستره ییله جک مقدر مخبرلهر حاضرلامالیدر.

معلملریک قولله کتیو و متشکل ایشله ری مه تودیق قیوداتلارلا مربوطدر. بو مسئله بزی تدریجاً غایت مهم و مرکب بر پروبله مه - قوتترول پروبله مینه دوغرو آبارار، اگ قوتلی اینسپه قسیا طرفیندن

یله اولسا تطبیق ایدیله جک په داغوزی قوترولی نه قادار اولسادا،
ظاهری وسطیحی اولاجاق په داغوزی ایشله رینیک گوزه چاربار ک
کوبوت ده فقه قتلهرینی قید ایده جکدر. دیگر طرفدن مملکت مزده
کی غایت اوزون مسافله ردن طولایی اینسپه قورا نشکیلی اقتصاداً
با اوتورورشيله رده ندر.

معلمه ر قولله کتبونیک تشکیلاتی بکی بر قولله کتبو قوترول
تشکیل ایدهر، معلمه ر یار دیمه لا تشکیل ایدیلمش شو قوترول
لازمی اینسترو قسیونلارلا تامین ایدهار و بو نوعاده اونیک
باباجاغی ایش تام و درین بر شکل کسب ایدهر.

«ولادیمیر ایلیچ» قوترول مسئله سینه غایت آرتیق اهمیت
ویریوردی. «قید و قوترولی تطبیق اینمگیزین سوسیالیزمیک اڭ
آشغی بیلله سینه یله وازماق امکان سزدر» دیمشدی. (نوبار - ۱۹۲۱)
سوسیالیزم قید و قوترول دیر کن! اونهلر تلقی اییدیورمش؛
۱۷ نجی سنه بی نظر اعتباره آلوب سویلدیگی آشاغادا کی
یازیلارندن آکلاشیلور: «قید و قوترول اول عمله ر تشکیلاتی
و صوگرا بوتون خلق کتله سی طرفیندن تطبیق ایدیلمه لیدر.
(فصل XV. صحیفه ۱۶۳) «قوترولیک اڭ مهم طرز و بولی خلق
کتله سینیک مسلک. اوغراشدیغلاری ایشیک مقصدی و زحمت
ساحه لهرینه گوره برلشمه لفریدر» دیور (جلد XIV. قسم ۲. صحیفه ۱۸۱)
معلمه ریک قولله کتبو طرزده منشکل چالشماسی دا په داغوزی
ساحه سینده. ایجاب ایدهر قوترولیک طرز و بولینی تشکیل ایدهر.
خاق کتله سینی حقیقی قید و قوترول تشکیلینه جلب حقینه
ولادیمیر ایلیچ ینه دیور:

«حکومت آپاراتلارینیک، اداره و مؤسسه لهرینیک خلق کتله سینه
صیقی بر صوره تده باغلانماسی ایجاب ایدهر؛ ده موقراتیا شکلله رینک

هیچ بریسینده گورولمه‌میش صیقی. مناسبت یاراتماق لازمدر». (جلد XV. صحنه ۱۶۰).

خلق کتاه‌سیاه آبارانی باغ‌ایاجاق معلم‌رمزدر؛ معلم‌رمزله حکومت آبارانی آراسیندا (علمی شورا) موجود مناسبتی شو رسانه‌مژده گوستردیک

صوڭ آیلاردا جمعیه‌چیلیگیڭ طبیعی انکشافی شاهدی‌بز و ایش ایچین یگی آتما‌سفره یاراتماق بر ساحه‌ده بولتورز. لاله و بروب مناتله جالشمالی، مملکتی دینچیگیکن و قاراگیلقدان خلاص ایتمه‌لی، خلقیڭ سعادتی‌نی موجب اولاجاق یگی حیات قورولوشی ایچین محکم رک‌لەر بولمالی، قولله کتیویزم تماینی اساسلاندیرمالی‌بز.

چو جوقلاریڭ کندیلهری یاراتدیقلاری لاباراتورلار.

یازانی: ذ. عبدالله زاده

صوڭ زمانلاردا بیر ییڭ آرقاسینجا میدانا چیقاریلان اصوللار، داها دوغروسى اصوللار حقینده کی، مباحثه‌لر آرتیق معلم‌ریڭ نظر دقتی جلب ایتمه‌ک باشلادی. هر هانکی مکتبه اولورسه اولسون، بو اصول مسئله‌سی آغیزدان آغیزا دولشاراق اوزینه کئیش یه دوتماغا موفق اولمیشدر؛ و احتمال که معلم‌رده ۲۰-۲۱ نتیجه‌س‌لرده اولدوغی کیبی بو مسئله‌یه لایف ده کیل بلکه بیر قادار جدی باقیورلار.

اسکی ده هر معامیڭ کندیه مخصوص معین بیر اصولی واردی. بو اصولی‌دا اسکی دارالمعلمین‌لرده فیما وقلای نورسلاردامی نبرده

ایسہ او کرہ نمیشدی۔ فقط بوراسی واردی کہ اسکیدہ بویاہ اوصولہ مالک اولان معلم چوق وقت کندینچہ کوزہل صاندیقی اصولدان قبولایقلا واز کئچہ میوردی۔ جتی بعض وقت: «تعلیماتچی نہ قادار سوبلیہ جکسہ سوبلہ سین بن اوز اصولمدان باشقاسی ایلہ تدریس ایتهم یاخود ایدہ یلهم» دیہ نلہرہ چوق تصادف ایدیلیردی۔ ایشته کورولپور کہ معلملر قافالاریندا کی اسکیمیش اصولدان همان همان آیریلایلمبورلہ ردی و آیریلایمبورلار۔ اونلار ایلہ، یوزلہرہ معلملہریک بو اسکی اصولا تاپندیقلا رینا دائر مثال کوسترک ممکن اولیور۔

دوغرودر قاچ سنہ دن بہری تکرار ایدن اوچ آیلیق یای پداغوزی قورصلاری دوام ایدیور و بورادہ اصولار حقیندہ اونلارا معلومات ویریلیر؛ فقط نصلدا اولسا بو کافی دہ کیلدز۔ اولا بیر گره بوراسینی نظر دقنہ آلماق لازم در کہ اوچ آیلیق یای پداغوزی قورصلاریندا مداوملہر طبیعات، ریاضیات، اجتماعیات و نور کجہ کییی درسلہرہ او قادار یوکلٹیورلہر کہ اصولا گوز گز دیرمکہ ییلہ وقتلہری قلمایور۔ بورادا بیر سوال سوریلاییلیر:

«عجبا معلملر بو درسلہر دہ الگ ابتدائی معلوماتی الدہ ایدہ مزلہرسہ، نہ بی تدریس ایتسینلہر؟» دوغرودر۔ فقط بونیک قارشیسینا دیکر بیر سوال قونیلاییلیر: «عجبا معلم بو درسلہر دہ آزاچیق دا اولسا ابتدائی معلومات آلیورسہ بونی فاصیل تدریس ایتسین؟» معلم آز چوق معلومات آلیور، فقط آلدیقی بو معلوماتی چوچوقلارا تاصیل ویرسین اوراسنی دوشونمہ یور۔ و بلکہ دہ دوشونمہ یور۔ الگ ایی سی معلم ییلدیککی آزاچیق معلوماتی طلبہ بہ اویلہ ویرہ ییلہ لیدر کہ طلبہ اوندان استفادہ ایدہ یلسین۔ عکس حالدا ییزیم «زحمت» دیدیکمز مکتب ایلہ اسکی قورو سوز مکتیینیک ہیچ بیر فرقی اولمایا جاقدیر۔ بونیکلہ برابر دئیہ ییلیرز مکتبدہ اصول جپیندہن

معلمه رمزه بك آژ معلومات و بریلیور. بونیگدا بیر چوق سیله ری وار دیر: قورصلاریك و قنله ری آژ کئچیله جك درسله ر ایسه چوق و چوقدر. او حالدا بو اصول مسئله سینی بیر باشقا یول ایله حیاته تطبیق ایتمه لیدر. اودا کونوز (سحر) درسله ریندن صوگرا دهنکله ر فعالیتیک هم همده بوبوك بیر قسمینی اصول مسئله له رینه حصر ایتمک. همده بوراده نظری ده کیل، بلکه عملی بیر صورتده جالیشمالی. مکتبله ره (قورصلارا) چوچوقلار طوبالنامالی، معلمده، معلوماتلی و صوك جیقان اصولی کوزه لجه بیله ن تجربه لی معلمیک نظاره نی آلتیندا بو عملی فعلینی حیاته تطبیق ایتمه لیدر. و بو یول ایله کنديسینه معین بیر اصول ایدينه لیدر.

شیمدی معلم کنديسی ایچین اصول انتخاب ایده جك اولورسا هانسیی ترجیح ایتمه لی، هانسیندان یایشمالی در، هانسینی مقصد اتخاذ ایتمه لی در، شبه یوق هر کس دئییه جك، الك صوك الك یگی اولان و بو خصوصدا چوق کره یازیلیمیش اولان قومپله قس «سیسته مینی»، نه قس قورسیون و لاباراتور و «لایحه» اصولینی.

بونون بو اصوللار حقینده کئچهن دفعه کی و اوندان اولکی «یگی مکتب» مجموعه سینده اوزون اوزادی بحث ایديلیمیش و بونلاریك نه دن عبارت اولدوقلاری بیر قادر آیدینلاشمیشدر.

فقط بوراسی ده محقق در که بو اصوللاری تمامیه بنمیه میس اولان معلمه رمزی بارماق ایله کوسنه رمک ممکن در. یعنی ایسته ره مر کزده ایسته ره قضاله رده اولسون بو اصوللاری اطرافلی و اساسلی بیله تله رمز بك آژدر.

دوغرودر بو خصوصدا ژورناللاردا یازیلیمیش و کوچیک کتابچالار بورا قیلیمیشدر. بونگله بیله بونه کافی ده کیلدر. بیر قاچ کره ژورنالدا بازماق و یا بیر ایکی کوچیک کتابچا بیر اقامق مسئله بی

لازمینجه تامین ایدمهز هله قضا مکتبله ریمزی آلاجاق اونور ساق دیمک اولور که معلمه ریمزیک دوقسان قایضی بو اصوللار آشا ده کیلدیر. اونلار یالینگز بیر شی بیلیر سواد او گره تمک واسلام. سنتیابیک اؤله ریمده یک قایدالی اولاراق چاغیریلیمیش فعال معارف ایشچیلهدی قونفرانسی بو اصولی بیر آز اطرافلی اولاراق یالینگز اورابه طولانانلار ایضاح ایتیمیشدر. بورادان دونن معلمه مسئله یی عملی صورتده دیگر معلمه لره آگلا تماغا مقتدر اولامامیشلار، داها دوغروسی بونی کمالینجا آگلا تماغا وقت بولامامیشلار دیر.

دیگر طرفدن بو اصوللاریک تطبیقی ایچین مکتبیک کوچیک ده اولسا بیرره لباراتور مالیک اولماسی لازمدر. زهرا بورادا معلم صنفه کیره دهک و سابط عینه سیز، لباراتور سیز همان یوقاریدا دیدبکمیز اصوللار ایله درس ویرمه که باشلار سا معلم هم کند یسینی آلداتیمیش اولور همده زحمتیندن بیر نتیجه چیقماز یالینگز اسکی مکتبیک ۲ - پنجی بیر شکلی اولار. یعنی اسکی مکتبده ده معلم صنفه کوروب، دیور، سوریبور و چیقب کیدیور، لباراتور ی اولما دیقدان سوگرا شیمدی کینیگده اسکیدن هیچ بیر فرقی اولما یا جاقدیر. دیمک که لباراتور یوقدر اونیک ایچین ده بو اصوللار حیاته تطبیق ایدیلمه ملی در؛ اولمه می؟ - قطعیا خایر.

اولا بوراسی یلنمه لیدر که وقتیله مکتبله ریمک کندنه مخصوص که نیش لباراتورلاری دوزله مچکندر. یاواش یاواش تصرفات بو زغونلیقیندا خلاص اولان مکتبله ریمک نظامه دوشدیکینی هر کس کوریبور. وکیم دیه بیلیر که مکتبله ریم اوزون مدت بویله لباراتور سیز و سابط عینه سیز قلا جاقدیر. مکتبله ریم لباراتورلار اولاجاقدیر همده یک زنکین لباراتورلار اولاجاقدیر. ابکی اوج سنه دن بهری معارف قومیسارلیقی بونلاریک دوزله می ایچین نه قادار چالشیدی کوز قاباغیندا دیر.

پکی احوالدا بو لابوراتورلار و مکمل و سایطعینه دوزمه نه قدار مکتب ناصیل بیر وضعیت آلتیندا قالمالیدیر، چوجوقلارینی نهرله رده جالشدیرمالیدیر. نه وقت بیر زمان ایچین اسکیده اولدوغو کیی قورو سوز ابله اکثفا ایتمه لی می؟ نه قطعیا یوق دیه بیلریمز.

بو کونکی مکتبه رمزک مکمل لاباراتورلاری یوقدر. فقط بوکا متابل چوجوقلار میزیک کندیله ری یاران دیقلاری لاباراتورلاری واردیر. هم ده بویه لاباراتورلار هر طبله نیک آرزوسینا کوره بایلان و چوجوقلاریک طبیعی احتیاجلاریندان کیزلی بیر قوه تأثیرله دوغن لاباراتورلار دیر، معلم بو کوچوک باورولاریک لاباراتوریندان استفاده ایتمه لی اونلاری کنیشه تمه لیدیر.

بویه لاباراتورلاریک تیپله ری بونلار دیر:

۱- ال ایشله ری.

بیرینچی درجه مکنیک بیرینچی غروب طبله لرینده بیه بو ال ایشنه نه قدار مراق اولدوغینی معلم آرقاداشلاریمیز هپسی کورمیشلار و شاهدی اولموشدورلار. حتی بعض کره صنفنده بیه چوجوق درسی بیر طرفه بوراقراق اخود یاری گوز ایله معلمه باقراق درسینه باقیورمیش کیی معلمی آلداتاراق، ماسا آرقاسیندا بیر طاقیم ایشنه اولان هوسینی کوسته رمیور می؟ چوق زمان چوجوق ابوددن مکتبه کلیر کهن بیر چوق کاغذ اوبونجاقلاری بابوب که تیز یور. آرقاداشلاریندان دا بعضیسی ونلاری تقدیر ایدر، مراقلانیرلار. چوجوغیک بو حالینی مشاهده ایدن معلم نه باهمالی در؟ متاسفانه چوق وقله ر، حتی اگ صوک زمانلاردا بیه معلمه ر بو ایشه جدی باقمیورلار، هله بعض وقت چوجوقلاریک بو آرزولارینا

مانع اولماق ایستهرلر و اونلارا: «درسیگه باق باشقا شيله اوناما» دیه رکه هوسدن سالارلار.

شبهه یوق درس ویریلدیکی زمان چوجوغیک بویه چالیشماسی اوننی درسه دقت ایتمکدن صاقیدیرار، فقط عین زماندا چوجوغیک بو استعدادینی محدوده ایده یلر، چوجوقدا هنوز رشیم حالیندا اولان بو قابلیتی اولدیغی قادار، انکشاف ایتمه کسزین ساقلار.

اما بعض گره چوجوقلاریک یابدیقلاری بویه ایشلر حقیقتاً انسانی حیره ته سالاجاق درجه ده اولیور. بیرینجی درجه لریک بیرینده دوقوز باشیندا بیر چوجوغا تصادف ایتدیم. بو چوجوغیک مفتولدان یابدیغی کوچیک بیر فایتون حقیقتاً هر کسی حیره ته سالا ییلردی. اوقدارچیق کرچک که یازرو اک افاق قسملرینه قادار یيله مکمل یابمیشدی.

بویه بیر زماندا معلم چوجوغیک هوسینی اولدورمه یلدر. باکونیک بعض مکتبلهرینده بونه یاخشی اهمیت ویریلرلار. چوجوقلاریک بویه تشبیه رینه قطعاً قارشى دورمازلار. بالمکس اونلاری بوایشه مرافلانديربر، اونلارا یاردیم ایدیور، اونلارا رهبر اولیورلار. حتی چوجوقلاریک بو قابلیتلهرینی کیشله تمک، بو ایشلهرینی کندیلهرینه خوشلانديرماق و دهادا آرتیق و یابدیرماق ایچین آرا صیرا سهرکی یاپار و بورایادا چوجوقلاریک یابمیش اولدوقلاری اک ساده، بو بوکله رجه اک اهمیتسز اولان شیلهری طویلارلار. حتی بیر مکتبه یگی کلمیش یه دی یاشلی، فقیر ایشجی عائله سیندن اولان بیر چوجوغیک بیر دایره ایچهریسنه ایکی نقطه قویارق باش رسمى یایماق ایستهدیکى کوچوک شینی ده بوراقمیشلاردی.

اوزهرینده آزدا اولسا زحمت چکمیش اولدوغو ایشینیک

بورادا، «یوکسک یترده» اولدوغونی کورونجه چوجوق نه قادار
هوسله نور، سوبور، و کندیسینیڭ ده یامیش اولدوغو «شیئی» نیک
دیواردا آسیدینی سهوینه-سهوینه آتاسینا بناسینا سوبله یور.
یوقازیدا کوردیکمیز کییی متأسفانه مکتبله رمزیک بیر جوقوندا بونه
اهمیت ویرم، یورلار و بلکه ده بعضیسینده مانع اولوبورلار. لاکن
اڭ تجربه لی په داغوقلار ییله بوڭا اهمیت ویرمه کی ییزه توصیه
ایده رلر. بورادا معلم جوجو غیک آرزوسینا مانع اولماق ده کیل،
بالعکس اونی بوشه مراقلانديرمالی. یول کوسته رمه لی و ایلک
یابدیقی ایش نه قاداردا قبا اولسا اونی جوجوغا تعریف ایتمه لی
و کندینه بکندیرمه لی دیر. اگر عکسینه اولراق حرکت ایدیلیرسه
چوجوقلار بویه حاللاردان اوافق بیر آغیر سوز اوزمیرینه ده
اولسا ایچینیر و بیر داها بوشه یاقینلاشمزلار.

بوراده یایلاچاق شیلر واسطه-یه عین زماندا پروگرام ابله ده یک صیقی
بیر علاقه تشکیل ایدمیلیریز. تورکجه درسله رینده حکایه لره
عائد بیر چوق شیئی یاماق حکایه یی و بورادا کی فکری داها
دیرین اونلاریک ذهنله رینده یتر ایتدیرم. بورادا چوجوقلار
چامورداندا بیر چوق شیلر یاپا بیلر. آذرفت مکتبله رینده ن
بیرینده چوجوقلار کیچدیکلهری بوتون درسله ریک موده لهرینی
چاموردان و آغاچدان یاییورلار بالیگز تورکجه ده کیل،
حساب، فیزیک (ابتدائی معامات) حتی عیانی درسله ر ایچین ده
ییله همان هرشیئی یابدیرماق ممکن اولیور. یابدیقی بو شیله ریک
تمامیله بگزمه سی اوقادار واجب ده کیلدر. یه ترکه طابه چالیشبین
و اوقادا اولسا بیر شیئی میدانا قویسون.

چوجوقلاریک یابدیقلاری بوشیله ریک منتظم کیتمه سینه کوزدل
یایلماسینا معلم ایجه دقت ایتمه لیدر. زیرا بورغوتلیقا ابتدادان

آلیشان چوجوق صوگرالاری بیر دوراو بونی قولای قولای
اوزیندهن آیرماغا مقتدر اولماز.

اگر معلمیک بو ساحده تجربه سی آزا ایه اوزمان بویه
معلمه ر وقت وار کهن چالیشمالی و معلم آرقاداشلاریندان طلبه لره
ناصیل یاقلاشماق لازم اولدوغونی او گره نملیدیر.

۳- کند تصرفاتی ایشله ریندهن: کوچیک باغچا و بوستان سالماق
ایلك یار کلدیکی زمان بو باغچا ایشله رینه چوجوقدا نه
فادار هوس اوباندیغینی همیز کورمیشیز و یاشامیشیز. دوزله رده
چیچکله ر آچیلار کهن چوجوقلار قیرلارا چمنله ر چیقاراق بیر
چوق بویه چیچکله ری کو کیندهن قوپاریرو کتیروب باغچالاریندا
اکه رله ر. هله بیر ایکی کورده بونلاری صولار و بونلارا
مقید اولورلار... الخ... فقط بیچاره چوجوغیک بو خصوصدا
تجربه سی اولمادیغیندان بیر نیجه کون صوگرا بوتون زحمتی
بوچ اولوب کیده ر.

زیرا او چیچکیک ناصل چیقاریلماسینی، هانسی توپراغا ناصل
باسدیریلما-ینی و بوگنا ناصل باقیلماسینی هله بیلمه یور. آنجاق
بیر نیجه کوندهن صوگرا چیچکینی و یاخود نباتینی صارالمیش
و صولموش کورور کهن: «ای... یازیق چیچک بگا قارقیش
ایده جک» دیه بوراقوب قاچار. دیکه ر بیر دفعه باغچالاردا
آغاج باسدیریلدیغنی کورونجه چوجوقلاردا هومله نیر او زماندان
یاخود باشقا بیر به ردهن کوچیک آغاجلار چیقاراق قایلاریندا
اکه ر. لاکین بونیدا تیشدیرمه ز. زیرا چوجوغا دوغرو بیر
بول کوسته رمن اولماز. والدینی ایه اونسزدا چوجوغا باقماز.
بوستان ایشینده چوجوق عین حال ایله حرکت ایدمه ر.

ایشته معلم بوراذادا چوجوغا یاقلاشمالی و اوگما کومک

ایتمه‌لی در . چوجوقلاردا بویله هوس بر ده کیل چوق زمان اوینیر. معلم، اکر وارسا، مکتب باغچالاریندا بودا ممکن اولمازسا دیکر باشقا بیر یه بولوب کونده بیر قاچ ساعت بورادا چالیشماسی هر حالدا فنا نتیجه وبرمه‌ز.

۳ - آغاج اکمه

اسکی مکتبه‌رده بیر «آغاج اکمه بایرامی» واردی . بورادا سنه‌نیک معین کونینده هر طایفه ناصل و نه‌رمه‌دن اولورسا بیر آغاج بولور، بوتون طایفه‌لرله بیرلیکده بیر طرفده بیر باغچا بایلیردی. لاکن او یله وقت اولوردی که چوجوق بو آغاجی باباسنیک باغچاسیندان چالوب که تیریوردی. هر حالدا بویله «آغاج اکمه بایرامی» شیمدیگی زماندا بیر ده کیل، بیر قاچ کرم بایلا بیلیر. زیرا بونیک چوجوغیک استعدادینی قوه‌لندیرمکدن علاوه اجتماعی بیر اهمیتی ده واردیر.

بورادا معلم باجاردیغی قدار چوجوقلاریک بو تشبیه‌رینی کندیلهرینه ویردیرمه‌لی و بونی منتظم بیر ترتیب آلتیندا یاپدیرمالیدیر، نظام‌سیر و پوزغون بیر حالدا بایلان ایشدن چوجوق کندیسیده ییقا بیلیر. معلم بورادا چوجوقلارا هم عملی و هم ده نظری اولاراق باقلاشا بیلیر. و بورادا کندیلهری کوردینکلهری و یاپدیقلاری عمللهریک قانونلاری، قاعده‌لهری محکم صورتده فاقلاریندا یه رایدیر. چوجوق طرفیندن هاما - قولای اونوتیلاماز. بویله حاللاردا بورولموش اینجیمیش اولان طایفه ایکنجی دفعه بویله سیره چقماقدان قچیور.

اگ ایسی معلم کندیسیده چوجونلارلا برابر چایشمالی در. معلم بیر رغبت گوسته‌ریرسه طایفه‌لرده اون قات گوسته‌ریرلر. بو تنزه‌لرده بایلان ایشلهری صابااقلا شیریه‌له‌ز، فقط مناسفانه

بیر چوق کره معلمه لر طلبه لری آلاراق اوزون زمان دولاشیور و یالیکیر هر چوجوغيك الينه بیر دسته چیچك ابوه دونبورلر. بوندان زیاده هبچ بیر شی باعماورلار.

تزهله لری پروغرام ایله مربوط ایدهردهك معین زمانلار یاماق، و بورادا ساده جه گه زمك دولاشماق ده گیل ایشلهك بیر چوق شیلر طوبلاماق مقصدیله یاپیلانلاری مکتبلر ایچین نه قادار فایده لی اولاییلر بورادا طوبلانیلان اشیا نه قسپوتاتینه طوبلانیلر و بو یول ایله هر مکتب کندیسینه کوچيك بیر موزه حاضرلایا بیلیر.

بعض وقت معلمه لر بویه اعتراض ایدیورلار: «پکی هرگون بن طلبه لری آلاراق تزه چیقارسام، پروغرامدا دوزولموش بو قادار «چاقال و خوروز» «هوشسینز قاری»... کیبی حکابه لری کیم و ناصیل گه چسین؛ بئم که بونلاری کئچمگه وقتیم قالمايور.

بویه معلم آرقاداشلاریمیز بیر کره بوراسینی دوشونمه لیدرلر که دائما کتاب بوزیندهن او گره نیلن حکابه لر چوجوغی پک بورویور. دقت ایدیله جهك اولورسا چوجوقلاریك چوق وقت درسه کلمه یهردهك، وقتلرینی کناردا کئچیرمه لرینیك سیله ریندهن بیرسیده معلمه ك کتاب بوزوندهن بکنسق درس ویرمه لیریدیر.

مگر پروغرامدا چیزیلیمیش او قادار کوچيك حکابه لر، چولله رده، ایرماقلار باشیندا چاپلار کناریندا گه چیه جك اولورسا داها مراقلی اولعازمی. شبهه بوق که یازی درسله لری بورایه قاریشمامالیدر. فقط احتمال که بویه تزهله رده ویریلن درسله ر صنف لرده ویریلنلر ردهن داها زیاده مراقلی اولاییلیر.

۴ - درام ایشله ری.

بو استعداد چوجوقلاردا پک ابرکن باشلار. بونيك قادار چوجوقلاریك دقتی جاب یدن دیگر بیر مشغله پک آز گوروله بیلیر.

دیالوغ شکننده بازبامیش حکایه‌لریک درام شکننده گه چیلمه‌سینی
چو جوقلار نه قادار آرزو ایدیورلار.

ایستهرسه باکودا، ایستهرسه قضالارده یاخود بیر قاداردا دربئلیکه
واریلاراق کوی مکتبله‌رینه باقیلاجاق اولورسا هر یه‌رده بو استعدادیک
میدانا چیقامسینا تصادف ایدیله‌جکدیر.

چوق وقله‌ر معلملریک خبری اولمادان چو جوقلار بیر آرایا
طوبلانیر، کندیلهری بوبله ایشیک متشبثی اولاراق چالشیملار و بیر شی
میدانا چیقارماق ایستهرلر. حقیقت حالدا بیر شی ده میدان قویارلار.
فقط تماشا یا قویدوقلاری بو شیله‌ر اولار ایچین الوری‌شای می؟
یارار می؟ اوراسینی اصلا دوشونمه‌زلر و دوشونمه‌مه‌که بو
سنلهرینده حقلی دیرلر. بو ایشه دقت ایتک همان همان معلملریک
وظیفه‌سی‌در، متاسفانه ایستهرسه باکودا اولسون ایستهرسه باشقا
قضالرده اولسون معلملر بو ایشه هیچ درجه‌سینده اهمیت و بریورلار.
باکودا اینستیتوت بناسیندا هر هفته ویریلن چو جوق سحرلهرینی
سیر ایدیگیز. چو جوقلار آرزولارینی آلماق ایچین نه قادار چالشیورلار،
نه قادار زحمت چکیورلر. اما اوینادیقلاری پیله‌ر اصلا چو جوق
روحنا اوینون ده گیلدیر، چو جوق حیاتیندان آلینمامیش دیر.

ایولمک، آرواد بوشاماق، دلاک دکانی، باقال معیشتی کیبی
بو یوکلر ایچین بازبامیش گولونج شیله‌ردن عباره‌تدیر. بیر چوقلاریدا
تقدید-تبلیغ تیاتروسیندان آلمیش گولونج پیله‌ردیر. بو بیر طرفی
دیگر طرفدن ویردیکلهری اوینوندا بیر رهبر اولمادیفی ایچین
منظم و یارار بیر شکله‌ده گوسترمه‌بورلر. هاما هپسی بو یوکلهری
تقلید ایدیورلر. سه‌سلهرینی ییله بو یوک آقتیورلاریک سه‌سله‌رینه
بگزمه‌دیور، چو جوقلیق حیاتیندان اوفاجیق خصوصیت ییله محافظه
ایده‌مه‌یور بونیک ایچین ده آرقا‌داشلارینی بور یور و هوو سده‌ن

سالیورلار. هله بونلاردان سوگرا بوبوك تيارو بالهرينا لارينا
بگزه ديلن قيزلاردا دورلو-دورلو رقصه ر باارلار.

كيسه، بونلاری باماسينلار، ديمه بور. باسينلار، اوياسينلار،
آلشسينلار؛ فقط هپسى بير قانون تحينده، بير نظارده آليندا
اولسا داها ابى اولمازمى؟

بورالارينا معلملر اولكيندهن داها آرتيچاق اهميت و برمه ليديرلر
بير كره پيس اتخايندا معلم چوجوقلار ر هبرايك ائمه ليدر كه
بونلار هر المهرينه كئچه نى تماشايا قويماغا آلشماسينلار شبه يوق كه
معلم دئيه ييلير نه ائمه لى تور كچه ده چوجوق حياتيندان آلينميش
پهسلر پك آزدير.

لاكن تور كچه ميزده بير مثل وار: چوبانيك كوكلو اولسا
تكه دن قايماق دوتار. بوراده معلم ايسترسه چوجوغا آز چوق
بول گوستره ييلير. هر حالدا بو خصوصدا معلمك معلوماتى چوجوقدان
چوق بو كسكدير. هپچ اولمازسا، تورك دياينده چوجوق حياتينا
عائد كوچيك پهسلر بوقسادا، روس ديلينده بونلار حديندهن زبادا
چوق در. آزاچيق زحمت سابه سينده روسجه ييلن معلم آرقاداشلاريميز،
بالخاصه لسان معلملرى بونلارى قولايغلا تور كچه په ترجمه اينده
ييلرلر. بونادا وتلهرى كافى كلمه زسه مكتيبك يوقارى غروب
طنبلهرينه بويله كو. كه په سهرى، يازى درسى مقاميندا يازدير اراق
كنديسى تصحيح ايدر، و سوگرالار چوجوقلار بونلارى اوينايا
ييلرلر. به نهر كه بو ايشده معلم كنديسيده اشتراك ايتسين. بونلاريك ده
اوزه رينده معلمك آزاچقدا اولسا نظارنى اولسون.

او بير طرفدان دبديك كه چوجوقلار بير نوع ايله بولا
ييلديكلرى اوبونلارى لازمي سباقدا تماشايا قويا ييلمه بورلار. غير طبعى
بير شكلده اوبنا بورلار.

عجبا بو غیر طبیعی گلن اویناماق چوجو غیک دماغیندا بیر
بیر قابالق، بیر سرتلیک حاصل اینمورمی؟

کوجیک بیر وقعه نیک شاهی اولدوم. بیر مکتبه چوجوق
صباحی دوزه لیلیمشدی. اما بونیک آدی چوجوق صباحی ایدی.
بو یوکلرده بویه تماشلاری کورمه یورلار. بیر قاچ او یونلار
کوسته ردیلر. روسجه یاهن بیر چوجو غیک.. آه... بونیک کیسی
بیر پیه سی روس چوجوقلاری او قادار کوزل اوینادیلار که انسان
باقماقدان دویمایوردی دیدیگنی قولالاریم ایاه ایشیتدیم. هاه بویه
بیر طاقیم تقیدلری چوجوقلار کندی لری یاپورلار.

معلملر. تریه لهرینی عهده لهرینه آلدینی چوجوقلارلا برابر اشتراک
ایتمه لی و اونیکلا برابر چالیشمالی بو استعدادلارینی هم چوجوقلاریک
کندیلهرینه همده باشقالارینا ویرمه لدرلر.

ایشته کورولیور که هله مکمل لاباتورلار یوقکن چوجوقلار
کندیلهری بیر چوق طبیعی لاباتورلار یاراتماغا موفق اولیورلار.
فقط افسوس که کندیلهری یاراتدیقلاری لاباتورلاریندان کندی باشلارینا
استفاده ایدمه یورلر.

هر حالدا معاملهریک یاردیمینا محتاج بولئیورلار. بوتون بویه
حاللردان، معلم بونلارا معاونت ایتمکدن قاجمالمی. هر زمان
اونلاریک امدادینه قوشمالدر. پروغرمیک بویوک بیر قسمینی معلملر
چوجوقلارلا برابر بویه ایشلرده کئچیره یلیر. زیرا بوگونکی
مکتبیک وظیفه سی چوجوقلارلا یالکیز اوقو و یازی بی اوکره تمک
ده کیل. عین زماندا اونلاردا ایلمک اولاراق میدانا چیقمایا باشلایان
کیزلی استعدادلاری بویوتمک کیشله تمک و انکشاف ایتدیرمه کدیر.
بو استعدادلاری چوجوق کندی باشینا انکشاف ایتدیرمکه باشلارسه،
بیر قادار منتظم یاپا یلمه دیگی ایچین جانی صیقیر بوراقیر، قاچار.

فقط بویله ایشله رده معلم اونه حقیقتاً یاردیم ایدر سه، منتظم بیر صورتده، بیر سیستم آلتیندا عین زماندا بدیعی بیر صورتده تربیه ایدر سه چوجوق ایشله ریندن مراقلا نیر و بو سایه ده فعالیتی کیت کیده جوقا تار.

بوگونکی مکتبی که ده ییز معلمه رده ن طلب ایندیگی یالکز بودور.

په داغوزی تحصیلینک بدن ی تربیه سیستمی ایله باغلی اولاراق
تشکیل ایدیله می مسئله سینده دائر.

چویرنی: م. م. ر.

یازانی: ی. پرودنیقووا

اصطلاح - هر شیدن اول (بدنی تربیه تحصیلی) (Физическое образование) اصطلاحی حقیقده بیر ایکی سوز سویله بهلم. بو بورادا عمومی اولاراق قبول ایدیامیش اولان و قونله دو آلیزم قوقویان (بدنی تربیه Физкультура) اصطلاحینک عکسینه اولاراق قوللانبله شدز. فقط بو اصطلاحی که دا ییزی تمایله نامین ایدر جگینی ادعا ایدر. یلمه ریز. او عین زماندا هم بیر آز گنیش هم ده بیر آز داردر.

«بدنی، فیزیکی - Физическое» نوزی هم کافی درجه ده قطعی و معین دگل، هم ده دو آلیستیق در، «تحصیل образование» سوزینک کنیشلگی ایسه کافی درجه ده دگل در.

فقط همان - همان بو اصطلاح قصانلاری در که په داغوزی ایشله ری ساحه سینده کی بوتون مشکلاتلاری موجب اولورلار.

اساس مسئله لر بو حالدار:

فیزیکی تعلیم و تربیه نیک عنصرلری ناصیلدر؟

بونلار ناصیل ایشله نیلیر و سیستمه صالینا بیلینیر؟
 بدنی تحصیل سیستمی عمومی تعلیم و تحصیل سیستمینه ناصیل
 مزج ایدیه بیلیر؟
 عمومی تربیه و تحصیل سیستمی حیاتیگ عمومی قورولوشیه
 ناصیل ربط ایدیلیر؟

ییزیم مقاله مزیک غایه سی ده ایشه بو مسئله لهری عمومی
 محاکمه و تدقیق ساحه سینیه چیقارم قدر.

اصطلاح مسئله سینیه گنجیه ییز هله لیک اسکی « بدنی تربیه »
 تحصیلی « Физическое образование » اوزه رینده دورا جاغیز،
 زیرا ییز هنوز یگی سینیک اوزه رینده دورما یورز و ظن ایدیورز که
 اونو « صحت حرئی - Культура здоровья » اصطلاحیه
 تبدیل ایتک اولور.

شیمدیگی « بدنی تربیه - физкультура » ییز سوبله دیک
 که عمومی اولاراق قبول ایدیلیمیش و بو گون قوللانیلان « بدنی
 تربیه физкультура » اصطلاحینک مقابلی اولاراق کندی « بدنی
 تربیه تحصیلی Физическое образование » اصطلاحیمیزی
 قوللانیورز.

معاصر بدنی تربیه نیک اساسی سجه لهری ییزی تأمین ایدمه یور:
 ۱ - حیاتی ده گلدر.

۲ - بیر طرفای در.

۳ - اجتماعی و اقتصادی ده گلدر.

ییز یونی اونیک ابچین حیاتدان اوزاق آدلاندیریورز که
 سوزده یگی، انقلابی و بروله تارا منسوب آدلاندیغی حالدا
 اسکی معارض، بورژوازیایا عائد اولانیک یابدیغلارینی بابور.

يالىڭىز اشتراك ايدىنلەرىڭ قورولوشى و بايراق دە كىشمىشدر. يىز يىليورز كە كىچمىشك واسطەلەرىنى، كىچمىشك شكلەرىنى قبول ايتىمك نە قادار تەلىكەلى در. ئولو جانلى بى قابا يىلىر. اوزامان، اورا بو (بدنى تەربىيە)، حىيات جەريانىندان آيرى اولاراق عضلاتى اونىڭ ياڭلىش يارادىلىشىندان و فوق العادەلىكىدىن قورتارماق و حاكم صفاەرىڭ حىيانىنى اوقشايماق يىر حالا سوقماقدان اوتىرى دوام ايدىيوردى. اونا كورەدە او عضلەلەرىڭ ايشلەمەسەندە ەر شىندەن اول قوتى ذوق و حىيات تامين ايتەلى ايدى. (آلمان «Furnen» سېورى) اونا كورەدە اونىڭ اڭ بو كسەك عملى غايەسى جوق صنفى و مشكل زىمناسىتىك ادامانلارى باپماق، مەخلف و متوع سېور مەساقەلەرى، ابلە تەماشاچىلارلا يىر جوق كسكىن و مەنفعەسىز ذوق تامين ايدەن «ابى» مەظەرىتلەر الدە ايتىمك ايدى.

يىزدە شىمدى بدنى تەربىيە، يەنە اويلە زىمناسىتىك و سېور حالىندادىر، بويلە كە شىمدى بدنى تەلىم و تەربىيە سېستەملەرى حەقىندە مباحثە آبارماق زىمناسىتىق سېستەملەرى و سېور شىكلەلەرى حەقىندە مباحثە آبارماق دېمەك در.

مثال : بوتون سوسىيالىست شورا جەمھورىتلەرى اتقاقىنىڭ كەندە تەصرفىتى سەرگىسى بايرامى؛ زىمناسىتىك، سېور؛ زەمت موجود دكل ايدى. بو ساحەدە بى تامين ايدەن يىگانە يىر حال يىر دىفە اولاراق ۱ - مەيس كۈنىنىڭ بايرام اولاراق دە كل يىر ايشىجى كۈنى اولاراق كىچىرىلمەسى ايدى.

(۱۹۲۴ نەجى بلىك يانوار (كانونىانى) دە حكومت سىرقى (جانابازخانە) حەقىندە «ابزۈمەستيا» غەزەسىندە كى مەلاخظات :

قرەمولىن و شرکائىنىڭ «قۇمىناسىيون آفتى» (اۋە، آرتىق بوجانابازخانە اصطلاحى...) سەۋىجىلى كىچىيور. بورادا بوتون مەركەز ئقلت توپ حالىنا كەچىش بو كۈل ئقتلى چوقۇقلار اۋزەرىنە دوشيور. »

شیمدی بنم المده بدننی تربیه اینستیتوسینیک بشش ییللگی بایرامی حقینده ماتهریال موجود دگلدیر. فقط بن خاطرلیورم که اینستیتونیک دوشه مەسی پک تمیز ایدی، بونندان اینستیتوت طلبه لهری هیچده مقصر دگلدیرامر و ینه خاطرلیورم که یاقینلاردا غزته لهرده، غالباً حفظ الصحه و «بدنی تربیه» بی دوشونهن، محبس خادمله رنیک جبريله ولادیمیر ایلیج محبس قاماراسینی هوسله تمیزله دیگینی قید ایدیوردیلار:

یز. بیر کره اعتراف ایتمه لی بز که تلمی حیثتدا موجود اولانلار حقینده ده گل، هر زامان بدننی تربیه ایشچیلهرینیک ایسته دیگله ری و قونوشدیقلاری حقینده سوبله شیوربز.

کچمیشدهن کوتورولوش اولان وسائط ینه ده اسکى بولارلا حیاته کیجیدیلر. بدننی تربیه مکتب ایشله رینه اضافی اولاراق کیچیور، حیات ایله یان - یانا، موازی اولاراق بورویور، حیات زحمتینه قارشو گوز یومویور. (۰) بوبله لیگله «حیاتدان خارج» قالیور، اسکى صنایع نفیسه ده اولدیغی کبی حیاته بیر طاسلاق اولیور. بولدایش تروتسکى صنایع نفیسه حقینده کی مقاله سینده دیدیگی کبی: - گله جگده صنایع نفیسه حیاتیک سوسی، زینتی اولمایاجاق، حیاتیک محصولی اولاجاقدیر.

بدنی تربیه، بیر طرفلی، زیمناستیکى طرزده اولدیغی حالدا انسان نه نه رزبسنیک صرفینده، اجتماعی حساب ایله پک اصرافچی در، مقصد دگل در. زبرا چوق - پک چوق آقروبات - جانباز حرکاتی بو اصراف نظر نجه اگ آغیر ایشلهره مساویدرلر. بو ۱۹۲۳نجی ییل عمومی اتفاقیک کند تصرفاتی سهرکیسنده بدننی تربیه دن او قرا بانانیک بلاقاتی بونی آیدینجا گوسته ردی.

(*) «موراده» نومرو ۱، ۱۹۲۳ - کانون ثانی - («زحمت قانیورلا» شهربریوز، توپالادبیور، قوننی داغیشور - بدننی تربیه ایسه دور گونلشدیریور، صاغلاملاشدی، بیور، سکی قوت منبعی اولیور.

يىزە اوبىلە گليور كى، بدننى تربيه نيك بويلە يىر طرفلى ماھيتەدە قالماستىنك بىلەرىندەن يىرى بونىك (حتى چوجوق ايشلەرىندە بىلە) خلق معارف قوميسارلىغى و دىگەر قوميسارلىقلارلا ھىچدە علاقەدار اولماي اراق صرف خاق صحيه قوميسارلىغىغا ئىد اولماستى در .
ظەمزجە بونىك ابلە خلق امك قوميسارلىغىدە علاقەدار اولمالى و ايشى ھم بەداغوزى، ھمدە زحمت نقتە نظرىندەن ترصد اىتمەلى در .
يىز فەر ايدىيورز كە بدننى تربيه تحصيلىدە بەداغوزى و زحمت ماھيتەدە اولمالى دىر .

بدننى تربيه تحصيلى، معاينەسى - يىز بدننى تربيه تحصيلىنىك اساسىدان تدقيق و معاينە ابدىلمەستى ضرورى عد ايدىيورز . شىمدىكى بدننى تربىدە - بىزم نقتە نظرىدە - قىد ايتدىگىز نقصان جەتلەردەن سوڭرا آرتىق بدننى و تربيه تحصيلىندە اولماستى ضرورى عد ايتدىگىز جەتلەر آرتىق آيدىن و بىلى دىر :

۱ - جاتىلىك .

۲ - گىشىلىك

۳ - مقتصدلىك .

يىز پرولەتار حاكىمىتە مالك بولونىور و كەلجىك قومونىست جەمئىتى ايجىن ايشلەيور ايسەك، او وقت بدننى تربيه تحصيلىدە اوبىلە يىكى يوللار آرامالى بىز كە انسانىك اجتماعى و زحمت جيانىنا صحىتە اويغون و موافقە اولسون . بو ايش آغىر و بىطى در، فقط «حرث و كولتور ايشلەرىندە تەسەك و عجلە ايتەك ھەرشىدن ضررلى در» (آز اولسون، ئوز اولسون «لەنىنىك سوزلەرىندە»)
بدننى تربيه تحصيلىنىك بو يىكى ماھىتى نەدن عبارتدر ؟ بو جوق اسكى در : - ك صاغلام جيات، صاعلام جەمئىت ايجەرىسىندە صاعلام انسان جياتى و بونىك ايجەرىسىندە اونىك حر كلى فەالتى .

بدنی تریه تحصیلی سیستمی - یزم فکریمزبویه:دیر: بدنی
تریه تحصیلی سیستمی حیاتی صیقی صورتهده باغلی اولمالیدر.
بو رابطه نیک میدانا گیتربلمه سی ایچین بدنی تریه تحصیلی
عنصرلرینی تحلیل و تدقیق ایتمه لی: ایشیک اصولینی ایشلمه لی و
موجب اولاجاق نتیجه لری گوز اوگونده بولوندورمالی در.

بدنی تریه تحصیلی عنصری - اساسی غایه یه موافق و
اویغون اولاراق بدنی تریه تحصیلی ایچین حیاندان نه کییی
عنصرلر کوتورمک اولور:

۱ - حیاتی حرکنلر.

۲ - عمله زحمتی.

۳ - اویون.

بو عنصرلر انسانیک حیاتدا تا جوجوقلیغندان بویو کلیکنه
قادر موجوددر. بونلار اونیکلا برابر بویوبورلر.

۱ - حیاتی حرکنلر حیاتی حرکنلر ناصیلدر: تنفس، کندی
اعضا و وجودینک تحریکی، اشیانیک حرکنه گیتربلمه سی. بو هم
بویو گاهرده، هم جوجوقلاردا - مختلف درجه و مختلف نتیجه لره
ایسه ده فقط موجوددر.

بو مرکب و غایه یی حرکنلری کوتورم و بونلاریک
اوزهرینده چالیشالم: تنفس ادمانلاری باپاراق دهرین تنفس آلمایا
اعتیاد ایدره ز: گزمل، قوشما، آتلایش، موازتی محافظه ادمانلاری
ایله بو آزیورغونلیق نتیجه سینده جوق موفقیّت قازانمایا، آغیرلقلاریک
نقلینی، مبارزه یی اکره نیور، قوتیک انکشافینی و بونی اداره
ایده بیلیمه یی باچاراریز.

بو ایشی آیرالم، بیولوژی مسئله لر ایله اویغون اولاراق بو
حرکات و باشلاری موافق بیر حالا قویالم، بیر قسمینده - قوت

ادمانلاری. دیگرینده - چوئیکایک، بیرینده - اینیلک. دیگرینده دایانقلا، مقاومت گوزهللیک و حرکاتیک آهنگی ادمانلاری یاپالم، بولبلبلگله ییز حیاتی حرکله ریک طبعی ژیمناستیک سیسته مینی بولموش اولورز.

ژیمناستیک ادمانلارینک بوله بیر پروگرامنا ییز روسیه ده مالک بولونور، فقط او ییزده ایشله نمه یه رک قالمشدر.
(ن. ش. فیلیپس پک پروگرامی).

۲ - عضله زحمتی - بدنی و تریه تحصیلیک ایکنجی عصری حیاتی عضله زحمتی در. ییزه شیمدیکی مسئله ز - بونی قونلی محصولدار، تعلیم - تریه وی و سهوینجلی بیر حالا صالحا در. یالیکز جوجوقلار ایچین تعلیم - تریه وی دگل بویوک باشلی ایشجی یه تطبیقتمده بوله اولمالیدر؛ نه یه ییز ادعا ایدیورز که بدنی تریه تحصیلینده عموماً تعلیم و تریه ده اولدوغو کیسی انسانیک بوتون حیاتی مدتده یشمه یور؛ بو بالخاصه جوجوق باشدا ایکن داهای فعال اولور، که انکشافیک اگ فعال و کنیش صورتده آرتماسی دوره سیدر.

عضله زحمتی، آرتیق حیاتی بیر ایش اولموشدور، یگی بدنی تریه تحصیلده اونلی حیاتی بیر ایش یاپمالیدر.
ایش نه وقت حیاتی اولاییر؟

۱ - او، گونده لک بیر ایش اولوب، بارلاق ذوقی اوقشایاجاق حالدان چیقاجاغی وقت.

۲ - عملی، بیر ایش اولاراق اجرا ایدیله جکی وقت: - اونیک ایچه ریسینده یاش (سن) یوقدور.

۳ - میخنیکسی اولاراق یاپیلاجاغی وقت. - اونک درجه سی شموریز اولاراق تقدیر ایدیله مه لی، اونک غایه سینک و بوتون جمعیت تصرفاتی ایله اولان رابطه سی مجهول قالمالیدر.

اگر ایشچی یا لیگز نتیجه ایله دگل، حرکت و ایشک کندیسیله مراققاتارسا، اگر اونک استحصالاتداکی موقع و درجه سینی و او واسطه ایله بوتون جمعیتک یاشایشینک عمومی پلانینی تقدیر ایدهرسه یاشایلاریک، کندی محصولینی اجتماعی گذرانه بیراقن، زحمت - استحصالات حرکتانی بدننی اولاراق تعلیم و تربیه آیلرلار. بویله ایگله قنی امک تشکیلاتینا زحمتکشلر کندیله ریده جلب ایدیلر ویزم، - ۸ ساعت اویقو، ۸ ساعت استراحت و ۸ ساعت زحمت حیات - دستوری ۸ ساعت اویقو و ۱۶ ساعت حیاته سوق ایدهر، یعنی انسانی ایلهری گوتورن فعالو پارلاق یاشایش ابکی دفعه چوغالمیش اولور.

چو جوقلقدان تطبیق ایدیلمه یه باشلایان بدننی تربیه تحصیل چو جوغیک اوینادیغی - ایشله دیگی او طبیعی اولان قوت، دقت و شنلیگی و چو جوغیک او وقت تعقیباتدا اظهار ایتدیگی یغیلیک، دایانقلیلیق و یالیشقانلیغی محافظه یه یاردم ایدهر.

چو جوقلقلق یاشیندا ایکن زحمتی اوبوندان آیرماق چتندر بیز چو جوقلاریک عضله زحمتی حقیقده سویلرکن بیز اویله بیر حرکتی فعالیت تصور ایدیورز که بو عضلاتیک قولنمه سینی موجب اولیور، حتی محصول اولاراق ظاهری بیر نتیجه یله وبرییور؛ بو بعضاً اونیک کندیسینه بعضاًده جومیه بک لازم اولیور، که بودا هیچ اولمازسا بلاواسطه عائله و به اغوزی موسسه یله تماسدا اولان وقت و اونیک عنصرلهری حالیندا تجلی ایدیور. فقط چو جوغیک عضله زحمتیندن زحمت محصولی آلاماق یارارلی بیر یت ایچین دوغرو دکلدر. زیرا، او زحمتیک اساس محصولی چو جوغیک بویدر و اونیک حرکتی فعالیتیک جمعیتیک منافعی و اداره سی تحینه گیرمه یه رک کندی داخلیندا قالماسی بک قانونی در.

چو جوق زحمتينيك مختلف شكله دري حقينده دینه بياير كه:

۱ - كنديسينه، آيوه، حيوانات و نباتاته قارشى بير طاقم «خدمت» لهر

۲ - اولجه او بونلا، سوگرا ايسه تعليم و تربيه مشغوليتا دري

ايله علاقه دار اولاراق مختلف ماته پالار ايله هر دورلو ال ايشله دري.

۳ - بو ويا ديگر خيالى و فايدالى ايشله ريك - اوستايقلار ريك سيستماتيك بير طرزده اوكره ديلمه سي.

۴ - ابو و كوى تصرفاتى.

۵ - نهايت، نتيجه اولاراق. اجتماعى ايشله رده اشتراك ايتمكه؛

بو وقت حر كى فعاليت حرئينيك حقيقى باراميندا اشتراك ايتمكه بير دورلو شخصى زحمت جمعيت كئله سيندن آيريلاماز.

۶ - نهايت، استحصالاندا اشتراك ايتمكه.

ايشته زحمت چو چو غا بولمه قوممونست ذوقنى، مادى بار اديجيدنيك

ممنونيتى، صحت، ايشده قوت و جهوبكليك، اوبانغلق و دايانيقلىقى

ويرميش اولوز: بو حر كى فعاليتنى عملى اوبقونلىقى دا غايه بى

نامين ايتمش اولور.

۳- اويون- بيز بوقارودا سوبه ديك كه چو جوقلاردا زحمتى

اويوندان آيرماق چيندر. اونيك فعاليتى ايجهريسينده خالص اويوندا

واردرد؛ بو گون كنديسيندن خارج اولاراق جمعيت لازم اولاجاق

هيچ بير مادى محصول وبرمه يور؛ اونيك شخصى و اجتماعى

كيزلى نه نه رزيسى اولاراق كندى داخلينده قالان مائى محصولات

ويرميش اوليور. فعاليت و ذوق سوق طبعيسى اولاراق بو احتياج

بوزيندن او بوندا حر كت ابديور. هر شى دن چوق او - چو جوق

كندى حر كاتيله اويونور. بوتون بشرتيك ايجهريسينده تاريخى

اولاراق كوك صالميش و برلشميش اولان اويونلار خلقدهن - خلقه،

صنفدهن - صنفه انتقال ايتمكه بير نسلدن - ديگر نسله كيچيرلهر.

چو جوق اویناماقلا کندی داخلی احتیاجینی تأمین ایدیور و تمامیه کندی تربیه ایدیور. بو ایشه اشتراك و یاردم ایتمهك به داغوقيك بوجودر. اوبونی اداره ایدرکن باچاراراق، اونی آگلایاراق، دوشونهرک، اونیک اصولینی اصلاح و اکمال ایدهرک، اونا یگی ایتادار، یگی چتلهر علاوه ایتمهلی در که بونلاردا چو جوغی یاراتاراق یگی حیات ایچین - بو دئی وابدی اساس اوزهرینده بیر ایشچی و مبارز اولاراق یتیشدیریر.

حیات ایله علاقه دار اولان بدننی و تربیه تحصیلی فیک ماهیتی - بویله لیگه، بیزم نظریه، زجه بدننی تربیه تحصیلی سیستهمینی آئیده کی ماده لهر تشکیل ایدیور:

آ) بوبوکلر - باشلیلار ایچین :

حیاتی حرکتلر،

اوبون،

ب) چو جوقلار ایچین :

حیاتی حرکتلر،

بدنی زحمت.

ایشته، بدننی تربیه تحصیلی سیستهمینک یگی اجتماعی و حیاتی ماهیتی بودور.

بو وقته قادار زحمتی بدننی تربیه تحصیلنده ده گهرلی بیر عنصر، حیاتی حفظ الصحنیک بیر عاملی کبی جدی و عملی اولاراق قبول ایشمک عقله کلمه میشدر.

بو وقته قادار مع الانسف عضله زحمتی چتیندن باشلیجا اولاراق، صحتیک بسیقو - فیزیولوژی دوشمانی اولان قسمیه اهمیت وبرهرک اونیک، بسیقو - فیزیولوژی چتدن صحتیک، یاردمچیسی اولان جهینه یابانچی قالمیشلاردور.

اگر اونی بیر یاردمچی اولاراق گورمیش اولسا بیلار، او وقت اونی تربیه‌وی، تعلیمی، تشکیلات وایخ جەتدن آلار دبلار بیز ایسه اونی هله حرکت درجه-یندن آیلورز. و آنجاق حرکی جەتدن بیز ظن آیدییورز که، زحمت جوجوقدا قوت و دایانق دوغورور، ژبەنستیک ایسه دوغور زحمت حرکتله ربی گوسترب، زحمت حرکاتیندا ناقص اولان جەترەوی و حرکتله ری اکمال و علاوه ایلهر. بشلیجا اولاراق استقامت و چهویکیلیک جەتیهلە اویون بوتون حرکتله ییک یاراتیجیلیقنی تربیه ایتمش اولور. اصولیک دار و مختصر غایەسی بویاهدر، عمومی امکنازلار حقینده ایسه بیز آرتیق سوباه مشدک.

بدنی تربیه‌نیڭ مشهور انگلیس اویونی اصولی ییزده کندی اویون - زحمت شکلینی آلا ییلر. بو (اصول بین الملل اولایلمک ایچین لازم کالەن هر شیه مالکدر). اونیڭ کوکی جمعیت و انسان ایچەریسینده چوق دریندر، بو اساسیک دەرینلیکی ایش و نتیجهلەریڭ ابدیلیکی ضامتی در.

بدنی تربیه تحصیلنیڭ بو اصولیندا اویون ذوق و داخلی احتیاجی تەمین ایدەر زحمت ایسه خارجی ضروریتلەر اشارتینی و محصولینی ویرمیش اولور؛ نتیجهده ایسه استقبالیک قومونست جمعیتیڭ فردلەری ایله قارشیلانچا بیز، که بونلاریڭ حیاتلارینیڭ اساس غایەسی - کندی غایەسینه ایریشمک ایچین بوتون مەاملەلەرله مبارزه ایتمک اولاجاقدور؛ بو مبارزه ذوقینیڭ منبعی ایسه اجتماعی غایە اولاجاقدر که شخصی غایەلەردە بورادا بیرلشمیش اولاجاقلار؛ زیرا او وقت اونلاریڭ خارجی ضروریتلەری ایله داخلی احتیاجلاری بیرلشمیش اولاجاقدر.

بر اصول انسانیک هم صحی، هم بدیمی، هم تعلیم و تربیه‌وی،

هم اجتماعى جەتلەرىنىڭ انكشافىنى تامين ايتىمىش اولور . اونا يالىگىز حر كت تشكىلاتى دە گل عين زماندا اخلاقى دخى تاييد ايدىيور . او ، انسان ئەنەرژىسىنىڭ اعظمى اقتصادىنى تامين ايله ، بوتون دىگر « بىكار » بويوك اصرافلارى قالدىرييور ؛ اخلاقدا ؛ عالى عصب ئەنەرژىسى صرفىنى بير آرايا توپلاماقلا و اعتيادى چەيكلىك انكشاف ايتدىرمگە ، حر كاتدا عالى عصب ئەنەرژىسىنىڭ اصرافىنى اصغرلشدىرييور . او ، موجود اولان بوتون حياتى غىصرلەردن استفاده ايتمەيى تامين ايدىيور ؛ اونلارنى بير آرايا توپلاياراق انتظامه سالماقلا حياتى ايلشدىرييور . اجتماعى منافعە محصول وبرمگە ، اجتماعى زنكىلىكى چوغالتيور ، جمعيت ايشچىلەرىنىڭ زحمتە قابليت و لياقتىنى ادمانلار ، تەامىلەر بويىلە اعظملاشدىرييور . نەيت ، زحمتلە ذوقى بيرلەشدىرەن انسان ، داغلارنى يريندن اوينادار .

انسان قوتلەرىنىڭ و اجتماعى - تربيه و سائىپىنىڭ بويىلە بير طرزەدە تصرف ايدىلمەسى ، بوتون حياتى ماتەرياللاردان استفاده تامينى ، حياتە قارشو درىن بير مراق اوياندىرار ، حياتى فعال و مكمل ياپار ، چوجوقلار و ياشلىلار هر زمان حياتىڭ كندىسىنىڭ او گرەنمگە ، حياتدان تعليم و تربيه آلمايا امكان وبرەر ، حياتى دائىمى بير مکتبه چەوبرىر . او وقت (تيمىريازەفنىڭ) زحمت و يىلگىنىڭ بيرلشمەسى حقيندە كى سوزلەى حياتە كچمىش اولور .

ييزم سيستمىمىزنىڭ عمومى اهمىتى . - اگر يىز فېزىكى تعليم و تربيه دە بويىلە بير اويون - زحمت اصولىنى قبول ايتمگە چوجوق و ياشلىلار جمعيتلەرىنىڭ حياتىندا موجود اولان حياتى غىصرلەرىڭ يىزم و چوجوقلارمىزنىڭ اوزەرىندە متشكل تائىرە بول وبرەجك اولورساق ، او وقت يىز حياتمىزنىڭ تەامىلە اساسى اولان

انسانلاریک حرکی فعالیتی - نیک ایشمه‌سینه چوق تاثیر و یاردم اینمیش اولاجاغیز. او وقت بهر اوزه‌دهنده دماغ زحمتی‌نیک محصولاتی - غایه‌لر، و اوغابه‌لریک باجاریقلى منبع و ناقلى اولان عضله زحمتی محصولاتی - اشیاء، نه قادار حیاتی، دایانقلى و موافق بیر حال آلمش اولور!

حیاندان ممنون اولان، صاغلاملاریک ایشله‌رینده اولان سه‌وینج، چه‌ویکلیک، دایانقلىق و گوزملیک هر کسینک نصیبی اولور. تجربه - بوراداکى مشکلات بویله‌در: ایشیک مجرد شکله‌ری.

اونیک تشکیلاتی،

په‌داغوقلار.

بونلاری‌دا، اوتله‌کیلریده، اوچونجیله‌ریده هپ یگیدن دوزملتمک لازمدیر؛ اگر رهبر اولاجاق مایاقلار وارسا بو چوق‌دا مدھش دکل‌در. فقط بونلار هپ عینی‌درنه‌ر: حیات (جمعیت) هپ بیرلگده.

اونیک ایچهریسینده و اونکلا برابر انسانیک بویومه‌سی و صحتی. بورادا قارشونا یک بویوک په‌داغوزی ایشله‌ر دوریبور؛ اگر بو عصری اسکیلیگه‌ردن قورتولماق ایستدر ایسه‌ک بونی یا‌پمالی‌یز. اگر اویونلار و حیاتی حرکته‌ر ساحه‌سینده چوق یا‌پلامیش ایسه‌ده، فقط زحمت مسئله‌سینده ایش تماميله بام باشقا بیر وضعیت‌در.

چوچوق زحمتینیک بوتون شکلله‌ری حفظ الصحه نقطه نظرینده‌ن (یاشلارا موافقت)، حرکی جهدن (اخلاق و طلب ایدیلن تاثیرله‌ر) تدقیق ایدیلمه‌لی، و بوتون په‌داغوزی ایشله‌ریله بیرلگده باش و زمانه تواق ایده‌جگی طرزده، جدی صورت‌ده، تفریق ایدیلمه‌لی‌در.

حياتدان آئينميش ماتهريال اوزى ، مکتبى کندی دیوارلاریندان خارجه چيقارارق، چوجوقلاريك مکتبدن خارج حياتلارینی او گره نمکه و حیاتلا تماسدا بولونمايا سوق ایدنه؛ مکتب چوجوقلارلا بدنی تعلیم و تربیه ایشله رینی موافق صورتده قورمايا مجبور اولور. بویله مکتب حیاتلا- و حیاتدا مکتبله موافق و اویغون اولاراق امکد ایشلغا باشلايا بیلرلهر.

بیز آرتیق. او وقت مکئبده چوجوقلارا عموماً خیرلی اولان «بدنی تربیه درسله‌ری»، عوضینده بئکه‌ده سحر ساعت ۳ ده اودون کهن و داشیان چوجوقلاری، کورمه‌جکیز.

يڭى مەكتەپ ئىقتىسادى شىراپى تەبىلى ايدەمەز ؛ فقط جوجوغيك عادى بويومەسى - باشى ايجين فعاليتىك اعظمى نتيجه سيني تشكيل ايدە يەلەر :- همان مثالدا اولدوغى كېيى ، مەكتەپ ، بوتون صنف ايجين حياطدا . بير ايش قورا بياەر كە بورادا هر جوجوغيە مەكەدە مثلا ، اودون پارچاسى دوشەر .

يېزىم بىدنى تەلىم و تربيە قورۇقلارنىدا «اجتماعى» باشلەردەن
يېرىنى اجرا ايدەركن قالين ۱۲. آرشىناق يېر دېرەكى يېن قاج
سازىن يېرە نقل ايتەك لازم كەلمىشىدى. مداومەلەر رەھبەرلەرى
ايلە يېرلەگەم (ھېسى ۱۴ نۇر ايدىلەر) دېرە كىك ھەر ايسكى
طرفىنە دېزىلدىگەن سوگرا قومانداندا ايلە ھېپ يېردن دېرەكى
اوموزلارنى قالدېرىر كەن ھېسى مېھوت قالمىشىدىلار: عىجا دېرەك
نە اولمىشىدى؟ بو اونوتولماز تاثرات پك چوق دە كرلى در.

بو ایسه آرتیق - حیاته گیریشمک، آرتیق اونوی اوگره نمک
وسلمک، اونوی یاخشیجاسینا تبدیل ایتمک در.

بىر داھا سويليورم - بوايشىك مشكلاتى پك چوقدور، بەداغوقلاردان پك چوق شى طلب ايدىيور، اونلاردان: پك بوبوك يارادىجىلىق

و بیاجیلک، عزملی و دایانقیلیق ایسته نیلیور؛ نه نه رژی و تطبیق ایدهر کن تشکیلاتیجلیق استعدادی ایجاب ایدیور. فقط حاضرلیقدا نه قادر مشکلات و چتینلیک، قریشبق اولسادا- اجرا آئنده بیر اوقدار حقیقی، ابدی و مجرد شکل آلمیش اولور. فقط کیم و ناصل تطبیق ایدهر جکدیر؟ فقط بویله به داغوقلاری نرمدن آلمالی بز؟ بوتون مسئله بوندادیر. بونلاری حاضرلاماق- بار اتماق لازمدیر.

زیرا. بو خارجاً تطبیق ایدیله جک اولورسا، اگر ینده او،
مجبوریت صیقتیسی، ینه او، مقیاس و میخانیککی حرکتلر،
وسائط اتخابینک ینه عینی تصادفلر دوام ایدم جک اولورسا بوتون
بونلاریلا موکیندا - نه صحی، نه تریبه وی، نه ده اجتماعی -
تریبه وی تیجه لره ایریشله میه جگدر.

بورادا بوتون على العامه بهداغوقلاردان دوتيش، بهداغوڭى
 ايشلەرينك حكومت تشكىلاتچىلارينا وارنجايا قادار ھېسبىنى، نظر
 دقلەرىنى بونىڭلا علافەدار اولان بوتون مسئلەلەر طرفينا جلب ايتىك
 احباب اندىدور.

پداغوژی تعلیم و تربیه ایشله رینیك صحت و حرکت
کولتوری سیستمی ایله مربوط اولاراق تشکیلی-

صوڭ قورولتايدا بەداغوزى تحصيلى شەماسى پلانلارى. تەدقيق اولونور كىن اولنلارىك ايچەربىسىندە بدننى تربيە تحصيلى حەتتە يىر سوز يىلە يوقدى و يالىڭىز خلق صحىيە قوميسارلىغى نامىندەسى قىد ايتىمىشدر كه تربيە بدنەدە پلانداخل اولمايدىر. و آيدىن گوستريوز كه بەداغوزى تحصيلى ايله تربيە بدنە پلانلارى آراسىندا جانلى يىر رابطە و علاقه يوقدور. خلق معارف قوميسارلىغى تربيە بدنە ايله اوغراشمايور، بو يالىڭىز خلق صحىيە قوميسارلىغىنىڭ عەدەسنە بواقىلسور،

بويله ايکله ده چوققلاريک بدننى ترييه سى «باشقالاردان» آبرى قالاراق يامکتبله ده هيچ اولمايور، ياخود. ياگليش اولاراق داخل اوليور. بيز، اويله تصور ايدييورز که، چوققلاريک بدننى ترييه سینه عائد بوتون ايشلر خلق معارف قوميسارليغينک عهده سینه بيراقيلعالي، اورتا ياشيلاريک بدننى ترييه مسئله سى ايسه خلق صفيه قوميسارلغينا عائد اولاراق قالمايدير. اگر بيز شيمدى مکتبله ده قومبله قس و زحمت اصولى حقينده سوز سويله بور ايسه ک او وقت په داغوققلاريک ترييه سيني اويله بير حالدا تشکيل ايتملى بز که کنديسى ده مکتبله چوققلارلا عيني شئى تطبيق ايتسبن. اونا گورده ده بيز چوققلارلا بدننى ترييه تحصيلى ايشلهريله اوغراشماق ابچن آبريجا خصوصى مکتبلر آچيلماسينک غلپينده بولونيورز. په داغوقک - معلمک په داغوزى تعليم و ترييه سى ابچهريسينه بدننى - ترييه تحصيلى ده داخل ايديلمه ليدر.

په داغوزى تعليم و ترييه پلانى ترکيلهرى ماهيتى اعتباريله تدقيق ايدييور، فقط ترکيلهرىک بو جهتلهرى آنجاى محتوياتى اعتباريله دير؛ حالبو که بونلاريک مه توديق ترکيلهرى نظر دفته آينمالى در. عکس تقديرده ميدانا چيقارکه ن تطبيقى پک مشکل و نيتجه لهرى پک کوچوک قالاييلير. ايشته بو مه توديق ترکيلهردن بيرى ده، بدننى ترييه تحصيلى ايشى دير.

اسکى مکتب يالگىز دويغو جهازينىک يالگىز حس عبله رى واسطه سيله دماغى ترييه يه چالشيوردى، يگى مکتب ايسه هر شيدن اول حرکت جهازينىک حس عبله رى واسطه سيله تاثير ايده جگدير. انسانلاريک حرکى فعاليتى مادى زنگينلگه رى ميدانا گتيرييور، که بودا اونلاريک اخلاقلارنىک بير افاده سى دير. هر

شئی دن اول به داغوق کندبسی بیر انساندر و اونیک شخصی حرکتی
فعالیتی اونی بیولوژی. فله رینی و انسانیک زحمت فعالیتتی او گر نمکه
سوق ایتمه لیدر. اونیک زحمت فعالیتتی سویه سینیک، استحصالاتدا
اشتراکه قادار، آرتعاسی ایه اونی، اجتماعی فله ری او گر نمکه
سوق ایتمه جگدر. صحت تریه سینیک احتیاجلاریک حرکتی فعالیت
ایله بیرلشمه سی اونیک (معلم) ایشله رینی حفظ الصحه اوزره تشکیل
ایدیور. فقط عضله زحمتینه زیمناستیک شکلنده بعض علاوه لر
اولمالیدر که بونلاردا ایش حیاتی و طبیعی یاشاشدا ناص اولان
حرکتی فعالیتله ری اصلاح و اکمال ایتمه لیدر.

حر كى اويونلاردا اشتراك ايتمگە معلم - مربى كندىسى ايجين چوققۇلارنىڭ حر كى فعالىتى آڭلامايا بىر يول بولور. ايشته، انسانىڭ بو اوج حر كى فعالىت غىصرى - غضاھ زحمتى، حىاتى حر كئار و اويونلار صحت و حر كت قىرىيەسىنىڭ اويون زحمت سىستەمىنى تشكىل ايدىيورلار.

بو اصوللارنى اوگرەنمك و كىندىنى چوقۇقلاردا ايشلەمەك
 حاضرلاشقان ايجىن خىسسىي زىمىنلىك مەكتەپلەرنىڭ قىممىتى،
 دەگەنلىك، جەمئىي پەداگوگىيە مەكتەپلىك فەكرى و بىدىنى فەئالىيەتلىك
 زىمىنلىك لازىم. ھەممىنىڭ بۇ ھالدا ئويلىمايدىغانلىقىدا ايشلەرنىڭ
 اصولى و دىنىي گۇرۇشى ھەم قانداقلا بولمىسۇن. ھەقىقىي ھايات -
 فەكرى و بىدىنىي زىمىنلىك بىرلەشمەسى ۋەدى ئادىلانىڭ ھەممىسى
 بولالمايدۇ. چۈنكى، ئۇنىڭ شەخسىي و جەمئىي ھاياتا بىرە يەلەجىكى
 بولۇپ، زىمىنلىكلىرى ئاۋرۇر و بولەلمەيدۇ. ھاياتىي اولان ھەممىسى
 ھاياتلىق. ساغلام و جەمئىي ئادەم ياراتقان بۇ زىمىنلىك
 ھەممىسى پەداگوگىيە بىلەنلا بولىدۇ. ھەممىسى پەداگوگىيە مەكتەپلىك
 سول ئىكەنلىكىنى چوقۇقلاردا ھەممىسى ئىلىم و تەربىيە ايشلەرنىڭ چالغۇسىدۇر

بىدنى و تىرىيە تەھسىلى ایشلەرنىڭ دە تىپىقى تىجىرەلەرى اولمالىدر. پەداگوژى مەكتىنىدە ایشلەرلە عملى اولاراق كىدى تەلىم و تىرىيە و اجتماعى معلوماتىنىڭ آفاقىنى كىشىلەرنىڭ اولان بو بىدنى تىرىيە مەتخەسەنە بوتون داخلى پەداگوژى ایشلەرلە علاقەدار و رابطەدار اولاراق چالیشماغا امكان وىرمىش اولور.

فقط اونىڭ چالیشماسى ایشىڭ مەتبەت جەتتى، حركى جەتتى، اونىڭ چوچوقلارنىڭ صەحتى اوزەرنە تائىرلى جەتتە اولاجاقدىر. اورتا پەداگوژى مەكتىنى بولە اولمالىدر، فقط عالى پەداگوژى مەكتەلەرى ايسە كىدى اىچەرىسىنىڭ انسان حەقىنىدە فاكولتە تەشكىل ايتىمگە بىر طرفدن اورتا پەداگوژى مەكتەلەرنىڭ تەدرىس اىچىن، دىگەر طرفدن ايسە اورتا و باشلى خەلق اىچەرىسىنىدە چالیشماق اىچىن مەتخەسەلەر بىر افمالىدلار.

فوتى مىسەللەر - صەحت و حرەكت تىرىيەسىنىڭ اوبون و زەمت سەستەمىنىڭ تەپتىقەندە بىك بوبوك مەشكلات قارشوبا چىقىور:

(۱) لازم كەن پەداگوژى ایشچىلەرنىڭ حاضىرلانمىسى

(۲) چوچوقلارلا ياش - بوى اعتبارىلە چالیشماق اىچىن يارارلى و فەيدالى بىر پروگرام يارادىلمىسى.

بونادا، اوتە كىنەدە بلا تاخىر باشلاماق لازمىدر. بونلارنىڭ هر اىكىسىنى بىرلەشتىرەمگە پروگرام حاضىرلانمىسى و مەربى تەشەدىرىلمەسى اىچىن عملى قورسلار آچماق بولە بو ايشى حل ايتەلىدر.

قەتى تەكلىف - خەلق مەعارف قومىسارلىنى ضرورى اولاراق بو استقامتە تىجىرە ایشلەرنى تەشكىل ايتەلى، اونلارنى لازمىگەن مالى و سانئىچە تەمىن ايتەلى، پروگرام و خادەملەرنى حاضىرلاماق اىچىن موجود مەكتەلەردىن قەسماً استفادەسەنە امكان وىرمەلى، فقط

يیری ایچین معین بیر وقت تعین اینمه لی بو وقت ییتنجه الده
ایلدیلن تجربه لره تدقیق و معاینه ایلدیلمه لی در .
خلق معارف قومسارلیقی تزدنده کی بیرنجی تجربه استاسیونی
بو ابشیک تشکیل ایلدیلمه سینی کندی عهده سینه آلایلیر .
بو مقامه بیرنجی تجربه استاسیونی چبنده ن . او . ماسلیتینووا
آدینا بدنی تربیه تحصیلی قورصلارینیک $\frac{1}{2}$ ۲ بالیک تجربه سینیک
تیجه سی در . بو قورصلار - بوتون یوقسوللغینا رغماً بوتون عمرینی
بدنی - تربیه ایشله رینه حصر اینمش اولان او . ماسلیتینووانیک
حیاتی مدتیته مبدانا کئیرمیش اولدیغی فکرلرینیک بیر کل حالیندا
توپلانماسینا و اونلارینیک تطبیقینه چالیشمیشدر .

مکتب یاشینا چاتما یان چوجوقنیک تربیه سی نه ایچین

لازیمدیر

یازانی: آلمه ندینگین تومیم چه دیره نی: جواد جوارلی

۱

مکتب یاشینا چاتما یان چوجوق نه لره او گره نیور

چوجوق معین یاشندان اعتباراً (۸ - دن - ۹ قادار) اوقومالیدر؛
بو هامویه آیدین بر مسئله در . بناء علیه ، اونی مکتبه ویرمک
لازم کلیلر . شهبسز بو یاشینا قادار چوجوق - اوقومایور . بویله
چوجوغه تربیه ویرمک لازم می دکلمی؟ اسکمی چوجوقلار کیسی،
او، اوز اوزینه نقصانسز بویومه زمی؟ مکتبه دن اول تربیه
نه لازمدیر؟ نه وهت چوجوق، مکتب و یاخود چوجوق باغچه سی
اولماساده، بویوره، آنجاق مکتب یاشینا چاتما یان چوجوق، چوجوق

باغچه‌سینی گورمزسه، بر چوق معلومات و باجاریقلار الده ایدمه-
یلمهز و عمرینیک آخینه کیبی همین معلومات و باجاریقلاردن
محروم قالاغایده مەکندر چوجوق، مکتبه قادار هیچ بر شئی
اوکر نه بور، ظنی بویوک بر خطا در. چوجوغیک مکتبه کیبی
آلدینی معلومات، صو کرا مکتبه آلدیضدان داهادا اساسی و
اهمیتی در. چوجوق، مکتبه گیرمه دن اول، آشاغیدا کوسته ریلهن
باجاریق و اعتیادلاری آلدیه ایدیر:

(۱) کندی حرکت عضوله‌رینی اداره ایدیر: قاعده‌لی گزمکی،
بو کورمه کی، دوتماغی، دیرماشماغی و توللانماغی او کره‌نیر؛
(۲) دوغرو کورمه کی، آیدین و اینجه ایشتمه کی، دوقونمای،
قو قو آغلاماغی او کره‌نیر (رنکله‌ری، جسمله‌ریک شکلله‌رینی،
سه‌سله‌رینی، قو قولارینی، نوقونمالارینی و سایر بو کبی خاصه‌لارینی
سیچمه‌ک کیبی).

(۳) قونوشماق او کره‌نیر: هر جسمیک آدینی، حرکتینی، و
حالینیک آدینی، اونلاریک آراسیندا کی رابطه و مناسبتله‌رینی،
کندی دوشونجه‌سینی، آرزوسینی، حالت روحیه‌سینی و حیاتی
افاده ایتمه‌یه آلیشیر.

(۴) دوشونمه‌یه آلیشیر، یعنی خارجی حاسه‌لرینیک یاردیمی ابله
نونی احاطه ایدن عالمیک تاثیرله‌رینی آنجاق حس ایتمک دکل
اونلاری دوشونمک مقایسه ایتمک، اونلاردا کی بگزیه‌شی-
آیریلیقلاری بولماغا هر شئی، هر آدام و اونلاریک فعالیت
خصوصیندا مستقل تصورله یاشاما یا باشلابور.

(۵) اویون، رسم، هیکل تراشلیق، شرقی، حکایه و سایر کبی
کوزمل صنعتله‌رده، بولونان اشیا و شخصله‌ره عائد تأثرات و
مناسبتله‌رینی بیان ایتمه کی او کره‌نیر.

(۶) علاقه دار اولدىغى شىخىلارنىڭ استفادە و آرزولەرىنىڭ
عملەگەسى ايجىن كىدى آرزولارنى اوتۇر. و بر مقصدە
ئائىل اولماق ايجىن، كىدىسىنىڭ ارادەلى بر شىخى اولدىغىنى
ائىتات ايدىر.

(۷) تىمىزلىگە، وقلى وقتىندە ايش گورمگە، دوغرولىغا، امك
اىترەمەگىگە ئائىت اعتيادلار قازانير. و تىرىلەلى بر كىمەسە اولدوغونى
كوستەدیر.

(۸) مشترك زحمت چىكمگە، كوچوك اولسادا، سىرست
وظیفەلەر اجرا اىتمگە آلىشیر. بورادا كوستەردىكمز مکتب باشىنا
چاتمايان چوچوغيك الدە ايتدىكى اعتياد و باجاریقلار، مکتبە
كىرمەدن قاپاق اوگرنىدىكىنىڭ ھىسى اولاماز. چوچوغيك، مکتبە
كىرمەدن اول، چوق مە، و حىياتىك آخىرنا كىيى بر چوق
معلوماتىك الزم اولماسىنى كوستەرمەك ايجىن، يوقارىدا كوستەردىكمز
موفىقتىلەرىدە كافى يىللىرىز. شىمدى گوردەك، چوچوق بونلارنىڭ ھىسىنى
كىدىسى اوگرنە بىلەرمى؟ اونى اوز باشىنا بورا قىگىز اونىڭ
طبيعى صورتە نشوونما تاپماسىنا امكان وىرىگىز، او، اوزى
بو بويە جىگدر و كىمەسەدن عاجىز اولمايماقۇدر. البتە چوچوق،
طبيعى صورتە باشلى باشىنا نشوونما ايدەرسە بويوك مقىاسدا
معلوماتە مالك اولايلىمەز؛ بويە بر تىرىدە سىستەمىندە، چوچوق،
گوردەك مناسب شرطلەر ايلە احاطە اولونسۇن، ئاسف كە حقيقتە
بو شرطلەر، و ھەر چوچوغيك طبعى صورتە نشوونما تاپماسى
ايجىن الدە ايدىلەمەيور.

II

بويۇڭلەرىك مەكتەپ ياشىنا چاتمايان چوقۇقلارلا مەنسەپتى
 كوچۇك بىر چوقۇقدا دايماناقسۇزىن ھەركەت ايتىمەلى دەر، چوقۇدا
 بىز اونى رەھبەر ئوتۇرماغا مەجبۇر ايدىرىك، دورى دىۋارىك
 آراسىنا باغلايدۇرۇ؛ دار بىر اودادا ساقلانۇرۇ، چوقۇ زامان اونا
 تەسەۋۋۇپ، قەۋمىنىڭن آرتۇق ايشلەرى اجرا ايتىمە ۋادار
 ايدىۋىرىدۇ. چوقۇق، اوينامالەردىر. اونىڭ ھاياتى اوبۇندادىر، اويناماق اونىڭ
 ايجىن اڭ اېى مەكتەپدە؛ چوقۇق كەندى مەشھەدەلەرنى مەلۇماتى
 اوبۇنا تەطىق ايدىر ۋە باجاريقلارنى ايشلەيدۇ. فقط بىز بويۇڭلە
 اونى اوتاندىرىدۇ «بوش ايشلەر ايلە مشغۇل اولۇرسەن» دىرىك
 «كەين» اوبۇنجاغى ايلە اوينايان بىر قېز چوقۇغىنا گولۇرىك،
 ۋە اويناماق عۆزىنىدە ايش گورمەسىنى لازم يىلىرىك. چوقۇق
 قوشىدۇر، سەسىنى كەسمەيدۇر، زېرا اوڭا كەندى تەلفۇز مەۋلەرنى
 تەربىن ايتىك لازىمدۇر، اما، اونىڭ اوستىنە قېشقىرىدۇ، كە سەسىنى
 كەسىن، يىزى ايتىمەسەن. اوندەكى ھەشنى اوڭرەمەك سەيلىمەك
 ايجىن اولان ۋە اونىڭ تەلىم ۋە تەربىيەنىڭ مەنبەسى ۋە عموم كەلجەك
 فەاليتىنىڭ اساسى سايلان سۋاللارنى، جۋاب ۋە بىرەيۈب اونىڭ ھوسىنى
 ھەمىشەلىك اولدۇرۇپ، اوز اطرافىندا لايىقىز، يابانچى ۋە
 چىركەن نەقلەر ايدىرىدۇ. بۇلار ايسە، نە ايتىك لسانىنى
 زەنگىنلەيدۇ، ھەتتا خاراب ايدىرىدۇ. چوقۇق فەاليتە چالاشىدۇ،
 كەندى ھاسالەلە ھەشنى بوقلايدۇ، ھەشەلەرنە آيرىدۇ. طەبىئەت
 كەندىسى، چوقۇقدا دائىمى تەحقىق ۋە تەققىجى، ھەشىنى،
 اوياندىرىدۇ. چوقۇق ھەشىنىدەن استفادە ايدەرك، آرالارىندا
 ياشايدۇ، كەشنى اشيا ۋە ھادىئەلەر عالمى ايلە تەشەببۇس اولۇر. اما
 بۇنى دوشۇنمەيدۇ، اونىڭ اوستىنە قېشقىرىلار: «تەربىيە!»

سیندیرارسان! چیقما! خاریب ایده رهن! قوی دورسون! ال چک!
اوزوگی بولاما! چوجوق-اوینار کهن بر کنج حیوانیک ویاخود
بر نباتیک عینی در. گرك طبیعت ایچه ریسینده و طبیعت ایله برابر
باشاسین! آ-وده لیگده، توپراقلا ایشلمه گده، سودا چارنماقدا،
بوجکله ریک، قوشلاریک آراسندا، چمنده و اوزمان ایچه ریسینده
کندیسنی خوشبخت و خوشحال حس ایتسین، فقط ییز، اونى
شهرله رده دیوارلار ایچه ریسینه سالوب، دائما حقیقی و عین زامانده
مراقای طبیعت علمیندن آبریریز.

سیز بویله خیال ایدیگز که ۸-۱۰ آرشین یو کسکلکده بیر
بناده یاشایورسیگز؛ یازی منسه گیز چنه گزه سو کمیشدر، دولاییک
یوقاری رافینه، آنجاق صاندالیا اوسته چیقدیقا، الگیز جاتا بیلیر،
صاندالیا گزدا اکاشمهک ایچین آیاگیز آلتینا بر شبی قویماق
لازیم کلیر. بنده خیال ایدیگز، که درین بوشقاب بوبو کلیکنده
بر فجاندهان جای ایچیرسیگز، و قاشیقگزیک حجمی بیر جومچه
قادارد. بویله بیر شرطله ر آراسندا سیزیک احوالگیز، کندی
کندیگری حس ایتمه گز بوبوک آدمیک قوه و اولچوله رینه مناسب
اولان اشیا ایله احاطه اولونمش «مکتب یاشینا چاتمایان چوجوغیک»
حالی کیبی اولاجاقد.

بورادا چوجوغیک «طبیعی» نشوونماسی فاصل گیده بیلیر؟ البته
چوجوق دوغرو نشوونما بولاماز و بوگاده آشاغیداکی شرطله ر
مانع اولور.

۱) چوجوغانه لازم اولدوغونی بوبوکلر بیلمه یور و دوشونمه یورله ر.
۲) چوجوغی، اوزونی آباق آلتینا سوقان بیر حیوان بالاسی
صانیرلار، و اوگا اعتا و دقت ایتمه یورلار احتیاجینی دوشونمهک
آرزوسیندا اولمایورلار.

۳) چوقۇقلىق دورەسى، دوغرو تصور اولونمايور چوقۇغىك تېئزىر زماندا بو دورەنى كېچمەسنى و «حقيقى» بويوك آدام اولماسىنى آرزو ايدىرلەر.

۴) طبيعت اوزى، چوقۇق تريبەسى و نشوونماسى ايجىن تىيىن ايندىكى وقتى و معين حدى يىلەنلەر آزدىر. ۷-۸ ياشىنا قادار اوقوماق لازم دە گىل؛ ۲۵-۳۰ ياشىندان سوڭرا ايسە اوقوماق كىچىدر، سويلەيورلەر. بو دوشونجە، تامامىلە ياڭلىش در.

انسان دوغۇلدىغى كۈندەن باشلا يارق، اولومىنە قادار مەئادىاً انكشاف ايدەر ترقى بولور، بناءعلى، دائما بر شىئى او كرنەر. آنچاق بو حقيقەتدر كە معين يىلىك اعتيادلارى كسب ايتىك ايجىن، انسانىك ياشايشىندا طبيعت، واسطەسىلە تىيىن اولونمىش معين وقتلەر واردر. انسان بو وقتلەردە بوتون وارلىغى ايلە، بير مەلوماتىك و باجاريغىك تحصيلىنە مساعد بر حالدا بولونور.

بزىم وجودمىزىك بر چوق عضولەرى، و خصوصا حاسەلەرىمىز، اساساً ايلك چوقۇقلىقىدا بو زماندا كى تصورلار، سئرالاردا دوزەتلىمەز. فراستلى حرەكت، دوغرو قونوشما، ايتى كۆرمە، اينچە ايشىمە، ابى مشاهدە اىنمە و بر چوق بويلە اعتياد و باجاريغىلار، آنچاق ايلك چوقۇقلىغىك نشوونما اولور؛ مثلاً، موسيقى دەن برشئى دويماق و شەكل چىكىمىك باجاريغىنى، وقتىدە بو مەلەكلەر قاعدەلەر اوزەردە و مناسب صورتدە تەربىن اولونسا؛ بوتون چوقۇقلار او كرىتمىك مەمكىندىر. انتظام آلتىنا آينىمىش، خوش اخلاق بير چوقۇغى، امكى سەومەك، غىرتلى اولماق، تىزلىمەك، و ساير بو كىيى اعتيادلارى، ايلك چوقۇقلىقىدا چوقۇغىك آرتق درجەدە هوسلى و حساس اولدوغى بر زماندا آنچاق قازاندىرماق اولور.

چو جوق کندی محیطینده کی هر شینی گورور، گونورور، و هر شینی تقلید ایدیر.

خلاصه، مکتبدن اول چو جوقایی دورده سی، بویه بر زماندر، که چو جوق، او دورده بوبوک بیر مقیاسدا کندی تعلیم تریه نملینی قورور. ظنم زجه، قیدسیز، و خوشحال چو جوق حیاتی، زیستلندیرمن، اویونلار، ممنویت، قوشمالار، زمزمه لره، و دیگه بویکی شیلره حقیقتاً اهمیتلی و بوبوک بر زحمت نملی دیر. چو جوق، کندی طبیعی استعدادینی، احاطه اولوندوغی محیطیک معاوتی ایله نشوونما ایدیر، اونی احاطه ایدن عالمی تاثیر، قونوشماق و دوشونمک او گره نیر، چو جوق، سلامت، و نشوونماسی ایچین مساعد شرطلره ایله احاطه اولینیمش ایه، آسانلیقا و طبیعی بیر صورنده انکشاف ایدر یانمزدا مکتب یاشنا هنوز داخل اولمایان چو جوغی احاطه ایدن شرطلره، اوکا لازم اولان شرطلره دن دگیلدر. بونیک قصوری، اوراد ایدر، که بوبوکله، چو جوغی آکلاهورلار، و ایلک چو جوقلیق اهمیتلی دوشونمه بورلره. حنی چو جوغیک دائما باقیلما، دقتلی تربیه احتیاجی اولماسینی آکلایانلار؛ یله، چو جوغیک بویکی احتیاجلارینی دفع ایتمه بورلار. بونیک ایچین نه وقت و نه مادی تأمینات و نه ده ییلک ولونور، بوتون مملکتلهرده کی اهالیلک بوبوک بر حصه سی شهر و کوی فقرای کاسبه سی، آرامسیز و ظلمکار بر حیات مبارزه سینده چارپشیر؛ چو جوقلار ایچون قاعده لی بر دیرلیک تشکیلینه معانت ایدن شیلره عصریمزده یاشایان انسانلاریک حیاتیندا حکمرانلیق ایدن سیاسی و اقتصادی بحرانلار دیر.

باشلیلارلا اجتماعی مسئلهلر دائره سینده ناصیل مصاحبه

ایتمه لی

یازانی: نه. خه رسونقایا

چهره نی: م. ر.

مصاحبه ناصیل تشکیل ایدیلیمور

بیر باشلی کتله سینی هر ه'نکی بیر ایش یاخود اجتماعی بیر مسئله اطرافیندا توپلاماق ایسته نیلیرسه، عادت اوزره، محاضره، معروضه محاوره ایله بیر بیغینجاق (اجلاس) قوروکور.

محاوره و قونوشمالارا یالگیز محاضره یاخود معروضه دن سوگرا باشلارلار: بو محاوره لریک ماهیتی ایسه بورادا علی العاده دیگله بیجیلر (سامعین) طرفیندن ویریلن سؤللر ایله محاضره یاخود معروضه چی نیک جوابلاریندان عبارت قالیر.

مباحثه لر و موضوعیک عمومی اولراق محاکمه ایدیلیمه سی یک نادر اولیور. کتله ایله معروضه و محاضره چی آراسیندا معلوماتلی، تجربه لی و مسئله لردن چوق داها خبردار بیر شخصیت ایمیش کیبی بیر آیریلیق دو بولیور.

تام بیر تکلف سیزلیک (قید سیزلیک) و سربستلیک بوقدور. مناقشه لره عادتاً رسمی مناقشه جیله ری دیگله بورلارکه بودا بو ویا دیگر یا آلقیش گورولتولاری، یاخوددا بهرلریندن قیصق اعتراضلار صورتیله دوام ایدوب کیدیور، بورادادا ماسا آرقاسیندان سوبانه لره ایله سالوندا اوتورانلار آراسیندا حقیقی بیر بولداتلیق باقینلیغی موجود دگلر: غیر 'رادی اولراق بیر قسمی کندیلره کتله قارشیرسیندا چیقیشدا بولونانلار کیبی باقیورلار، (کتله قارشوسیندا چیقیشدا بولونماق ایسه دائما عصبه ری هیجانه کتیرمکله علی الاکثر کندی وبردبکی معلوماتدان زیاده و توجه لریک کندیسنه عطف

پسندیدنی است گیتی موجب بودیدر شکستباری به کسبجری
 یر درجه قدر شد پدید و شخصیتجه نفس غم سیورلار.
 مصداق به و دینت دگسیر. مصداق به سوزیت حقیقی
 معنی. یر نیجه یرنشیرومجه صورتده آریجی و سربست
 قونوشماق دینتدر. قونوشماق زمانی هر یر فریت شخصیت اعظمی
 اولاراق میدانه جیتیور و یلنگز سوزنرانه ندکید. اعلی الاکر
 غیر رادی. بحث به دوشونونهردک انان حرکاتی. وضعی
 و یوزیت مختلف دگشمنهبری بمقدسی ایلده کندیشت.
 یا مباحنهت کندیسه و مصاحبهچیت ویردیکگی معلوماته قوشو
 کندی مذات و علاقهسینی قید ایشیش اولیور.

ایکیلیگده قونوشماق و مباحنه ایشیش پکده قاریشیق و چین
 یر مسئله ده کلدبد: فقط ییز یونی بیه بهجرامایوروز. چوق قادر
 اولیور که مصاحبهده بولونلار آریطیر کهن هم کندیلهربندن همده
 مصاحبهچیدن ممنون قالمیش اولسونلار بعضاً سوبلهنمسی لازم کلان
 یر شی اونوتیلایور. بعضاً باکیش افده ایدیش اولیور، یاخود
 مصاحبهچیسنه قارشو دقتیز داورانیش و یوتون سوبلهدیگلهرینی
 دیگلهمهیش اولیور و الخ... الخ...

ایکیلیگده. اوجلیگده. یاخود عمومی کتله قارشوسیندا اولان
 مصاحبهلهر او وقت موفقیتلی اولیور و فایدا ویریور که اورادا
 اشتراک ایدملر کندی معلوماتلارینیک آبدنلاشدیفینی حس ایدیور.
 یگی یر شی او گرهنمیش اسکسی یر شئی یگی یر باقیشلا
 کورموش. کندی تجربهلهرینیک مختلف عنصرلهرینی توپلایاراق
 اونلاری سیسته ماتبق یر طرزده ربط ایشیش اولیورلار. نه قادر
 یوتون بونلار هبسی یردن و فعال اولاراق میدانه کلهجک اولورسا
 فایدادا اوقادار چوق اولمیش اولور.

اگر بیر آدم سوساجاق فقط دیگرلرینک سوبله دیگله رینی دقتله دیگله به جک اولورسا بواشده بوشینا یاپیلمیش اولما باجاقدیر. شبهه سیز، او، عملی اولاراق معلوماتینی اولدیغی کبی تفکر اعتیادینیک **انکشافی** جهتینده نده. کندیسینی زنگینلشدیرمیش اولاجاقدیر.

اوبله کلیور که بوتون بونلار مباحثه سیز بیرر حقیقت در؛ فقط - مع الاسف - یز داها، متشکل اولاراق، قونوشما بی یلمه دیگمز ایجین و بو یوزدن بیزم فکری ایشله ریمزیک $\frac{9}{10}$ قسمی بوشینا کیتدبکیندهن بو مسئله له ره مراجعت ایتمک لازم کلیور. سوقاق. میدانچا، بیر موسسه ده نوبه بکله مک، تیانرو تفسله ری وقتی و الخ... الخ... دکان، قولوبا - قرائتخانه، خلق ایوی، جایچی دکانی، بازار، بایرام که زیتیله ری - هپ بویه قونوشمالاریک میداندرلار.

بونلار موقیتله اداره ایدیلور و غایه به دوغرو کوتوریلورمی؟ هر نه قدار موضوع آتشی و قونوشمالار اوتانمادان سیقیلما دان اولورسا بیه بونلاریک اوندا دوققوز قسمی نتیجه سیز کیچیور. دیلله رینی اوینادیور - اوینادیور و داغیلورلار. فقط بو کبی «حیات - یاشاش» قونوشمالارینا بیر باجاریقلی تشویقاتچی یا خود تبلیغاتچینیک مباشرت ایتمه سی یته، که بویه لیگله ایش وضع ایدیلیمیش اساس اوزهره دام ایدره؛ عمومی رای و محاکمه نیک نه ایله یته جگی ایه مهم بیر درجه به قدار هم ان او تشویقات و تبلیغاتچینیک باجاریفندان اصلی اولور.

بازاردا، قهوه لهره و سوقاق باشلاریندا تکلف سیز قید سیز کله وی مصاحبه دهره کله ری طرفیندن، گوزدهن - گوزه باقیش مصاحبه له ری بویه تشویقات و تبلیغات آباریلیمیش و آباریلماقدادر. مع الاسف معلملر بو کبی تبلیغات و تشویقاتدا پک آز اشتراک ایدیلورلار.

اونلارلا هم وقت دارلىغى، هم دە علم وسويه اعتباريله كئىلە دەن آيرى اولمالارى مانع اوليور. خلقىڭ يىغىنچاق بىرلەرى هم كىرلى، هم صىقىجى، هم بىقەدىرىجى و اوصاندىرىجى دېر، ھەلە مسئلە بى آڭلا دىنجايا قادار كىم بىلەر نە قادار مەناسىز لافلار دىڭلەك لازىم، فقط ايۇدە كىتاب اوڧۇماق ايجاب ايدىيور. ھەلە تصرفات، ھەلە مراقلى و معلومانلى بىر مصاحب ايله گوروشمك...

مصاحبە نىڭ، سوزىڭ تام مەناسىلە تەكلىفسىز و قەدىسىز اولايىدەسى ايجىن ھەر ايكى طرفىڭ اوندان يىز قايدا بىكلەمەسى لازىم دەر. اكر تېلىقاتچى و تشويقاتچى كەندىنى قىدا ايدەردەك قەۋە باخود جاي خانادە اوتورىيورسە و اونى نە مصاحبە نىڭ كەيدىشى نە دە مصاحبە چىڭ احوال روحيەسى مشغول اىتمەيورسە، او يالڭىز - اوگرەتمەك، مراقلاندىرماق و غايە يە ايرىشمەك غايەسىنى تەقىب ايدىيورسە، اووقت مصاحبە چىلەر اچەرىسىندە تصادفى بولونانلار و ماسا آرقاسى قونوشانلار اونى مشكلات اچەرىسىندە بىراقا جاقلاردەر. «جاھللەر» (قىسماً ايسە ھەمان مسئلە حقىندە حاضرىغى اولمايان) مخاطبەلەر يڭ موضوعە قارشو اولان ھەر دقتىزلىكلەرى مصاحبە چىسى ھىچانە كىرەجك و قونوشما آھىڭىنىڭ چاپوقلاشماسىنى او گرەدىجى بىر ماھىت آلماسىنى، خطابات طرزىنە كەچمەسىنى والىخ... بى موجب اولاجاق كە بودا آرتىق ايشى مەم بىر درجە يە قادار جانلى قونوشما حالىندان آيرىمىش اولاجقىدەر.

فقط انقلابچىلار اچەرىسىندە اويلە استعدادلى مصاحبە چىلەر وار كە (مثلاً يولداش لەنىن) بونلار ھەرھانكى بىر قونوشمادا هم ابنى دىڭلەيور، هم صورغو و بىيور، هم مصلحت ايدىيور و يىلىنمە دەن پك آسانجاسىنا مصاحبە چىلەر يڭ فەكرلەرىنى اىستەنلەن جەتە سوق اىتمە بى باجار يورلار.

معلومات کے مدد سے مدینہ و سویہ جہ یو کسہک اولان بو، آداملارا معلوماتیںز آداملارلا قونوشماق بکی فکر ماتہربالی وبریور، تجربہلہربنی گیشلندیریور، ٹہنہرزی و قوتلہربنہ بکی بیر جریان تأمین ایدیوردی کہ مصاحبہ چیلہریکده قارشولیقلی فایدالاری ابشته، بوندان حاصل اولیور.

بیر چوق گنج و کتلهدهن آیریلیمیش اولان یولدالارلا خلقیک احوال روحیہسینی بالخصه بویوللا اوگرہنمہلہربنی پک چوق توصیہ ایدیورم.

بوتون اڭ مراقلی و کتاب مسئلہلہربنی بویوللا کیچیجی مصاحبہلہریک قسماً تماسیلہ بوتون درینلیکلهربنہ رغماً تصفیہ ایدیور و شعوردا آیدینلاشمیش اولیورلار. کتاب طرفیندن حذف ایدیلمہمیش اولان جانلی تجربہ ایله بلاواسطہ قارشولاشماق بعضاً کتابچی اولان عالم آداما پک چوق فایداسی اولیور.

کیچیجی و تصادفی اولان مصاحبہ - قونوشمالار دایا اصولی و دایا دہربن اولان بیر ایشیک لوازم و وساطتی کیبی باقالیم. مدنی طبقہ و کتلهلہریک سایہسینده یاشادیقلاری اویانقیلق، علم و بیلگی یه قارشو تمایل، محاضرہ، معروضہ مصاحبہ و قونوشمالار واسطہسیلہ بکی، گنج و فکری زنکین بیر حیاتیہ مالک اولماق کیبی مسئلہلہربن اطرافیندا خلقی توپلایلم.

کہچیجی قونوشمالار بعضاً دایا گہنیش کتلهوی مصاحبہ تشکیلاتینی حاضرلایمیش اولیورلار. کہچیجی قونوشمالار بعضاً محاضرہ محاورہلہردن اول و سوگرادا اولایلیر. کہچیجی قونوشمالار ایش گورہجک یغینجاقلار (اجلاسار) اوهرگونکی موضوعلار ایچین بیر نمل قویا بیلیر. (مثلاً: قونوبہراسیون - استمالک، مکتب، قلوب و الخ... تجیزاتیندان دوتیمیش سوسیالیست شورا

شیمدی آرتیق قطعی و محکم معلومات ایله تصدیق ایدیلمه‌لیدر.
آیدیند: که بو معلوماتی ویردجک آدام اولا کندبسی بو خصوصدا
حاضرلیقلی و معلوماتلی اولمالی سوگرادا اونی آکلاشیلاچاق
بیر صورتده سوبله‌یه بیلمه‌لیدر.

معروضه و محاضره‌ده بیر شیئی شرح و ایضاح ایتمک نسبتاً
بک چتین ده‌گلدیر. بورادا مسئله پلانی قورماق، موضوعک
باشقا حصه‌لربییری-ییرله باغلاماق و نهایت ساده و آچیق
دیل ایله لازمکلهن چهنله‌ری ایضاح ایتمه‌بی باجراماقدان عبارتدر.
اگر بونگله برابر معروضه‌چی یاخود محاضره‌چی سامعین
ایله ابی‌داورانمایی ییلور ایه، او هر زمان اوز معروضه‌سینی
عقلی مقایسه، جانلی لوحه و مزاح ایله جانلاندیرا بیلمه‌نک‌ده
زمانینی بیلیمش اولور.

مصاحبه زامانیدا ایه اساس فکر ایچین ترتیب ایدیلن
پلانی تطبیق ایتمک، بوتون، تفرعاتی آیدینلاتماق؛ و (مناسبتلی-
مناسبتسبز) بوتون قونوشماق ایسته‌یه‌نله‌ری اداره ایتمک صوگ درجه
چتین‌در.

ایسته بونا‌گوره‌در که کتله‌وی قونوشمالار، (اون تهرلیک بیر
یغینجاغی کتله‌وی مصاحبه آدلاندیریورز) بیر طاقیم ایلهری‌جهدن
حاضریق و بیر طاقم تشکیلات پلانی طلب ایدیور.

ایلهری‌جهدن حاضریق، آکلاشیایور که، 'بک نوبه‌ده کندینی
حاضرا‌ماقدان عبارتدر.

خلقی هیجانه‌گه تیردن تام بیر صبرا باشیش مسئله‌لهری
تویر ایدیلمه‌بی، آیدینلاتیلمانی طلب ایدیور. (دوتالیم که:
چه‌روونه‌س، ویرگی، «الهمسبز مکتب»، محصولسیرلیق، قوماش

مالی بهالینی و الخ... کیبی.) غزته‌دهن، کتابدان، بلکه‌ده
مرکزدن یاخود تعلیم-تربیه بیوروسیندان جواب آراماق لازم
کله جگدیر.

بیر طاقیم حیاتی-یاشایش تفرعاتینی ربط ایدن آزو اینجه
تیللردن بوتون بیر سیاسی و فلسفی دنیا گوروشی سیستمی
دوقوماق اولور که بورادا بوتون تفرعات قطعی اولاراق آیدینلاشاجاق
و عملی ایش پلانتینا داخل اولاجاقدیر.

مارقیستینجه دنیا گوروشی و اوندان نشأت ایدن عملیات
حیاتی مسئله‌لری دوزگون و منتظم صورتده بیر-بیرینه
باغلابور، فقطه حیاتی تظاهراتیک عمومی رابطه‌سینی هرزمان
تعقیب ایتمک بک‌ده آسان ده کلدر.

اساس تصوراتیک نظری اولاراق تدقیق ایدیللمه‌سی ضروریدیر
نه‌وت همان نظریه اوزهرینه تأسیس ایدیلیمیش اولان شیمدیکی
عملیاتی بیلیمک ضروری اولدینی کیبی...

هر بیر مدنی آدام ایچین لازیم اولدینی کیبی معلم ایچین‌ده
بوتون حیاتی بویونجا نظریاتی عملیات ایله تدقیق و معاینه
ایده‌ره‌ک آراسی کسپله‌دهن اوگره‌نمک و معلومات ال‌ه ایتمک
ضروریدیر.

اگر امکان وارسا، بیرلیکده غروپ حالیندا خلق ایچه‌ریسینده
ایشله‌مک ایچین کندی-کندینی حاضرلاماق، اگر ممکن ایه،
قوله‌ری مساوی اولانلاردان دهرنه کله‌ر تشکیل ایتمک بک یاخشی‌دیر.
بالیکزلیقدا اولمایان ایش هم جانلی هم‌ده فایدالی اولاراق
دوام ایدر. مصاحبه‌لره حاضرلانماق ایه عین زاماندا بالیکز
بیر نفری ده گیل تام یغین-یغین آدامدان متشکل و بیر-

يېزىقى آڭلايدان آداملارنىڭ اجلاسلىرىنى اداره ايتىمى بى دە
او گىرەتمىش اولور.

ايستەر يالىڭزلىقدا، ايكيلىگىدە اوچايلىگىدە، ياخود دەرەنىڭ
صورتىندە ھەر ئاھىل اولورسا اولسون اھالى - خلق ايله مصاحبە -
قونوشما شىكىلىدە چالاشماق ھەر دىقە آتيدە كى شىلەرى طلب
ايدىيور :

آ - عين زاماندا خلقنىڭ نە ايله ياشايدىقى و نە ايله داھا
چوق مراقاندىقى حقىدە قىسمى تصوراتدا بولونا يىلىمك.
ب - مراقلى مسئلەلەر ايجىن معلومات الدە ايدىلە يىلەجك
كتابلارى يىلىمك.

ت - كىتابدا كى و حىياتدا كى مسئلەلەرى يىر يىرىلە نظرى و
عملى اولاراق رابىطەدار اولاجاق صورەتدە تىظىم ايتىمى بى يىلىمك
ج - عمومى - يىرلىگىدە فىكرى فعالىتە آلىشمايش اولان
ياشلى آداملارنىڭ يىغىنچاىنى اداره ايدە يىلىمك.

ح - عمومى مدنى - معارف ايشلەرىندەن آبرى دوشمەلەر
شرطىلە ھەمان وقتدە چوق مراقلى اولان موضوعلارى ايتخاب
ايدە يىلىمك.

مصاحبە و قونوشمالار ھەر نە قىدار زمانە ئائىد و يومى مسئلەلەرلە
علاقەدار اولورسا - اولسون يالىڭز خلق ايجەرىسىندەن آبارىلان
مصاحبە، اجلاس، بايرام والىخ.. بىنى. اھالى ايله اولان عمومى
مدنى معارف ايشلەرىندەن آبرى و منفرد اولما باجاقى زمان معىن
يىر اھمىتى حىز اولايلىر.

بونا گىرەدە مصاحبە ھە حاضرلانىماق ايجىن ايلك ياپىلاچاق
ايش خلقنىڭ مراقاندىقى حىياتى مسئلەلەرى تىدقىق ايتىمك اونلارلا
كەچىچى قونوشمالاردا بولوناراق بونلارى او گىرەتمك و كىتابلاردان

عمومی مدنی معارف ایشله‌ری لایحه‌سیله ترتیب ایدیلیمیش اولان حیاتی مسئله‌ری مطالعه و تدقیق ایتمکدن عبارتدر. ویریه‌جک و ترتیب ایدیه‌جک مصاحبه بیر وحدت حالیندا بوتون ایشله‌زیک عمومی غایه‌سینه اوبقون اولمالیدیر. آیدندر که نه قدار باجاریقی و استعدادلی اولورسا اولسون بوتون مدنی معارف ایشله‌ری یالیز بیر آدامیک عهده‌سینه بیراقلاماز.

ضایلله‌ر یوقدور - یالیز باجاریق و ییگی نیک صاقلاندیغی برده بیر آز آچیلجاق اولورسا علمه دوغروچیرینان بوتون بیر گجلیک واردیر. حیاتی و مدنی مسئله‌رله مراقلانی و بو مسئله‌ره جواب آریان بیر کتله هر زمان بولونور.

بونلاریک واسطه‌سیله پاسیو اولان کتله‌ده نفوذ ایتک و اونلاردا حقیقی علم و حیاتی تجربه‌ره دوغرو بیر میل اماندیرمالی‌در.

بو فعال و مراقلی اولان کتله خلقی مصاحبه ایچین بیر یره توپلایاجاق اولان مسئله‌ره حقیقده سیزه معلومات ویره ییلرله‌ر. موضوعیک سرلوحه‌سینی بیله بونلار سوبله‌میش اولورلار.

یغینجاغی (اجلاسی) توپلایاجاق اولان سرلوحه آغیر و رسمی اولمالیدر. مصاحبه‌نیک موضوعی نه قدار جانلی و بارلاق آیدین تعیین ایدیه‌جک اولورسا اوقاداردا ابی اولور، فقط آرتیق اولاراق تبلیغات و تشویقات بوللوچیقیشلاریک اولماماسی لازمکیلر (بونی ییزم شهریلله‌ر و ضیالی طاقیمی بک سه‌ویور). بیراق خلق بوکی ایجماعلارا بیر اشتغال محلی کیی ده گیلده مراقلی بیر یغینجاق نظریله باقسین.

يېزىم لوحە و اعلاتنامەلەر بىز دە ايکى افراط درجە واردر :
 ۱. اولار ياخود تەماملە دىل و مەھوم اعتياريەلە آڭلاشمايماق بىر
 درجەدە بولونبۇر ياخود مەيىن بىر جريان آلتىندا قرتىب
 ايدىلەرەك آچىق - ساجىق و گەوشەك اوليور. اۆتەكى دە
 بەربىكى دە بارامازدېر. اڭ اول قارشودا كى مەصاحبەك گىدىشىنە
 عائد دوغرو و دوزگون بىر پلان وىرلەيدىر.

بونىك حياتلىكى و دوغرولىقى نەرسىنىدەدېر؟ بىرىنىك، ايكىسىنىك
 ياخود اوچىنىك مەلمە صفتىلە چىقوبدا كىندى سىلەربەلە اجلاسە
 شرقى دېگەنلەرىنىدە دىگەن، اول بوتون يېغىنچاقىك كىندى حس
 و فەكرلەرنى ميدانا چىقارماق كىزلى آرزو و احتياجلارنى
 آڭلاتماقدا. سوڭرا ايسە، بو ميدانا چىقان فەكرو دېلەگلەرىك
 تشكىلاتچى طرفىندەن حاضىرلانمىش اولان مەيىن قالم و نىجەيە
 ايرىشمەسىنىدەدېر.

**قەتئىيەت و قارارلار قەتئىيەت، ھەر بىر اجلاس ايچىن،
 مەجبۇرى دىگەندىر.**

فەقەت ھەر بىر فردىك يېغىنچاقدان چىقار كەن يېڭى مەلۇمات
 آلۇب گونۇرمەسى، كىندى وەقىئى و دىنيە قارشو اولان گوروشىندە
 بىر ايلەربەلە مە دويماسى ضرورى اولمايدىر.

بونا موفق اولايلىك ايچىن فەال اولانلار كىنەسىلە ايچە
 گوروشمەك و قونوشماق لازىمدىر. اولار يالىڭىز يېغىنچاقا بىرقاچ
 يېغىن دېگەنلەرنى توپلاماقلا قالمامالى، اولارىك ايچەرىسىندە اولان
 داھا آچىق فەكرلەرنى، مەراقىلارنى و «عنادكار» لارىدا
 گونۇرمەلىدېرلەر.

ھەم عنادكارلىق ايدەنلەر، ھەمە اجلاساردا دوام اتمەيى
 سەۋەنلەر يا چوقا اختيارلار ياخود گىجەلدېر. بەربىكىلەردە،

اوتە كېلەردە كەندىلەرنى تەكلىف و تەقدىم ايدىلەن ھەر شىئى آغىزلارنى قايىورلار، فقط ھې بېردەن دېشلەيمەيەك اولسالار، بىرلى - بىرىز تەقىدە باشلاپاق، اجلاسا مانع اولاجاق، بىرلەرىندەن بىر طاقيم قىد و ملاحظەلەردە بولوناجاق... والىخ ياپاقلاقلار. اونلار چوق توبلاناجاق بوتون ايشىك كەسىلمەسى يىلە اولايلىر.

اولجەدەن، مەين استناد گاهلار تەين ايتىمگە، فقط قورقوسىز و اور كوسىز، بونلارلا حسابلاشماليدىر «غەدكار» سامەلەر اجلاسلارىك لېنە اولاراق فنا بىر تېلىفاتچى دەگەنلەر، زىرا، تەقىد ايتىمى چوق سەودىگەرى اېچىن بويە دعوتنامەلەر باشقالارىندان داھا بويۇك بىر ھوس و مرقالا توبلانورلار.

مىسالىنىڭ مەشكىل كەچمەسى اېچىن فعال سامەلەر غروپى اولجەدن گەلەك اجلاسىك رەھبەرلى اېلە بېرىلگە مىسالىنىڭ موضوعىنى تەين ايدىيورلار. ھەمان موضوعا غەد اولماق اوزرە كاغذ اوزمەرنە بىر چوق سۇاللار چىزىلىيور؛ اونلار بىر سىستەمە سالىيور و ھېسى اڭ اساس مىسئە اطرافىندا طوپلانمايدىر. سوڭرا ايسە قەلىم بىر شەكلە اوراداجا جوابلار قىد ايدىلييور.

اگر ھەر موضوع نظرى اولاراق سۇال و جواب شەكلەندە ايشەنمەك و رەقەلەردە دىيوگرام ھالىندا تەشكىل ايدىلەك اولورسا، ھېچدە فنا اولماز يالەك بونلارى سامەنە گوستەرىلەك بىر طرزەدە اولماسى نظر اعتبارە آلىنمايدىر.

بو ھازىرقى يىتەگەن سوڭرا دەرنەك عضولەرى آراسىندا روللار - وظيفەلەر بولونيور، بىر طاقىملارى سۇال و بىرىچى شەكلەندە چىقىشدا بولونيور، بىر طاقىملارى ايسە سۇاللار جواب بىرەك، ياخود قىساقا اىضاحاندا بولوناجاق بىر وضعىت آلييورلار.

گورولپور كە، ايشىك بوتون آغىرلىقى مەساجەنىڭ باش رەبرى
اوزەرىنە دوشپور.

مەساجەنى نە شەكلە سالمايدىر؟ ھىت رىياسەتى اتخاب اىتمەلى
بومبە مەداكرانا ھەر ھانكى بەس آداملارنىڭ مەروۇسەسىنى مى
قوبىمالى، يوقسا مەساجەنى داھادا ئائىلەوى، غىر رەسمى يىر سورتە
آپارمايدىر؟

بو مەم و عىن يىر درجە قەدار توپلانانلارنىڭ ھال و
و ۋەتەندەن آسايى اولان يىر مەسئەلەدەر. بەس رەسمى ھال
قورقۇتپور، بەس مەساجەنى داھا آرتىق، راقلاندىرىپور و
لونا آغىر يىر ۋەتەن وىرىپور.

فقط اولدەن مەساجە شەكلىنى ھەر نە قەدار ھازىرلاش اولورسا
اولسون، بو بالىگىز مەساجە زامانى اكرىتە تېتىق ايدىلە
يىلەك يىر طرزدە تەدر ايدەجەدەر.

مەم - باش رەبر - غايەنى اىضاح ايدەن يىر قاچ سوزلە
مەساجەنى آچىپور. سوگرا يا او، كەندىسى باخود دەرنەك عضولەرىندەن
يىرى مەختەر اولاراق او مەسئەلەنىڭ ھەتلىكى و يىغىنچاقدا توپلانانلار
ايچىن اھمىتلى اولدىغىنى قەد اىتمەكە مەسئەلە ھەقىدە اوز رايىنى
سويلەپور. بوندان سوگرا دەرنەك عضولەرىندەن يىرى باخود
مەم - رەبر كەندىسى يىغىنچاقنىڭ مەداكراتى قرتىسى باخود نەزامنامە
سنىڭ تەيىن ايدىلمەسىنى تەكلىف ايدىپور، (اگر مەروۇسەنىڭ رەسمى
شەكلى اولجەدەن تەيىن ايدىلمەش ايسە، اجلاسنىڭ آچىلماسىنىڭ ايلە
نوبەسىندە نەزامنامە تەيىن ايدىلە يىلەر).

داھا آلىشماش اولان كەچلەر يىغىنچاق زامانى سوز سويلەنەر
ايچىن ۋەتەن تەيىن ايدىلمەسە اىى در؛ زىرا اولار كەندىلەرىندە

بیر مېشتې دویږلار. آیشیش ولانلار ایچین ایسه وقت حدودی
تھین ایدلمه سی ضروریلر.

آز حشریتای اولانلار ایچین مصاحبه توتیبی بیر - بیرینی
تعجب ایلدن سواللار شکلنده اولاندیلر. که بو اوندهن حشر -
لانیش اونور و بورادا ییغیغیت بیر محصولی ایش کی
کهونیور.

مثلاً، مصاحبه محکم وانیو، چروونه س، پارا حقیده در، مصاحبه نیش
غابه سی - کدینه رده گوموش پارا بیر اقله سیت قرشی آکلایشای
بیر گوموش و توجه اولاندیلر قدیر.

توتیب - هر هنکی بیرسی (باخود رهبر کدیسی) مختصر
اولراق عمومیت اعتبارله پارانیک نه اولدییینی، کاغذ پارا گوموش
و آتین برادران نه ایله آیریلدیینی و نهره رده بیر - بیرنه
بکیزه دیکلهرینی ایضاح ایدیور. اوندان سوگرا ایسه (بونی) کدی
ایچله رنددن «بیری بایلیر» اوله ری شورا پارالارینیک جوق چابوق
قیمتندن دوشدیکلهری، چروونه سیک نه دیمک اولدوغو والخ...
حقیده بیر طاقیم سواللار ویریلیر. سوگرادا محکم والیوتانیک
میدانا کلمه سی سیلهری، اونیک نه ایله تامین ایدیلدیگی، اوندان
خصوصی و حکومت تصرفاتی منافعی نظره آلاراق هانکی بوللارلا
استفاده ایتمک قابیلی اولدیغی ایضاح ایدیلیر.

رهبریک رولی. - او هم سوال ویریور، همده سواللار
جواب ویریور. او، مسئله دن طیشاری چیقانلاری قاتارماقلا عمومی
ایشیک دوزگون گیشمه سینه چالیشیر.

اگر اساس غایه نیک قطعی و آجیق، آیدین اولاراق قاورانا
یلمه سی ایچین ضروری ایسه رهبر، بوتون مصاحبه نیک نتیجه سنی
معین بیر شکله صوقیور، توپلایور.

مصاحبه‌نی اولیه بیر طرزده اداره ایتمه‌لیدر که صوگراکی مصاحبه‌لره قاریشیق بیر مراق دوغورسون، حل ایدیلن بیر مسئله حل ایدیلمه‌میش اولان یگی بیر مسئله دوغورسون که بودا آرتیق معلمک ترتیب ایتمیش اولدوغو عمومی مدنی-معارف ایشله‌رینده قید ایدیلمیش بولونیور

بویله‌لیکله، طبیعی اولازاق پارا مسئله‌سی «قایچی» ترتیبی، تصرفات، شهر و کندیک علاقه‌سی کبی مسئله‌لری ده دوغوروش اولاجاقدیر.

مدنیت، معیشت و معارف-تحصیلی مسئله‌لری ضیالی، شورا خادمه‌لری، ایشچی، کندلی والنخ... کبی طبقه‌لریک آبریلما سیندان باشلا یاراق تا عمومی قوممونیزم پروگرام و نظامنامه‌سی مسئله‌لرینه وارینجایا قار میدانا چیقاریر.

طبیعی‌در که معلمه، مصاحبه‌نیک بیر رهبری اولاراق، کندی یاقین و اوینون اولان موضوعلار داها الوبیشلی دیر؛ مکتبیک تجهیزات، مکتب بنالاری، تعلیم و تربیه اصوللاری، شورا حکومتی قارشوسیندا عمومی معارف سیاستی والنخ... کبی... اگر معلم، بو مسئله لهردن هر بیرینیک بیرلیگده اولاراق بوتون قورولوش و سیاستیک اساسی مسئله‌لریله اولان رابطه‌سینی اونوتمازسا و بو رابطه‌نی خلقه آیدین اولاراق آثملاتا بیلیر ایسه، او وقت او، پک بویوک بیر سیاسی - معارف و عمومی تعلیم-تربیه ایشینی اجرا ایتمه‌یش اولور.

مصاحبه، کندی حاضرلیغی و کندی دوام و حرکتی ایله ده - عمومی مسئله‌لر حقینده دوغرو دوشونمک اصولینی او گره‌نمک ایچین الک ایی بیر وسیله‌دیر.

اگر لازمی قادار معلومات یوقسا و مسئله ده حل ایدیلمه میش ایسه نه یابمالیدر؟

مشاوره بیوروسی، کتبخانه، فرقه تشکیلاتی یاردیما قوشمالی دیر. خلقیک معارفنامه سی و حاضرلیغی ایشینده آرالاریندا متقابل یاردم نه قادار حقیقی و چوق اولورسا مدنی معارف ایشله رینیك علاقه و رابطه لهری او قادار صاغلام و فایدالی اولور.

هر حالدا قارشولقلی سواللارا جواب ویره جك قادار ماته ریال اولمادان مصاحبه ترتیب ایتمك اولماز. فقط هر آدامك جواب ویره میه جگی سواللار هر زمان اولا ییلیر.

بوکبی حائلاردا اڭ دوغرو بول (شخصی تجربه م اوزه رینه سویلیوروم) آڭلاشیلمایان جمله و افاده لهرله ایشیک ایچینده ن چیقماق ده گیل، کنیدی نیک بو مسئله قارشوسیندا مشکلاته اوغرا- دیغینی و بو مسئله لهره جواب آلینا ییله جك کتابلاریك آدینی سویله- مه سی و گوسته رمه سی لازم در.

دوغرو اولاراق دیمك اولور که . بو مسئله حقیقده کتابدان معلومات بولامادیم، یاقین زماندا کتابدا و مطبوعاتدا معلومات آرایا- جاغیم کییی، مراقلی اولانلار ایله ده قونوشار.

هر بیر مصاحبه نه قادار آیری- آیری و مستقل اولورسا اولسون گله جك دفعه ایچین بیر طاقیم مسئله لهر بوراقیر، فقط مسئله اگر عملی بیر تحقیقاتدان عبارت ایسه او وقت مصاحبه دن خارج اولاراق خصوصی قونوشمادا معلومات ویرمك اولور.

یه رلی مسئله لهره عائد مرکزدن آلینمیش غزته، کتابلار و هر دورلو مطعه و ازیلی معلوماتی، اڭ ایسی، مصاحبه ده گوستر مك لازم در. بیراق هر کس معلمیک نه ره ده ن معلومات آلمیش اولدیغینی

او گره‌نشین. بر شعورلی بیر مناسبت دوغورور و اونا قارشی اولان اعتمادی محکم‌لندیرم.

هر بیر ضیالی آدم کییی، اوزاق کندله‌رده اولان معلم او یله بیر علم ایشیقی اولمالیدیر که اهالی کندبسی ایچین قارائلیق اولان حیاتی مسئله‌لری آیدینلاتماق ایچین اونا مراجعت ایتسینلر. دونیاده موجود بوتون علملری ییلن بیر آدم یله بولونماز؛ هر آدم عمومی علمی تجربه‌نیڭ بیر پارچاسی کبی صایلیر، بو عمومی علمی تجربه‌نیڭ موجوداتینی داها آز معلوماتلی اولانلارا نقل ایتمکله او علم و مدنیت مرکزی ایله خلق کنه‌سی محیطی آراسیندا بیر واسطه‌جی کییی اولور.

مرکز ایله آراسی کیلمه‌یه‌ن و تاخیر اینیلمه‌یه‌ن ابدی بیر رابطه تأمین ایتمک ایله اورادان کندی واسطه‌سی ایله معلومات آلاراق خلق کنه‌سینه داغیماق-سیاسی-معارف ایشجیله‌رینیڭ بوجودیر. دهرنه گله‌رده، معیشت علاقه‌لرینده تصادفی حاللاردا و کندی اختصاصی موجینجه بلان اوزره اجلاساردا مصاحبه‌ده بولونماق بو واسطه‌جیلیگیک اڭ ابی بیر بولودیر.

بورادا ایکی طاوشان بیر قورشونلا اورولموش اولور: (آ) حقیقلر و نظری وضعیله‌ر آڭلاتیلیر، (ب) یاشایش مسئله‌لرینه اصوللی بیر طرزده باناشماق و علاوه اولاراق عمومی آڭلاشماق اعتیادی انکشاف ایتمیش اولور.

اجتماعیک یوکسه‌لیور، فردی ادراک و شعور آرتیور و چوغالیور.

یگی مکتب حقینده مصاحبه

خلق کتله‌سی ایچهریسینده (بالخاصه اوزاق کندله‌رده) یگی مکتبه قارشى اولان مناسبت و علاقه اعتمادسيز، بعضاً ایسه دوشمانجاسینا بیر حال آلمیشدیر.

بلکه‌ده بن حقسيز بولونیورم؟ بلکه‌ده شیمی ۱۹۲۴ ینجی یilde آرتیق زحمت مکتبینک تجربه‌لری او قادار بولینا دوشموش که آرتیق مکتب کندیسى ناراضیایق اویاندیرمايور؟ بلکه‌ده ناراضیلیق داها زیاده اوندان لازمیجا استفاده ایدلمه مکدن ایله‌ری کلبورمر؟ چه جوقلار آباق قایسيز و گه بیمسيزدرله‌ر. تعلیم کنابلاری و دفتر - کاغذ چاتمايور، بنانی نامین و تعمیر ایتک، معامله‌ره معش ویرمک و الخ ... الخ ... لازم‌دیر.

کند بودجه‌سینک آزیغیندان و تحصیلک بوتونلیگیله اهمیتیک آکلاشیلمامیش اولما‌سیندان دولابی بوکیى ناراضیقلار جوق اولایلیر،

یگی مکتبه قارشى اعتماد دوغورماق، خلقده اونیک ایچین بیر مراق و فعالیت اویاندیرماق، والدینی مکتب جاتینا یاقلاشدیرماق، اونلاری ایشیک اصوللاری و نتیجه‌لریله تانیشدیرماق هم معلمیک وظیفه‌سی اوزم‌رینه دوشیور.

چوجوقلاریک تحصیله جاب ایدلمه‌سی و یاشایلاریک تحصیل مسئله‌لری اطرافیندا تریه ایدلمه‌سی مسئله‌لرینی بوکسه‌لمه‌یی کندینه بیر وظیفه قبول ایدن هرکس پک بویوک بیر فعالیتده بولونموش اولور.

اگر بر بادلیق ایزله‌ری، ته‌حیکى و سائط بوقسوللوغى، مدنی مرکز ایله رابطه بوزوقلوغى و ضایلار آراسیندا توپلاشما مشکلاتی (بولسيزایق و سائر ...) اولماسا ایدی بونلار اهمیتسيز اولوردی.

معلم طبيعى ده، قرائتخانه - کوما مديرى ده، کتبخانه چى بى ده،
فرقه چى بى ده، قومونىست گنجله راتفاقى عضونى ده و مدنى ايشله رله
اڭ آز بير علاقەسى اولان هر کسى مکتبه جلب و دعوت ايتمه لى در.
فقط بوتون بونلار هپسى قارشو دورولاماياجاق بير طاقم
اکسيکليکله رى اياه کافى بير درجه ده و پلاندا اولان ايشله ر
ترتيبىنجه ده گيل دبر.

اڭ سوڭدا يکى کدى اوزه رينه يوکله تمک مجبوريتى حاصل
اوليور.

ايشته، آرتيق معلمه و على العموم مکتب ايشله رينه قارشى اولان
باقيمسيزلىق، دشمنانه وضعيت، قيدسيزلىک و استخفافه قارشى مبارزه
باشلايور. آياق اوستى اولان خصوصى قونوشمالار، کيچه رکن،
ضباقتده چاي ماحاسى آرقاسيندا ياخود کنديلکينده، دکان قارشيسيندا،
هر هانکى بير ييغينجاقداء، کنديله ريک رسمى اجلاسلاريندا و الخ... ده
اشترک ايتمه لى. نهايت مختلف موضوعلار اوزه رينه اولان حاضريلقى
دهرنه ک قونوشمالاريندا سوڭرا معلم کنديسينى معين بير مراقلى
کئله سينه چه وريلميش گورونجه مصاحبه بناسينده اولماسى بک ابي
اولور. بوکى مصاحبه - قونوشمانىک غلپه سى ناصل اولماليدر؟

بوتون آبرى - آبرى تصادفله رده سوبله نيلميش و قونوشولموش
اولانلار بير يگون اورمالى، آڭلاشيامازلىقلارى داغيتمالى،
دوشمانجاسينا ولانيد وضعتله رى آيدينلاشديرمالى، بوتون لاقيدله ريک
نظر دقتينى مکتب حياتى مسئله له رينه جلب ايتمه ليدر.

تيجه ده ايسه ييغينجاقدان چيقوب گيدن هر کس دويمالى و
آڭلاماليدير که مکتب حکومتىک مالى ده گيل اوزىک کنديسينک دير.
و حکومتىک مکتبدن ايتهدبکى ايسه جوجوقلارى ايچين کدى
سينىک ايتهدبکينده باشقا بير شى ده گيلدر.

اگر مکتب ایشله رینده بیر یا گیشایق وارسا (بو اولمابا -
یلمه ز) بونون باشلار کییی او کندینی ده اونیٹ سیله رینی آراشدیرمالی.
اونلاریک اصلاح و اکمالینا یاردیم ایتمه لی در.
یگی مکتبیک اوزه رینه نه کییی تقصیرلر قوبورلار؟ تجهیزاتیک
قنالی شریعت و علم الهی درسله رینیک اولماماسی؛ یگی تدریس
اصوللاری.

اگر مصاحبه بیرینجی مسئله اوزه رینه باشلارسا، او وقت په داغوق
مکتبیک یوقسوللوغی حقینده او یله بیر طرزده افده ایدر که طبعی
اولراق تجهیزات باره سینده کی بو قصور مکتبیک و معلمیک
عهمه سینده اولمابوب، حتی امکانی اولدیغی حالدا اونا یاردیم ایتمه یه ن
اهالی نیک کندی اوزه رینده قالیر.

تعلیم کتابلاری و سائطی مسئله لرینده ن سوگرا ویرگیله ریک
آغیرلیقلاری، شهر ماللاریک بهالیدیغی قایغولارینی ضروری اولراق
عادتله ریک سقوطی، چوجوقلاریک صابغیسزلیق و سوزدیگله مه مه زیلکی
والخ ... قایغولاری تمقیب ایدیور.

آرا - صیرا معلمیک، بالخاصه، گنج و یگی معلملریک تصادفی
یا گیشلیقلاری و قصورلاری مسئله لری قالدیریلایلیر. بوندان الک
آز قورقماق لازمگیر، هیچ بیر یگی ایش نقصانسیز و یا گیشلیقه سیز
کچه مه ز، اونی هر بیر ایشله میش اولان آدام بیلور.

بوکی تصادف و حاللاردا معلم کندیسینک دائما والدین
شوراسی مصلحت و نظارنی آلتیندا بولونماسی آرزوسینی اظهار
ایددرسه بک ابی حرکت ایتمیش اولور. او، بالخاصه بونی
ایسته بور. زیرا بویو گهرله آگلا شماق اونا چوجوقلارلادا آگلا شایلمک
ایچین بویوک بیر یاردیم ایتمیش اولور، بوندان ایش مصلحتی
(بالخاصه اراضی اوزه رینده اولان زحمت حرکاتینه عائد مسئله لرده)

هر زمان فایدالی اولور؛ همده او کندسی یگی و سنج اولمایانلاردا
چوچوقلاری یگی شرائط تحتینده الیریشلی اولاراق هانکی
بوللارلا ترییه ایتمک و گنجلهرده (مشاهده ایدیلیمکده اولان)
صایفسزلیقلا فاصل مبارزه ایتمک مسئله لرینی والدین ایله بیرلیکده
مصلحت و محاکمه ایتمه گه حاضردیرلار.

اگر بوتون قایغو و شکایتلر قوتلی بیر استادکام بولاماز
ایسه لر، داها زیاده اولاراق بیر مراق و هوس حس ایدیلیرایسه،
آرتیق یگی مکتیب حقیقده کی بوتون مسئله بو صورغو، قایغو
و شکایتلرله بیرلیکده جواب آرماقدان عبارت قالیر.

چوچوقلاری او یله حاضرلامالیدر که اونلار یگی حیاتیک شرائطی
آلتیندا ازیلمه سینلر و بوغولماسینلار، اونی حاکم اولاراق اداره
ایده یاسینلر نه ووت بویله حاضرلاماق لازم دیر.

یوقسا، بلکه ده، حیاتی اسکی حالنا چه ویرمه لی، و چوچوقلاری دا
اسکیسی کیی اسکیلیگه آلیشدیرماق لازم گلیرمیش؟

عجبا، اڭ شعورسیز و آڭلاشسیز اولان هر هانکی بیر
انسان یله اسکی حیاتیک بوتون شرائطینه راضی اولایلیرمی؟
اگر بویله اولسادا، اونلارا کیرییه دونمه ک خلاص اولماق
دیمک اولمادیقینی، یگانه چیقیلماق یولیک - اجتماعی حیاتیک یگی
باشلانغیجلارینیک انکشاف ایتمه سیندن و محکمه له سیندن عبارت
اولدیقینی اثبات ایتمک چه تین ده گیلدر.

مکتیب (معاصر) شیمدیکی مسئله لرله، فعله و کندچی
صنفینک ایسته ک و طلباتیلر اولان رابطه و علاقہ سی اثبات
ایدیله میلدیر.

بو، بیر طاقیم قارشولیقلی سوال و جواب یوللا (مطمه

باقين اولان دهرنه گيک ياردميله) و بلا وسطه معلميك کندی
نطقى ايله تامين ايديله ييلير .

على الاكثر شريعت و علم الهى حقينده اولان مسئلهلر بالخاصه
آنيده کي يوللازلا حل ايديله ييلير .

شريعت و علم الهى نيچين لازمدير ؟

ساقلاماق ايچين . کندليله ريک اوزدربنده حاکم اولانلار
بو قورقو آلتيندا آزمي صاقلانميش ايديله ر؟ حيات ايچين مبارزه
زمانى گلينجه بو قورقو بير ايشه يارايورمي ؟ آجيق و آيديندير که
ايي بير انسان . جمعيته قايداسى اولان بير انسان باشقا عامل
و غايه لريک تحت تاثيرينده يتشميش اولبور .

بو ايده و غايه لهر اجتماعى مفکوره لهر ، بوتون امگچيله ريک
اتخاذ و قارداشليق ايده لهرى دير . بو عامللهر - باليگز کندبسى
و عائله سى ايچين ده گيل ، بيرليگده اولاراق بوتون زحمتکش
بشريک ياشاماسى ايچين ايديله ن مبارزه شرائطى دير .

بگي مکتب باره سينده اولان مصاحبه لهرده تماميله دينى مباحثه
و مناقشه لهره قايلماق لازم ده گيلدر . بونا آيريجا بير وقت و
آيريجا بير حاضيرليق صرف اولونور .

مسئله داها زياده عملى اولاراق وضع ايديله ييلير . او دونيانىک
مکافات و مجازاتينا مراجعت ائتمه دن جوجوقلاريک ابي اخلاقل
اولماسينا نه ايله موفق اولماق اولور ؟

په داغوق بورادادا انسانىک سجي و خاصيتله رينىک اجتماعى
محيط و شرائطى ، معين زحمت وضعينى بيرليک ، تنفسى و الخ ...
تاثيرى آلتيندا ناصل ميد'نا گلدبگي حقينده کندی نقطه
نظرينى ايضاح و شرح ائتمه لى در .

جوجوقلارى نوبلو اولاراق (بيرليگده) کنديله رى ايچين

سەویملی و مراقلی اولان بیر ایشده چالیشدیرماق، اونلارادا قارشولوقلی سەوگی و شخصیتە حرمت و رعایت دویغولارینی آرتیرماق دیمکدیر.

چوجوقلار اوبونلاردا و ایشده بولداشلیق اعتیادینی قاورابور، جمعیت عادتلەرینی آرتیریر، بونگول و حس ایدیلەمدەن کندی دماغلارینی زەنگینلەشدیریورلار. طبیعی، کە بوردا بویوکلەریك رهبرليک ائیمەسی لازمدیر.

چوجوق حیاتی هیچ بیر زمان بویوکلەریك تأثیری آئیندان چیقمامالی، فقط بو تأیّرده باجاریقلى و فایدالى اولمالیدیر. فقط داتلى و راحت بیر حیات ایله پك چوق عائلەمی مسعود بولونیور؟

بویوکلەره قارشى ناپیسیزلىق تخملەرینی چوجوقلار کندی عائلەلەرىندەن آلمیش اولامازلارمی؟

بو بویوکلەریك اجتماعیلکەری نە حالدا بولونیور؟ بونلار کندیلەری حقیقتی کوز - کوزی کورمەمەك ایچین کندی کوزلەرینی قابایور ایسەلەر، چوجوقلار بونلاردان نە اوکرەنە ییلیرنەر؟ بوکسەلیگیز بویوکلەر - چوجوقلاردا بوکسەلیرلەر! گنجلیك اوزەرىنە اولان هر شکایتە قارشى جواب اولماق اوزەره بو شعار تولانیلمالی دیر.

آیدیندیر کە بونی بالیگیز معلم کندیسی باپمايادا ییلیر. بالیگیز هیچ بیر اجتماعى گناه و قصور ایله لە کەلەنمەمیش اولان او محیطيك گنجلەرىندەن بیرى اجرا ایدەر.

کند حیاتیندان موقت بیر زمان ایچه ریسنده آبریلان، فقط بونیگلا برابر ایللک تربیه سینی، کوبک صاف هوا سیندن و آزاد محطیندهن آلان کوبک وضعینه هر کسندن داها یاقین تائیش اولمایا و اونلاری بوره کله تصحیح ایتمه یه مقتدر اولان کوی بالالارینی، کوی و قضا مکتبله رینیك - موقتی - آجیناجاق وضعینی ایله تائیش ایتمک هر شیندهن آرتیق گهره گدی،

تحصیللهرینی بو سنه بیتیرن طالبه لهر بو سیاحتیک یارده یله کله جهك فعالیتلهرینیك بالانلارینی تصور ایتمش اولاجاقلاردی. بو مقصد، ییزی، بونلارا، کند مکتبله رینیك هم ایی همده فنا - که بو موقتی بر دردیر - قورولوشو ایله اطرافلی اولاراق کوستهرمه یه مجبور ایتندی،

بو حالیک اونلارا فنا تاثیر ایده جکینه بیر دورلو ایتانامابوردیق. عجباً ییزیم بویله حرکت ایتمه بالانمیز دوغرو دگلمی دی؟ زیرا، طالبه لهرمیز بو مسئله لهر قارشیسیندا هم شعورلو حرکت ایتمه یی بیلدیکلهری همده، قارائلیق نقطه لهری ابضاح و بو آخی حقیقتلهری شرح ایچین رهبرلهر بولوندوغو بیر زماندا بو حالدان هیچده قورقولامازدی. و بالعکس ییزیم بویله حرکتیمیز اونلارا ایی تاثیر بورا قاجاقدی. ییز بویله یابدیق. طالبه لهریک بو اوحه لهردهن آلدیقلا ری انطباعاتار مقصدمیزه کوره هب منبت دیر.

آرتیق اونلار اوز ایشلهری، اوز وظیفه لهری، سهو دیگلهری خلقیک ایچه ریسنده یاراداجانلاری مسئله لهر خصوصیندا اوز - اوزلهرینه حساب ویره بیله جنک بیر وضعت روحیه قازانمیش اولدولار.

نمودت قارائلیق و جهالتده سوروگانه ن خلقه یاردیم ایتمه ك ایسته یه نلره اولجه اونیک یارالارینی کورمه لی، تشخیص ایتمه لی، سوگرا دان اونیک درمانینی گزمه لی دیر.

شیمدی مسئله آرتیق مدنی بیر مرکز اولاراق مکتب اوزه رینده دوریور.

معلم اهالی به نه ایله یاردیمدا بولونا بیلیر؟ کندی معلوماتی، سوادی و مرکزله علاقه تأمین ایدم بیلیمسی ایله!

اونیک قارشیسیندا اولان جوجوقلار (بوقاری غروبیلار) طبیعی اولاراق، اهالی ایله بیرلشمنیک یاردیمچیلاری بولونیورلار. بونلار اونیک معارف ایشلهرینی هم آیری-آیری عائله لر، همده جمعیت ایچهریسینده دوام و تمادی ایتدیریورلار.

مدنی تبلیغات ساحه سینده مکتبیک هر بیر عملی غالبیتی، اراضی ایشلهری و مالدارلیق یاخود ال ایشلهری خصوصیندا کی هر بیر یگی معلومات اهالینی محاکمه به دعوت ایدیور، اجتماعی دوشونجه یی غیجیقلایور، مکتب ایله آکلاشما یا و اونیکله اشتراك ائتمه که سوق ودعوت ایدیور.

یگی مکتب حقینده کی مصاحبه بویله لیگله یئیمیش اولبور که معلم یاشیلاری مکتب نزدینده توپلاما یا و بالعموم هر بر ایشده اونا یاردیم ائتمه به چاغیریور.

مکتب حیاتیئیک عمومی مسئله لهرینیک جوار اهالی اوزه رینده پکده چوق مراقاندير مادینینی و بویا دبگر هانکی بیر مسئله اوزه رینده اولاجاق آیدین و مجرد صورغولار نه قادار چوق اولورسا بیر او قادار ایی اولدیفینی دوشونمک لازمدير.

اگر معلم وکیبی مسئله لهریک دوغماسی ایچین بیر زمینه حاضرلایا بیله جک و عمومی مصاحبه لر بویله و قئینده بونلارا جواب ویرمک اولورسا او، پک چوق قازانمیش اولور.

سنی اجتماعی ایشلهره سوروکله مه لهرینی بکله مک لازم ده کیلدر، داها ایسی سه؛ کندیک بو ایشلهرینی عهده که گونور.

دعوت بکلمه، دن احتیاجی دویان و حس ایدمن، وقتیندا اونلارا جواب ویرمن آداملارا فارشی آیریجا بیر حرمت و رعایت میلی واردیر.

بوندا بیر نوع دورینلیک، عجائلیک و فداکارلیق گوریور و بویله آداملارا دائما اعتماد ایدیورلار. خلاصه، یگی مکتب حقینده مصاحبه بیر طاقیم حاضیرلیقلی دهرنک مصاحبه‌لرینده، صوگرا گهنیش بیغینچاقلی ابتدائی - باشلانغیج مصاحبه‌لرینده، صوگرا مکتب حیاتیلیک داها دهرین اولان بیر طاقیم مجرد حیاتی مسئله‌لریندن عبارتدیر. و نهایت بوردا چیقاریلاراق داها زیاده عمومی ماهیتده اولان دیگر بیر طاقیم مصاحبه‌لر بلانی ترتیب ایدیور.

سیاسی - اجتماعی، حیاتی - اجتماعی، وهر هانکی مدنی مسئله‌لرده بیر ساپ چکیلجهک اولورسا بوتون بو قوماش حرکت ایدمجهکدیر. یگی مکتبدن باشلایاراق ایپک اوجی شورا حاکمیت، پروله‌تاریاتیک بین‌الملل مبارزه‌سینه، خارجی تجارت اداره‌سی سیاستینه، اکین اصوللارینا، یگی انشاآته و الخ قدار اوزانوب گیدمجهکدیر.

دوغرودور بو کیبی تصادفله‌رده معلمک بیر قاموسجی (ئه‌نسیقلوبه‌دجی) اولماسی لازمکیور. فقط، او کندبسی هر نه قدار قاموسجی اولماسادا، اوزینه یاردیمجی اولاراق مطبوعات و مأخذله موجوددیر که کندلیله‌رده بونلاریک هیچ بیر یوقدور.

بیراق کندلیله‌ر اوزله‌رینه لازم اولان هرشیی اونیک واسطه‌سینه او گره‌نسبله‌ر، اونیک رهبرلیکی آلتیندا مسئله‌لرینی عمومی اولاراق، بیرلیکده حل اتمه‌که آلیشینلار.

اگر بعضا هیچ‌ده مکتبه عائد اولمایوب بالیگز بیر ایش

اجلاسی ایسه ده نیه معلمیك اشتراکی، بلکه ده صدارتیه کیچمه لی دیر؛
بو معلمیك نفوذ و تأثیرینی تأیید ایتمیش اولور.

معلمیك نفوذی دیمك - مکتبه دقت اینمك دیمك دیر. مکتبه
دقت اینمك ایسه، خلقیك عمومی اولاراق مدنی سویه سینك
بو کسه لمه سی دیمك دیر.

خلاصه، «یگی مکتب» موضوعی بیر طاقیم موضوعلار
انکشافینیك باشلانغیچی، بلکه ده - ایسترسه گیز - مرکزی اولور.
بونلاردان بیر قسملری دار، مجرد و محدود، دیگر بیر قسیمی
ایسه داها عمومی و گهنیش اولور. بونلاریك هانکی ترتیب اوزره
یورودیلمه سینی ایسه محلی شرائط و اهالی نیك کندی مراق و
آرزوسی گوسته ریر. مثلاً، دوتالم، که تاریخ ساحه سینده بیر سؤال
صودولور. اهالی - خلق چارلار زمانی ناصیل تحصیل ایدیوردی،
صوگرا تدریس اصول و سیستمه لری نیچین و هانکی بیله رده ن
دولابی ده گیشیلدی،

اجتماعی مسئله لری اصولی بیر طرزده دوشونه بیلمکه
آلشیدیرماق و سیاست، اقتصاد و مکتب آراسیندا کی رابطه یی
گوسته رمك ایچین یاقین ماضینیك شکلی بك چوق ایشه یارار.
اگر کندلینیك اول آغالاریك، ملکدارلاریك، اراضی صاحبله رینیك
قولی اولدیغاریندان، شیمدی ایسه کندی اراضی سینیك حاکمی
(داراق) (چهن)، اوراق و چه کیچ - عمله - کندلی حاکمیتینیك
سیمبولی اولدیغیندان باشلانیرسا، طبیعی اولاراق، نهایت
اوله بیر نتیجه یه ابریشیله جک دیر که، بوتون تحصیل سیستمی -
کندلینیك یگی حقوقینی کندی لهینه اولاراق محکمله تمك،
گنجلیگه هم بو حقوقی محافظه ایتمگی، همده شخصی

و اجتماعی تصرفاتی یاراتمایی او گره تمگه حصر ایدلمهلی
و او یله بیر طرزده اولمالی دیر.

اسکی مکتب خدمتچی حاضر لایوردی، یگی مکتب ایسه،
کندی زنگینلیگینه حاکم اولاجاق و اونی فایدالی بیر
صورته اداره ایده بیله جک آداملار یتیشدیرمه لیدیر.

(بوقسوللیق و سائره بوزبندن) اهالینک هسینک مکتبه
مراقلامادیقی باخود اورتا و عالی تحصیله دوام ایدمه دیگه لری
مسئله لرینه گلیجه بو عمومی حکومت مقیاسیندا اولاراق تصرفات
اصولی مسئله لرله علاقه داردیر.

فقط ینه چیقیش و نتیجه بیردر: - حاکم و متصرف اولماق
ایسته بورس گز، دبیدنک، چالشیگز، عمومی تصرفات حرکانیندا
تصرفاتک آپارات و تهخیفاسیندا، تصرفات مناسباتینک ترتیبینه
فعال اولاراق اشتراک ایدبگز.

بورادان تام بیر صیرا مسئله لر چیقیور که بونلاز قسما
آقرونوملاریک، قسماً قوئوپه راسیونچیلاریک، قسماًده فرقه چی و
اجتماعیاتچیلاریک عهدله رینه دوشیور.

کند و شهر حیاتینک بوتون اینجه لیگه رینه و تفرعاتینه
وارینجایا قدار معلیمک ابضاحات و معلومات ویرمه گ امکانی یوقسا
او وقت مناسبتدار و علاقه دار اولان تشکیلاتلارا مراجعت ایتمک
باخود اونلارا مراجعت ایتمک ایچین اهالی به بول گوسترمگه
کندی ایشینی یابمیش اولور. آرتیق مرکز ایله بوجاقلاریک
مدنی رابطه سی تأمین ایدلمیش اولور.

تصرفات مسئله لری قارشیسیندا همان عین زماندا عمله و کدیله ریک
وضعیتی و اونلاریک قارشولوقلی مناسبت و علاقه لری مسئله لری
میدانا چیقیور.

فابریق - زاوود قومینہ سی مکتبی ایلہ کند تصرفاتینا متماثل
اولان مکتبلہ ریک سجیہ و ماہیتلہ ری آیریجا بیر لوحہ کیبی
ترسیم ایدیلیر.

کندیلیگینده پک عادی بولونوبدا عماى و حقیقى بیر ماهیتده بولونان بولیته ختیق، محدود صنعت تحصیلله ری، لاباراتور اصولی والخ . کببى علمى سوزلر حقیقینده ده عمومی مسئله لر ینده بورادان میدانا چیقور.

اشیا مدنی و مناسبات شرحی نقطۂ نظر بندہ ذہ معیشت و حیاتدا
پیر اصلاحات و ایلمش اولور.

چو جوقلاريك مەملە مەساجە تەجەسەنەدە ئائەلەلەرى اىچەرىسەنە
يەككى مەنى عادەلەر كەترەلەرى و استەحصالات - اصرافاتيك
اسكىلىككەربە قارشو بىر مەرزە اعلان ائەملەرى ەلە آزدەر؛
مەلمەك مەبەشت مەسوعەلەرى اوزەرىنە اولان مەساجەلەرى اكر
مەفەتەلە تەرتەب ایدەلمەش ايسە بويوك چو جوقلاريك و قومومونەست
گەنجلەريك ياردەمى ایلە قەطعی سورتەدە بىر مەراق جەلب و
دەوت ائەمەش اولور.

اوزاق بوجاقلاردا (كندله رده) هجو و استهزادهن جوق
فورقارلار و علمى اكثر اونيك عوضينه بك سرت بير انتقام
آليرلار، بونا گورده كنديله ريشى اجتماعى حياتنه مغاير بير صورتده
وعادتا انسانيتدن خارج اولاراق آباران معين شخصلر اوزه ريشه
قاريقاتور بابمايى هيچده توصيه ايتمك اولماز، فقط عمومى اولاراق
كىمسه نيك شخصيتينه دوقونمادان فنا ابودارلارا، سرخوشلارا،
تسلله رده وانجه آلاي ايتمك اولور.

یونی جانلی دیوار رسمه رینده، کوچوجیک بازار، شمارلار

گولېنجىلى بىر طرزىدە باقماق اولور، بىراق بو چوقۇقلار ايجىن بىر اوكرەنمە كىيى اولسون. بويوكلەر - ياشلار ايسە ياخود چوقۇقلارنىڭ نە ايش كوردىكلەرنى باقماق ايجىن توپلانير و بورادان عمومى مصاحبە باشلايورلار، ياخوددا دوغرودان دوغرويا (قۇمى صورتدە حياتى و عملى بىرشى اولماق اوزرە) اجتماعى بىر مصاحبە توپلانمىش اوليورلار كە بورادادا بو رسملەرى كورمىش، نەضا ايسە چوقۇقلارنىڭ كندى معروضەلەرنى دە دىكلەمىش اولورلار.

عموميتلە قومونىست كىچلەرنىڭ - معلمىڭ رەبىرلىكى ايلە حال حاضرىڭ نوبتى مسئلەلەرى اولاراق اسكى معيشت و حيات مدنيتى موضوعلارنىدا اولان رەفەرات - محاضرىلەرى ھەم كىچلەرى، ھەم اختيارلارى توپلار.

بو معلمە قارشو بىر امتحان و اونلارادا بوتون مەكتەپ ايشلەرنىڭ گوستەرىلمەسىنىڭ بىر بولودور. بويەلىكلە مەكتەپ كندى قوللارنى خلق حياتىنىڭ بوتون ساحەسىنە اوزاتاراق بوتون حياتە يارارلى اولان، ساغلام و كىچلەرى كندىسە، دوغر و چە كيور.

مەلم كوچوك و بويوك ترتيبلى ايشلەرنىڭ نفوذلى بىر محاكەچىسى، خصوصى و اجتماعى علاقە و مناسبلەر ساحەسىندە قلاغوزو مصلحتچى اوليور. كندى اهمىيىتىڭ اصغرى درجەسىنە قادار كوچولموش (چوقۇقلار ايجىن دايا) اولان، پك بويوك مەلم سوزى بىگىدەن كندى كىش معناسىنى آليور؛ مەلم ياشايش اوگرەدىجىسى (حيات مەلمى) بوتون بشرىنىڭ ميدانا چىقارمىش اولدوغى عقلە صىغمايان مدنيت زىنكىلىكلەرنىڭ خىزىنەلەرى ايلە خلق كىلەسى آراسىندا تجربەلى، بىلىكلى بىر واسطەچى اوليور.

علمى - اقتصاى

تنزه (ئەقسقورسىيا) حقىندە

يەزنى: ف. رضا بىگلى .

طبەت ، زىمت ، تېخنىق ، فن واجتماعيات انسان
حياتىنىڭ اساسىنى تەشكىل ايدىيور . همان بونلار مەكتەپدە
تەدرىس اساسىنى تەشكىل ايتەلەيدىرلەر . بوتون تەدرىس
مانەرياللارىنى بونلاردان آلماتى لازىمدىر .

(آ. ا. ش. ج. مەكتەپلەرى اېچىن تەدرىس
و تەربىيە عائدە تەلىمنامەدەن كوتورولموشدور .)

يىز . شورا سوسىيالىست حكومەتى خ. م. ق. زىمت مەكتەپ-
لەرىنىڭ مەملىلەرى كەندى تەدرىس و تەربىيە عائدە تەلىمنامەمىزدە
مەكتەپدە تەدرىس ايشلەرىنى طبەت ، زىمت ، تېخنىق ، فن و
اجتماعيات اساسلارى اوزەپنە قورماغا بورىلويىز .

قىسقا سوزلە-بىز چوقۇقلار «حيات كىتاپىندىن بىر شى آكلاماغى
و- استفادە ايتە كى ئوگرەتمەلى يىز . مەملىلەرىڭ اياەرى كىدەنلەرى
بونى پەداغۇزى بىر حەقىقت سانىيورلار . عىجا بونىڭ اېچىن نە كىبى
يوللار موجوددور ؟ چوقۇغا حيات كىتاپىنى اوقوماغى ئوگرەتمەك
اېچىن قوللانلان اصوللاردان بىرىدە مەين مقصد اوزدەپنە منتظم
تەرتىب ايدىلەمىش ئەقسقورسىيالاردىر . ايشنە بونىڭ اېچوندور كە صوڭ
زامانلاردا يىڭى پەداغۇزى اديياتىندا تەدرىسىك ئەقسقورسىيا اصو
لىنا اعظمى درجەدە دقت و اهمىت وىرىيورلار . انقلابا قادار كى

پیداغوزیدا بیز، ئەفسقورسیانیک بر قاج نوعینه تصادف ایدیوروز که بونلاریک دا دیگەرلەرینه نسبتاً اهمیتیلهری طبیعیات و تاریخ ئەفسقورسیالاریدیر. تاریخی ئەفسقورسیالار یالیکز انسانلاریک کیچمیش حیاتلاری حقینده بر فکر ایدینمک ایچین یاییلیدی. بونلار استحصالات و بر چوق اقتصادی سیاسی کییی اجتماعی علاقهلیری نوکره نمهک مقصدیله یاییلاچاق ئەفسقورسیا مسئلهلریندهن تامایله واز کیچیوردی.

فقط شیمدی پروگرامیک اساسینا زحمت و اجتماعیات قونول- دیتدان سوگرا شبهه سیز «طبیعیات» ئەفسقورسیالاری الیه موازی اولاراق استحصالات و اجتماعیات ساحه لهرینه ده ئەفسقورسیالار یاییمالیدیر یوقاریدا سویله دیگیمیز وجهه ئەفسقورسیالاریک نوعی مختلف و چوقدور.

لاکن بیز بورادا هله لیک کنج آذربایجان مکتبلهری ایچین بیرینجی درجه ده لازم اولان ئەفسقورسیالاردان بحث ایدم- جگیز که بونلاردا طبیعت و استحصالات ئەفسقورسیالاریندان عبارتدیر. ئەفسقورسیالاریک بوتون شکللهری و نوعلهری شبهه سیز اگ مهم بر پیداغوزی اهمیتی حائز دیر.

I - ئەفسقورسیا زمانیندا معلم طلبه یه تامایله یاقیندان یاقلاشیور. (ئەفسقورسیا معلمی طلبه یه یاقینلاشدیریور).

II - ئەفسقورسیا اتاسیندا طلبه فعال (آقتیو) اولاراق نام معناسیله حر کتده بولونور.

III - ئەفسقورسیا چوقولاریک مشأده قومله رینی انکشاف ایتدیرمک اوللاردا نوکره ندیگنلهری طبیعی حادئه لهره قارشو معتدل تنقیدی بر کوروش یاراتیور. ئەفسقورسیا چوجوغی بر «مدفق» وضعیتینده بورا قیور.

IV - ئەقسەقورسیا طلبەیی جەمعیەتیک بوگون صنف حیاتیله
مثلاً، استحصالات ئەقسەقورسیاسیندا عملەلەریک حیاتیله، طبیعت
ئەقسەقورسیاسیندا نباتات، حیوانات، مەدنیات حیاتیله، تاریخی ئەقسەقورسیالار
انسانلاریک اسکى حیاتیله تائیش ایدیور.

V - ئەقسەقورسیا صنف درسەلەری ایچین لازمی ماتەریاللاری
وبریور.

ئەقسەقورسیانیک بەداغوزی اهمیتی او قادار بویوک و اطرافلی دیرکە
اونی شو قیصا سطرلەر ایچەریسیندە سوبلەمەك امکائی بوقدور.

هر هانکی بر ئەقسەقورسیانیک تشکیلیندەن اول ایکی جدی
مسئلهیی آڭلاماق و آیدینلاشدیرماق پک مەمەر:

(۱) ئەقسەقورسیانیک واسطەسیله نه ئوگرەنمەك؛

(۲) بو ئوگرەنمەگی منتظم بر حالدا ناصیل ترتیب ایتەمەك.
اڭ اول طبیعت ئەقسەقورسیاسینا کیچەلیم.

طوغرودور اسکى زاماندا بەداغوزی ادیاتیندا طبیعی-تاریخی
ئەقسەقورسیالاریک لازم اولدوغونى گوستەریورلاردی. بو خصوصدا
بنیم اڭ محترم و مشهور مەتودبست معلمیم مرحوم پروفەسسور
پولووسەفیک بر چوق مقاله و بازیلاری واردی، (دییه یلەریم کە،
بو پروفەسسور - بەداغوق قیمتلی مکتب طبیعیاتی اصول تدریسی
کتابینیک مؤلفی و تدریسک بیولوژی مەتودیلە کیچیا مەسینیک شدنلی
طرفدارلاریندان ایدی.)

بوتون بونلارا باقمیارق طبیعی - تاریخی ئەقسەقورسیالارا
چوق آز تصادف ایدیلیردی.

بویلەدە اولماسی طبیعی دیر، چونکە اسکى مکتب، درس مکتبی
کندی درس پروگرامیندان چوققلاریک مشاهدە قوئلەرنی و
مستقل جالیشمالارینی انکشاف ایتدیرمەك شیاہری جیقاریوردی.

بو مکتب مطیع و مرحمتسز چینوونیکلەر (مأمورلار) حاضرلا-
ماقدان باشقا بر شئی بيلمه بوردی.

شیمدی ایسه بیزیم پروگراملاریمیزیک اساسینا طبیعت، جمعیت
و سوسیالیست حکومتینه گله جهک و طنداشلار حاضرلاماق مقصدیله
خلقیك زحمت فعالیتی قونولدیفدان صوگرا بو مسئله - طبیعت
ئەقسقورسیاسی - بیزیم یعنی بز مکتب ایشجیلهری نیک قارشوسیندا
بوتون وارلیغی ایله دورمالی دیر. ایشته بونیک ایچینده، بو مسئله به
پینقه ویچ، رایقوف، یاقودوفسکی و سائر ایله ری گیدن په داغوقلار
طرفندن اعظمی دقت و اهمیت ویریلدور.

طبیعی و تاریخی ئەقسقورسیالار زمانیندا چوجوقلار ایسکهلهت
و شکللەر ده گیل - حقیقله - طبیعت صحنه سینده جانلی و
معدنیات دنیا سبله علاقه دار اولاجاقلاردیر. په داغوزی ادبیاتیندا
ئەقسقورسیانیک ایکی تپی موجوددور:

(۱) تصویری

(۲) تدقیقی

نصوبری ئەقسقورسیادان مقصد، چوجوقلار ایچین آجیق هوا دا
طبیعیك صحنه سینده هر هانکی بر موجوداتیك نماینده لهرینی تصویر
ایتمه گدیر. شهبسز صرف نصوبری ئەقسقورسیالار اولاماز.
بوگکا دائما تدقیق عنصری ده قاریشمالیدیر. عین صورتله چوجوغی
ئەقسقورسیا زمانیندا «کوچوک عالم» و طبیعت حادثه لهرینیك
«مدقی» وضعیتده قویان تدقیقی ئەقسقورسیادا معین بر درجه به
قادار تصویری ئەقسقورسیا قاریشمالیدیر. پیداغوقلاردان بر چوغو
تدقیقی تییک طرفداریدیرلار. تیله ری تعیین ایتدیگدن صوگرا
رهبر ئەقسقورسیانیک پلانی چیزمالیدیر.

پلان هر بر اجتماعی و وضعیتی نظرده دوتماق شرطیله

چیزیلما لیدیر. لاکن ئەفسقورسیانیڭ ایچەربسیندەر هانکی بر متحد ایدە اولمالیدیر. عمومیتله طبیعی - تاریخی ئەفسقورسیالار حیوانات، نباتات، معدنیات، طبیعات، بیولوژی و سائرلەرە تقسیم اولنور.

بوتون بو ئەفسقورسیالاردان یالگیز بیولوژی ئەفسقورسیاسینی گۆسترەجەگەم چونکە بو بوتون دیگەرلەرنی شامل اولماغلا برآبر طبیعاتیڭ بوتون مسئلهلەرنە جواب وبریور و طبیعتە بر مناسبات بولماغا چالیشور.

بونیک ایچین بورادا سیستەماتیک شیلەرە قایلماق، - یعنی ئەفسقور-سیانی حیوانات، نباتات و معدنیاتیڭ آدلارینی ئوگرنمەگە چەورمەک لازم دەگەلیدیر. بوتون جانلی و جانسیز موجوداتا بر جمعیت عضوی کیی باقاراق بونیک باشیش شرائطینی، حیاتی تظاهراتینی اونلاریڭ محاط اولدوغو طبیعت شرائطیندەن آسیلی اولدوغونی آیدینلاشدیرماق لازمیدیر. ایشته بیولوژی ئەفسقورسیانیڭ مقصدی بویە اولمالیدیر.

طوغرودور، چوقوقلار هر بر شئی ئوگرنمەك ایستەرلەر مثلا، اونلار ئەفسقورسیا زامانیدا «بو شئیڭ آدی نەدیر؟» وانخ کیی سواللار وبریورلار.

بروفەسسور پولووسەف پک طوغرو اولاراق دیورکە «گنج معلم و رهبرلەر بونلار قارشو بیلمیوریم دیهەگە اوتانیورلار» بروفەسسور پینقەویچ بوگا «بالانجی اوانماق» دیور. حقیقت حالدا بوتون موجود اولان حیوانات، نباتات و معدنیات اسملەرنی ئوگرنمەك و خاطرده صاقلماق عینی بر آدام ایچین بوتون بر عمرکافی گەمەزدی. البته رهبر آز چوق بیلکی احتیاطینا مالک اولمالیدیر. لاکن ئەفسقورسیانیڭ علمی اهمیتی بوندا دەگەل چوقوقلار طبیعت حادثەلەرنی مستقل اولاراق آڭلامایا طبیعت

قارشوسىنا مەخلىف سۇاللار قوباراق اوندان جواب آلايلىمە كەمدەر.

شىمدى مائەريال اتتخاينى كىچەلىم: رەبەر ئەقسەقورسىا ايچىن جوجوغىڭ دماغىندا اڭ جوق انطباع بوراقاقاق اونىڭ فەكرىنى اوياندۇرماق مائەرياللار اتتخاب ائىمەلىدەر. بونوڭ ايچىندە ئەقسەقورسىيانىڭ مائەريالى صنفدە كىچىلىمىش درسلىرىدەن دەگىل، درس پلانىنا اساساً كىچىلەجەك درسەن اتتخاب ايدىلىمەلىدەر، عەكس تەقدىردە ئەقسەقورسىا ھەر ھانكى بىر ھادىئە ياخود موجودات تەسۋىرىنە تەبىئىي اولونموش اولور. ئەقسەقورسىيانىڭ مەقسەدى و مائەريالى تەيىن ايدىلىدىكەن سوڭرا رەبەر ئەقسەقورسىيانىڭ يەرنى تەيىن ائىمەلىدەر. نەھات ئەقسەقورسىيانىڭ يەرنى تەيىن ايتىدىكەن سوڭرا رەبەر كەندىسىنى ئەقسەقورسىياا ھازىر ظن ايدە يىلەر، شىمدى جوجوقلارى طوپلاماق، اونلاردا ئەقسەقورسىيانىڭ مەقسەدىنى آڭلاتماق و بونىڭلا بىر ابر ئەقسەقورسىيانىڭ سادە بىر كەزىتى دەگىل، عادى بىر صنف مشغول لىتى اولدوغو ايچىن دىقلى بولونمالارنى خىر وىرمەك لازىمدەر. شىمدى استىحصالات ئەقسەقورسىيانى كىچەلىم.

بىر وىراملاردان كورولدوگو كىيى بىزىم زىمت مەكتىمىزدە مەركىز دىق خەلقىڭ زىمت فەالىتىنى، زىمت تەشكىلاتىنى، زىمت تەشكىلاتى اوزەرىندە انكشاف ائىمىش اجتماعى علاقلەرىنى ئوكرەنمەكە وىربىيور.

طەبىئى دىر كە، خەلقىڭ زىمت فەالىتىنى ئوكرەنمەك ايچىن ئەقسەقورسىيالار بىلەن لازىمدەر. تەبىر دىكەرلە-موقت بىر زامان ايچىن صنفى تەرك ائىمەك، زىمت و استىحصالات قىلىنقاسىنا كىدەردەك بولاباراتو آردا استىحصالاتىڭ بالىڭىز تەخىنقاسىنى دەگىل، زىمت تەشكىلاتىنى عملەلەرىڭ اقتصادى وىمىتىنى، اونلارنىڭ كوندەلىك ائىش

وقتی، زحمت حقینیک مقدارینی، مدنی معارف سویه له ربنی... والخی
تو گرنهک لازمیدر.

استحصالاتا نه قسقورسیالار یاپیلدینی زامان چوجوقلاریک دقتله ربنی
یوقاریدا سویله دیگیمیز اساس شیلره جلب ایدیلمه لیدر.

نه قسقورسیالاریک فانداسی، یالیکیز اوکا حاضرلاندینی و
چوجوقلاریک حاضر بولوندوغو زمان گورولور. چوجوقلار پسیقو-
لوزبق بر طرزده حاضرلاندیلرلار. چوجوقلار نه قسقورسیا
زاماتی گوردیکلری و ایشیدیکلری شیلهری قید و رسم ایتمه لی
و مختلف سؤاللار ویرمه لیدرلر. نه قسقورسیانیک موفقیتی بر
قادرار انتظامدان آصیلیدر. نه قسقورسیا زامانی معلمیک انتظامینا
دقت ویرمه مک اولماز. عکس تقدیرده نه قسقورسیا عادی بر که زینتی به
تبدیل ایدیلره کندی علمی اهمیتی غائب ایتیش اولور.

مع مافیله جدی بر انتظامدا آبارماق اولماز. چونکه بو ایشه
بر قادرار ضرر ویرمیش اولور. چوجوق کندی معلمیندن قورقاراق
بر آدیم ییله آتما یا جسارت ایدمه ز که بودا غملی بر لوحه دن
باشقا بر شنی ده کیلیدر. بو شرائط داخلینده مستقل اولماق مسئله سینی
موضوع بحث ایتمه که حاجت ییله یوقدور.

طلبه بر «مدق» وضعیتده، معلم ایسه، بر مصحح وظیفه سینده
اولمالیدر.

شبه سیز نه قسقورسیادان صوگرا بوتون گوریلن و ایشیدیلن
شیلهریک مشترک محاکمه سی، انطباعاتلاریک مبادلہ سی، و نه قسقورسیا
ایله علاقه دار اولاراق مختلف سؤاللاریک حللی، حاصلی نه قسقورسیانیک
تیجه سی مذاکره ایدیلمه لیدر. صوگرا طلبه لره، دیباغرام موده ل

حاضرلاباراق آلىنمىش ماتەرباللارى تەرتىپىدا ۋە نىظامدا سالماقلىرىدا،
بوتون بونلار مەكتەپدە تەبىئەت كۆشەسى ئىچىن تەنلىك بىر ماتەرىيال
اولىيىدۇر كە. بونىڭ تەشكىلىنى ھەك زامانلاردا مەلۇم بولدىنى اوزەردە.
خ. م. ق. اصرار ابدىيۇر.

۱۰۰

تورك دىلى درسلىرى ناصىل و نه اساس اوزه ده وىريلمىلى؟

یازانی: اسماعیل حکمت

ایلك مكتب صیرالاریندان یاشلانن دبل درسلهری بوکسهله بوکسهله ایکینجی درجهلی مکتیبك صوڭ صنفلارینا قادار دوام ایروب کیده. شبهه یوق که بوتون بو درجهلر آراسیندا آز چوق تفاوتلر گورولمه کده دیر. بو تفاوتلرده اولا غایه ده، but، ایکنجی اصولدا Methode، اوجونجیسی ده موضوع matiere ده دیر. البته ابتدائی صنفلاردا کی تورک دیلی درسلهریله، ابتدائی – عالی prinaire superienne ده کی، آجبق آیدین صورتده گوزه چاربان فرقلاری گورمه مکدن ده گیلدیر.

ابكىنجى درجەلى تەھسىلەدە اسە بو تەفاوت داھاد آرتىق اولور.
ابلەك صىرالارداكى چوقۇقلار، مەنلا قرائت درسەرىنى آنجاق
اوقوماغى ئوگرەنمەك ايچىن اوقۇرلار. بورادا غايە قرائت ايچىن
قراىندىر. آنجاق حرفلەرى ئوگرەنمەك، ھىجەلەرى قورماق، كەلمەلەر
تەشكىل اينمەك، يىر ىبارەتى دوزگون، درست و سربست اولاراق
اوقۇيا يىلمەك مقصدى تعقيب اولونور. اساساً بو مقصد كوجوكلەر،
ىكى باشلانار ايچىن ائدە ايندەمەك چوق كوج بر شئيدىر. ائك

آز زماندا، چوق قولايلىقلا بو غايەبە ايرىشمەك بوبوك بىر مەرتە باغلىدىر.

طبيعى بو غايە اصوللارىدا اونىڭلا علاقەداردىر. اوڭا ايرە-يىلمەك ايجىن. اڭ دوغرو، اڭ تيز، اڭ زىھنىيەت بوللارى گوستەرنە بوللاردىر.

موضوعە گىلىنچە بو كوچوكلېڭى نىسبىتىدە چىن اولان غايە ايلە متناسب اولماسى ضرورىدىر. ھنوز حرفلەرى طائىمىيان بىر چوجوغا بىر غزەتە اوقوتماق، بىر رومان وىرمەك و يا بىر ادبيات كىتابى گوستەرمەك قادار مەناسىز بىر ھرىكت اولماز.

وقتىلە بىر چوق مالاخانەلەردە ئايدىقلارى كىيى، ھرىكەتى بىر القەبادان سوڭرا ھمان قرآن اوقوتماغا قالقماق، دوگە - سوگە چوجوقلاردا بىر تەك كىلمەسىنى داخى آڭلامادىقلارى يوزلەرچە ھىفەلەرى يىللەرچە اوقوتماغا چالاشاراق بوتون زھنى قوتلەرنى گورەلمەك، سىسم شاشقىن بىر ھالاگەتلىرمەك زمانى گەچمىشىدىر. اڭ كوچوك ھىفلەرداندا باشلاساق، اڭ يوكسەك ھىفلەردا باقساق دىل دىرلەرىندە باشلىچا اېڭى بوبوك قىسم گوروروز. اولاردان بىرى قونوشولان دىل، دىڭرىدە يازىلان دىلدىر.

گەرچە بو اېڭىسى آراسىندا بو آنە قادار اعتىداد گورەنەك، تەقلىد بوبوك فرقلار ياراتمىشىدى. فقط بو كون او فرقلارى آتماق ايجىن چالشىلماقدادىر.

شېھە يوق كە دىل دىلدىر، مقصد فەكرى، ھسى، خىالى آڭلانماق بوللاردا ترجمان اولماقدىر. شو ھالدا مقصدىك بىر اولماسىنا گورە آرا لارىندادا بىر فرق اولماسى لازم گىلىر. بو آنە قادار ھاصل اولان فرق بىر زەھابدان ايلەرى گىلمە كەدە ايدى. اودا شوندىن

عبارتدی. انسان قونوشور کهن ناصیل اولور سا اولسون قونوشور، دیلینه گله نی سویله ر، دوغرو، یا گلیش دیمه ز.
حال بو که یازی یا گلینجه ایش ده گیشیر. یازی دیلی مطلقا قونوشولان دیلدهن بوس بوتون باشقا بیر شی اولماق لازم ایمیش کییی دوشونولور. حالبو که یازی دیلی ده قونوشولان دیلیک عینیدیر. شو قادار وار که او قونوشولان دیل دوغرو، تمیز، ساده و گوزل اولماق شرطیله...

آنالاریمیزیک بو یا گلیش دوشونجه لهری، بو باطیل اینانقلاری تا ادبیاتیمیزا قادار ایله ربله یه رکه آگلاشیلماز، ایچیندهن چیقیلماز، آغیر چتین، برباد بیرده ادبیات دوغموشدور.
ایشته بوگون گوز نو کونده بولوندورولاراق ایلده ایدیلمه که چالیشیلاچاق غایه لهردهن بیر و بلکه بیرینچی بو اولمالی دور:
دوغرو، تمیز، ساده و گوزل بیر دیل ایله قونوشماق و یازماق...
بو غایه یی چیزدیکدهن صوگرا اوگا واصل اولایلمه که ایچین نه لر یا بمالی ییز، اونلاری آراشدیرماغا چالیشالیم.

گوروبوروز که آرتیق اوقوماق، یعنی قرائت بیر غایه but اولماقدان اوزاقلاشمیشدیر. اونی دوغرو دیل ایچین بیر واسطه، بیر ماتریال اولاراق قوللانیبوروز. تدریسه عمومی طرزلاردان بیر اولان «کتاب» دان عبارتدیر. شو حالدا ایلمک قرائت درسله رله بو ایکینجی قرائت درسله ری چوق فرقیدیر. شو حالدا بو تدریساتدا کتایک بویوک بیر رولی واردیر. هر کتابی چرجوغوگ ایلنه طوتوشدوروب اوقوتماق اولماز، او کتایک یازیلاریندا آرایا- جاغیمیز بعضی مزبله ر اولاجاقدیر که اونلاردا یوقاریدا بحث ایتدیگیمیز شیه ردیر، دوغرو، تمیز، ساده و گوزمه للیک...

دیلی چتین، معناسی آگلاشیلماز، قورولوشی یا گلیش و گوزل-

ایکدم اوزاق اولان یازیلاری بو کوچوک چوققلاریک اوقوباجاقلاری کتابلارا دولدورماق. غایه بی تولدورمهک دیمه کدیر، که بهداغوزی اساسلارینا تماماً قارشى و ضررلى بیر ایشدیر.

بورادا دبل درسله رینده موفقیت آلدیمه ایچین یعنی دوغرو یازماق ایچین واسطه اولان درسله ردهن بیر مهمی ده دیلک قانونلارینی تطبیق ایدمن «صرف - نحو» «grammaire» درسله ریدیر.

بو خصوصدا بیر قاج سوز سویله مه دهن که چه مه یه جگیز. بو آنه قادار گرک تدرسه گرک خوجالاریک قافالاریندا یهرله شیمیش قالیمیش بیر خطا واردی. اودا صرف و نحوی باشلی باشینا بیر علم صانماغدی...

شبهه سیز بو خطا دیلده بیر چوق یهرله ره کندی مزده ثورنهک اولاراق قبول ایتدیگیمز عرب دیلیندهن و عرب دیلینی نو گره تنه کهنه خوجالاریک طوتدوقلاری پیس بولدان و اصولدان ابله ری کلیوردی.

مقصدیک دبل نو گره نمهک اولدوغی اونوتولوبور، واسطه لار بیرره غایه ماهیتینده گورولوبوردی. بونداندا او قادار چوق قنایه لار چیقیوردی که تعریف ایدیلمه ز. مثلاً چوققلارا «صرف - نحو» بیر خصوصی علم اولاراق گوسته ریلیور. قاعده لره ازرله تدیریلیور فقط معنا و مقصدی آکلا تیلما یوردی. چونکه او معنا و مقصد اونوتانلار جادا آکلا شیلما میشدی، بوتون بو زحمتلرک تیجه سی بیر هیچه وار ییوردی. صرفی ده، نحوی ده بیرمن، ایکینجی درجه لی تحصیلی ده قورتاران شاگرد یینه دوغرو سویله بوب دوغرو یازما یوردی. صرف و نحو قاعده لری عملی *pratique* و تطبیقی بیر قابلیتمه ن اوزاق، مجرد *abstrait* بیرره ییلک حالیندا دماغیندا میخلانوب قالیوردی اونیک نظریتمه صرف - نحو ایله دیلک

مناسبتى مەلۇم يىلە دە گىلدى. سوڭرا كەندى كەندىنە: «بىن شو صرفى نە ايجىن ئوگرمەندەم؟» سۈاللىنىي سۈردۈغى زامانلار خىرت و الم ايجىندە قالىيوردى.

ايشتە وگون قىطعى اولاراق يىليوروز كە صرف - نحو درسلىرى دە دىل درسلىرىنىڭ آنچاق بىر قىسمىدىر. دىدە كى خطالارى تەصحىح ايجىن كۈمەك ايدەن بىر قىسمىدىر. ماھىتى دە، قىمىتى دە بوندان ايلەرى كىدەمەز. شو حالدا دىل درسلىرىندەن دە قىطعىا آبرىلاماز. اۈنى آبرى بىر درس كىبى اوقۇتماقدان، ئوگرمەتە كەن. فائدا يەرىنە ضرر حاصل اولور.

دىل ئوگرمەتە كە بىر واسطە اولاراق قىل ايتىدىگىمىز قرائىتق غايەسىنى تەشكىل ايدەن دۈغرۈلۈغى تەمىزلىكى، سادەلىكى و گۈزەللىكى تامين ايجىن بىر مەيار، بىر ئولچۈدەن عبارتدەر.

بونۇڭ ايجىندە اڭ جانلى اولان قىسم دە جملە قۇرۇلۇشى syntaxe و سوزلەرىڭ يازىلىشى orthographe مەسئەلەلەرىدىر بودا آنچاق قۇرۇشۇلدۈغى و يازىلىدىغى زامان دىلە كۈمەك ايدەر. ئۈيە كە بوگون مەلا آمەرىقا كىبى يىڭى سىستەملەر اوزمىرىندە بورۇيەن ئۈلەكەلەردە دىلىت بو احتىاجلارى گوز ئوگۈندە طۇتۇلاراق تەدرىس سەلەرىنىڭ درجەسى، غايەسى، و ماھىتىلە مەنسەب اولاراق حاضىرلانان كىتابلاردا جملەلەرىڭ قۇرۇلۇشى، زامان و مەنانىڭ دە كىشىمىش، كەلمەلەرىڭ يازىلىشى، نەظر دقتى جاب ايدەجك، بىرەر كوچۇك بىر اخطار ايلە طەلبەيە آڭلاتىلەر كە صرف - نحو درسلىرىنى ئوگرمەننىڭ اڭ مەقول، اڭ فائىدالى و اڭ ضررىز شەكلى دە، اصولىدا بودور. چۈنكە نام احتىاج زامانىدا، تام فعالت زامانىدە، تام چۈجۈغىڭ دقتى آچىلىدىغى و خطابى گوردوگى، لزومى دۈبىدىغى زاماندا بايلىمىش بىر اخطاردر كە فەلاگوردولموش، سىراختا آڭلاشلىمەشيدەر.

بیر داها نه اونوتولور، نهده حافظهده ازومسیز، بوش، قورو
بیر یوک اولاراق قالیر.

شو سویله دیگله ریمیزده ده آگلاشیایور که صرف - نحو دییه
بیر علم، بیر کتاب هو بیر درسه قطعاً لزوم یوقدور. آلدیه موجود
اولان کتابلار، بیر طاقیم دیل قاعدهلرینی طوبلو صورتده بیر بهرده
بولوندوردوغو ایچین خوجالارا بیر که مه کچی اولایلیر.

طبیعی ایله ده واکایله رینگ «avocat» یانلاریندا «قانون دستوری»
ناملی کتابلاری تاشیدیقلاری کییی...

او بیر قانوتامه دیر. احتیاج زمانیندا مراجعتله مشکل حل ایدیلیر.
بعضی ذکادان محروم، پراتیقدان اوزاق اوواقاتلاریک بوش بوشنا
قافالارینی بورادان. اوقانون قاعدهلرینی حافظهلارینا طبقماغا چالیشما-
لاری کییی. صرف - نحو قاعدهلرینی ده چوجوقلاریک قافالارینا
یشیکه بالار دولدورور کییی طبقماقدا معنا یوقدور. دیمهک که
صرف - نحو و املا درسله ری دیل درسله رینگ ایچینده دیر و
عملی اولاراق احتیاج حالیندا ویریلیر. بو جهتده بویه آگلاشیلدیقدان
صوگرا بیر آزده «استکتاب» dictionnaire درسله رینده بحث ایتمهک
لازم گلیر. حقیقته بو درسیک مقصدی ده دیلی دوغرولتماقدان،
کلمهله ری دوز یازدیرماقدان عبارتدیر.

شو غایهیی گوز ئوگونده طوتاراق بیر کوچوچوک تحلیل و
تقدیر analyse et critique یاپاجاق اولساق گوروروز که شیمدی به
قادار تطبیق اولونان استکتاب درسله ری فائدا به رینه ضرر که تیرمیشدیر.
اسکی طرز، «املا» ده نیلن استکتاب درسله ری بیر نوع
«مما» درسله ری ایدی. غایهله رینده بیرسی کلمهله رینگ «املا»لارینی
orthographe، نوگره تمه کدی. بونوگ ایچین ده چوجوغوگ هج
یلمه دیگی، اگ چتین، اگ بر باد، اگ قوریشیق عربجا، عجمجه

کلمه‌لەر سه‌چیلیر، و چوچوغا اونلار استکتاب ابدیلیر، یازدیریلیردی،
 بوده طبیعی و پیسیقولوزیق اولاراق چوچوقدا بیر تردده، بیر
 قورقو نتیجه اعتباریلهده بیر نفرت اویاندیریردی. فلاکت باقیگیز که
 بیر املا orthographe مسأله‌سی حل ایدیلیمیش بیر مسأله‌دهده گیلدیر.
 استکتاب ایدن خوجا املا بی نوزی ده «یلمه‌ز» کندی کیفیتی،
 کندی caprice ینی چوچوغا جیراً قبول ایتدیرمه‌ک کییی بیر خطایا
 دوشهر که عفو ایدیلیمه‌ز، هله بوگون به‌داغوزنیك توصیه ایتدیگی
 ترییه اساسلارینا قطعاً اویماز. دیگر طرفدان عرب کلمه‌لرینیک
 یازیلیشی ایهه صرف عرب دیلینه مخصوص بیر طاقیم قاعده‌لره
 بلغلیدیر که او قاعده‌لری ییلمه‌دیگجه او کلمه‌لری دوغرو یازماق دا،
 حتی دوغرو اوقوماق دا ممکن ده گیلدیر. نیته کیم بوگون خوجا
 کهچینه اوله یولداشلاریمیز وار که حالا قوللانیدیقاری او
 کلمه‌لرینیک یا گلیشایقلاریندان خبرلری یله اولمادیغی ایچین بوتون
 کنجهره کندی خطالارینی ئو گره‌ته - ئو گره‌ته، آشیلایا - آشیلایا
 گیدیورلار طبیعی اونلارینیک دوغروسینی ئو گره‌تمه‌ک قاعده‌بی
 ییلمه‌که، هیچ اولم ازسازحت چکوب «لغت کتابلاری» بنا «dictionnaire»
 مراجعت ایتمه‌که لزوم گوسته‌ریر. بو قادار زحمت قاتلامایان بیر
 خوجانیک چوچوقلارا دبل ئو گره‌تمه‌ک زحمتیه ناصل قاتلاماچاقلارینی
 دوشونمه‌ک یله انساندا آجی حسله‌ر اویاندیریر!

ایشته بو پیس استکتاب اصولینی دا، آتماق، شدتله بیر لزوم
 گورولمه‌دیگجه، او زمان ترییه اصوللارینیک ائک صوگ توصیه -
 له‌رینه گوره حرکت ایتمه‌دیگجه استکتاب یولنا گیتمه‌یلدیر.
 کلمه‌لرینیک، سوزلرینیک یازیلیشینی ئو گره‌تمه‌ک ایچین پک چوق
 بوللار و چاره‌لر وار دیر.

دبل درس‌لرینی بو صورتله اختصار ایتدیگدن صوگرا گوروروز که

گوزومزىك ئوگونىدە ايكيجه مهم نقطه قالمىشدير: سويلەمەك و بازماق!
دېمەك اولويور كە دېل ئوگرەتمەك ايچين استادايده جگيميز
ايكى قونلى تەل آنجاق و آنجاق قونوشما conversasion و يازما
composition دېر.

ايشتە بوتون تورك دېلى درسلىرى بو ايكى اساس اوزەرىنە
گېتمەلى. بو ايكى اساسى قونلەندېرمە گە جالېشمالى دېر. چونكە
ھاياتدا دېل درسلىرىندەن غايە بوندان عبارتدېر.

دېگەر خصوصالار ھې بو «عموم» ايچىندە داخل اولدوغى
كېيى ھې بو عمومىك خصوصى يېرەر كومكچىسى دېر.

ايش قالير بونلار اوزەرىندە يورومەك ايچين قوللانيلاجق چارە -
لرى، واسطەلارنى يېرەر - يېرەر گوز ئوگونىدەن گە چىرەرەك فائىدا -
لارنى گورۇپ، آگلاماغا... او بارەدەدە گلەجەك دفعە گوروشوروز.

يىئولوژى مصاحبەلەر.

يېرىنجى مصاحبە.

پازانى: ع. ر.

«يىئولوژى» سوزى ايكى يونان كلمەسىندەن عبارتدېر: «يىئوس»
ھايات و «لوغوس» - علم دېمە گدېر. ايكيىسى برليكدە «علم ھايات -
ھاياتيات» معناسىنى افادە ايدەر. بو علمىك اوغراشدېشى مسئلە
طاشىدىنى آددان بللى اولور. يىئولوژى علمى طيىستە بولونان
جانلى موجودات و شو موجوداتىك مىيز اولدوغو ھاياتى
حادئەلەرىك حالى ابلە اوغراشېور. يىئولوژى گنج بر علمدېر،
ھايات علملەرىنىك اڭ مر كىيدېر. حيوانات، نباتات تشرېح،

فېزىئولوژى دىخى حيات علملەرىدەر و بونلاردا جانلى موجودات
ايىلە اوغراشيور. بويىلە اولدوغو تەقدىردە عىجبا يىئولوژى علمىنە نە
حاجت وارمىش و بونىڭ حل ايتىمىنى ايچىن نە قالىور؟ بودا
عين مسئلەلەرىڭ حللى ايلە اوغراشيورسا، نە كىيى فرقلەر اوزەردە؟
يىئولوژىنىڭ اوغراشماسى ايچىن چوق شىلەر قالىور. دىبىر حيات
علملەرىنىڭ حالل ايدىمەدىكى مسئلەلەرى يىئولوژى آليور واونلارنىڭ
حللىنە چالشيور. مصاحبە مزىڭ ايلەرىيىندە بىز بو مسئلەلەرى
گورە جەگىز.

علوم طىبيعىە دىسسىپلىنلارنىڭ بىكدىبىرلەرىلە علاقەدار اولدوغو
بىلىدەر. ايشنە يىئولوژىدا علوم طىبيعىەنىڭ بونون دىسسىپلىنلەرىلە
صىقى بر صورتدە باغلىدەر، اونلارسىز بر آدم آتماسى يىلە
امكانسىزدەر. طىبيعيات علملەرى يىئولوژىنىڭ تەملىنى تەشكىل ايدەر
رەكئەلدەر.

يىئولوژى حياتلا اوغراشيور و بو سىيىدەندە نباتات و حيوانات
علملەرىلە باغلانماسى اىجاب ايدىيور. چونكە نباتلار و حيوانلار
حياتنىڭ برەر تظاھەرلەرىدەر. گىرك نباتات و گىرك حيوانات مورفولوژى
و تشرىح، فېزىئولوژى، سىستەماتىقا كىيى بر چوق قوللارا
آيرىليور. مورفولوژى و تشرىح اورغانىزملەرىڭ خارچى و داخلى
قورولوشىنى تەدقيق ايدەر، فېزىئولوژى ايسە بونلاردا وقوع بولور
حياتى حادثەلەرى اوگرەنەر حيوانلار و نباتلار آراسىندا كى
مناسبتى، ھەر اىكېسىنىڭ نواعلارنى، تىپلەرىنى، عائىلەلەرىنى، صىفەلەرىنى
اوگرەنەر بون تەعين ايتىمك دە سىستەماتىقانىڭ اوزەرىنە دوشەر. ھەر
ھانكى بر اورغانىزمنىڭ حياتىنى اوگرەنمك ايتىمك، اونىڭ
مورفولوژىسىنى، تشرىحىنى، فېزىئولوژىسىنى، سىستەماتىقاسىنى بىلمەن
اىجاب ايدىيور.

گرك نباتلارا و گرك حیوانلارا اقلیمیک و طبیعی محیطیک بوبوک تاثیرلری وار. بناء علیه بونلاریک یاشادیفی اقلیم و طبیعتی بيلمه دیگمیز تقدیرده قورولوشلارینی ونهده حیاتلارینی او گره نهمه بیز اورغانیزمله ریک یاشادیفی محیطدهن نزه معلومات ویرن «فیتوجوغرافیا» (نباتلار جوغرافیاسی)، «زوتوجوغرافیا» - (حیوانلار جغرافیاسی) و «آتروبو جغرافیا» - (انسانلار جوغرافیاسی) علملریدر. ایشته اورغانیزملر او گره نیلدیگی زمان اونلاریک جوغرافیالاری دا نظر اعتباره آلینمالی دیر.

بیئولوژی آز - چرق «کیستولوژی» (حجیره لر و نسجه لر ایله اوغراشان علملر) و «نهمبریئولوژی» (توخوملاریک انکشافی) عمله گلمه سی ایله ده علاقه داردیر.

حیات حقیقده تام معلومات آلا یلنمه مز ایچین هبیج شبهه سیز ارضیک تاریخ تشکلینی، اونیک کیچردیگی دورلری، هر دوریک محیط و اقلیمینی، نبات و حیوانلارینی او گره نهمه مز لازم گلیور. بونلارلا اوغراشان قه ئولوژی و بوله ئوتولوژی علملریدیر که بیئولوژی بر طاقیم مته ربالارینی بونلاردان آلا. اسکی دورلر ریک قانادلی بالیقلاری بو قیلده ندیر.

پسیقولوژی علمی صوگ زمانلاردا مه تافیزبق علملر جمله سیندهن چیقراق یاواش - یاوش بیئولوژی علملری صیراسینا گلمه ده دیر (بلونسکی - علمی پسیقولوژی) چونکه روحی (پسیخیک) دیه تلقی ایندیگمیز حادثه لر فیزیئولوژبق حادثه لر ریک نتیجه سیدر. بویه اولدوغو تقدیرده بیئولوژی پسیقولوژیداندا استفاده ایدر. بیئولوژی علمی بوتون بیئولوژی دیسپلینلرینیک همان هسیله مربوط اولدیفیندان حیات علملرینیک سینته زی (ترکیبی) کیی تلقی ایدیلر و «عمومی بیئولوژی» آدینی دا طاشبور.

قلوربرناد دېديکي کيبي فيزيولوج هانکي ماتهريال ايله اوغراشيورس، اوغراشسين، اونیک فارشوسيندا کي برطاقم ميخانيکي، فيزيقي وکيمهوي آجهتالاردان باشقا بر شي ده گيل. ايلهريده گورمه جگميز کيبي حيات فيزيق وکيما قانونلاري آتينا تظاهر ايدمه رک جريان ايدمه و وجودميزدا کي حادثه لهرده برمه فيزيکي وکيمهوي حادثه لهردير. تنفس اثاسينده آتاسقه رادان آلدېغمز مولد الحموضه داخلده حجيره لهرميزک ماتهرياللا برله شهره ک اونې ياقير و نتيجه ده قاربون غازي حاصل اولور. ياشيل نبات بيراقديغمز قاربون غازيني آليور، يابراغلاريندا موجود قلوروفيل حبه چيکله رينده قاربون غازي تحال ايديبور، قاربون سو ايله امتزاج ايدوب قراخمال حاصل ايديبور. صيچاق صودا بيقانديغمز دان صوگرا بوتيله رميز آباغيمزا دارگليور و بوزيکمز بارماغما بهرچوم اوليور. تنفس وقتي قفس صدرميز کوروک کي شيشور و صيقلور. بوکيبي حادثه لهرده داها ديگرلهريني گوسته رمک اولور. حياتي حادثه لهر فيزيکي وکيمهوي قانونلار آتينا ظهور ايتديکي ابجين يثولوژي کندي تدقيقنده مذکور حادثه لهری دائما نظره آليور، داها دوغروسي اونلارلا حرکت ايديبور. يثولوژي علمينک گرک فيزيق و گرک کيميا علمه ريله بک صيقي مناسبتی هپ بوندان نشات ايدمه.

يثولوژي آز چوق اجتماعيانلادا علاقه داردر. هر هانکي جمعيت فردلهردن تشکل ايتديکي کيبي حيات صاحبله ري ده آبري آبري اورغانلاردان و بو اورغانلار داها اوفاجيق حصه لهرده تشکل ايدمه. جمعيتک فردلهری بکديگره رينه باغليدير: فردده حاصل اولان اکسيکليک جمعيتک هيئت عمومه يه سيني تخليل ايدمه عمومي ايشه و طولاييله دا خصوصي ايشه زبان ويره. حيات

صاحب‌لرینیك وجودینی تشکیل ایدن اورغانلاریك بریسی ضرر
گوریرسه، اورغانلاریك آراسیندا کی عمومی آهنگیک بوزولماسینی
و طولایسه وجودیک بوزولماسینی موجب اولور. جمعیت
حیاتینده کی بو نوع بره‌نسیله همان نك - نك اورغانزملر
حیاتیندا داقومتی حاویدر.

هر علم معین مه‌تودلار اوزره کندی مسئله‌لرینیك حللیله
اوغراشار. مه‌تودسین بر آدیم آتیلماسی امکانسیزدیر. علوم
طبیعه‌نیك سایر دیسیپلینلری کی بیولوژی «تجربه» و «مشاهده»
مه‌تودلای اوزره ایش آباریور تجربه و مشاهده بری دیکه‌ریندن
آیری مه‌تودلاردیر. نه‌قسه‌ره‌متاتور بر اورغانیزمی ویا طبیعی
بر حادثه‌بی طبیعی محیط و شرائطیندهن آیریوب لاباراتوآردا
ویا قایینه‌ده کندیسینیک باراندینی صنعی شرطلر داخلینده تدقیق
ایده‌ره شو مه‌تود تجربه نامینی آلیور. نه‌قسه‌ره‌متاتور. بر
اورغانیزمی ویا طبیعی بر حادثه‌بی طبیعت صحنه‌سینده طبیعی
شرائط ایچه‌ریسینده تدقیق ایده‌رهك اوگره‌نه‌جك اولورسا،
مذکور مه‌تود مشاهده مه‌تودی آدینی طاشیور. تجربه‌سینی
قورماق ایچین نه‌مسه‌ره‌متاتورا بر طاقم جهازلار لازمدیر. لازمی
جهازلارسین تجربه قورماق و تدقیقات یابماق امکانسیزدیر. متعدد
جهازلار صیراسیندان میقروسقوپ نه‌قسه‌ره‌متاتور - بیولوغیک الڭ
ده‌گهرلی سلاحیدیر. بیولوژیک تدقیقلاردا میقروسقوپسین بر
آدیم یله آتماق ممکن ده‌گیل. تدقیق ایدیلمه‌سی ایجاب ایدن
هر هانکی بر حیاتی حادثه اول الده بسیط حیوانلار اوزره‌رینده
اوگره‌نیلور زیرا مذکور حیوانلار قورولوشجا بسیط اولدیقلاریندان
طولایی اونلاردا تظاهر ایده‌ره. حادثه‌لرده بسیطدیر. عالی
حیوانلاردا ایسه بالعکس حیاتی حادثه‌لر مرکب شکله تظاهر

ابدیور . بیئولوغلاریک اویژه قینی تشکیل ایدن بسیط حیوانلار گوزله گورولمیه جک درجه ده اوقاتدیر . آنجاق مقروسه قوپ آلتیندا گوروله ییلدیگله ری ایچین بونلار «مقروسقویک» حیوانلار دییه دخی تسمیه ایدیور . مقروسقویک حیوانلارک بیئولوغ ایچین قیمتی حائر اولماسی بوسیدندیر . تجربه و مشاهده متودلاری بیئولوژییک بکانه ده گهرلی و دوغرو بوللاریندان عد ایدیلیر . بیئولوژی شیمدیکی کنیش و آبدن ساحه سینی هپ بو بوللارلا بولا یامشدیر .

بیئولوژییک حللی ایله اوغراشدیغی مسئله نیک ماتریالی کنیش و عینی زماندا پک کوچدر . قولایلیق ایچین بونون بیئولوژی اوج شعبه یه بولونمیش دور که اودا بونلار دیر : (۱ حیات قانونلاری ، ۲) نه قولوزی و ۳) حیاتییک نکاهلی (تئوولیوسپون) . هر شعبه عمومی مانه ربالیک معین طاقمینی آلوب اوغراشار و حلل ایتدیگدن صوگرا بیئولوژییه ویردر .

حیات قانونلاری شعبه سی جانلی و جانسیز موجوداتییک بکدیگریه مناسبتلرینی ؛ حیاتییک منشأینی ، ظهور و انتشارینی ، جانلارلیک خاصه لهرینی ، قورولوشینی ، حیاتی حادثه لهرلیک کیمیا و میتخانیزمینی والخ... ی آلوب بونلاریک حللی ایله اوغراشار . مذکور مسئله لهر بیئولوژییک اساسی و عمده مسئله لهریدر .

حیاتی شرطلهرلیک انواعی اقلیمیک و طبیعی محیطیک جانلی موجوداتا تأثیری و مختلف صاحبه ری آراسیندا موجود مناسبتلهر حالی نه قولوزی شعبه سینیک اوزهرینه دوشدر .

أرسطونیک دیدیکی کیی هرشی ایله رییه دوغرو کیدیور - حیات صاحبه رینیک ایله ریله ، سی اونلاریک انکشاف و تکاملیندن عبارتدیر . کوردیکمیز قوجامان آغاجلار و قوی هیکل فیله لهر ارضمیزیک

معین باشنددا شو کوردیکمبز قوجامانلیقلارینا مالک د کیلملریمیش. ابتدا بونلار بر حجیردهن عبارت پک بسیط اورغانیزملریمیش. بر حجیرهلیک بیر جسمه مالک شو اورغانیزملر تکامل یابا - یابا کلهدهک حال حاضرکی قوجامانلیقلارینی اکتساب ایشیمشلردیر. بر حجیردهن عبارت باقتهرنیک قوجامان آغاجادهک و حجیرهدهن عبارت آمبیک فیل و انساندهک تکاءای بیر طاقیم قانونلار و شرطلر تحتینده وقوعبولموش که مذکور قانونلارا تکامل قانونی دینور. یئولوژنیک تکامل شعبهسی حیات صاحبلره بنیک انکشاف و تکاملینی موجب اولور قانونلار و شرطلره بنیک حلالی ایله اوغراشور و بونلاری تدقیق ایدیور.

وقت مساعده ایدهرسه بونلار حقیقده صیراصیلا قونوشاجانیز اڭ اول برنجی شعبهیی مطالعه ایدهلیم.

اورغانیزملر حقیقده

طبیعی جسملره بنیک تقسیم - طبیعتده بولنان بتون جسملر ایکی بؤک عالمه آیریلایلیر: جانسزلار و جانلیلار عالمی، طاشلار، قایالار، صولار و سائر جامد جسملر جانسزلیلار عالمینی، انسان، کدی، آغاج و سائر بتون دیری جسملر جانلیلار عالمینی تشکیل ایدهر. اسکئی انسانلاریت عقیده سینجه طبیعتیک بتون جسملهری جانلی عد ایدیلیردی. اونلاریک صویا، طاشا، کونشه طاینمالاری بلکهده بو عقیده لهریندن طولابی ایش.

حال حاضردا جانسزلار و جانلیلار آراسیندا موجود بر پارا باشقالیقلار ابضاح ایدیلیمیش و بو ایکی عالم آراسیندا کی حد تعیین ایدیلیمیشدیر. جانلی جسملر «اورغانیزملر» (عضویتلر) و جانسزلارا «غیر اورغانیزملر» دینور. اورغانیزملر غیر اورغانیزملره بنیک آیریلیقلارینی تثبیت ایتمک یئولوژی ایچین او قادار کوچ ده گیل

يئىئولۇزىنىڭ اڭ چوق مشكل قالدىغى مسئلە حياتىڭ تەرىفى و ماھىتى مسئلە سىدىر. حيات حقىندە سويلەنمىش تەرىقلەردەن قاۋرۇر ئادەتچە يىرىنى موافق كۆرمەيەركە دىيور: «تەرىف قبول ائتمەيەن بىر شىئى تەرىفە قالقشمىياغاغىز. يالىگىز جانائى موجودات جانسىز جىملەردەن ناصل آيرىلمىشدر، بونى تەيىن ايلە اکتفا ايدەجىگىز، مسئلەنى بو صورتلە تلقى ايدەرسەك تىيچەدە اويلە دىنورلار بولوروزكە آرتىق بىزە يالىگىز حيات حقىندە كى فىكرلەرى و نظرىلەرى دە گىل، حياتىڭ واقەلەرىنى، حادثەلەرتى اىضاح ايدەر» (قلۇدبرنار حياتىڭ تەرىفى و فىزىئولۇزىنىڭ غايەسى). قلۇدبرنار كۆرە علوم طىبىيەدە ھىچ بىر شىئى تەرىف ايتەك اولماز و ايدىلەن تەرىقلەر ھىپوتەزدەن باشقا يىرىشى دە گىل.

شىمدى جانائى موجوداتى جانسىز جىملەردەن آيران خصوصىتلەرى بىرەر - بىرەر مطالە ايدەلىم.

قورۇلۇش. - (اورغانىزاسىيون) حيات صاحبلەرى آيرى - آيرى اورغانلاردان (عضولەر) تشكىل ايدەر. اورغانلاردان تشكىل ايتىدىكى ايجىن حيات صاحبلەرىنە اورغانىزم دە (عضويت) دىيور. ھەر اورغان وجوددە مەين و خصوصى وظيفە اوزەدە چالشىيور. وجودى تەركىب ايدەن بوتون اورغانلار وظيفە اعتبارىلە بىر يىرىنە باغلىدىر. آباردىقلارى ايشلەر آراسىندا قوۋەتلى بىر آھنەك موجوددور. و بو سىيەن ھەر ھانكى اورغاندا ەملە كلەن اكسىكلەك دىكەر اورغانلار ئاثير ايدەر و طولاسىيەدە عمومىيەك ايشىنىڭ نقصانىنى موجب اولور. اورغانلارنىڭ شەكللەرىلە وظيفەلەرى آراسىندا قوۋەتلى بىر اويقتولۇق ھاكىمدىر. وظيفەسىنە اويمايان اورغان ەمدەسىنە دوشەن ايشى لايىقچە آباراماز.

آغاچ بىر اورغانىزمىدىر؛ كۆكلەرى، كۆدەسى، ياپراقلارى

توقونمىش اولدىغى ميدان چىقىدى. اورغانىزمىلەرىڭ بىنەسىنى تشكىل ايدەن شو اساس مانزىل «حجىرەلەر» دىر. حجىرە وجود بناسىنى تشكىل ايدەن يىتولۇزىق مېروسقوپى كرىچىلەردىر. اورغانىزمىلەر بىر بىگىن حجىرەلەر توپلوسىندىن باشقا بىرشى دە كىل. تىك بىر حجىرەدەن عبارت حيات صاحبلەرى دە موجوددور. آمىلەر و باقتەرلەر كىيى. هر بىر حجىرە ابىكى اساس حصەدەن عبارتدیر: «پروتوپلازما» و «نوت». فقط نباتى حجىرەلەر «غلاف» تسمیه اولونان اوجونجى بىر حصەيى حاويدىر...

طبیعتده تصادف ایدیلەن توتون مزكب جسملەر «عنصر» آدینی طاشیان بىر طاقم بسیط جسملەردەن تركب ایدەر. عنصرلەرىڭ عددی محدوددور. صوڭ زدان تىقنىڭ كوستەرمەسىنە كۆرە (۹۳) قادر عنصر وار. مولدالحموضه، مولدالماء، قاربون، كوكورت، فوسفور، دمیر، ناترىيوم، قاليوم، فالسيوم بىرەر عنصرلەر. كىميا علمىنە كۆرە هر عنصرىك كوچىك حصەچىكلەردەن مشكلدىر. عنصرىك بولونمىك قبول اىتمەن تىك اوفوق حصەسىنە كىميا دىلىندە «آتوم» دىيلىر. م تركب جسملەردە كوچىك حصەلەردەن مشكلدىر. فقط تركب جسملەرىك بولونمىك قبول اىتمەن حصەسىنە «مولەقول» آدى بىر مشلەردىر. آتوملا مولەقول آراسىندا كى اساسى فرق بودور: آتوم عنصرىك بولونمەز حصەسىدیر. هر بىر مولەقول كىدى آتوملارينا بولونە يىلىر. دىمىك، مولەقول آتوملارىك بىرلشمەسىندەن تركب ایدەر. ابكى آتوم مولدالماء بىر آتوم مولدالحموضه ابلە بىرلەشدىكى تقدیردە بىر مولەقول صو ویرەر ($2H+O=H_2O$) ینە ابكى آتوم مولدالحموضه بىر آتوم قاربونلا بىرلەشەرەك بىر

مولەقوللاردا آتومىت «ئەلەكترون» آدلانان داھا اوفوق حصەلەرە بولوندىكى ظن ایدىلىور.

موله قول قاربون غازى ویرور. $(C+2O=CO_2)$. بر موله قول صوبك
تحليلبنده اككى آتوه مولدالما و بر آتوم مولدالحموضه حاصل
اولور. $(H_2O=2H+O)$

آتوم مسئلهسى حیات مسئلهلرله علاقه داردير و بو سببده
برينجينيک فتحى ايکنجينيک فتحيني موجب اولور.

عضوى ماده نيك ترکیبنده اشتراك ایدن عنصرلر غير عضوى
ماده نيك ترکیبنده اشتراك ايديور. فرق عنصرلر يك صايسيندادير.
۹۳ عنصر يك آنچاق معين طاقیمی عضوى ماده نيك ترکیبنه داخلدير.
ماده ده دائما تصادف ایدن عنصرلر شونلاردير:

Na- ناتريوم	O- مولدالحموضه	C- قاربون
Mg- ماغنسيوم	P- فوسفور	N- آزوت
Ca- کالسيوم	Cl- کلور	S- کولکورت
Fe- ديمير	K- کاليم	H- مولدالما

شو ۱۲ عنصردهن علاوه عضوى ماده ده آرا صبرا آشاغيداکی

۶ عنصر دخى اشتراك ايدهر:

Al- آلومينيوم	Br- بروم	Si- سيلسيوم
Mn- مانگانيز	J- يود	F- فتور

صوگرا کوسته ريلن شو آلتی عنصر اڭ چوق نباتی
اورغانيزمله ردم بوتور و نباتیک مختلف رنگلرله بوانماسنی موجب
اولور. بوتون بو عنصرلر جانسيز جسملر يك ترکیبنده اشتراك
ايديور. مثلا: مطابخ طوزنيک ترکیبنده ناتريوم و قاور، صوبك
ترکیبنده مولدالما و مولدالحموضه موجوددور. بناء عليه جانلی
موجوداتی ترکیب ايدهر خصوصى عنصرلر بوقدور.

عینی عنصرلر بر طاقیم قومیناسیونلار پاجانلا معین بر امتزاج
حاصل ايديور که بو امتزاجا عضوى امتزاج دنيابر. غير عضوى

امتزازچالاردا ايسه شو قوميناسيونلار وقوع بولمايور. عضوى ماده يى غير عضوى ماده دن فرقله نديرمن ايشته هپ شو قوميناسيونلار دير اورغانيزملار يک مرکب اولديغى امتزازچالارى اسکيدن بهرى عضوى ماده لهر آدلاندير ميشلار دير. عضوى کيميانىک اوغراشدیغى ماتهر يال بو نوع ماده لهر دير. کيميا لسانيندا عضو ماده لهر «قاربونلى عضوى امتزازچالار» آدينى طاشيور. قاربونلى عضوى امتزازچالار ايکى غروبا آيريلور: آزوتلى و آزوتسيز امتزازچالار غروبي. پئله ر و مائت قاربونلار آزوتسيز ماده لهر دير. بونلار يک ترکيينده قاربون، مولدالحموضه مولدالما موجوددور. آزوتى امتزازچالارىک ترکيينده قاربون، مولدالحموضه و مولدالمادان علاوه آزوت دخى اشترک ايدييور. بوتون شهبه زلالى ماده لهر آزوتلى امتزازچالار غروپينداندير. شهبه زلالى ماده لهر يک ترکيينده فوسفور، کوکورت، دمير و بر طاقم سائرلهر ده بولنور. حجيرلهرى تشکيل ايدهن اساس ماده شهبه زلاليله ردير. بو سيدهن اورغانيزملار يک قورولوشيندا آرتيق اهميتى وار. همميز يک تانيدیغىزم بومورنا آغى شهبه زلالى ماده لهر زمرة سينده ندير.

شهبه زلاليله رده جالب دقت نقطه اولار يک موله قوللار يک غايت مرکب بنیه به (ستروقتورا) مالک اولمالار يدير. مثلا قانداکى کره جيکله ر يک طاشيدیغى هيموغلوبين ($C H O N S Fe$)
(712 1130, 245 214 2) ماده سينىک بر موله قولى ايکى يیکدن زياده آتومى حاويدير. جانسيز ماده لهر يک هيچ بيرى بوقادار مرکب بنیه به مالک ده کيل. عضوى ماده لهر يانيور. بونلار يک يانماسينا سييت ويرمن اولديقلارى قاربونىک مولدالحموضه ايله امتزاج ايتمه سيدر. کيراج طاشى و سائر کيى غير عضوى ماده لهر يانمايورلار. وجودىنى تشکيل ايدهن قاربونلى عضوى امتزازچالار حيات صاحبله ر يک اگ اهميتلى ماتهر يالدير. کيميا گرلهر صنعى طرزده عضوى ماده لهر استحصاليندا اوزون

مدت عاجز قالمشلاردیر. عضوی مادهلەریك آنجاق «حیاتی قوه» سایه سینده تحصیل ایتدیکی دوشونولوردی. فقط کیمیانیك صوگ قوحتای حیاتی قوه دوشونجه سینى ده وبره دهك شو نظریه یی صارصیتدی. ۱۹ نجی عصریک بویوك عالمهلەریندن «وولەر» اوزون و جدی تدقیقاتی سایه سینده بیرنجی دفعه اولاراق صنعی صورتده عضوی ماده آلدی. وولەریك استحصال ایتدیکی عضوی ماده جوهر بول ایدی که بونی کیانوس آممونوم آدلانان ماده ده دن لابوراتور اصولیه الده ایتیشدی. وولەردەن صوگرا که لەن بر صبرا عالمهلەردە بر طاقیم عضوی مادهلەر استحصال ایدە یلمیشلەردیر. فقط عتراف ایتەلی بز که کردك وولەر و کردك اوندان صوگرا کیلەر حجیره استحصال ایتەمکده عاجز قالدیالار. صنعی طرزده حجیره استحصالی کلهجك فائورالیستلەریك او کینده کی مسئلهلەریك اگ بویو کیدیر. عنصرلەریك اشتراکی اعتباریلە عضوی مادهلەرله غیر عضوی مادهلەر بیننده قۇمى بر حد چیزمك هب بوسیله ردهن طولایی امکانسیزدیر. بو مسئله ردهن صوگرا عضوی کیمیا ایله غیر عضوی کیمیا بیننده کی فرقلەر قالدیریلدی. حال حاضرده عضوی کیمیا غیر عضوی کیمیادان آیری بر شئی تلقی ایدیلیور، آنجاق قاربونیک امتزاجلاری حدسز درجه ده چوق اولدیغندان طولایی پراقتیک جهتلەر نظر اعتباره آلینور. و کیمیا علمی عضوی و غیر عضوی ایکی شعبه به بولنور.

(صوگى وار)

بو مصاحبه نیک مأخذلەری:

- 1) Гертвиг Клетка и Ткани
- 2) Розентам Общая физиология
- 3) Шимкевич Биологические основы зоологии
- 4) Фаусек Сущность жизни
- 5) Бубликов биологические беседы
- 6) Итоги наук - مجموعه ی

آميريقا اصوليندا تور كچه تدريسى .

بازانى ۱. و كيدوف

باشلانغىچ

- آخر زمانلاردا بوتون شورا ئولكه لهرينده مکتبه دن خارج فن تربيه (внешкольная педагогика) بويوك موفقيت قازانما. قدادير. عصرلهرده ن بهرى زحمتكش اهالى آراسيندا حكمرانلىق ايدمن جهالتى كو كينندن قوباروب همين اهالى بى بگى باشايشا سوق ائتمهك؛ اوڭا، شورا قورولوشيندا ادراكلى اشتراك ائتمهك، باجارق قانديرماق و كندى باشايشىنى اصلاح ائتمهك ايچين يىلگى لهر ائدمه ايتدبرمهك اوغوريندا، حقيقتاً، بويوك نه نرژى، صرف ايدبلير.

زحمتكش اهالى بى جهالت زنجيريندن قورتاروب اونىك مدنى سويه سىنى يوكسه لتمهك ايچين سواد، يعنى اوقو و بازى يىلمهك اڭ بيرينجى واسطه اولدوغو انكار ايدبله مەز. اودور كه مکتبه دن خارج تعليم و تربيه ده سواد سبزلقلا مبارزه ايشى بويوك يىر موقع اشغال ايدىيور. دىمك كه، مکتبه دن خارج تعليم و تربيه نىك بيرينجى مقصدى زحمتكش اهالى بى آز مده نده و آسان طرزده سواد لاندبرماق دير.

اشبو مقصده نائل اولماق ايچين پيداغوقلار و اصولچيلار بگى يوللار آرا ماق دادرلار كه بونىك تيجه سينده مبدانا بگى جيغير و آقيني لار چيتماق دادر. علم و تجربه سايه سينده آنادبلى تعليمينده اسكى اصوللاردان آل چكىلير و بگى اصوللار حياته نطيق ايدبلير. مثلا، صوك زمانلاردا شورا روسيه سينده البقا تعليمى آميريقا (بوتون كلمه و هجه لهر) اصولى اوزمده كيدبر و اورادا

(*) مبحث طريقتله بوراقلير.

نشر ایدیلیمش ایفا کتابچالاری مذکور اصول اوزره ترتیب ایدیلیمشدرلر شورا روسیه-سینده سواد مکتبله-رینده ایشله-ین معلملر مذکور اصوللارا واقف اولدیقلاری حالدا، آذربایجانا گلدیکده، بو آنا قدار تورک دیلینده ایشو اصوله عائد کتابلار موجود بولونمادیغیندان، معلملر-میز کوهنه و تابانلانمیش جیغیردان کناره چیقا بیلمه-بورلار و، بونیک نتیجه-سی اولاراق، دیلیمیزیک ایفا تعلیمه اڭ اوغون اولان آمیریکا (بوتون کلمه و هجه-لر) اصولی هوادا آسیلش بر حالدا قابور.

بومقه-دهده معلملریمیزی آمیریکا اصولینیک اساس پرئسیپله-ری و مذکور اصول اوزره ایفا تعلیمه نه کییی یوللارلا آبارلماسی ایله تانیس ایتمگه اقدام ایتمیشیز، ماته-ربال اولاراق، روس دیلینده یازیلیمش (چیکین)یک اثری اولان «آمیریکا اصولی اوزره ایفا تعلیمی» («Американский метод обучения грамоте»-Чикин) روسیه-ده سوا-دسیزلیقلا مبارزه ایدهن مرکزی قومسیون طرفینده-ن نشر ایدیلیمش («Руководителю занятий») و ینه همین قومسیون طرفینده-ن ترتیب و نشر ایدیلیمش سواد مکتبله-ری پروگرامیندا درج ایدیلیمش ابضا-حاتدان و باشقا منبعله-ردن استفاده ایدیلیمشدر.

۱

عمومی گوسته-ریش

- کدله-رده و سواد منطقه-لرینده سوا-دسیزلیقلا مبارزه ایشینیک دوز گون و موفقیتلی گیتمه-سی قسماً و دهها دؤغرو-سو تماماً، شبه-سیزکه، معلمیک مهارتینده-ن، استعدادیندان و حاضرلفیندان آسیلی دبر کدله-رده معلملر معارف حبه-سینده جپاته غلبه چالایلمه-ک ایچین، عین زماندا اجتماعی و سیاسی بر رهبر اولمالی دیرلار. بو وظیفه-یی لایقینجا یاپماغا قادر اولماق ایچین هر بر سواد

مکتبی معلمی، کندی- کندیته تحصیل اوغوربندا، چالیت، الی دیر ده بودا آنجا ق خصوصی منبعه ردهن استفاده ایتمگله، یعنی کتابلار، زورناللار، اصول تدربسه، سیاست و اجتماعیاتا عئد مجموعه لیر مطالعه ایتمگله ممکن اولایلیر. تجربه آیدین بیر صورتده بزه گوستردیکه بو آنا قدار آذربایجاندا سوادسیزلیقا مبارزه ایشله رینیک آقساماسی معلمه رمیزیک بو جهته ده کی فعالیتینک ناتمام اولماسیندان ایله ری گه لیر. بو تدربس سنه سیندهن باشلیاراق سوادسیز- لبقلا مبارزه ایشی گنیش بیر مقاسدا آپاریلایا عینا بناء مسئله نیک بو نقطه سین، یعنی معلمه رمزیک مهارتینی، حاضرلغینی آرتیرمغا بوبوک اهمیت ویرمک ایجاب ایدیر.

۲ - سواد مکتبله رینده درسله ره شروع ایتمه نیک برینجی آدیمیندا، حتی اڭ برینجی کلمه سینده فعله و کندلی بی شورا قورولوشینیک اساسی مسئله لریله تانیش ایتمگه چالیشمالی دیر. سواد مکتبله رینده لزومسیر شیلر و اوقو و یلذی بی میخانیقی طرزده او گره تمکدن بالمره داشینمالی دیر. اودور که عالی سیاسی معارف اداره سینیک سوادسیزلیقا مبارزه ایدجی مرکزی قومسیونی طرفیندهن نشر ایتدیگی ایقبا کتاییندا و باشقا اثرله رینده یه رلشدیردیگی حکایه لرده همین مسئله لری حال حاضره اویغون بر حالدا اورتایا آتمیشدیر. بناء علیه درسله رینک گیدیشی گونده لیک یاشایشک توره تدیکی مسئله لره مربوط بر حالدا اولمالی دیر.

۳ - یاشیلاری تعلیم ایتدیگده اولارینک بسیقولوژی خصوص- صیتله رینی، یعنی اولارینک احوال روحیه لرینک چوجوقلاریککینه نسبتاً بام- باشقا اولدوغونی نظرده دوتمالی دیر. یاشیلارینک بسیقولوژی خصوصیتله ری اڭ زیاده اولارای چوجوقلار ایله مقایسه ایتدیگده آشکار اولور. اوڭا بناء اولارینک تعلیمی ده بیه اولارینک احوال

روحیه‌لرینه موافق صورته آباریلدیقدان درس موفقیتلی اولور. سواد مکتبله‌رینده باشلیلارا ویربلن بیلگیلرینک عین زماندا براتیق جهتدن قیمتینی شرح اینمه‌نیک بوبوک فایداسی اولور، اوگاکوره درس‌لر ایچین ماته‌ریال سه‌چدیگده بو نقطه‌یه دقت ویرمه‌لی‌دیر.

۴ - سواد مکتبله‌رینده تعلیم درس‌لری عمومیتله قوم‌له‌قس سیستمی اوزده‌ره، ایفبا درس‌لری ایسه بوتون کلمه‌لر و هج‌الهر اصولی (آمریکا اصولی) اوزده‌ره اولمالی‌دیر. قوم‌له‌قس سیستمی مداوم‌لرینک فکرنی دائما اویانیق بولوندردوغو ایچین باشلیلارینک بقیقولوزی خصوصیتله‌رینه اڭ موافق اولان بر اصول‌دیر. بو اصولک لایق‌له حیاته کیچیریلمه‌سی معلم‌لریمیزینک بو جهتدن قازانا‌جاغی علم و تجربه سایه‌سینده قابل اولایلیر. معلم‌لریمز بو خصوصدا لازم‌کلن مهارتی خصوصا احتیاط و تعلیمات مکتبله‌ری واسطه‌سینه [опорно-инструктивные школы] قازانا‌ییلرله‌ره؛ معلم‌لریمز، مذکور مکتبله‌رله صیقی رابطه‌ده بولونمالی‌دیرلار. همین مکتبله‌رده نمونه درس‌لری ویریلیر. معروضه‌لر و لقیسیلار دیگله‌نیر، خلاصه مذکور مکتبله‌ر معلم‌لریمیزی، باشلیلارینک تعلیمینه عائد اصوللارلا آشنا ایتمه‌ک اوغوزیندا بوبوک رول اویایا‌جاق‌لاردیر.

II

ایفبا تعلیمی.

نیچه اون ییللهردهن بهری مکتبله‌رده ایفبا تعلیمی اصول صوتی اوزده‌ره گیدیر، فقط صوڭ زمانلاردا مذکور اصولک آلوبریشلی اولمادیغینی دوشونوب، اوندان آل چکمه‌گه باشلادیلار و «بوتون کلمه‌لر و هج‌لهر اصولی» نا (آمریکا اصولی) کیچمگه

قدم قويدىلار. اصولچىلار (методисты) ىڭ بو حقدە تىقيدى گوروشلەرىنى تىقلىق ايدەلىم.

تجربە و تىقيد سايەسىندە اصولچىلار اصول صوتىنىڭ بەضى منفى طرفلەرىنى كىشف ايتىدىلەر كە اونلار تىلىمىڭ دوزگون و موفىتىلى كىدىشىنە مانع اوليورلار. بو اصولىڭ قىلىقى اڭ زيادە القبا تىلىمىڭ چوق يەرلەرىندە ميدانا جىقار. اونلاردان اڭ مەملەرى بونلاردىر: بو اصول، سىلەرى يىر يىرىنە قوشوب كامە تشكىلى ايشىندە چىنىلىك تورەدىيور؛ دوزگون تاقىظە مانع اوليور؛ دوغرو و ياكىلىش سىز يازى يازماقنى اوگرتىمىڭدە چوق زمان فنا تاثير ياپيور.

معافىە بىز بورادا اصول صوتىنىڭ قىچىتەلەرىنى داها مفصل اىضاح ايدەيلەرىز.

۱) اصول صوتىنىڭ اساسى - كىلمە بى سامە حاسە يىلە ادراك دىر، فقط ايشىدىلەن كىلمەلەر اىلە اونلارنىڭ يازىدا گوسترىلەن شىكلەرى آراسىندا فرق واردىر: چوق وقت كىلمەلەر يازىدا گوسترىلدىكىلەرى كىبى تىلفىز ايدىلمەيورلار سىلەرى مىخانىقى بىر صورتدە يىر يىرىنە قوشوب كامە حاصل ايتىدىگە ھەين كامە اوز طىبىعى سىنمىسىنى ايتىرىيور و اونى اوز شىكىنە سالماق اىچىن مەلم درس اتاشىندا آرتىق وقت صرف ايدىيور بو ايسە ھەم مەلمى، ھەم مەلمەلەرى يورىيور و نىتىجەدە اىستەنلەن ئمرە حاصل اولمايور.

۲) اصول صوتى اوزەرە اولان القبا تىلىمىندە كامەلەرى حرفلەرە آيرىدىقدا ت، ب، د، ق، كىبى سىسىزىلەر دەخى [согласные звуки] آبرى - آبرى تىلفىز ايدىلىر، فقط بو قسم حرفلەرى ھىچ بىر وقت تىكلىگە تىلفىز ايتىمىڭ مەكىن دىكلىر، زىرا بو كىبى حرفلەرىڭ آخىرى (ى-ы) سىلە قورتارىر: «د» سى - «دى - ды»

«ب» سسی - «بی - «by «ت» سسی - «تی - «ty «ق» سسی «قی - «ky کبی» تلفظ ایدیلیر؛ بو ایسه حرفلریک طبیعی حالدا بیر بیرنه قوشولوب کلمه وجوده کتیرمه سینی پوزور آیری - آیری تلفظ ایدیلن حرفلر دهن ایستنه یلن کلمه حاصل اولما بور همین کلمه باشقا بر شکیل آلیر، مثلا؛ اصول صوتی اوزره (ب + آ + ب + آ) حرفلرینی بیر بیرنه قوشا یقدا (بابا) کلمه سی عوضینده (بی آ بی آ) حاصل اولور. تجربه بیزه گوسنر بر که متعامله کلمه لری همین گوسنریلن کییی یا کدیش بر شکله تلفظ ایدیورلر. بونیک نتیجه سی اولاراق، قرائت ائاسیندا کلمه بی باصره حاسه سیله بوتونجه سینه کوتوره بیلیم بور و همیشه حرفلری بیر بیرنه دوزوب کلمه وجوده کتیرمه گله مشغول اولیورلار. اودور که اصول صوتی اوزره اوقومیشلار برائری تیز اوقوبوب اونیک معناسینی آکلاماق چتیندن گهریده قالمیش صایایرلار.

۳ - ایضا تعلیمی اصول صوتی اوزره آباریلدیغی حالدا، کلمه لری یوقاریدا گوسریلدیگی کییی تلفظ ایدیلدیگیندن؛ همین اصول، یازی درسله رینه ده املانیک دوزگون اولماسینادا خلل گه تیر بر.

۴ - اصول صوتیده اولجه کلمه لری آیری آیری حرفلره تقسیم ایدیلیر و صوگرا بو سسلریک هر بریله متعامله تانیش ایدیلیر؛ بو ایسه بوتونلیگیله دوغرو دکلیر: تکلیگده حرفیک نوزبیک هیچ بر معناسی اولما دیغیندان په داغوزی چتیندن، متعاملری معنایز شئی ایله تانیش ایتمه برسیزد بر. بونیک عوضینده بوتون کلمه ایله تانیش ایتمه آرتیق فیدالی و الوریشلی اولار.

اصول صوتینیک یوقاریدا گوسنریلن منفی چنله ری تجربه و علم سایه سینده آشکار اولدیقلاریندان، همین اصولدان آل چکمگه،

تويوك بر اساس و دليل اولورلار. اشبو اصوليڭ بويى
قنايلقلارنى شرح ايتديگدن صوگرا اونىڭ عوضينده اليقا
تعليمينىڭ «بوتون كلمەلەر و ھجەلەر اصولى» (آمىرىقا اصولى)
اوزەرە آپارىلماسى اڭ قايدالى و آلويريشلى اولديغىنى كوستەرمەك
و ھمىن اصول ايلە، مختصرده اولسا، معلمەرمىزى تائىش ايتمەك
چىن اولمايور.

مذكور اصول ايلە معلمەرمىزى تائىش ايتمەك قويمادان
اول اونى دىمەلى بىز كە اگىر تدرىسنىڭ ايتداسىندا ياشلى مداومەلەر
طرفىندەن اوقوماغا ھوسسىزلىك مشاھدە اولونارسا، اونلاردا ئوز
ھاياتلارىندان اويلە مثاللار كتورمەك اولور كە ھمىن مثاللار ياشلىلارنىڭ
اوقو و يازى بىلمەمەلەرى اونلار ايچىن نە كە ضررلى، حتى
اخطالى و قورقواو اولماسىنى بىلە آشكار بر صورتدە كوستەرىلەر
(مثلا: ۱) سوادسىز بر شخص باروت ويا بەئزىن آمبارىندا بىر.
آمبارنىڭ دىوارىندا بويلە بىر اعلان يازىلمىشدىر: «بورادا چىغارا
چىكمەك تەلەكەلى دىر!» ھمىن شخص سوادسىز اولديغىندان، دىواردا
يازىلان اعلانى اوقويامايب، آمباردا ايگەن چىغارا چىكىر و
آخردا اودلى چىغارا آرتىغىنى بەرە آتير: بونىڭ بويلە
حركىتىنىڭ نتيجە-يندە اوددان يانغى و پارتىلتى توره بور و
سوادسىز شخص منحو اولور.

۲) بر شىشە قاب ايچىندە آغى واردىر. قاينىڭ اوزەرىندە
ايچىندە كى آغى اولدوغو يازىلمىشدىر. سوادسىز بر كىمە شىشە
قابدا كى آغى بى صو ويا درمان بەرىنە ايچوب آغىلانير.

۳) دىمىر بولى ستاسيونىندا ياي وقتى ايكى قابدا سو واردىر:
بىرىسىندە كى قاينانمىش، دىگىرىندە كى ايسە چىك سودور. قابلازىڭ
بىرىنىڭ اوزەرىندە يازىلمىشدىر: «قاينانمىش صو»، دىگىرىنىڭ

اوزه رنده - «چیک صو» سوادسیر بر آدام ستاسیونه گه لیر؛
 صوسیزلادیغیندان صو ایچمهك ایسته بور، فقط عوام اولدیغینا گوره
 قایک هانکیسیندا کی . صو قاینانمیش اولدیغینی یلمه بور. بوندان
 باشقا چیک سوپك یای فضلینده انسانیک صحتینه نه کییی ضرری
 اولدیغینی (باخصوص صیتعالی برلرده) آگلاما بور. اوکا بناءده
 چیک صوبی ایچیر و صوگرا خسته لیر.

سوادسیرلیقلا مبارزه . مفکوره سینی اهالی آراسیندا نشر و
 تبلیغ ایتمک ایچین بو کییی مثالار گتورمک فایدا دان خالی دگلدیر،
 چونکه بویله مثالار اهالینیک یاشاشینا سوادسیرلیغیک نه کییی زیان
 ویرمه سینی آیدین بیر صورتده گوسته ریر.

شیمدی ایقبا تدریسینه کیچه لیم . نه و جهله اولورسا اولسین .
 بز باشلیلارا اونوماغیک اهمیتی آگلا دوب اونلاری سواد
 مکتبینه جلب ایتمیشیک اونلار درس اوتاغینا توپلانمیشلاردیر. معلم
 یگی متعلمه ريله ایقبا تعلیمینی باشلا بور . همین تعلیم بویله بر
 مصاحبه اوزه ره باشلانیر .

معلم یوزینی مداومله ره دوتوب ، دیور : باقیگیز ، یزیم
 گوزومیزیک ئوگینده کی کندیر (و یا خود شهر دیر) . بو کندده
 کوچه لره و هر کوچه ده بر قاج دام کوریوروز . (بورادا دام
 ابوعوضینده ایشله نیر) . باقیگیز ، شیمدی بن سیزه دام کلمه سنیك
 شکلینی ، یعنی فاصل یازیلما سینی سیزه کوستره جه گیم . « بورادا
 معلم بیر پارچا کاغذیک اوزره ینده یازیلیمیش «دام» کلمه سینی
 مداومله ره کوسته ره ره ک دیور :- دام - بو کلمه ده اوج حرف
 واردیر ؛ بو حرفله ریک هر بیرینه آیری - آیری باقیگیز و
 بارماقیگزی اطرافینا چکیگیز » (معلمیک تکلیفیه مداومله رده ن

برنيچهسى بارماغىلا حرفلەرى گۈستەرىر. بونىكلا مداوملەر
«دام» كەلمەسىندە اولان حرفلەرلە ھەم بىرى ھەمدە ھەرقايسى
و حافظە تىلەرنىڭ واسطەسىلە تانىش اولورلار.

(Зрительно - моторное восприятие) صوگراىنە بر
بارچا كاغىزلىك اوزەرنىدە يازىلمىش «دانا» كەلمەسىنى مداوملەر
گۈستەرىدەك دىيور: - «دانا» - بورادا دورت حرف و'ردىر،
بو حرفلەرنىڭ ھەر بىرىنە آبرى - آبرى باقوب بارماقچىزى
ھەر بىرنىڭ اطرافىنا چىكىگىز. (مەلەك تەكلىغىنى مداوملەر اجرا ايدەلەر).
بۇندىن صوگراىنە كەلمەسىندە اولان (دە، ا، م) حرفلەرى،
متحرك حروفندىن گوتوروب مداوملەرە يايلايور و ھەمىن حرفلەردەن
«دام» كەلمەسىنى دوزمەگى اولارلا تەكلىف ايدىر. مداوملەرنىڭ
ھەر بىرى سىرا اوزەرنىدە ھەمىن حرفلەردەن «دام» كەلمەسىنى
دوزور. (بورادا اولارنىڭ ھەم باصرە، ھەمدە ھەرقايسى
اشراك ايدىيور (Зрительное и моторное чувство) تەجرىبە
گۈستەرىر كە مداوملەرنىڭ اكثرى اولارلا وىرىلەن حرفلەردەن
ايستەنلەن كەلمەسى دوزگون ياپارلار، فقط برنيچهلەرى «دام»
عوضىندە «ماد» دوزمەگەلەر. بۇلەلەرنە «دام» كەلمەسىنىڭ شەكىلى
يىردە گۈستەرمەگە ياڭلىشلارنى دوزمەگەك ايجاب ايدىر.
بو وچىلە مداوملەر «دانا» كەلمەسىلە دەخى تانىش ايدىلەرلەر و
ھەمىن كەلمەسىدە متحرك حرفلەر واسطەسىلە دوزورلەر.

بۇندىن صوگراىنە دوزولموش كەلمەلەرنىڭ شەكىلى مداوملەر
دۆزلەرنە چىكىرلەر (يەنى كەلمەلەرە بىگزمەدوب يازىرلار).

كەلمەلەر متحرك حرفلەر واسطەسىلە دۆزلىككەلەرى و يازىلدىقلار
اتادا مداوملەر طرفىندەن تلفظ ايدىلەر و بۇنىڭلە كەلمەلەرنىڭ

بصری و سمعی شکلله‌ری اونلاریک مغالهریله بیرله‌شوب محکم بیر صورتده مداومله‌ریک حافظه‌لرینده یه‌رله‌شیر.

کلمه‌لهریک شکلله‌ری مداومله‌ر طرفیندهن بنیمسه‌ندیکندهن سوگرا، اونلاریک تحلیلی باشلانیر، فقط بورادا کلمه‌لر حرفله‌ره یوق، هجه‌لهره تحلیلی ایدیلیر. «دام» کلمه‌سی بیر هجه‌لی اولدینینا گوره اونی هجه‌لهره آیرماق ایچین عوضینده «دامدا» کلمه‌سینی کوتورمک اولور. بو کلمه‌نینک مداومله‌ر ایچین مغالی اولماغینا گوره معلم بویله بیر جمله ایشله‌دیر: «دانا دام‌دادیر». معلم: - بو جمله‌ده نیچه کلمه واردیر؟

جواب: - بو جمله‌ده اوچ کلمه واردیر - (بورادا مداومله‌ر کلمه‌لهری بیرر بیرر دیورلار). «دامدا» کلمه‌سینی هجه‌لهره تحلیل ایتدیکندهن اول معلم همین کلمه اوزه‌رینده یازیلیمیش کاغذ زولاغینی دوداقلارینیک آلتیندا دوتوب هجه‌لهره بولهرک آیدین و سسلی اولاراق تلفظ ایدیور «دام-دا» بو تلفظده دوداقلارینیک ته‌ریه‌نیشینی و جالینی مداومله‌ره آیدین بر صورتده گوسته‌ریر، کلمه‌بی بو قاعدا اوزه‌ره قسملهره آیراراق تلفظ ایتمه‌ک هجه‌لهره بولمه‌ک دیمه‌کدیر، تلفظدهن سوگرا معلم مداومله‌ریک گوزله‌ری توگوننده کاغذ زولاغینی ایکی پارچایا اویله بولور که برینیک اوزه‌رینده «دام» دیگه‌رینیک اوزه‌رینده ایسه «دا» هجه‌سی قالیر. بورادا مداومله‌ر معلمینک تکلیفی ایله هجه‌لهری بیرر - بیرر تلفظ ایدمه‌ک او گره‌نیرلر -

همین بو وجهله معلم «دانا» کلمه‌سینی هجه‌لهره آیروب «دا» و «نا» هجه‌لهریله مداومله‌ری تانیس ایدیر.

بورادا «بوتون کلمه‌لر و هجه‌لر اصولی» ایله، اصول صوتینیک اساس فرقی تماماً آیدین و آشکار و بیرینجی اصول

ایکینجی سینه نسبتاً فایدالی و الوریشر اولدوغو گورونور، چونکه آیری-آیری سسلری تلفظ ایتمه‌دن هجه‌لری تلفظ قولای اولماقلا برابر هجه‌لره بولونمک تلفظ ایدیلدیگده کلمه‌لر ئوز آهنگینی و طبیعی حالینی غائب ایتمه‌بورلار دیمک، کلمه‌لری هجه‌لره بولمه کله حروفات تعلیمی بیتدیگدن سوگرا بایلاجاق قرائت ایچین حاضرلیق آلدی ایدیلر: کلمه‌لری سسلره بولمه‌بوب هجه‌لره بولمک تلفظ ایتمکله مداوملر ایدیدن هر بر کلمه‌بی دوزگون و آگلایشلی اوقوماغا آیشیرلار و بونیٹ نتیجه‌سینده ده گله‌جکده اونلاریک قرائتی دوزگون و آگلایشلی اولور.

فرض ایدمک که یوقاریدا درج ایدیلن اصول اوزره «دامدا»، «دانا» کلمه‌لریندن سوگرا معلم «داداش»، «داشار»، «تالا» «توپلان»، «پالان»، «پالتار»، «داما» و بوکبی کلمه‌لری تعلیم ایدیر و بو تعلیمده کلمه‌لره اولان آیری-آیری هجه‌لر ایله مداوملری آشاغیدا گوسته‌ریلن کیبی بر جدول شکلنده کنیش بر کاغذ اوزهرینده یازوب مداوملریک کوزلرینیک نوگونده آسیر و اونلار ده‌خی بو هجه‌لر ایله مکمل صورتده تانیس اولوب و گره‌نرلر.

دام	دا	نا	دش	شار	تا	لا	توپ	لار
پا	پال	ما	نار	چا	خا	چار	خار	قا

بوکیبی ترتیب ایدیلیمیش هجه‌لر جدوه‌لی مداوملریک کوزلری نوگونده آسیر.

مداوملر جدوا گوسته‌ریلن اون سکیز هجه ایله تانیس اولمشلار و بو هجه‌لریک هر بیرینی تک‌لیکده اوقوبوب

اونلاردان کلمه‌لر يايورلار مثلا «دام» هجەسنيك قاباغينا «با» قوشدېقدا «بادام» کلمه‌سى حاصل اولور، صوگينا «دا» علاوه ايتديکده «دامدان» اولور، ينه صوگينا «دان» علاوه ايتديکده «دامدان» اولور و الخ مداوملر اشبو اون سگيز هجا ايله تانيش اولماقلا برابر همين هجا‌لەرى تشكيل ايدەن د، آ، م، ن، ش، ت، ل، و، پ، خ، ن، حرف‌لەربەدە تانيش اولوزلار. بو حرف‌لەر، مواوملەرکلمەلەرى دفعتلا قرانت ايتديکەلەرى ائادا اونلاريك حافظەلەريندە محکم بر صورتدە يرلەشير و اونلاريك هر بيرنيك ييجيمينى و شکلينى مداوملەر مکمل صورتدە اوگرەنيرلەر، حالبوکه : اونلار بو حرف‌لەريک هر بيرنى تکلېکده تلفظ ايتمە‌بورلار.

مداوملەر بويلەجه کلمەلەر ايله تانيش اولدېقدان - صوگرا، کلمەلەزى هجەلەرە ئوزلەرى دخى - آييرا بيليرلەر. بوندان صوگرا حرف‌لەر ايله مداوملەرى تانيش ايتمه که شروع ايتمه‌لى دېر، بوراسيني دا ييامه‌لى دېر. که معلم مداوملەرى تکلېکده حرف‌لەر ايله تانيش ايتمک ايچين اويله بر هجە گوتورمه‌لى در که اونداسسلى حرف اورتادا، سسيز حرف ايسه آخردا اولسون بويله اولورسا قولاي اولار. فرض ايدەليم که معلم هجەدەن «م» حرفيني آيروب مداوملەرە گوستەرمەك ايسەيور ايلک اوگجە معلم «دا» هجەسيني يازوب مداوملەرە گوستەرير. اونلاردا بو هجەبى ييلديکلەريندەن آسانجا اوقويورلار. بورادا معلم «دا» هجەسنيك آخرينا «م» حرفيني علاوه ايدير.

معلم: شيمدى بو هجەبى اوقويگيز! دېر. مداوملەردەن بيرىنى اوقويور: «دام»

مەلۇم «دام» ھېچەسىنى مداۋملەردە تەكراراً كوستروب دىيور:
 بو ھېچەنىڭ ئاخىرىداكى ھەرقى كىم اوقۇبار؟
 مداۋملەردەن اوقۇيور: «م»!

دېمەك بىرىنچى صىرادا مەلۇم سىسىز ھەرقەرى كوستەرىلەن
 كىيى آيىروب مداۋملەردە كوسترمىش اولور.
 مەلۇم سىلى ھەرقەرى دىخى ھەمىن ھەلە كەملەرىك اورتاسىندان
 آيىراقى مداۋملەردە كوستەرىر.
 ھەرقەرى آيىروب مداۋملەردە كوستەرمەك مشغەلىسى اليفبا تەلىمىنىڭ
 اورتاسىندا بايلىر.

عالى سىياسى مەعارف ادارەسى طرفىندەن نىشرايدىمىش «ايشىجىنىڭ
 بىرىنچى كىتابى» نام بوبوكلەردە مەخسۇس اليفبا كىتابچاسى اصول
 صوتى اوزەردە تاليف ايدىلدىكىندەن، مەكۇر كىتابچا ايلە باشلىلارى
 بوتۇن كەملەردە ھەلە (آمرىقا) اصولى. اوزەردە تەلىم ايتەك
 كۇچدە. اوكاگۇرە ھەمىن كىتابچانىڭ اليفبا تەلىمىنە ئائىد اولان
 قىسمىندەن بارار كەملەرى كوتوروب ھەرقەتى آمرىقا اصولى
 اوزەردە كىچەك ايتىباب ايدەن. ھەرقەتى اشبو اصول اوزەردە
 كىچىكىدەن سوگرا «ايشىجىنىڭ بىرىنچى كىتابى» نىڭ ھەلەلەشەن بىرلەش
 قىسمى اوزەردە قرائت دەرسلەرى اجرا ايدىلەر.

گەلەجەك تەدرىس سەھنى ايتىن، البتە، آمرىقا اصولى اوزەردە
 اليفبا كىتابچاسى تاليف ايدىلەجەك دەر.

خلاصە ايدىرسەك: اصول صوتى ايلە بوتۇن كەملەردە ھەلەلە
 اصولىنىڭ (آمرىقا اصولىنىڭ) ھەرقى بوۋجە اوزەردە دەر: اصول
 صوتى تەلىمى سەلەردەن باشلانەر. سەلەر ايلە مداۋملەردە تانىش
 ايدىلەدىكەن سوگرا ھەمىن سەلەردەن سەنى بىر سورتە كەملەردە،
 كەملەردەن جەملەردە دوزولور. بوتۇن كەملەردە ھەلەلەر اصولى

(آمرىقا اصولى) ايسە اليقا تەلىمىنى ، مەمەلەرى جەملەلەز ابلە تانىش ايتەمدەن باشلايۇپ كەلمەلەردە كىچىر و كەلمەلەرىك شەكلى ابلە مداومەلەرى تانىش ايتىدىكىن سوگرا كەلمەلى ھەجەلەردە بولۇپ ھەجەلەرىك ھەرىرى ابلە مەكەل سورتنە مداومەلەرى تانىش ايدىر؛ مداومەلەرى كەلمەلەرى ھەجەلەرى ابلە تانىش اولماقلا بىر بىر عىن زاماندا ھەرفلەرى ابلەدە تانىش اولورلار . بو ھەجەلە مداومەلەرى عىنى زاماندا كەلمەلەرى دىخى بوتون - بوتونە اوقوماغى آلىشىرلار . داھا سوگرا ايسە ، مەلم كەلمەلەردەن تەك - تەك ھەرفلەرى و سەسلەرى آيىروب مداومەلەردە كوستەربىر و اوللارى تانىش ايدىر .

بورادان اصول صوتىنىك غىر طىبعى - صنعى و قرائتىك ، لسانىك آھەنگىنە اوبغون بىر طرزەدە ، كىتەمسىنە مەمانت ايدىجى اولدوغو؛ بوتون كەلمەلەرى ھەجەلەرى اصولى (آمرىقا اصولى) ايسە اىك طىبعى . كەلمەلەرىك شەكلىنە موافق ، قرائتىك طىبعى و لسانىك آھەنگىنە اوبغون بىر حالدا كىتەمسىنە ياردىم ايدىجى اولدوغو آشكار اولور .

آمرىقا اصولىنىك اىك مەشەت جەنى بودور كە اشبو اصول اوزەردە اليقا تەلىمى ياپىلىقدا مەمەلەلەرى كەلمەلى بوتون - بوتونە اوقوماغى آلىشىرلار ، اوللارىك قومە باصرەسى ھەرفلەرى يان - يانا دوزەردەك بوق ، كەلمەلى بوتون بىر حالدا كوتورمەگى ئوگرەنرلەرى بونىك اىك فايدالى ئەمرەسى بو دور كە مەمەلەلەرى بىر ائىرى وياخود ھەكايەلى اوقودىقدا كەلمەلەرى بوتون - بوتونە اوقوبۇپ ذەن و دقتەرىنى اوقودىقلارى ائىرىك مەنا و مضمونىنە قادار ايشلەدىرلەرى . بو اصول اوزەردە اوقومىشلار بوتون كەلمەلى كوتورمەگە آلىشىقدا سوگرا بىر ائىرى اوقودىقدا بوتون جەملەلى كوتوروب اونىك مەناسىنى درك ايتەمگە دەخى آلىشىرلار . آمرىقا اصولى اوزەردە اليقا تەلىمىنى

آلانلار قرائت اتناسينده فکرا ره بى آبرى - آبرى کلمه له ره بوق،
بوئون جمله نىڭ معناسىنى قبول ايتمگه صرف ايديرلر.

يازى درس له ربه گلدېگده بونى دېمه لى يز که مداوم له ر بى رنجى
درس دن باشلا باراق يازى يازماغا احتياج حس ايديرلر، اوڭا
گورده ده اڭ ابتداده مداوم له ره ئو گر م ندېکله رى کلمه له رىڭ شکله ر بى
چيز دېر ماقلا اونلار يڭ بو احتياجلار بى تامين ايتمک اولور: سوڭرالاردا
هجه له رده ن آبريلان حرف له ر ايله تنيش ايدېلن وقتده، معلم همين
حرف له رى، نمونه اولاراق، يازى تاختاسى اوزه رېنده يازير و مداوم له ر
معلم طرفينده ن يازيلان حرف له رى ئوز دقتر له ربه گچير برلر. يازى
درس له رى قرائت درس له رى ايله موازى صورنده گيدېر. حرف له رى
يازم غا مداوم له رىڭ الله رى آليش دېقدان سوڭرا «اوقوماق»، «سواده»،
«کتاب» کيى کلمه له رى ياز دېروب همين موضوعلارلا عئد کوچوک
پارچالار ياز دېر ماق فايده لى اولور. (بو کيى مشغله حروفات ييت دېکدن
سوڭرا يايلىر.)

عموميتله بونى ييلمه لى دېر که، ايسترالفا تعليمى دورېنده ايتېر سه
حکايه له ر قرائتنده آنا دېلى درسى، يازى و اوقومادان عبارت
اولاجاقدېر: هر يازيلان شى اوقوناچاق و هراوقونان شى ياز يلاچاقدېر.
(آشکار دېر که يازيلان شيله ر بالاجا اولاجاقدېر). مداوم له ر بر
قادر اوقو و يازى يا آليش دېقدان سوڭرا اونلارلا معيشت مزده انزم
اولان شيله رى يازماق اصولىنى ئو گر تيمک ايجاب ايدمر، يعنى
قبض، مضبطه، عربضه، مکتوب کيى ايش کاغذلار يڭ نه کيى
ياز يلماسى قاعداسىنى اونلاره ئو گر تيمه لى دېر.

III

غزته مشغله‌سی .

سوادسیزلاری غزته دیگله‌مکه ، آز سوادلیلاری ایسه غزته اوقوماغا آلیشدیرماق، اونلاری غزته ایله علاقه‌لندیرمک سواد مکتبی معلمینک بیرینجی وظیفه‌لریندندیر.

غزته اوزره مشغله‌نیک اوج دوره‌سینی قید ایتمه‌ک لازم‌گه‌لیر:
۱ - مداومله‌ر، ایضا نوکره‌نمه‌کی یتیرمه‌دیگله‌ریندند، غزته اوقوبا بیلمه‌بورلار .

بورادا معلم، مداومله‌رده مراق اوبادیجی مقاله و خبرله‌ری سسلی و آکلاذبشلی اوقوبور، مداومله‌ر ایسه دیگله‌بورلار . اوقودیغی مقاله ویا خبرله‌ر خصوصیندا معلم مداومله‌ره ایضاحات ویریر و ایضاحات آراسیندا اونلار ایله مذاکره‌یه گیریشیر .

غزته‌لردن تورکجه «قومونست» و «کندجی» غزته‌لرینی گیتوروب مذکور غزته‌لرینک آدلاریندان باشلاباراق اونلارینک نه روحدا و کیمله‌رینک منافعی اوغوریندا چالیشدبقلارینی بیان ایتمه‌کله برابر، معلم همین غزته‌لرینک مندرجاتینی آیری-آیری شعبه‌لره آیریلدیغینی وهر شعبه‌نیک نه‌دن بحث ایندیگینی مداومله‌ره یلیدیریر و غزته صحیفه‌لرینده‌ده عیانی بر صورتده گوسته‌ریر .

غزته‌یی اوقودیغی ائادا راست کلن چنین کلمه‌لرینک معناسینی مداومله‌ره آکلاتماق لازم‌دیر، عین زماندا مداومله‌ره معلوم اولان کلمه‌لری، حرفله‌ری و رقمه‌ری غزته‌ده تابوب اونلاری مداومله‌ره اوقونماق فایدادان خالی ده‌گلدیر .

۲ - مداومله‌ر حروفات تعلیمی یتدیگدن صوگرا ، اوقوبا ییلیرله‌ر بورادا غزته مشغله‌سی بوقاعده اوزره یاپلیر .

۱ آ - غزته ده درج ایدیلیمیش آیری بیچیمده سرلوحه لری
معلمیک تکلیفی ایله، مداوملر دهن بر قاجی اوقویور و سوکرا
همین سرلوحه لاری مداوملر دفترله رینده یازبرلار.

ب - غزته ده به راشمش گوده ک مقاله نیگ مندرجاتی اطرافیندا
معلم قاباقجا مداوملر ایله مصاحبه بابوب همین مقاله نیگ نه دهن
بحث ایتدیگینی مداوملر آگلاندیقدان سوکرا مداوملر مقاله یی
اوقویورلار. مصاحبه اتناسیندا معلم مقاله ده راست گله ر چنین
کلمه لریگ معناسینی مداوملر مکمل صورتده آگلادیر. اوقونماق
ایچن سه چیامیش مقاله غزته نیگ فعله و کند حیاتینا عائد قسیمینده
اولمالی دیر که مداوملر مراقلا نسینلار.

ت - غزته نیگ مختلف قسملری (شعبه لری) ایله مداوملری
تانیس ایدوب هر بر قسمیک وظیفه سینی مداوملر آگلانماق
لازم دیر.

ث - اوقودیقلاری گوده ک مقاله نیگ قونسپه قینی مداوملر،
معلمیک گوسته رمه سیله، ترتیب ایدیرلر.

ج - غزته ده درج ایدیلیمیش اولان حکومت امرلرینی
مداوملر اوقویورلار و اشیر امرلر اطرافیندا معلم اونلار
ایله مصاحبه ده بولنور. معلومات ایچین مداوملر غزته دن ماتهربال
توبلایوب آلدی ایدیرلر. غزته قرائتی اتناسیندا راست گلان
چنین کلمه لریگ معنالاری مداوملر طرفینده باشقا بردقترجه ده
ترتیب اوزره یازیلیر.

ح - اوقونموش مقاله لریگ تعقیب ایتدیگی مسئله لره
عائد مداوملر حاضرلابوب درس اتناسیندا اوقویولار.

۳ - سواد مکتبینده تدریسیک آخر زمانلاریندا مداوملری
غزته ایشینده اشتراک ایتمه که آلیشدرمالی دیر. مداوملر نوزلری

كوچوك ماقالەلەر، خەبەرلەر يازىرلار و معلم بونلارى نەزەردەن كەچىرۈپ ياڭلىشلارنى دوزەتمەكلە يارار بەر شەكلە سالىر. سوڭرا ايشو يازىلمىش ماقالە و خەبەرلەردەن دىوار غەزەسى تەرتىپ ايدىلاوب مەكتەپكە كۆرگەملى بەرىندە دىوارا آسلىر.

لابوراتار اصولى و مەس پارق ھەستە قىندە نر ايكى تارىخى سوز

(شەنبە ئۆز) دان تەرجىمە

جەبار افەندى زادە

چوقدان بەرى مەملىكەت عالمى صنف اصولى اىلە تەدرىساتىك آغىرلىغىنى حس ايتىشىدى. بو سىستەم چوقدان تەدرىسكە زمانىك احتىاجلارنى تەمىن ايدەمىوردى. ائقلايك تأسس ايتىدىكى دورە قادار كەيچەن زمان ظەرفىندە ايلەرى كەلەن معلم بەداغۇقلار يېڭى يوللار آرايلاق چوقۇق قلوبلارنى، مەكتەپ قولونى (مەملىكەت) لارنى، مەعارف اوچاقلارنى، چوقۇق باغچە و مەداىنچىلارنى قادار كەيدە يىلمەشلەردى. بورالاردا مەملىكەت مەكتەپكە بىرەمەدىكى شىلەردەن بىغى حىيات و شراىط اىچىن لازم كەلەن شەكلەرى آرادا چوقۇق زماندا بولۇرلاردى. چوقۇقلارنىك سەرسەت غەروپلاشلارنى، تەربىيە و تەدرىسكە فەردىلەشمەسى (individualisation) مەكتەپكە دەكل. قولونىلاردا اۋلەردە و قلوبلاردا مەكەندى.

فەقەت ايلەرى كەلەن مەعارف خادەملەرى ساپەسندە مەكتەپكە داھادا بوش اولدىغى آڭلاشلىدى. قەدىم غەنەلەرلە، اسكى و مەردەم (Отживиший) شەكلەلەر اىچىندە اۋزىلەن مەكتەپ آرتىق مەنچىسىنى بىكلەمىوردى. بەداغۇزى عالمى بو مەنچىدەن يېڭى و تاشنىدە

فەكرلەر، يېڭى وطمىطرافلى شەار دەكل، بالىگىز بر شى
 طلب ايدىيوردى: اسكى مەكتىپك بوتون آقسە-سوارىنى، اسكى
 و بىگى-اولو و دىرى-بوتون عىنبىتىنى، بوتون موجودى قوللاناراق
 يېڭى بر شەكل، يېڭى برشى ياراتماق قەدرتى.

روسبەدە انقلاب اولدى و بىر ضربه ايله اسكى مەكتىپدە
 دەويردى. يىققان بو بنانىك خرابەزاردى اوزدەرىندە بىگى مەكتىپى
 قورماق استەدەك. فقط آڭلاشلىدى كە يېڭى مەكتەپ عىنى
 اسكى مەمەلەر، عىنى كەنەلەر، عىنى جوروك مواد ايله، دىكىلەرك
 چوپىكە (زىيل قاينا) آتالمىش اولان او مواد ايله قورولاجاق.
 يىگىدەن دوزەلتمەكە باشلادىق. ياواش و سىسىز آدىملارلا،
 بوتون لوازمى سچەرمەك، بىرنە دىگەرلەرىنى قويامىياغامىز قوتلارىك
 مەمكىن مرتبە ايلهەرىنى آيىراراق ايلهەرىلەمەكدەىز. غير مەمكىنى
 نظىردە و حسابدا دوتماق، صبرسىزلىكك اوگونى آتماق لازم
 كەلدى. بوكسك حۇسرىلقلى ايشچىلەرىمىز يوقسا، داها آز
 قىمەتلى ايشچىلەرلە كفايتەلمەك، اىى مەكتەپ بىئالارەز يوقسا، مەىن
 وقته قادار فنا بىئالاردا ايشامەك، حفظالصحبە اوبغون مەكتەپ
 ايشاسى يوقسا ائدە اولانلارى دوزەلدوب ايشاتمەك درس كىتابلارى
 يوقسا كىتابسىز او كەرمەك چارالارىنى آرادىق. چونكە آياغەمىزى
 بورغانمىز اگورە اوزاتمالىىز. شىمدىكى ساعندە كىچىد دورەسندىز.
 صاغلام اساسلار اوزەرىنە قورولمىش حقىقى بىگى مەكتەپ دوغماقدادىر.
 يېڭى مەكتىپك غايە و مقصدى قىسمى و آشكار سورەتدە نەىىن
 ائدىلمەك اوزەردەدىر. معارف حىياتىنىك صوڭ انقلابى ايجىندەن
 مەكتىپك هم غايەسى، هم بىگى اصوللارى و هم تشكىلات پروگراملارى
 حىداننا چىقەشدىر. و آڭلاشلىمىشدىر كە بونلار ايجىن، بوصولانمىش
 اولان صنف سىستەمى آرتىق دار كلىور.

صنف سیستمینک محوبنه و مکتبیک تماماً یگیده‌ن تاسیسه سبب و سائق اولان سیستم (ئله‌له‌ناپارق ههرست) یک دالتون لاباراتور پلانی (The Dalton laboratory Plan) بالخاصه صنف سیستمینی انفا ایتدیکی ایچین معاصر صایلماقدا و هر کسی اسیر ایدیچی بر قوته‌مالک کورونمکده‌دیر. بو پلان هم ساده، همده هر مکتبه قابل تطبیق‌دیر؛ اسکی غننه‌لردن خالی، ماضینیک هر دورلو انقاضیندهن برادریر.

بر کون ئله‌له‌ناپارق ههرستیک اختیار بر افراسی، کندی یکنینیک بو قادار شهرت قازانماسینا، قوفه‌رانسلار ویرمک ایچین لوندیره‌لره دعوت ائدیلمه‌سینه کتاب محررده‌سی اولاراق تانیماسینا سبب نه‌دیر دبه مراق ایدم. اوکا لاباراتور پلانیکنک ماهیتی آکلاتیرلار. سویله‌نن شیلهری دقتله دیکله‌دیکدن صوگرا اوموزلارینی صالار و حیرتله صورار: «آنجاکی بو قادارمی؟ و، آجانم، دیر، بو چوق بسیط بیر ایش! هرکس بوکا بگزه‌ر بر شی دوشونه یلیر...» و بو ایشله‌ربک کندی مراقینی تطمین ایدمه‌دیکینی، گوسته‌رمک ایچین علاوه ایدم: خایر بن یه‌له‌نایی داها زیاد؛ شایان دقت ایشله‌ر وجوده گترمکه مستعدنه ظن ایدردیم «حقیقتاً پارق ههرستیک پلانی چوق بسیط‌دیر.

فقط اونندان اول بو جراتکار فکر، هر هانکی معاصر بر مکتب شرائطی داخلیندا یگی قورواوش، یکی مکتب حیاتیینی تأسیس ایتمک فکری کیمسه‌نیک قافاسینا کیره‌مه‌میشدی. کرچه ایلهری که‌لن بعض مکتبه‌رده تجربه و تطبیقات مکتبه‌لرندمه صنف اصولینیک الغاسینا و اونیک یه‌رینه قلوب ایشله‌ری و یا سائر اوصافدا مساعی اقامه تشبیه‌لر اولمیشدی و واردیر. اما بو تشبیه‌لر عموم مکتبه‌لره و بالخاصه خاق مکتبه‌لرینه نفوذ ایدمه‌میشدی ئله‌له‌ناپارق ههرست کوسنردی که علی‌الماده بر مکتب وسط ده‌رجه‌ده کی معلمیه تکلیف اولنان بوره‌فورمایه بو اصلاحاتا قورقمایاراق باشلایا

يېلېر. بۇ اصلاحاتىڭ اجرا و تجربە سېنە آمەرىقادا دە گل، انگلترەدە
 (Последователи) خصوصىيە لوندردەدە بارق ھەرىستىڭ مەابلىرى موفىق اولمىشلار.
 بارق ھەرىست يېڭى اصول و تشكىلاتى تېپىق
 ايچىن كەدى و طەنىدە انگلترەدەن آرتىق مانەلەر، أنكلە
 اوغرامىشىدى 'اونىڭ ئثرى، (Education On the Dalton Plan)
 «دالتون پلانىلە تىرىيە» نىيۇيورقەدە دە گل، لوندردەدە باصلىدى. اونىڭ
 فكىرلەرنى نشر و تەمىيم (propagande) ايچىن دالتون جەمئىيىتى
 (The Dalton Association) نىيۇيورقەدە، گل، لوندردەدە ميدانا گلدى.
 پلان يىر چوق ايندائى و تالى شەر مەكتەپلەرنە نىيۇيورقەدە دە گل.
 لوندردەدە تېپىق اولوندى. قونفەرانسىلار اجتماعلار لوندردەدە تشكىل
 ايدىلدى... پلان آنجاق شىمدى، انگلترەدە شايع اولدىغان
 صوتگرا آمېرىقادا داھا زىادە عمومىيە شىمىش حساب ايدىنە يايىر.
 بۇ ايش، كەدى مەكتەپىدە موفقىتىزلىك، مارييا مۇتەئەسسىپنىڭ دە
 باشىنا گلەشدى. كەدى وطنى اولان ايتىلىا 'ونى تەقدىر ايتەدەن
 'ونىڭ فكىرلەرى و اصولى باشقا مەكتەپلەردە ھەرىستلىك
 اوياندىرەمىش بالخاصە انگلترە و آمەرىقادا بۈيۈك بىر قىمەت
 قازانمىشىدى. مەلۇم اولدىنى اوزەدە بۇ مەشھۇر دوقۇر مۇتەئەسسىپى
 ايتىلادادا دېگەنلەرنىڭ جۇغى انگلىزلەر و آمەرىقىلار ايدى. بۇنىڭ
 ايچىندىر كە مۇتەئەسسىپى آمەرىقا و انگلترەدە مەتەد سىياھلەر
 يامىش، اورالاردا قورسلار دوزەلتمىش، چوقۇق اولەرى و باغچالارى
 تاسىس ايتەش نەمۇنە و تجربە ايشلەرى كۆستەشدى يېڭى و اسكى
 پىغمبەرلەرنىڭ مەقدراتى بىر مەتاد بويەدە. اونلار كەدى وطنلەرنىدە
 وجودە كلىر، غەرىتەدە انكشاف و اغتلا ايدەر و نەپەت كەدى
 وطنلەرنىدەدە تائىمىق ايچىن باشلارنىدا شەرف و شەرت چەلەكى
 'ولدىنى ھالدا عودت ايدەرلەر.

لاباراتور 'پلانیٹیک' طبیعی تجربہ‌لہ‌رنی نملہ‌پارق ہرست ۱۹۰۵ ینجی سندہ اجرا ایتشدیر. اوزمان پارق ہرست آمہریقانیٹ برکوی مکتبندہ، یر درسخانہ‌لی و طلبہ‌لہ‌ری باش و معلومات اعتباریلہ ۸ صنفہ آیرلمیش اولان بیر مکتبندہ معلمہ صفیلہ چالیشوردی. کنڈیسی بر صنفہ مشغول ایکن دیگر غروپلاری اشغال ایتمک ایچین بر اصول دوشونمک، ایجاد ایتمک لازمدی. آمہریقالی خانم آئیدہ کی اصولہ مراجعت ایتدی. درسخانہ‌یی (اولجہ بوبوک و اسکی بر آئبارمیش) درس کوشہ‌لہ‌رنہ بولہ‌رمک ہر کوشہ‌یی کنڈینہ تخصیص ایدیلن درسہ لزوملی اشیا ایلہ تجهیز ایتدی. بوبوک چو جوقلار کنڈیسنہ و کوچوکلہ‌رمہ یاردیم ایدہ‌لہ‌ردی. بو صورتلہ ۸ صنفی بیردن آز چوق موفقیتلہ اداره ایدہ‌یایردی.

رق ہرست بالاخرہ مکتب تعلیماتجیسی صفیلہ یگی مشکلاتہ اوغرابور، چارہ آراشدیریور و ہیچ بر صورتلہ، اونی تماماً نظمین ایدہ‌یلہ‌جک بر بول بولامیوردی. لاباراتور پلانی گاہ بر مکتبندہ، گاہ دیگریندہ قسماً تطبیق اولئیوردی. فقط اونیک اصل شکل و غایہ‌سی یعنی درس جدولینیک (Time table) الفاسی، درس و مشغولیتلہ‌ری چو جوقلار طرفندن سربستجہ انتخابی و پروگرامیک شخصیلہ‌شمہ‌سی مسئلہ‌سی بر مکتبندہ و ایلمک تجربہ‌دہن اون سنہ صوگرا تطبیق اولونایلدی.

چو جوغبک آزادہ‌لیسکی ایچین یگی بولار آرارکن پارق ہرست موتہ‌صوری اصولینی دا تدقیق ایدیور و درحال موتہ‌صوری‌نک معاقب و معاونی اولیور. ۱۹۱۴ ینجی سندہ موتہ‌صوری ایلہ برابر چالیشماق و اونیک موسسہ‌لہ‌ریلہ داہا یاقیندان آشنا اولماق اوزمرہ پارق ہرست ایتالیا کیدہ‌ر. اورادان وطنہ عودتدن

صوگرا ايتاليا دوقئورنىڭ آسىستانى صفتىلە اولاراق ليفورنىادا
و صوگرا بوتون آمەرىقادا مۇتەئەسسىپ مۇسەلەرىنىڭ رەھبەرلىكىنى
ئەمەل سىنە آلیر و مۇتەئەسسىپ مۇسەلەرىنىڭ تەيىن و تەئەسسىپ مۇسەلەرى
سىمئارلار... تاسىس ایدیر.

بارق ھەرست يڭ كەندى اعترافىنە گورە مۇتەئەسسىپ مۇسەلەرى اوڭا
مەكتەپ اصلاحىتى سادەسىندە تەجرىباتدا بولماق فەكرىنى و بىرەشەدیر.
بۇرادە قەد ایدەلمەكە انگلترە و آمەرىقادا مۇتەئەسسىپ مۇسەلەرى
بىر تەرەپتەن چوچۇغا كەش حەرىت و بىرەن، اونىڭ كەندى تەشەت
و فەئالىتىنى آرتىران بىر اصول صفتىندە قەبۇل ایدەلمەش اولوب
دېگەر تەرەپتەن، آلمانىادا و قەسمأ روسىيەدا اولدېغى كېيى صەئى
بىرى، «چوچۇق رۇھنىڭ تەربىيە و تەلىمى سىستەمى» كېيى بىرى
اولاراق آڭلاشەلمەشەدیر. بۇ كەيفىت شەمەدى، مەشەلە يەنە
اغەئەدى ایلە قاراقەرىستەك دە كەلمەي؟

ھەر بىر اصول يارادىچىسىنىڭ و او اصول قەسۇرسىز اولاراق تەسۇل
ايدەنلەرىڭ، اونى اولە كەندەلەرىندە و صوگرا چوچۇقلاردا
تەجرەبە چالشانلارنىڭ اللەرىندە ایدیر. بىرى دېگەرنىڭ اصولىنى قەبۇل
ايتەك اېچىن اونى تەمأاً ھەضم ايتەك و او اصولىڭ تەمأاً نەمەندەكەنى
حەس ايتەك، داھا داشقا دورلو. بىر تەبىر ایلە او اصولىڭ قەبۇل ايدەننىڭ
شەخەسىتەندەن بىر پارچا اولدېغىنا قانەع اولماق لازم. آنجاق بۇ شەرت
ايلە او اصول گوزەل مەشەت و دە گەزلى اولايلىر.

بارق ھەرست پلانىنى دوزوب فوشارق و سادە تەطىقە كەچىرەرمەك
۱۰ ياشەندان بوقارى اولان چوچۇقلار مۇتەئەسسىپ مۇسەلەرىنىڭ كەندى
صفتىندە و بىر دېكى حەرىتى، كەندى مەشغۇلىتىنى ایتەخاب ايتەك حەرىتىنى
و كەندى ايش و حەركەتەندەن مەشغۇل اولماق اساسىنى و بىر مەكە
چالەشمەشەدى. بارق ھەرست ايتاليا دوقئورنىڭ سەسەنە مەندە، مەخەلف

غروبلاړېک يېرى يېرى اوزهړينه تاثيرى و معاوتى شکلينده اجتماعى حسلهري اوبانديران دقيقه لاريک بولنديغنى قيد ايشمکه برابر اوسپنه مده ديگر بر خصوصيت ده گورمکده دير. اودا چو چوقلاړېک کنديله رينه ويزيله ن مسئله له رله شعوراي بر صورتده علاقه دار اولمالارى، اومسئله له ريك تيجه له رېنى آحيق جا آگلامالاريدير. بوده چو چوغيك محيط کوروشونى کنيشله تير و اونېک حس علاقه سيني ده رينله شديري. ايتاليان سيسته مينده کوردېکى بو اساسى دقيقه لهرى بارقه هرست کندى لاباتور پلانيندا حياته کنيرمکه چاليشير.

بارقه هرست موده صورتيک آسيستانى صفتيله اوج سنه قادار چالشدېقدان صوگرا کنديسنى مستقل تدقيقجى فعاليت ايچين کافى دره جه نه اولفون، پخته ۴۰ ايديور.

اونى بالخاصه شو اساس فکر اوزهړينه کورورز. مکتب اجتماعتى بر شرکندر. ۱۹۱۸ بنجى سنده وظيفه سيندن استعفا ايدمره ک پروفور اوشى (Оши) نېک حمابه سى آلتيندا بگى تحريانا و کندى تجربه له رېنى استکماله مباشرت ايديور.

نه لانا بارقه هرست کندى لاباتور پلانينى کوى مکتبينده اجرا ايتديکى تجربه ده ن اون بش سنه صوگرا، آتچاق ۱۹۱۹ نجى سنده بير مېستېر فرمېن (Mrs Crune) سابه سينده اوز اصولينى تمامى تمامه بير چوق مکتبينده ميدانا قريماغا موفق اولور. بالخاصه بو بدخت چو چوقلارا بگى پلانيک وبردېکى سربست مساعى خوقينيک و فضيلتيک طانديراماسى اساسى مکتب موسسهرنى چوق علاقه لنديردى. بو ابلک موفقيت منشېله رى قانادلانديريورو (مېستېرس فرمېن) يک اصرارى ايله متعاقب ۱۹۲۰ بنجى ييله همېن پلان اونېک خصوصى و طنى اولان دالتون (ماسا جوس - Macca

чысец (شەتەللىك) شەرىندە اوغلان و نيزلارىڭ يېزىلىدە اوڭۇدوقلارى يېزىلىدە تەتقىق ابدىلىر .

بارق ھەرسىڭ باشلايدىغى بوشى ، بىلگەدە ، اودار و متواضع چارچاۋادەن خارچە چىقمازدى . فقط لوندردەن اورايا ، لوندردە چە آزچوق تاتمىش يېزىدە داغۇق اولان مېس بەل رەتسى (Mis Bel Renni) — (Belle Rennie) نىڭ گىلمەسى ايشى بوتون دە كېشىدەردى . مېس رەتسى يېڭى اصولە بوبوك بر مرقاق و علاقە كوستردىكەن صوگرا لوندردە غودىندە (Taimis) تايىمىس ىڭ علاۋەسىنە يېزىدە مرقاق يازدى . بو صورتلە لاباتور بلانى قىندە اياك معلومات انگلترەدە آنجا ۱۹۲۰ يىلى سەنىڭ يازىسندا ميدانا چىقىمىش اولدى .

مېس رەتسى نىڭ وىردىكى معلومات چوق جانلى عىلەر اوياندەردى . مېس مختلف پەداغۇقلاردان ، بلانىڭ ماھىتى و اونىڭ طرز تەتقىقى قىندە داھا مفص معلومات وىرىلمەسى رچاسىلە ۴۰۰ دەن فصلە مەكتوب آلدى . ايكىنچى درجىلى يېزىلىدە (Streotham County Secondary School) مەدرەسى اولان مېس باسەن درحال مذكور بلانى كەندى مەكتەپدە تەتقىقە تەبىئەت ابدى . ھەمان مېس باسەن ۱۹۲۰ يىلى سەنىڭ آغۇستىندا انگلىز جەمئەتە (Britich Association) بارق ھەرسىڭ تەرىپىدىن ايجاد ابدىلەرمەك ايلىك كەندى شەرى اولان (دالتون) دە تەتقىق اولۇتۇن و بو مەنسەلە كەندى تەرىپىدىن دالتون لاباتور بلانى (The Dalton Laboratory Plan) آدلاندىرىلان يېڭى اصولىك كەندى مەكتەپدە تەتقىقى تەبىئەتلىرى قىندە قونفرانس وىردى .

لاتور بلانىنىڭ تارىخە غەند صوگ تەفرەتە كەچەدەن بىزىم ايجىن درس اولان (поучительный) يېزىدە اوزەرىندە دورماق ايتەرىز . بودا انگلىز مەلمەرىندە كى دائىمى و بوبوك اجتماعىت احتياج و آرزوسىدر . كرمەك پەداغۇزى فەكرلەرىڭ

تدقیق و نشری ایچین، گرك معلملیكیك اسکی منافعی قوروماق ایچین تشکیل ایدیلن بر سوری اتفاق، جمیعت و هیتملریك وجودی بو خصوصدا شهادت ایدر. (لوندرد معلملیكینیك ۶ سنه چوققلارلا مشغول اولان معلملریك درجهلرینیك ایندیرلمه سی و معاشلاریك آزالماسی... اوزهرینه چیقاردیغی پروتستوی خاطرلاماق کافیدر). بو یگی بلانا مراق اوبانیرو اویانماز لوندردده بو ایشه عائ جمعیته میدانا گلدی: دالتون جمعیته (*) (The dalton Association) جمعیتهک باشیندانهلنا بارق هرستیك ریاستی آلتندا اولان بر شورا بولونیور و همان شورا بوخاریدا آدلاری گبجن و یگی دوریک مبشرلری صاییلان میس باسست و میسرده تیده داخلدیر. جمعیتهک مقصد و غایه سی، چوققلاریك کندی کندنی تریه سی (**)

ساحه سینده کی عمومی تحریات زمینی اوزهرینده، معلملری بیری بیرله یاقینلاشدیرماقدیر. جمعیته لابوراتور بلانیتهک تدقیق و تعمیقی ایله، تقید و تصحیحی ایله و بو یگی فکریک نشر و تعلیمی ایله مشغول اولماقدادر. دالتون جمعیته گرهک اوندمده و گرهک دیکر شهرلرده قونقهرانسار و معروضه لار ترتیب ایدیور، بو مسئله اوزهرینه کتابلار، رساله لر اوراق و خاطرات طبع و نشر ایدیور؛ خلاصه شایان دقت بر مناسبتله انگلترده الک ائی زمره معلمینیك دقت و علاقه سینی مسئله اوزهرینه جاب ایدیور. یگی بلانی تطبیق ایدمن مکتبلره صیقی علاقده بولئیور. ایستاسقیلهرینی تثبیت ایدیور. بویه جه، گوریورز که، دالتون لاباراتور بلانی اوج سنه ظرفینده انگلترده مهم کوکله رصالمیشدیر. بلان بالخاصه لوندردنیك

(*) جمعیتهک اداره سی London J. VV. 7 Corvall Cardens 35

Hon. Sec, Miss Rennie.

(**) روسجاسی Самовоспитание, فرانسجاسی Auto-education در.

شهر مکتبله‌رینده (The County Council Schools) و مکتبه‌ری
تأسیس اعتباریله بر درجه داها یگی اولان شمائی انگلترده تعیم
ایتمیشدیر. جنوبده ایسه اسکی مکتبله‌ر، اوزون سنه‌لردهن قالما
غضنه‌لریله وتزلزله اوغراماسی مشکل اولان محافظه کارلیقلاریله
جذری مکتب ره فورماسینا سقولاستیک صنف اصولینی، ده‌نیله‌یلر که
مع‌المسار، صنفله‌ریله بیر لکده امحا ایدن اصلاحاتا غیر مساعد بر زمین
تشکیل ایتمکده‌درله‌ر. لاباراتور پلانی بعضی عسکری مکتبله‌ره‌ده
تطبیق ایدلمیشدیر. ۴ و یا ۵ یاشلاریندا کی چوجوقلارا سواد و
حساب او کره‌تن بر طاقیم چوجوق مکتبله‌رینده (Infants Schouls) ده
آز و یا چوق تعدیلات ایله پلان یاشاماقدیر،

پارقه‌هرست، کندی پلانییک انگلترده کی بویوک موفقیتینی،
«بومملکتده اقلیمییک یگی فکرله‌ره مساعد اولماسیله» و برده
انگلیز مکتبله‌رینییک آمریقایا نظراً منجاس (چوجوقلاری برملندن)،
بولینماسیله ایضاح ایدیور. (*)

پارقه‌هرست آمریقان مکتبله‌ر ایکن ۱۵ مختلف ملت
چوجوغیندان منشکل بر صنفده مشغول اولورمیش! بو ایسه مکتبله‌ر
آگلشاماسی و معلم ایله طلبه آراسیندا کی رابطه‌بی مهم بر صورنده
مشکله‌شدیر.

نه‌لنا پارقه‌هرست لاباراتور اصولینی تطبیق ایدن انگلیز
مکتبله‌ریله علاقه‌بی کسمه‌یور. متعدد دفعه‌لر لوندربی زیارت
ایدیور. مکتبله‌رده بولیور، بوسوک زمانلاردا انگلتره مکتبله‌ر
گوردبکله‌رینه دائر بر کتاب نشر ایتمشدیر.

(*) پارقه‌هرست طرفیندن احزیران ۱۹۲۲ تاریخینده لوندرده
وبرلن قونفرانس.

لاباراتور پلانی اوزەرىنە دعوت ایدیلەن قونفرانس‌لاردان ایکی
 صوگنجیسینى ذکر ایتەلى. ۱۹۲۲ نجى سنەنىڭ ۲۹ تەۋرىنىدەن
 ۷ آغستوسىنا قادار دوام ایدن (برىستون) قونفرانسىنى بورادە
 قىد ایدەجکیم.

بو قونفرانسدا ۱۰ نطق ويا مەروضە سويلەنمىشدىر. بو
 مەروضەلەردەن بعضىلەرىنى مەدرلەر، بعضىلەرىنى ايسە، اصولى عملى
 سورندە تجربە ایدەن مختلف درسەر معلمەرى اوقومىشلار.
 پلانىڭ تجربەلەرى يالىگىز ۸۰ طلبەسى اولان كوچوك مەكتەپلەردە
 (Felixrtovv Clifton dovvn) و مىلا، ۴۵۰ طلبە مەساع
 ايكن ۶۰۰ طلبەسى اولان بوبوك مەكتەپلەردە Streatham
 County Secondary School (گىبى) اجرا ایدىلەشدىر. مەروضەلەر
 مختلف تىپدە مەكتەپلەردە، مىلا ابتدائى مەكتەپلەردە، اورتا مەكتەپلەردە، اوغلان
 و قىز مەكتەپلەرىنە مختلف مەكتەپلەردە و حتى يىر يهودى مەكتەپىنە
 (VWestminster Jevvish School) دە تەأس ائىدەكلەرىنە كورە
 بك زىادە دقتەلاقتى. تارىخ، جغرافىا، آنادىلى، اجنبى دىللەرى،
 رياضيات، فىزىك، كىمىيا، حفظالصحة درسەرىبك معلمەرى كندى
 پروگراملارنى يىگى پلان اوزەرىنە تەرتىب ايتىشلەر. تجربەنىڭ
 كوزەل نىتىجەلەرىنى كوروب تصدىق ایدەن قونفرانس پلانىڭ
 دەرىتلەشەدىرلەمەسىنە و داھا چوق مەكتەپلەردە تەعمىم ایدەلمەسىنە قرار
 وىرمىشدىر.

۱۹۲۳ نجى سنەنىڭ نىسانىندا، لاباراتور اصولىلە چالیشان اورتا
 مەكتەپلەرىك قونفرانسى اولمىشدىر. بو قونفرانسدا مشهور پروفور
 نان (Nunn) مەروضەدە بولئاراتاق دالتون پلانىنىڭ روحي اساسلارنى
 اېضاح ایتەش. (Streutham مەكتەپىندىن) مستەر قرىس (Cris)
 علوم طىبعىيەنىڭ لاباراتور اصولىلە تدرىسەندەن بحث ایلەمىش تايمىص

اۈزەرىندە كېڭەشچىلەر دېن (Dean) «مەكتەپ مەدېرى
نقطة نظرىندىن لاپاراتور اصولى» حەقىندە سۆيەلمەشچى. ئىخ بو
قۇتقۇرماننىڭ دا تېجەلەرى آبرى كىتابچالار ھالىندا طبع ايدىلەشچى.
دالتون لاپوراتور پىلانى ھىتى ژاپونىدا دا تەيىنەشچى. پەداغۇزىدا
ئۇ زىادە ايلەرى گەن جىريانىلارلا. آشنا اولماق مەقسەتلىك اسكى
ويىڭى دونىانىڭ ھەمان بوتون مەملىكەتلەرنى سوڭ اوچ سە نظرقە
گەزىش اولان ژاپون پەداغۇزى قومىسيونى، دىتى نيويورقە
پارقەھەرىست طرفىندىن تەسىس ايدىلەش اولان و بلاواسطە كەندى طرفىندىن
ادارە اولان جۇھوق مەكتىپى (Childrens univesity School)
اۈزەرىندە دورىدەردى. رايونلار بو مەكتىپى «مەاصر پەداغۇزى
عالمىنە قىمەتلى برودبە»^(۱) دىيە قىدوتوصىف، ايتىشلەردىر. لاپاراتور
پىلانى اوچ سەلىك سىياھەتلەرى ائاسىندا گوردكەلەرى شىلەرىڭ ئۇ
مراقلىسى و ئۇ شاين دىتى اولدەغىنى دا علاوۈ ايتىشلەر. بو پىلانى
كەندى مەتلەرىنە تاتماق و نەمەتەك ايجىن ژاپون پەداغۇزى
قومىسيونى باقىرەھەرىستىڭ ھەنوز طبع ايدىلەش اولان «دالتون پىلانى
ايلە تەربىيە» (Education on the Dalton Plan) آدىلى كىتابى ژانۇنجايا
تەرجىمە قىرار وىرەشچى.

يېڭى پىلان حەقىندە كى مەلۇمات تەدرىجاً باشقا مەملىكەتلەردە نەقۇز
و اتشار ايدىيور. روسىيەدە ن. ق. قروپسقايا، فردى و اجتماعى
ارادەسى قۇتلى، مەشەت و فعال انسانلار تەشەببۇسكە چالیشان بزم
سەبەست مەكتەپىز ايجىن يېڭى پىلانىڭ بويۇك اھمىيىتى تەقدىر ايتىدى.
اونىڭ پەداغۇزىدا كى صلاحىيەتە استاد ايدەن پىلان بوتون روسىيەدە
(و شورالار مەملىكەتلەرىندە) سەرتلە تەمەم ايتەمكەدەردى.

(۱) Ценный вклад в современную педагогическую
МЫСЛЬ

آذربايجان مکتبلى

باکو دارالمعلماتی - چوققلاری تحری قاینهسی

(مقصد و غایهسی - قورولوشو - تجربه و مشاهدهلریندن - نتیجهلر و گلهجهك ایشلر)

بازانی: موساخانلی

I

یه کی به داغوزی دیسسیلینلری، تدریس و تعلیم و تربیه ایشلهرینی چوققلاریك کندی فعالیتلهری و یارادیجیلیقلاری اوزهرینده محکمله تیور.

زحمت مکتبینده چالیشما اصولاری، تدریس ایشلهرینیک به کی سیستملهره باغلانلماسی، یوقاریدا گوستردیگیمز تربیه دستوریندن ایلهری گه لیور. بو کون به داغوزی - مه تودیق ادبیاتمیزیک ائک به کی و ائک مهم پروبله ملهری صیراسیندا کچمن «لاباراتور - دالتون پلان» «قومبله فس» و «زحمت - آقنیو تدریس» کییی سیستملهر بونا شاهدیرلهر.

چوققلاریك معلوماتینی کندی ملکه و شعور قوملهریله عضوی بر باغلا علاقه لندیرمهك اونلاریك دینامیق وضعیتی تامین ایدن اونی هر طرفدن سربست فعال بوراقان، تدقیق و تحری، معاینه و مقایسه، تنقید و تحلیل کییی او گره نمه و آراشدیرما قابیلته رینی تکمیل ایدن بو سیستم و مه تودلاریك اساس و ئوزو و تدقیق ایدیله جهك اولورسا تربیه موضوعه نیک چوققو مقصدیک چوققو، اوزره قتیك چوققو اولدوغو بوتون آچیقلیغی

ایله میدانا چیقاقدیر. بو ایستەر تریه ایستەر تعلیم عالمنده
به کی صفحه، به کی بیر غایه وجوده که تیریور: صنعتمیزده
موفق و اوستون اولماق ایچین موضوعمیزی هر طرفدن
اوسترنه لیم.

بو غایه دیر که سونوک و پس زنده حالیندا قالان چوجوق
روحیاتینی انکشاف ایتدیریور، چوجوقلاری او گره نمه بی، اونلاریک
بدنی و روحی قابلیتله ربنی نظرده دوتمایی ایلاری آتیور. بوتون
بو آراشدیرما و او گره نمه ایچین چوجوق روحیاتی دار و
گوجوک که لیور، چوجوقلاری هر طرفدن او گره نهن به کی بیر
علم میدان چقیور: به دالوزی.

صوک زامانلار ایچین بیا به کی و رشیم حالیندا اولان بو
علم هله XX - نیچی عصریک ابتدالاریندا چوجوق روحیاتی ایله
بیرلیکده تدقیق ایدیلبوردی.

بو، اوزمانلار تدقیق ایندیگی موضوع اعتبارله اوندان
آیریلما یوردی. به دالوزنیک بویومه سی و گیشله مه سی روحیات و
تریه ساحه سینه ماته ریالیست نقطه نظرله رگیردبکی صیرادان باشلار.
عصریمیزیک تریه چیلهرینده ن بلونسکی (Блонский) به گوره
به دالوزی چوجوق بویومه سینیک و یاش دورله رنیک خصوصیتی
گوستهرن علم دیه تعریف ایدیلبوردی.

بورادا تدقیق ساحه سینیک هم بدنی همده روحی اولماسی
- شبه سیز که - آشکار دیر.

زیرا معین بیر انکشاف و بویومه (Рост и развития)
حادثه لهرنه معروض قالان چوجونیک یالیکیز بدنی قورولوشو
ده کیل، بونیکلا موازی اولاراق روحی ملکه لهریده (بورادا
ایشله ندیگمیز روحی کلمه سی اسکی سفولاستیق معنا سیندا آکلا شیلما سین)

بويوموش اولور. بو علم كندى موضوعو، كندى غايەسى، كندى
وظيفەسى اعتبارىلە تامامىلە «چوچوقلارى اوگرەنمە» اساسىنى تەقىب
ايدىيور. بوتون بونلارى صىرالاماقدان مقصدىم، چوچوقلارى
اوگرەنمە خصوصىندا علم و فن عالمىنىڭ يابانچى، قالاماسىنى و
بالەكس بەك بويوك، جد و جەدەلەر گۈستەردىگىنى قىد
ايمە كدىر.

بىر آز فەكرىمىزى اىضاح ايجىن پراتىك بىر مثال آليورىم؛
۱۹۲۵ ينجى سەنەد اولجە ۱-مى گىچەن بلونسكىنىڭ طبعەدن
چىقمىش «پەدالوزى» آدىنلى انرىنىڭ اىلك بىخى بويە باشلايور؛
«بىزىم مەكتەپ، اىلك غورۇپا دوقوز ياشلى بىر چوچوق دوام
ايدىيوردى. بونىڭ اوقوماسىندان بىز پەگدە مەنۇن دە كىلدەك.
زىرا صنفىمىزنىڭ ياشىنا و بويۇنا باقمىيلاق كەرى قالان شاگردى
بو ايدى. درس زمانى چاپوق بورولور. و آرقاداشلارلا
قونۇشمىيور، اونلارلا اوزلاشمىيور، لازىم قاداردا سواد
اوگرەنمەيوردى. بىز مەكتەپ شۇراسىندا متعدد دۇفە بو مەثلەنى
مذاكرە و تەدقىق ايتدىك، مەخلف رايۇلەر و تەبجە اعتبارىلە مەخلف
مەتۇدلار تەطبق ايتدىك. بونلار ھېسى ئىمرەسىز قالدى.
فەكرىمىزە بىر شى گەلدى: بو چوچوغۇ پەدالوزى نۇقطة نۇزردەن
تەدقىق و مەينە ايدەلىم، خصوصى لا بارا تۇرە كۈندەردەك و تەبجە:
چوچوغۇك دوقوز دە كىل آلتى ياشى اولدۇغۇنى تىت ايتدى.
مەتريق دۇقىرىندە دوقوز ياشلى اولماسىنا باقمىيلاق اونىڭ آناطۇمىق
فىزيولوژىق و پىسقولوزى خصوصىتلەرى و ياشىنىڭ بىدى و رۇخى
تەظاھرلەرى بىزە آلتى ياشلى اولدۇغۇ ھەكىمىنى وىرەيدى.

ايشە كورىيورز، آنا مەكتىپى گۈرمەن بىر چوچوغۇ بىردەن
بىرە مەكتەپ آلماق اونىڭ تەكاملەندە كى تەدرىجىت و مەقابىلگى

گۈزەلمە مەكتەپكە چۈچۈڭ كىندى استىدەدى و قابىلىتى سەھەسىندە خەت
ئىتمە مەكتەپكە دىمە كىدەر.

عەجىبا بۇ كىيەلەر بىزىم مەكتەپلەرىمىزدە بۇقۇمى؟ ياشلارنىڭ بىرى
مەكتەپكە كىرەنلەر و درسەلەرىندە مۇقق اولمايانلار بولۇندۇغۇ كىيى
تەدرىجى و اساسلى بىر تەربىيە دۇتولمايان، ياشلارنى كىچىمەشەلەرىدە
سەنلەردە مۇقق اولامادىقلارنى مەملىلەرىمىزنىڭ كۈزۈ او كۈندە دىر.
بۇنلارنى، بەئزى كۈر كەملى مەكتەپلەرىمىزنىڭ يادىقلارنى كىيى مەكتەپلەردەن
تەردەمى ئىدەلمى؟ تەكلىمى و تەكلىمى تەبىرىلە جەد، چاقۇ، چەكە
اولانلارنى، بىزىم بەئزى مەملىلەرىمىزنىڭ قەتتى اوزەردە ئادىنىچ و
يارامازلارنى، سەن درسەلەرىندەن اوز-اوشش كۈنلەردە مەخرومى
ئىدەلمى؟ (بۇ بۇ خالى كۈر كەملى مەكتەپلەرىمىزنىڭ بىرىندە
مەشەدە ئىتەم، مەدەر چۈچۈڭ: «اوشش كۈن مەتتە مەكتەپلەردەن
تەردە اولونۇرسان دىدى چۈچۈڭ سەسەسەردە بىر شى دىمەدەن
چەتتەندەن سۈكرا بىم «نەچىن» «سۈئەلە» ئادەتلىك ئىدىيور،
نە بابالىم» جۈيىنى وىردى.) بۇلەلەرىمىزنىڭ جەزاسى بۇمى؟ بۇچۈچۈڭ
خەسەندەن وىردىگىمىز تەملىلە شەئىمى دەر؟ ئەدەت بىز اولار
خەسەندە تەملىلە وىرىيوروز تەملىلە اوشش تەملىلەيوروز، اولارنى
مەكتەپلەردەن تەردە ئىدىيوروز تەملىلە نەچىن سۈئەلە مات و اولو بىر
جۈب وىرىيوروز درسەلەرىمىز مۇققىنلى كەچەيور، تەملىلەردەلەرى
خەسەلەمەيوروزلار كەندىمىزى دە كىل، اولارنى مەقەر بىلىيوروز، اولارنى
مەكەمە ئىدىيوروز... الخ... الخ بۇتۇن بۇنلار، بۇتۇن بۇ
مەنلەر بىزە تەدە اولجە سۈلەدىگىمىز تەقەتتى تەكرار ئىتمە
واذا ئىدىيوروز: مەم كەردە اوزەرىندە چايشەدىنى چۈچۈڭ اطرافلى
و اساسلى اولاراق او كەرسەن.

II

چوچوقلارنى ناصىل اوگرمەلىم؟ بوسوال يىزە بىر چوق تىجرى
 اصوللارنى خاطرلانا يىلىر. بىز بونلارنىڭ ھېسەندەن صرف نظر
 ايدىمەك بورادا صوڭ زامانلاردا روسيەدە (۱۹۱۳ سەندەن اعتباراً)
 بعض يىرىنچى و ابكىنچى درجەلى مەكتەپلەر ياندىدا دوزەلەن
 چوچوقلارنى تىجرى قاينەلەرى تشكىلات و ھەمىتىندەن وىزەدە بو،
 ناصىل قورۇلدوغىندەن بىت ايدىمەك كىز. فقط بورادا بونى قىد ايتەك
 لازىمىر كە چوچوقلارنى اوگرمەك خصوصىندا تىجرى، مەشادە، آنكەت
 - كوندەلىك دوتماق والىخ كىيى مختلف ايش اصوللارنى موجوددور.
 بىز شىمدىلىك قاينەنىڭ اصل قورۇلوشىندەن بىت ايدىمەك، بو
 اصوللارنىڭ تىخلىل و اىضاحىنى گەلەجەك بىتەلمىزە بوراقىورۇز.

بو ۲۵-۱۹۲۴ تىدرىس سەسى باكو دارالمەلىماتى ياندىدا تشكىل
 ايدەن «چوچوقلارنى تىجرى» قاينەسى ايشە بوقارىدا اىضاح
 ايتىدىكىمىز چوچوقلارنى اوگرمە و طانىما غايەسىنى تىطىق ايجىن
 دوزەلەيشىدى. بىز بو خصوصدا ۱۹۲۳ سەندە لەنىنغراد پەدالوژى
 اىنستىتوسى، تىجرى پەداگوژى شەبەسىنىڭ تىجرىلەرىندەن بىر چوق
 استفادەلەردە بولونىورۇز. ھەلە روسيەنىڭ كىندىسىندە بىلە بو سەئلەنىڭ
 لازىمى قادار انكشاف ايتەلمەسەسى بىر طرفەدەن، مەلىكەتدە تىرىيە
 و روحياتىڭ، اورادا اوندوغو كىيى، تىجرى - پراتىك ھەمىت -
 شىمدىلىك - قازانما ماسى دىگر طرفەدەن، يىزە بويەلە يابىمايزا حق
 وىرىيور. امىد ايدەرىز كە بو خصوصدا دىگر مەكتەپلەردە يىزە
 ياردىما گەلەجەك، بوايش قوللەقتىو اصوللا، مەلىكەتمىزىك و خەلقمىزىك
 معاصر و حاضركى وىضەيت و شرايطىنە اويغون اولاراق
 آپار بىلا جا قىدۇر.

قاينە شىمدىلىك باكو دارالمەلىماتى ياندىدا اولان يىرىنچى درجەلى نمونە

مکتبی طالبه‌لرینی او کره‌نیور. بوندان مقصد: معلمه‌لرینیڭ تدریس و بالخاصه تعلیم ایشله‌رینی آقسان، تعلیمجه یولداشلاریندان کهری قالان چوجوقلاری او کره‌نمه‌ک، صنفله‌رده مشاهده ایدیلن معلوماتجا سویه‌سیزلیگی آرادان قالدیرماقدیر. عینی زاماندا بو سنه بومکتبی بیرمن صوڭ غروپ طالبه‌لهری گله‌جه کده مختلف پیشه و تحصیل آرقاسینجا کیده‌جه کدیرلر بوتون ایشله‌ری، مقصدی، امه‌ک اوزهرینه قورولان بر مملکتده چوجوغوڭ امه‌ک ساحه‌سینده کی میلله‌رینی او کره‌نمه‌ک عجباً مراقلی و فائدالی ده گیلمی؟ مکتبه‌لر امک اعتیادلاری قازانديرمالی دیر. طالبه‌لهریڭ بو ساحه‌ده کی حاضریقلارینی ییلمکده بر ایش دیر. بو، قاینه‌نیڭ اڭ یاقین ایشله‌ری صیراسیندا دوریوردی. قاینه اختصاص و مساک انتخابی مسئله‌سینده بومکتبی یتره‌نلره یاردیم ایتمه‌ک ایسته‌یور. بونو کچوندا - مقاله‌نیڭ صوڭوندا کویسته‌ریله‌جه کدیر - بیر نیچه تجربه‌لر یاپیلیمیش و مقصدیه موافق نتیجه‌لر الده ایدیلمشدیر. ییز بو تجربه‌لرله‌هم چوجوقلاریڭ مساک انتخابی خصوصیندا کی تماثلله‌رینی همده اونلاریڭ طبیعی و فطری اولان بدننی و روحی قابلیت و استعدادلارینی او کره‌نیوروز. غایه بونلاریڭ نتیجه‌سینده انتخاب ایتدیکه‌لری امه‌ک مسلکی ایله کندی استعداد و قابیلیته‌رینیڭ نه درجه‌یه قدار توافقی ایتدیکی تثیت ایتمه‌کدی. قاینه‌نیڭ دیکه‌ر ایش مناظرینده (پهره‌سپه‌قتیف) بیرده چوجوقلاری طانیمادا معلم و مربیه‌ره یاردیم ایتمه‌ک، اونلاریڭ بدننی - روحی انگش‌افلارینی تثیت ایتمه‌ک، په‌داغوزی مسئله‌لرینی بو ویا دیکه‌ر طرزده تطبیق ایتمه‌بی توصیه‌ده بولونماقدی. چوجوقلار اوزهرینه دوزکون و منظم مشاهده‌لر یاپماق، تدریسک طلبه اوزهرینه کی فناویایی، آغبرویا قولای تاثیرله‌رینی قید ایتمه‌ک، چوجوقلاریڭ دقت و حافظه‌لهرینی اولجئمه‌ک، بدننی و روحی

خاستالیه لارینیک سیله رینی آختارماق. تداویری ایچین به داغوزی و بسیقو اوژی مصاحته رده بولونماق، بویو به جهك عضویتك انكشافیندا زمانی دگیشیکلیکله ری کورمهك. تکامل دورله رینیک خصوصیتله رینی آیدینلاشدیرماق والخ والخ ایدی. کورینور که قاینه نیک مقصدی - یانا یاقینلاشماق، زحمتیک فنی تشکیلاتینا یاردیم ایتمهك، علمله براتیک حیات آراسیندا کی اوچوروملاری قالدیرماقدیر. ایشه، قاینه نیک قارشیسیندا دوران مسئلهلر، اونوڭ اسکی روحیات قاینه لهریندن نه قادار فرقلی اولدوغونی کوسته ریر. به ری گلمیشکهن بو مسئله نی آیدینلاشدیرالیم. اسکی روحیات (بسیقو اوژی) قاینه لهری آنجاق نظری اهمیتی حائز اولان، روح حادثه لهرینی تدقیق و روحیات قانونلارینی تثبیت ایدن بر علم مؤسسه سی ایدی. چوق زمان بو قاینه لهر مکتبله رده روحیات درسله رینیک موفقیتلی گیچمه سی ایچین فیزیک و کیمیا قاینه لهری کیبی، بیر تجربه - نمایش وظیفه سین ی ایا ایدیوردی. مرکز ثقل قاینه اشیا سی (که، بو چوق زمان مرکب و قاتیشیق اولوردی) و لوحه لهر اوزمه رینده ایدی. چوجوقلاری تحری قاینه سی ایسه بوندان تامامیله باشقا و آیری اولان بر مقصدی تعقیب ایدر. تحری قاینه سی کندی اوپو قینیک، که، بو آنجاق چرجوقدور، اجتماعی وضعیتی، حیات شرطله رینی، وراثت تاثیرینی نظرده دوتاراق اونلاریک بسیقو - فیزیک تشکیلاتینی اوکره نمه گله نظری ده گیل عملی، حیاتی و براتیک اولاراق ایکی غایه تعقیب ایدر: چوجوقلاری قولله قیو شکله تدقیق و طلبه نیک فردیتینی تحری ایشه بو مقصد و غایه ایله قورولان «چوجوقلاری تحری قاینه لهری» چوق بهالی مرکب آتله ر طنب ایتمه ز. بونلاریک آنجاق ایکینجی درجه ده اهمیتی واردیر. بونلاریک شبه سیز فانداسی وار، فقط بونلار الزم ده گیلدیر. بورادا بیر ماته ریال کیبی معلمه ریک

شخصى مشاهده‌لریندهن؛ (درس زمانى و درسدهن خارجهده) جوجوقلارېك ائترله‌ریندهن؛ مکتب مجموعه و غزته‌سیندهن، جوجوق رسمله‌ریندهن؛ اویون وقتى جوجوقلارى ترصددهن استفاده‌ده بولونماق اولور. بونلاردان باشقا بر طاقیم ساده آئلهرېك یاردمله جوجوقلار اوزهرینده عادی و بسط تجربه‌لريله یایماق ممکندیر. بو آئلهرى قایینه مدبرینېك رهبرایگی آلتیندا رسم و ال ایشی معلملهرینېك واسطه‌سيله جوجوقلارېك کدبلهرینه یيله یابدیرماق اولور. اسکیده روحیات قایینه‌لهرینده آئلهر تجربه اشیاسى مهم و مرکزی اهمیتی حائز ایدیه، معاصر جوجوقلارى تحرى قایینه‌سینده ایهده مهم جهت، براتېك فائده‌لر الیه ایتمهك ایچین یاپیلان تحرى و تدقیق و اونلارېك تیجه‌لریدیر.

جوجوقلارېك بدنى معاینه‌لرینده اشتراك ایچین بلا واسطه مکتب دوکتورینېك و قایینه تشکیلاتیندا جدی اشتراك ایتمه‌سى لازمدیر. بونېك وظیفه‌سى جوجوقلارېك بدنى طرفلهرینی معاینه ایتمه کدیر. تحرى قایینه‌سینېك بو اساسلارینی فید ایدهرک ییزده کی قورولوشونی او کره‌نمه‌یه گئچه‌لیم؛ ییزیم قایینه‌ده منتظم شاهده‌لر، مکتبېك صوگ صنف (دوردونجو) طابهلهرى، مکتب مدبره‌سى و بنیم اشتراکیمله اولور. شاهده و تجربه‌لهریمزېك هېسى - شمديلیک - مکتبیمزېك یانیندا موجود نمونه - تطبیقات، مکتبى طابهلهرى اوزهرینده یایلمیش و یاپیلیور. بورادا آراصیرا بو مکتبله داها یاقیندان علاقه‌ده بولونان عینی مکتبېك صنف معلملهرى و مکتب مدبرى هر هفته اولان اجلاس‌لاریمیزدا کی شاهده و تجربه‌لر خصوصیندا آيازیلان مذاکره و مصاحبه‌لرده اشتراك ایدیورلار. بو تجربه و شاهده‌لر بیر طرفدهن جوجوقلارى او کره‌نهرک اونا کورده تدریس ایشلهرینی تنظیم ایتمه‌یه یاردیم ایتمهکله برابر دیگر طرفده صنفده گيجدیکیمیز

به داغوزی و روحیات درس لرینیک بیردن تطبیقات درسی شکلینی آلیور .
بورادا طایفه نظری اولاراق کوردو کله ری تحریر اصولارینی
حیاته تطبیق ایدیور، آنکه نکلر اصولیدن استفاده ایدیور .

گونه لیک دوتولور، والیخ . . طلبه یی بو ایشه یاقیندان جاب
ایتمک ایچین حق حساب آبی باشندا هر طلبه نیک بیر چوجوق
خصوصیندا عملی و نظری مشاهده لرینی ثبت ایدره ک قایینه یه
وبرمه سی، قایینه ده جلیشان طایفه لر اجلاسی طرفیندن قبول ایدلمیش
و حیاته تطبیق ایدلیور. بوا بویه دیر: تجربه جی طایفه اولجه دن
بیر قیز انتخاب ایتیش اونیک حقینده رسمی و اجتماعی حیاتی
کوستره دن بیر آنکه ت دوتولوشدور. هر تجربه جی کندی
ئه قسبه ری مه تی ایچین بر قید دفتر صافلاور. بونلاریک - تجربه
ایده ن همده ایدیلن - عینی باده و پانسیوندا یاشاماسی، تحریر
ایدیلن چوجوقلار خصوصیندا گونه لیک خاطرات قید ایتمک
امکانینی وبرمشیدیر. نتیجه ده بو طولاناراق بیه قایینه طرفیندن
تهک - تهک عمومیک اشتراکی ایله تدقیق و مشاهده ایدیه جه کدیر.
بو گونه لیک مشاهده لر - قایینه نیک مقصدینده کوستره یلیدیکی کیی
ایکی طرفدن آباریلور (a) چوجوقلاریک فردی حیاتلارنا متعلق
مشاهده لر (B) چوجوقلاریک قولله قتیو حیاتلارنا متعلق مشاهده لر.
بونیک هر ایکسینیک آبری - آبری به داغوزی شانیله لر اولدوغونی
نظره آلاساق بو اصولا حرکتمزیک باکلیش اولماسی میدانا
جیقار. سنه باشندا بو مشاهده لر قایینه نیک ایله ریکی ایشله ری
ایچین بیر حاضریق اولاجاق هایله بونلاری مختلف غایه و مقصد
کوره تصنیف و تعیین ایتمک ممکن اولاجادیر.

قایینه نیک اهمیتی غایه سینی و مقصدینی و قورولوشینی یوقاریدا کیله ره
ایضاح ایتمه یه جالیشدیق. تجربه لهری و اونلاریک نتیجه لرینی و کله جه ک
ایشله رینی گه لن دفعه یه بوراقبورم. (آردی گله جه ک صایدا)

پیدغوی تجربه لبریدن

مکتبه آزادلیق.

(نوخو نمونه زحمت مکتبی تجربه لریندن)

یازانی: ویسل مصطفی زاده

(مابعد)

نمونه مکتبینه طلبه لره آزادلیق ویرمک یولیندا تطبیق اولئان واسطه لریک اوجنجه سی پروغرام ایله تعین اولنمش مشغولیت بلانینگ بعضاً طلبه لریک خواهشنه کوره ده کیشدیرلمه سیدر؛ مثلاً: بهار زمانی دیر، نیچه کوندن بهری باغمور کیدیر؛ بو کونله رده او گره نیلمه سی ایچین گوتورولن موضوع باغموریک نتیجه لری و سیاه رینی تعین ایتمک و او گره تمکدر. بو مناسبتله بونون کون ایچین اوطاق ایجری-ینده اولاراق مذاکره، مطالعه، یازی، حساب، رسم مشغولیتلری تعین ایدیلیمیشدر. فقط مشغولیت آراسیندا برده نیره هوا آچیلماغا باشلیور، گوک یوزیندن بولوطلار چکلیبر، قیرمزی گونش پارلاق شعله لرینی اوطاغیک پنجره لریندن کبیچیره رده ایشیق لاندیریر و جانلاندیریر؛ قبله ر، گوزله رده ایشیق لاندیر و چوچوقلازیک نظرینده آرتیق اوقو، یازی رسم ئولموش، صولنون بر وجود حالی آلیور؛ بو وقت چوچوقلاردا شدتله جریان ایدن بالیگیز بر حس واردیر بودا چوله دوغرو، گونشه دوغرو، حیانه دوغرو طلبی دیر. بویله طلبی چوچوقلار قطعی صورتده

میدانا آتیورلار و ترتیب ایدیلن مشغولیت پلانینگ دگیشمه سینی ایستیورلار: بویه زماندا چوققلارا آزادلیق ویرمه مک اونلاریک روحینی، حیاتی نی اولدیرمکله برابر دیر. بونوع حاللارا آرتصادف ایدیلیرسده فقط بو یا خود دیگر طرزده اجراسی بویوک تاثیرلر بوراقیور. اشبو تاثیرلر نظره آلیناراق بویه حاللاردا آزادلیق ویریلیر و لازمی تبدلات عمله کتیریلیر.

آزادلیق برپاسی ایچین دوردونجی واسطه - عمومی مشغولیتلر ایچه ری سینده خصوصی تشبیلره میدان ویریلمه سیدیر. چوققلاردا چوق زمان بهرلی بهرسیز برتاقیم ایش تشبیلری گورولور. مثلا عمومی پلان اوزره حاضرکی ساعتده بتون طلبه لریازی ایله مشغول ایکن اوتهدن بهری دهن یازی ایله علاقه سی اولمایان ایشلریک گورولمه سی چوققلاریک عقلینه کلور و بو خصوصدا معلمدن اذن ایستیورلار: ییری کیدوب چیچکی صولماق، دیگرکی ایش قوتوسینی تمیزلهمک و غیره کییی ایشلر گورمک ایستیورلار. البته وقتی که مکتبه اساساً غروب اصولیه درس گیدیر، بتون طلبه لریکده برر زماندا بر ایش ایله مشغول اولماسی و هر بر نوع فعالیتیک کندی زمانیندا اجرا ایدیلمه سی لازمدیر. فقط چوققلاریک یوقاریدا سویله ندیگی تشبیل فعالیتلره ممانعت گوسته ریلدیکنه برینجی وقتدن سوگرا تشبیل حسینیک آرتیق محو اولدوغی گورولور. بو خصوصدا هر ایکی جہتی یعنی عمومی مشغولیتیک بوزولماماسی، تشبیلکده محو اولماماسی نظره آلاراق ممکن اولدیقجا چوققلاریک تشبیل فعالیتلره رینیک اجراسینا یول ویریلیمشیدیر. ایلیک اولینده عمومی مشغولیت ضررینه اولاراق بویه تشبیل آرتیق یول ویریلیر. سوگرالاری تدریجاً عادی یولونا دوشولور.

۵ نجی واسطه - عمومی ماهیتی اولان مشغولیتلر دهن باشقا

فردى ماھىتى اولان ايشلەرىك گورولمەسىدەر . مەلا كاغذ كسمە، كىل، رسم، تاختە قاردون مشغوليتلەرىندە چوچوقلارى كىندى اختيارلارينا بورا قارق ايستە دىگەلەرى ايشالارى باپمالارينا مساعىدە ايدىلير .

۶ نچى واسطە - صنف اىچەرىسىندە طلبەلەرىك حر كتلەرىنە سىراستلىك وىرەمەك دەر . سقاميا اوزەرىندە طلبەلەرىك ال آياقلارنىك دائىما معین وضعيتتە قالالارنى و آنچاق معلمىك اذنى ايله حر كت ايتدیرە بىلمەلەرىنى طلب اىتمەنىك نە قادار ناموافق اولدوغى آرتىق هر كىسجە قبول ايدىلمىشىدیر . فقط صنفەن خارجه صو اىچمەك، احتياج طبعى سىنى اودهەمەك، يولداشينا سوز دىمەك وغیرە بو كىنى ايشەر اىچىن معلمەن اذىنىز چولە چىقماق، غير مقبول و ناموافق سايلىر . حقیقتە ايسە بو حال چوچوغى اسارت آلتىنا آلان و عىنى زماندا تحقیر ایدەن خاصىتى حاویدەر . نە اىچىن چوچوق صو اىچمەك، طبعى احتياجىنى اودهەمەك معلمەن اذىنىز كىدە مەسىن، نە كوچوكدە اولسا اولنا اعتبار يوقدور؛ هر بر تضیق عكس تضیق اوياندیردىنى معلومدەر؛ سنىك چولە چىقماغا اختيارىك يوقدور، دىمەك، طلبەدە كىدىنى چولە آتماغا بر هوس اوياندیرمىوزمى؛ عادتا مەكتەلدە ۴۵ دقیقه اىچەرىسىندە بر چوق چوچوغىك چولە چىقماق اىچىن معلمەن اصرار ايله رخصت طلب اىتمەلەرى بوگا شاهدیر .

نهایت دائىما اوزىنى باغلى كورمەك حسى نە قادار آغر و اذىتلى دەر . نمونه مەكتىندە بو غىرى طبعى حال گوتورولموش و چوچوقلارا مشغولیت زمانلارىندا ايستە دىگەلەرى زمان احتياجلارىنى اودهەبوب كەلمەلەرىنە اذن و یرمىشىدیر . بونىكلا عمومیتلە صنفە هىچ بر يورغونلوق فلان عملە كەلمەمىشىدیر . سربستلىك و یرىلدىكەن صوگرا چولە چىقوب كەلمە نە اینكە آرتىش، داھادا اكسىلمىشىدیر . بو سربستلىك ايسە چوچوقلارىك روھىنا بورا قىدىنى مەنب تائیر

غایت بوبوک اولمیشدیر. بو سربستایکدهن یالسیگز بیر نیچه اوشاق سؤاستفاده ایدمهرهك چوله چیقیدقدان صوگرا قایتماق و چولده اویناماق حاللارینی گوستهرمیشلردیر: بونلاردا بیر نیچه تکلیر آلدیقدان صوگرا طبیعی حاللارینا قایتمشلاردیر.

۷ نجی واسطه - عمومی وظیفه‌لری ایفا قارشوسیندا طلبه‌نیك عائله‌وی و فردی وضعیتلرینی نظره آلماقدیر. غروپ حالینده مشغولیت آپارما اصولی حد ذاتینده بو خصوصه عائد بر چوق یانگیشلقلاری حاویدیر. مختلف خاراقتهرده مختلف استعداددا بولونان چوجوقلارلا بیر زماندا عینی واسطه‌لرله عینی مقداردا معلومات کیچمده دوغرو دگلدیر؛ بورادا بعض چوجوقلار آغرلیغا دوشه بیلیر بعضیلهرینه ایسه ویریلن معلومات کفایت ایتمز. فقط غروپنیك مشغول بولوندیقدا ممکن قادار که ریده قالان و ایلرویه کیدهن چوجوقلاریك جانلاری ایله حسابلاشماق دائما لازم گلیر. برده عائله وضعیتی واردیر که بوراسی غایت مرکب بر مسئلهدیر. چوجوغنیك عائله‌سینده واقع اولان حاللار مصیبت اینی آغیرلیغی، آجلیق بدخوبلیق و غیره چوجوغنیك مکتب وضعیته تاثیر گوستهرن مهم عامللهرده‌ندیر. ایسته ممکن اولدیقجا چوجوغنیك اشبو حاللاری نظره آلتیر و اوکا گوره اوکا طلبات یاخود آزادلیق، یونگوللیك ویریلیر.

۸ نجی واسطه - مکتبنيك انتظام، اداره، تصرفات ایشلهرینده چوجوقلاری اشتراك ایتدیرمک و اونلارا بو خصوصدا آزادلیق ویرمکدیر. بو نوع آزادلیق چوجوقلارا بوبوک شخصلهر روحی، وقار عظمت و بریر. استعدادلارینيک انکشافینا سبب اولور. و مکتبی ایسه فعالیتلی متشبت شهن بر جمعیت حالینا گه‌تیریر. عمومیتله غروپ حالیندا آپاریلان تدریسات اصولیندا مکتبده

آزادليغا عائد گورولەن تدبير بونلار اولميشدير . بيرده فردى مشغوليت (دالتون) اصوليندا آباريلان تدربساندا آزادليق واسطهلهرى واردير که بو خصوصدا آيريجا يازيلاجاقدير .

دورت (تنزه) ئەقسقورسيا

يازانی: لوبانوف

چايرەنى: ع. ت.

کوی دەمير خانەسینه

طبيعی، معلم دمبرخانەيە برده کيل بلکه بر چوق دفعە کيتمشدير . او بونيک بوتون اساس علامتله رينى ييلور و دمبرچي نيک کومور و دميري نەره دەن الدە ايتديکی و هانکی موسمده نه کيبي ايشلەر کورولدوکی خصوصيندا لازمی معلومات صاحبيدير . يە او ، دمبرچي نيک دمبرخانەده نه وقلەر بولوندوغونی ييلور ، یعنی او دمبرخانە و عموميتلە بونيک کوی ياخود دائرە تصرفاتيندا کی رولو حقیقەدە آيدین و آشکار بير نصورە مالکدير .

کچ طلبه لهر يک دمبرخانە ياجاقلاری ئەقسقورسيا ايچن معلم اولجەدەن دمبرچی ايله گوروشموشدير .

— هايادی . چوجوقلار سيز بکله برابر دمبرخانەيە کيده ايهم می؟ —
ديیه معلم ئەقسقورسيا ياماق فکرينده بولوندوغی گونلەر يک ييرينده چوجوقلاردان سوريور ، طبيعی ، چوجوقلار درحال راضيق ويرە

جەڭلەدىز. بۇ راضىلىقدان سوڭرا شېھەسىز يىڭى ئەقسەقورسىا سەفرىنە باشلاماق مەمكەندىر.

— چوقۇقلار! اگر بىر بابانچى چوقۇق بىزىم كۈيە كەلۈپ دىمىرخانىيى آراسا و بۇ خەسۇسدا بىزىم كۈي اھالىسەندان بىر شىئى سۇرماق سىزىن بۇرايى بۇلابىلىرىدىمى ؟

نەزمىزجە ، چوقۇقلار بۇ سۇالە نام مەناسىلە مەبۇت بىر جۇاب وېرەر و بۇرادا دىمىرخانىەنىڭ قاراقتەرىشىيىك نەقشەلەرىنى و اساسى علامتەلەرىنى سۇيىلەمسە سەئى ايدەلەر . مەئلا ، كۈيىڭ بىر تەرىپىندە دورىيور ، ياتىندە اينچە كىرىشلەرلە دورت دېرەكلى بىر تەركە واز ، دامى اوتلە ئورتولمۇش دور كە بۇرادان اۇرسە وورولان چەكچ سسلەرى چەقىيور والىخ . . . ايشە چوقۇقلار يالىڭىز بۇنلارى كۈستەرە يىلەرلەر . مەبۇت جۇاب آلىنمادىغى تەقدىردە ، چوقۇقلار دىمىرخانىە كەلدىكەلەرى زەمان اونلارىڭ دقتەلەرىنى بۇ علامەتلەرە و آيرىلىق چەتلەرىنە چەلپ ايتەك لازەمدىر .

دىمىرخانىە كەلدىلەر و دوردىلار .

بىر قەچ دقتە اىچەرىسىندە چوقۇقلار دىمىرخانىيى آشاغىدان بۇقاريا قادار نەزەردەن كەچىرمەك تەكلىف ايدىلمەلى و بۇتون كور — دوكلەرىنىڭ مەم تەرىپىندەن سۇرۇلاچىغىنىدا اولجەدەن اونلارا سۇيىلەنىلمەلى دېر .

خارجى سىر ايتىدىكەن و مەساجەدەن سوڭرا چوقۇقلاردا دىمىرخانىە خەسۇسىندا آرتىق قارىشىق دە كەل ، داھا مەين بىر نەزور خەسۇلە كەلەر . بۇراداچا بىر سۇال دە وېرەك اولور :

دىمىرخانىە اينىدەن نە كىيى شىلەردە آبرىليور ؟

خارجە باقدىقدان سوڭرا ئەقسەقور ساتلار دىمىرخانىەنىڭ اىچەرىسىنە كىرەرلەر ، بۇرادا ىنە ، دىمىرخانىەنىڭ داخلى وەبىئەتى و قورۇلۇشۇ

و د میرچی طرفیندن نه کیسی ایشلهرینک یابیلدیغی حقینده چوجوئالاریک برنصوره مالک اولمالاری ایچین بر قاج دقیقه صرف ایدیله ییلهر. طبیعی بورادا معامه، چوجوقلار طرفیندن بو و یا باشقاشیلهری آیدینلاشدیرماق ایچین ویریلهجهک بر جوق سؤالاری دیگلمهک لارم کلهجه گدیر.

بورادا چوجوقلاریک بیلکه اولان مراقلارینی نه صورتله و نه درجهده تامین ایتمک معلمه یسقولوژبق حس و پیداغوزی مقیاس کوسترجه گدیر.

شیمدی، دیرخانه ایله داها اساسی بر صورتده تانیس اولمایا شروع ایتمهک اولور.

اولجه، چوجوقلاری دیرچی نیک یابدینی بوتون اشیانیک ماته ریالی ایله تانیس ایتمهک لازمدیر.

البته، خصوصی یاپلان شیئلهریک و ماته ریالاریک مقداری هر بیر دیرچی ده باشقا باشقا اولاجاقدیر.

هسی دیرخانه نیک دائرهده اوینادینی رولدان و کوردیکی وظیفه لردهن آصیلیدیر.

اگر اونیک رولو یالیکز آت ناللاماقدان یاخود تسکر قایرماقدان عبارت ایسه اوزمان بوتون ماته ریالیک مقداری کوز اوگونده بولوناجاقدیر. اگر بوتون بو صایدیغمیز دیرچی ایشلهریندهن باشقا بورادا مثلا سانقا (قیزاق) قایرماق ایشی وارسا اوزمان ایشلهرجهک ماته ریالیک مقدار و نوعی آرتاجاقدیر.

دیرخانه دائرهده نه رول اوینایورسه اویناسین هر حالدا دیرچی بوتون موجود ماته ریالارینی بزه کوسترجه گدیر.

دیرخانهده تانیس اولاجغمیز ایکنجی بر شئی وارسا اودا کومور دور که بونسیز ایشلهرهک قابلده گدیر.

بوندان سوڭرا دىمىرچى نىڭ قوللاندىغى زەھىت آلتەرىلە تانىش اولماق مەمكىن دىر .

اكر دىمىرچى بىر بارچا دىمىردەن چوقۇقلارنىڭ كوزى اوڭىدە بىر ئال ياپمىش اولورسا ، او بونلار ايچىن غايت مرقاى اولور . تىكەرنىڭ ناصىل دىمىرە دوتولدوغودا چوقۇقلار طرفىندەن مرقاىلا كورولەجەك شىئەردىر . بو ايشلەر ايچىن اولجەدەن دىمىرچى ايله قونوشماق لازىمدىر .

دىمىرخانە يە يايلان ئەنقىورسىيانىڭ تىجەسى اولاراق چوقۇقلارنىڭ قافاسىنا كوردىگىلەرى ماتەرىاللارنىڭ نواعلارى ، زەھىت آلتەرى و بو ماتەرىاللاردان يايلان شىئەلەر يەرلشمەلىدىر .

اكر آشاغى غروپ چوقۇقلارنى دىمىرچى كورە كىندىڭ اهمىتى آڭلانماق و فىزىق قانۇنى اولان جىملەرنىڭ صىجاقدان بو بومەسىنى و صوتوقدان كوجولمە - يىنى قاوراماق كوج اولورسا اوزمان دىمىرخانەدە بونلارلا آچىق آيدىن مىثاللار كوستەرەك اولور . ھەر حالدا بىرلى اھالى نىڭ زەھىت حىياتىدا دىمىرخانە نىڭ اهمىتى شېھەسىز اونلار طرفىندەن لاىغىنجا قاورانىلاجاقدىر .

• - چوقۇقلار! چامورلى بىر بولدا بولكى بىر آرابابى ئالسىز آت چىكە يىلەرمى ؟

• - بىكى ، دىمىرە دوتولمايمىش تىكەرلە كىتمەك اولورمى ؟ - ايشە بىر قاچ سوال كە بونلارلا چوقۇقلاردا بىر آز اول مشاھدە اىندىكەلەرى حقىقەتلەر ساحەسىندە بىر چوق قىطعى تىزىملەر ھىصولە كىتىرمەك اولور . ايشە بو تىزىملەر چوقۇغىڭ شىئەرنىدا دىمىرخانە ايشلەرنىندەن بىكىجە آلىنىمىش تىزىملەرلە صىقى بىر رابطة يە گىرەدە .

بورادا چوقۇقلار دىئە اھالىسىنىڭ احتىياجى ايله ، دىمىرخانە ايشلەرنىڭ صىقى رابطةسىنى آڭلامىش اولورلار .

اگر آشاغى غروپ چوجوقلاريله بونلارى و بوندان آرتيق شىئەرى ياپماق كوج اولورسا اوزمان بوقارى صنف چوجوقلارى ايله بونى قولاي بير صورتده كچمەك اولور .

بز بوقاريدا، بوقارى صنف چوجوقلارى ايجين الويريشلى اولان سؤاللاردان بير قسمينى سوبله ديك . مثلا،
دميرخانهده كورو كيك اهميتى .

صیجاقانىك، جسملەريك تفاص و انبساطينا اولان تاثيرى والخ... بورايا آشاغيدا كى سؤاللاريدە آرئيرماق اولور :

دميرلەريك يك ديگەريله مقايسه-ي ديمرجى كومورى ايله عادى كوموريك مقايسه-ي زحمت آللەرينيك مقايسه-ي و آبرى آبرى هر بير آلتيك نه ايش كوردىكىنى و ... الخ بورادان، چوجوقلار، ديمرجى نيك كومورى نەردەن آلدیغینی و نه قيمته الده ابتدیگینی والخ... يله يله رلەر .

— چوجوقلار! اهالى، ديمر شىئەلەر ياپماق احتياجى چوقدانمى حس ايتمشدير ؟

ايشته بو سؤالى دمبرخانه نه قسقورسياسى بتيديكى و چوجوقلاريك معلميك تكليفى اوزەرينه ابوه ياخود مکتبه قابتيديغى زمان بوقارى غروپ چوجوقلارينا وبرمەك اولور .

بو سؤاله قارشو چوجوقلاردان بير چوق مختلف جواب لار آلماق اولور .

عموميت اعتباريله اونلاردا شو فئاعت حاصل اولماليدركه، ديمرجى نيك شايان حرمت مشغوليتى جمعيت ايجين چوقدانهري لازم اولميش و ديمرجى ليك صنعتى خصوصى بير مشغوليت حاليني كسب ايدەرمەك اسكى صنعتلەريك (حرفتلهريك) بريسى اولموشدور .
ظنمزجه بورادا چوجوقلارا طاش (بو دوريك بگى و اسكى

تقسیماتینی) و طونج کییی مادی تاریخ مدنیتیك دورله رینی نقل ائمهك
یاخود اونلارلڭ خاطرینا گه تیرمهك و بو دورله رله دیمیر دوری
تصرفات تشکیلاتلاری آراسیندا عضوی بیر موازات آپارماق بهرلی
اولوردی.

چو چوقلاریك دقتله رینی جاب ایدمه یله جهك داها بیر طاقیم جهته ر
کوسته رمهك اولور.

هر هانکی برئه فسقورسانت غروبلارینیك تصادف ایندیكله ری معین
قورولوشلار نه قادار مختلف ایسه ئه فسقورسیا ایشلهرینیك بوتون
کیدیشنی مقصدلشدیره كده بیر اوقادار امکان خارجینده دیر.
ییزیم طرفمزدن بالیگنر هر بیر فقیر یاخود زنکین دیمیرخانه ده
تصادف ایدیه جهك شیلهر کوسته ریلور.

۱۱

صو د گیرمانینا

کوبله رده موجود د گیرمانلار صو د گیرمانلاریدیر. اگر بعض
برله رده بوخار د گیرمانلاری وارسادا اولا بونلار پک آز و
ثانی اصولا موافق ده گیلدیر چو چوقلاریك آجیق بر صورنده آگلابا
یلمه لهری ایچین بیرینجی نوبه ده صو د گیرمانینی ئو گره نمهك مقصده
الویریشلی دیر.

د گیرمانا یایلاچاق ئه فسقورسیادان اول معلم د گیرمان خصو-
صیندا اولان تصوراتینی جانلاندیردیقدان یعنی ب طرفده ن د گیرمان
و طبیعی شرائط آراسیندا دیگر طرفده ن عینی د گیرمان ایله
مخالفا باشیان اهلینیك اقتصادی حیاتی آراسیندا بر رابطه تأمین
ایتدیگده ن صو گرا داها دهرینده ن تدقیق ایچین د گیرمانیك گندبسینه

گیدبور. بورادا تدقیق و تحری مقصدنه هر هانکی بیر شئی علاوه ایتمهک لازم گهلیر.

بونمان اولبکی موضوعدا اولدوغو کیمی بورادادا بیر محاله گیتمهک و اشیا ابله آشنا اولماق مقصدی بک آیدین و آشکاردیر که بودا اشیا ابله اساسی بیر صورتده آشنا اولماق و بو قطعی ماته ربال-لاربک اساسی اوزمه رینه چوجوقلاربک ده گیرمانی نوکره نمهک ایشله رینه رهبر اولایله جهک پلان ترتیبیندهن عبارتدیر. بیز بوراده ده گیرمانی نوکره نمهک ایچین معلمیک تعقیب ایندیگی بولو تعقیب ایتیمه جه گیز بو اونک کندسینیک ایشیدیر.

بیز بونی بیر متعارفه اولاراق قبول ایدیوروز که نه فسقورسیا زمانی معلم چوجوقلاری آشنا ایتمهک ایسته دیگی شیلره که-بسی گوزله جه سینه و اطرافلی بیر صورتده تائیش اولاراق کدبسی اشبانیک بوتون تفرعات و عنصرله رینی تحری ایچین آجیق و آیدین بیر تصویره مالکدیر. دیمک نه فسقورسیا ایچین حاضرلیق گورولموشدور. شیمدی دگیرمانا نه فسقورسیا کیدیلیم.

طبعی، گیتمه دن اول چوجوقلارلا نه فسقورسیا حقنده اوافق بیر مصاحبه آپاریلماق، مختلف اعتراضلار اولماق و چوجوقلار دگیرمانیک نه رده اولدوغونی بابا، عمو، قارداشلار ابله برابر دگیرماندا اون نوکو تیکله رینی والخ سوبله به جه گله ردیر.

شیمدی نه فسقورسیا سفرینه باشلایاراق دگیرماندان بیر قاج آدیم اوزاقدا دوردیلا. بورادا دگیرمانیک سد و دگیرمانا تعلق ایدن تصرفات تیکیتیلره رینی ابی صورتده گورمهک ایچین آجیق بیر بهر انتخاب ایدیلمه لیدیر.

چوجوقلارلا دگیرمانی و اونی احاطه ایدن تیکیتیلره ری ابله برابر دقلی بر صورتده گوزدهن کیچیرمه لره ری تکلف ایدیلره مک

بىر قاچ دېقەدەن سوڭرا بوتون گوردىكلەرى شىلەر خىسۇسىندا
مەلەمەتلىرى و اطرافلى اولاراق نقل ايتىمەلەرىدە
آبرىجا سويلەنيليز.

طبيعى، چوققۇلارنىڭ بولوندىلەرى مەين قورۇلۇشداڭ آصىلى
اولاراق چوققۇلار جاۋابلار آلاچقۇلار دېر. بو جاۋابلارنىڭ بىر
قىسمىنى شىمدى اولج دەن گورمەك مەمكىن دېر.
چوققۇلار، دىگىرمانىڭ بىر طرفىدە سويىك چوققۇلۇغونى دىگىر
طرفە ايسە آزلىقى قىد ايدەجەكلەردېر. اورادا تەكەر دورا بىدور،
بورادا سە وادىر، او طرفەدە آتار دورا بىدور.

ايشە چوققۇلارنىڭ بو جاۋابلار مىصاحبەنىڭ چىقىش بولى اولمالى
و چوققۇلارنىڭ گوزلەرى او كوندە دوران عمومى منظرەنىڭ
مختلف غىضالەرىنىڭ اهمىتىنى درىندەن آڭلامايا ياردىم ايتىمەلى دېر.
دىگىرمانى ئو گورمەك اىچىن اونىڭ اىلك اول ھانكى غىضابىدەن
باشلاماى سويلەمەك پەك گوجدور. بۇلارنىڭ ھېسى مەين قورۇلۇشداڭ
آصىلىدېر. بىز بايىڭز چوققۇلار طرفىدەن قىد ايدىلەجەك شىلەرى
كوسنەرمەكى تەجرىبە ايدىيوريز. ايشە بىز سەدەييز.

— چوققۇلار، باقىڭز سە ناصىل ياپىلمىشىدېر. ايشە بىرىنچى
شىنى كە چوققۇلارنىڭ دقتلەرىنى اىلك اول بوراىا جلب ايتىمەك لازىمدېر.

پەك طبعىي دېر كە، چوققۇلاردا، سىدىك تەماشاسىلە رابطەدار
اولاراق مەلەمەت قارشو بىر صىرا سوالار طوغۇموش اولاجاق كە
مەلم بولار چوققۇلارنىڭ آڭلاياچاقلىرى بىر طرزە و علمى
سويلەرىشە اوبىفون جاۋاب وىرمەلى دېر.

چوققۇلارنىڭ دقتلەرىنى جلب ايدەجەك اىكىنچى بىر شىنى وارسا
اودا دىگىرمان تەكەرىشە آقان سو آرقى دېر. بورادا چوققۇلار

آرقدان تەكەرە آقان سو مقدارىنىڭ منظملىشىشىغا خىسسىيەتلىك
 آچىق و آيدىن بىر تىۋىرە مالىك اولايىلەرلەر. مىللا: تەكەرىك
 چابوق دورايمەسى ايجىن - آرقدا سو بولىنىڭ كەنىش ياۋاش
 ياۋاش دورايمەسى ايجىن سو بولىنىڭ داھا ئىسىز يايلماسى لازم
 اولدوغو و الخ...

طىيى، چوقۇقلاردا دگىرمان تەكەرىنە تو كۈلەن صويىك
 آزالماسىنى و چوقۇلماسىنى عملى (برائىق) اولارق كۈسنەرمەك
 ايجىن دگىرمانچى ابلە اولجەدەن كۈرۈشمەك و قونوشماق لازمىدەر.
 يالىڭىز بو زمان چوقۇقلاردا مىشادە ائىدىگەلەرى حەقىقەتەردەن حەقىقى
 اولاراق بىر شىئى الدە ايدە يىلەرلەر. بورادا چوقۇقلارنىڭ دقتلەرنى،
 بىر نەپتە دگىرمان تەكەرى تىيىت ائىدىمىش دىگەر نەپتى ايسە
 دگىرماننىڭ دىۋارىنا قادار كچىرىلمىش جانلى (بوغۇن) دىرە كەدە
 جلب ائىمەك لازمىدەر. اشبو كوچۇك حەقىقت اولدىغىچا بوبۇك اھمىيىتى
 حائىزدەر. ايشە بو، تىيىچە ائىبارىلە چوقۇقلارنىڭ شەۋرىنىدا مەۋىل
 بىر سۈرۈندە كۈزدەن كچىرىلمىش تەكەرىلە، اۈزەرىنە تو كۈلەن
 سو، و دەنى ئو كۈدەن طاش ايشلەرى آراسىندا بىر رابطە
 تەمىن ايدەر.

سە و تەكەرە تو كۈلەن صويىك مىشادەسىنى يىتىردىكىدەن
 سو كرا چوقۇقلارنىڭ دقتلەرنى باقىندا مۈجۈد تىكىتىلەرە يىنى
 دگىرمانچىنىڭ اۈيۈنە اكر وارسا چايخانىە و الخ... چاب ائىمەك مەكىدەر.
 فرض ايدەلىم كە، دگىرماننىڭ ياقىلىغىدا چايخانىە مۈجۈد دور.
 چايخانىەنىڭ كىمىك ايجىن آچىلدىغى سۈالىنى و بىرمەك بورادا تام
 يەرىندە اولوردى. طىيى بوسۈالە چوقۇقلار بالىخە دەن ئو كۈتمەك
 ايجىن بورايە كەلەنلەر بو كىچا چۈاب و بىرە يىلەرلەر.

چوقۇقلارنىڭ دقتلەرنى بەرىڭ اۈزاقلىغىدا بو بورادان كىدەن

يولوك استقامىتىنى چىلىپ ايتىمەك لازىمىدىر. بىلكە چوقۇقلارنىڭ كىنىلەرى دەنلەرىنى ئوگوتىمەك ايجىن نوبە بىكلەين آرابالارا دقت وىرەرلەر. بونىڭ اىلە علاقەدار اولاراق چوقۇقلارلا دگىرماننىڭ اھالى ايجىن اھمىيىتىدەن و اجتماعى ياخود قوئوبەراتىف دگىرمانلارنىڭ فائىدالى اولدىغى خصوصىيىدە مصاحبەدە ولونماق اولور. ظىنىمىزچە؛ چوقۇق-لارىڭ دقتلەرىنى دگىرماننىڭ رىنگىنە چىلىپ ايتىمەك دە فنا اولمازدى. بورادا چوقۇقلار دىرمان دىوارلارىندا اون توزىندەن عملە كىلىش طبقەسى دە قىد ايتىمەك دەن چىكىنمەزلەر.

آرتىق، چوقۇقلار دگىرماننىڭ خارج طرفىدە كى مىشاهدەلەرىنى بىتىرىشلەردىر. شىمدى اونىڭ اىچەرىسە داخل اوليورلار. عىجا دگىرماننىڭ داخلىندا مىشاهدەسى نەدەن و نەردەن باشلاماق لازىمىدىر؟ بىز، دگىرماننىڭ داخلىندا بىردەن بىرە بىك دىكەرىنىڭ آردىنچا مىن شىئەلەرىڭ مىشاهدەسىنى توصىە ايتىمەزدىك.

ھېسبىدىن ايسى، چوقۇقلار! ۱۰-۱۵ دقىقە ظرفىندە قىرشولارىندا بولان منظرەسى سىر ايتىمەك امكانىنى وىرىمەك دىر. كىدچىلەر اىچىدەن دولو كىسەلەرى قالدىروب تەنەيە توكوبورلار. دگىرمان طاشلارى گورولتولو صدا اىلە دورايدىيور، اورادان قوطو ياخود قويولموش كىسەيە اىنچە اون طبقەسى توكوليور والىخ... اىشتە بوكبى عمومى مىشاهدەدەن سوگرا اولجەدەن معلم طرفىندەن حاضىرلانمىش پلانى رھىر اتخاذا ايدەرەك دگىرمان و اونىڭ داخلىنىڭ خصوصى حصەلەرى آبرى-آبرى بچوقۇقلارلا برابر دەرىندەن دەرىنە تىدقىق و تىخرى ايتىمەك اولور.

طبيعى، تىدقىق ايتىدىگىمىز شىيىك قىد ايدىلمەسى لازم كەلەن جەتەلەرىنى بورادا گوسىرمەك مىمكن دگىلدىر. چونكە دگىرمانلار

کندى قورولوش و يايلىشلارى اعتباربله بهك مختلفدېر. بو كا باقمىارق هر حالدا عمومى گوسته ريشلەر ويرمهك اولور.

ايلك نوبه ده چوجوقلاريك دقته ريني دگيرمان ديوارنيك خارجندا يوتانان ته كه رايله دمنى اون چه ويرمن طاشلار آراسندا كى رابطه يه جلب ايتمهك لازمدېر.

يير نهايتى دگيرمانيك خارجينا چيقاراق دگيرمان ته كه رى ايله برلشه ن، ديگر نهايتى ايسه دگيرمانيك داخلىندا اولاراق قورى بر ته كه ريك واسطه سيله طاشى دور ايتدېرن جانلى دېره كى تام معناسيله كوردېگدن صوگرا چوجوقلاردا بو رابطه نيك معين و قطعى بر شكلى حصوله گامېش اولور.

ايشته بونيك تيجه سى اولاراق بو مشاهده ايدېلمش رابطه چوجوقلاريك شعوريندا واحد دگيرمان ما كينه سينيك خارجى و داخلى حصه لرينيك عضوى يير بوتونلوگو كېي قالار.

بورادا چوجوقلاريك، دگيرمانيك داخلى و خارجى حصه لرى آراسيندا اولان بو عضوى رابطه يى ابي حس ايتمه لرى ايچين دگيرمانچى ايله هيچ اولمازا ۲ - ۳ دقيقه دگيرمانيك ته كه رينه توكولهن صو آرقىنى ماغلاماق ايچين گوروشمهك لازمدېر. ييز شيمدى ييله بو تجربه نيك بزم نه فسقورسيايا بوراقدىقى درين تاثيرى اونوتامبوروز، تكرار ايدىيوروز: تاثير يك قوتلى آلميشدېر. اگر معلميك خط حر كتى، دگيرمانچى بى طابه نه فسقورسيايندا ساده يير گزبنتى ده گيل تدريس و تربيه ايشى گورمه كه اجبار ايدمه رسه او زمان بو اصول قابل تطبيق دېر.

بالعكس دگيرمانچى نه فسقورسيادا تربيه و تدريس ايشى و مقصدى گورمه زسه، او زمان چوجوقلاريك دگيرمان ايشله رينه

دهریدندن دهرینه آشنا اولمالاری ایچین بر آدیم یله اباری
آتاماز و چوققلارا هیچ بر بیانات و معلومات وبردهمز.
چوققلاردا، دگیرمان میخانیزماسینیک خارجی و داخلی
حصه‌لری آراسینداکی عضوی رابطه‌سینیک تصویری حاصل
اولدیغدان صوگرا دهنیک اونه تبدیل ایدیللمه‌سی ایچین تنه‌یه
توکولمه‌سی مشاهده‌سینه کیچمهک ممکن دیر.
بورادادا خط حرکتیک اهمیتی خصوصیندا قونوشماق لازم
کلیور.

ایشته بورادادا چوققلار دهنیک اونه تبدیل ایدیللمه‌سی
خصوصیندا، دهنیک توکولدیگو تنه‌یی عیانی اولاراق گوردیگله‌ری
زمان آیدین و آچیق بر تصویر مانک اولایله‌رله، چوققلاریک
دهنیک اونه تبدیل اولونماسی کیفیتی خصوصیندا داها قطعی بیر
تصوره مالک اولمالاری ایچین دگیرمانچی طاشلاریک دورینی
موقت بر زمان ایچین دوردیرایله‌ر.

دگیرمان مشاهده‌سیندن چوققلاریک شعورینه برلشمه‌سی لازم
کلهن ایکی اساس شئی واردیر: بیر دگیرمان میخانیزماسینیک
داخلی و خارجی حصه‌لری آراسیندا اولان صیقی رابطه‌دیگری
دهنیک اونه تبدیل اولونماسی کیفیتی دیر.

چه چوققلاریک یوقلایچی گوزله‌رینی، جاب ایدیللمه‌سی لازم گلن
داها بر طاقیم جته‌لر واردیر که بوراسینی تمامیه معلمیک کندیسنه
بوراقاراق داها واسع بر میدان وبریوروز.

شیمدی ییز، چوققلار طرفیندن دگیرمانیک قورولوشی و
ایشی خصوصیندا آلیشمیش تصورات ایله، محالی احاطه ایدن طبیعی
شرائط، خلقیک والخ آراسینده رابطه تأمین ایتمهک ایچین
چوققلاریک دقتله‌رینی باشقا بر ساحه‌یه چه‌وبره‌گی تجربه

ايدىلىم. بىر سەنە ظرفىندە صوبىك كافي مقداردا گەلدېگىنى ياخود
صو آزىلىغىندىن طولابى ياي آيلارىندا دگىرمانىك ايشلەمەسى كىيى
خاللارى دگىرمانچىنىڭ كىندىسىدىن يىلەك اولور. سەندە قاچ آي
ايشلىيور، بىر گۈندە (گىجە و گۈندۈز) ايجەرىسىندە نە قادار دەن
ئوگۈدىليور. دگىرمان ھانكى كۈيلەرە خەمدە بولتيور، بو
دگىرماندان باشقا دگىرمان وارمى، وارسا نە قادار اوزاقلىقدادىر.
باشلىجا اولاراق ھانكى موسمە دەن ئوگۈتمەك لازم گلبور، نە
كىيى و ھانكى شەكلە زخمت خەق آلىنير - پارا ايلە ياخود
اۋن ايلەمى - دگىرمانچى كەندى ئەلەسىلە برابر چاليشيورمى، بوقسا
داھا باشقا عملەلەر، ايشلەتيور والخ

ايشتە بىر صىرا سوال كە چوققۇلارىك قافاسىندا كەندى كەندى
دوغا يىلەر. طىبعى بونلارىدا جواسىز بوراقماق اولماز.
دگىرمان ايشلەرىلە اونى احاطە ايدەن محيط آراسىندە
چوققۇلار طرفىندەن تەيىن ايدىلمىش رابىئەنىڭ واسەلىگىنى و
دەرەنىلىگىنى بورادا سۈيلەمەك الەنە گۈجۈدور. چۈنكە بونلارىك بىر
چوقو چوققۇلارىك باشلارىندىن آصلىدور.

چوققۇلارىك دماغى انكشەفلارى و علمى سۈيلەرى نە قادار
فضلە و بۈكسەك اولورسا طىبعى مشاهدە ايدىلمىش حەقىقەتلەر
آراسىندا كى رابىئەدە او قادار دەرەين و اطرافلى اولاراق
تەيىن ايدىلەجكەدور.

بىز، چوققۇنلار طرفىندەن ئەفسۇرسىادا آلىنا يىلەجەك و صەف
ايشلەرى ايجىن استفادە ايدىلەجەك قەسمى و مەيىن ماتەرياللارىك
ھىت مەجموعەسىنە و مەلىك كەندىسەنە آرتىق درجەدە جدى ھەمىت
وبرەك ايتەردىك.

بو صورتلە، بوتون استقامتى اوزەردە سدى، دگىرمان بىناسىنىڭ

ساھەسىنى، دېگىرمان تەكۋىرەنە مەين زمان ظەرىندە ئوگولەن
 صوبىك مەقدارىنى ئولچىمىك و يىلمەك مەكىندىر. عىن زماندا مەين
 زمان ظەرىندە ھېچ اولمازسە ۵ دىققە ظەرىندە ئوگودولەن دەنىك
 مەقدارىنى قەطئىي اولان يىلمەك اولور كە بودا اوزون زمان مىلا،
 ھەقتە، آي، حتى بوتون بىر سەنە اىچەرىسىندە ئوگودولەن دەنىك
 مەقدارىنى بولماغا امكان وىرەر. بىر بوط دەنىك ئوگودولەنى
 اىچىن آلىنان زحمت ھەقىيەك مەقدار و شەكىلنى تەين ايتىدىكەن
 بو بىر سەت، بىر كۈن، بىر ھەقتە والىخ... زمان اىچەرىسىندە
 ئوگودولەن دەنىك مەقدارىنى نەظر دىقتە بولوندىرىدىغان صوگرا
 مەين بىر زمان اىچىن دېگىرمانچىنىك مەداخىلنى قەطئىي اولاراق
 يىلمەك اولور. طەبىئىي، بورادا مەلەمەك كەندى ايشەلىرى اىچىندە
 كەنىش مەيدان بوراقماق لازىمدىر.

مەلم شونى يىلمەلىدىر كە، كەندىسىنىك رەھبەرىكى زمانى مەكتەپك
 مەخلف غروبەلەرى اىچىن چوقوقلار ظەرىندە بىر چوق حساب
 مەشلەلىرى تەرتىب ايدىلەيلىر.

سەدىك مەساھە و ھەجەمى، مەين زمان ظەرىندە ئوگولەن
 صوبىك مەقدارى، مەين زمان ظەرىندە ئوگودولەن دەنىك مەقدارى،
 بىر بوط دەنىك ئوگودولەنىسە بىرەن زحمت ھەقى والىخ...
 مەشلە اىچىن استفادە ايدىلەيلىكەك بىر سىرا رەقەم دىر... ايشە
 بو مەشلەلەردە بىر چوق ھەقىيەك ھايات اولاقىدىر كە، بونلەرىك
 رەقەملىرى چوقوقلار اىچىن كاغذ اوزەرىندە سادە بىر اشارت
 دەگىل مەقدارى مەكتەپلەرىنى قاراقتەرىزە ايتىدىكەلىرى شەلەرىك آيدىن
 و آشكار بىرەر نەمۇنەلىرى اولاقىدىر. دېگىرمان ئەقسقورسىا-يىندان
 آلتەمبىش مانەربالار بالىگىز رىاضىيات دەرسلەرىندە و مەشغولەتلىرىندە
 استفادە ايدىلەمەز. عىن زماندان مەلم، دېگىرمانى بالىگىز اجتماعيات

نقطه نظر بندن تدقیق و تحلیل اینمکله قالمالی، دگیرمان نوع و تیله ریشک بالکیز محالیک شرائطنده ده کیل اهلینیک اقتصادی وضعقندن آصیلی اولدوغو، دگیرمان ایشله رینده قوثوبه راتیفیک اهمیتیی خصوصیندادا مصاحبه ده بولونمالیدیر.

انسانلاریک تام معناسیله طبیعتیه تابع بولوندوغو و دهنیک ئوگودمه و قورودولماسی ایشندن بر شئی آکلامادینلاری زمانلاری چوققلاری نقل اینمک و مدنییک مهم عاملی اولان ده گیرمانیک تدریجاً میدانا کلدیکینی گوستهرمک داها فائدالی اولوردی. کندی معلوماتلاریندن آصیلی اولاراق چوققلاریک هر بر غروبی ایله نه قسورسیاده گوردیکلهری و آلدینیلاری تاثیر، انطباعلار خصوصیندا یازی درسله ری آبارماق ممکنیدیر.

مختصر ییله اولسا قید ایندیکله ریمیز نه قسورسیا ماته ربالینا ناصیل یاشماق نقطه نظرینی ویردیککی ایچین نه قسورسیادان الده ایدیلن ماته ربالیک ناصیل، اعمال ایدیلمه سی خصوصیندا تفصیلاتدان واز کچیوروز. بالکیز شونی قید ایدهلیم:

کاغذ، قارانداش، متر، ساعت-ایشته اونلار سز عمومیتله نه قسورسیایا بالخاصه ده گیرمان نه قسورسیاسینا کیدبله مز. اشبو وسائطیک باردیمبله بالکیز عددی ئولچولهری قید اینمک ده کیل، چوققلاریک خصوصی و فطری قابیلنلریندن آصیلی اولاراق دگیرمانیک آیری-آیری حصهلرینی و بلکه عمومی شماسینی رسم اینمک اولور.

III

یاقین شهره

هر بر شهر کدینه مخصوص بر خصوصینی حائزیدیر که بوکا خصوصی اهمیت ویرمک لازمدیر. فقط بز بورادا شهره نه قسورسیا

زمانی چو جوقلاریک دقتلرینی جلب ایدیلجهک مسئلهری دکل،
ئەقسورسیادا ناصیل ایشلەمەك لازم کەلدیکنی کۆستەرەجە گیر.

شمندوفر ستاسیونە یاقلاشدی. کوی مکتبەدن بر غروب
طلبە هیە و چاتتالاری ایلە برابر پلاتفورمایا چیقیدیلار. یاقین
مکتبە بر قادار استراحت ایدەرەك یمەك بیدیکدن صوگرا
طلبەلەر ایشە حاضر بولنیورلار. ایش، ستاسیوندان باشلا یارق
شەریک مرکزینە قادار کیدیور.

- چو جوقلار، ستاسیونیک یانیندا بولونان بنالارا و ایولەرە دقتلە
باقلیم. بو ایولەردە ماراقلی اولان شیلەر نەدیر و بو ایولەر ایلە
بزیم کویلەردە بولنان اوفاق ایولەریک آراسیندا نە فرق واردیر؟
بزیم خصوصی تجربەمیز تصدیق ایدیورکە، بو ایولەری باشقا
ایولەردەن تفریق ایدەن قاراقترستییک بر علامت اولارق چو جوقلار
آلت قاندا هر هانکی بر تجارت و صنایع موسسەسی، بولقا،
پیو (بیرە)، چایچی و یاخود بقال دگانی اولدوغونی
سۆیلەجە گلەردیر.

- یگی، بو تجارت و صنایع موسسەلەری کیملەر ایچین آچیلیمشیدیر؟
بورادا معلم بر چوق مختلف جوابلار آلاچاق کە یگوندا
شو نتیجەلەری ویرەجە گەدیر. بو دکان و موسسەلەر دمیر بولی
قوللوقچولارینی، ترەنی بکلە یەن یاخود ستاسیونا یگی وارد
اولان سرنشینلەری تەجیز ایتمک ایچین آچیلیمشیدیر.

- چو جوقلار، دمیر بولی خدمتچیلەری بورادا آچیلیمش دکانلاردان
هر بر شئی آلایلەلەرمی؟ مثلاً، اودون، سامان، قارتوفیل بو
دکانلاردان آلاماق اولورمی؟ - اگر چو جوقلار شو سواللارا جواب
ویرمکدە کوجلوک چکمیش اولورلارسا او زمان اونلارا سۆیلەمەك

اولورکه، او شئله‌ری بورادان آلمیورلار. - عجب اولار، سامان اودونی نهره‌دن آیدمیورلار؟

بونلارا بو شئله‌ری کیم و نهره‌دن گه‌ترییور؟ بورادا کندلی کندینه بللی دیر که چوچوقلار اودون، بامانک شهره کندیلهر طرفیندن که‌تریلدیگنی سویله‌یه‌جه‌گله‌ردیر.

- کندیلهر کندلی زحمتلرینیک محصولینی شهره نیچین گه‌ترییورلار؟ طبیعی بورادا کندلینیک شهر صنایعینه مثلاً: قند، صابون، مسمار، پارچا والنخ .. اولان احتیاجلارینی سویله‌مک لازم گلیر. دیمه‌ک کندلی زحمتینیک محصولنی دمیر قواو قوللوقچولارینا یاقیندا ساتاراق کندلی، کندیسینه لازم اولان ماللاری آلیور و ایوینه گونده‌رییور. ستاسیونلاردا اولان دکانلار یالینکز دمیر بولونا، سرنشیتلره ده‌گیل، اطراف کوبله‌ردن زحمتینیک محصولینی گه‌تیره‌ن کندلی‌یه‌ده خدمته بولونورلار. بو شهرده‌ن دمیر بولونیک نه زمان چکیلدیگنی ده آیدینلاشدیرماق مهم مسئله‌دیر.

شیمدی دمیر بولی ستاسیونی اولان برده اول نه موجوددی؟ ستاسیون شهریک مرکزیندن تقریباً نه قادار اوزاقلیغدادیر؟ اکثریا دمیر بولو شهرده‌ن برابکی، اوج وبرست اوزاقلیغیدا کچدیکی ایچین بودمیر بولو خصوصی تیکیشیهره تجارت صنایع والنخ... سبب اولموشدور.

عمومیتله ستاسیونی احاطه ایدن بنالاریک مشاهدہ‌سی و دمیر بولو تاریخینی یله‌ن آجه‌تالاردان آئینان معلومات چوچوقلارا کندیلهری ایچین دمیر بولو خصوصیندا آیدین و آشکار برلوحه تشکیل اینمه‌گه امکان ویره‌ر.

برچوق جادته‌لر کندلی آرالاریندا صیقی سییت رابطه‌سی ایله

علاقەدار اولاجاقدير . مئلا ، ستاسيونىك آجىلماسى قوللوقچىلار
ابچىن دولتى ابولەر تىكىتىسىنە قوللوقچىلارنىڭ مەقدارى اولارنىڭ
و سرنشئلەرنىڭ احتىاجلارى خىصوصى ابولەرنىڭ تىكىلمەسىنە تىجارەت
صنعت والىخ انكىشاف اىتمەسىنە سبب اولموشدور .

تقرىباً ستاسيونىك ياتىندا بولە بر مەجىدەن صوگرا عىجلە
اىتمەرمەك شەرىك مەركىزىنە حەركەت اىتمەك اولور .

چوقۇقلارنىڭ دقتلەرنى اىلك نوبەدە ستاسيون اىلە شەرى آراسىندا
اولان دىمىر يولونا جلب اىتمەك لازىمدىر .

بۇرادا چوقۇقلار كەندى مەستقل معنوى مەسئۇلىتلەرى ابچىن
كىشى و كافى مەقداردا مەتەرىيال آراپا يىلەرلەر .

مئلا ، ترامواى خىطىنىك چىكىلمەسىنە نە سبب اولموش؟ نىچىن
ستاسيوندان مەركىزە شوسا يولو چىكىلمەشىدۇر؟ اگر بوزماندا
چوقۇقلارنىڭ ياتىندان ستاسيوندان شەرى گەلەن مەختەلف كىسە ،
بوجقا بىشك و سائر شىلەرلە يوكىنمىش آراپا كىچىمىش اولورسا
بۇرادا چوقۇقلار شوسا يولونىك اهمىتى آڭلاتماق لازىمدىر .
عىن زماندا ستاسيون كىدەن باخود گەلەن سرنشئلەرنە دولو
اولان ترامواى مەشەدە اىتمەك امكانى اولورسا بۇرادا ستاسيوندا
چىكىلمىش ترامواى خىطىنىك دە سىيىنى آڭلاتماق لازم كەلەجەك دىر .
بىلىدۇر كە چوقۇقلارنىڭ تىلفىرف و تىكشون واسطەسىلە شەرى
اىلە ستاسيون آراسىندا مەوجود اولان رابىطەبەدە دقت و بىرمەلەرى
لازمىدۇر .

ستاسيوندان مەركىزە گەدىكچە چوقۇقلارنىڭ دقتلەرنى ابولەرنىڭ
قاراقچەر اعتبارىلە دگىشمەسى كىفئىتىنە جلب اىتمەك لازىمدىر .

چوقۇقلار قىطعى اولاراق ستاسيوندان ۱۰۰ - ۲۰۰ سائىن مەسافەدە
بولۇنغان ابولەرنىڭ كەندى سىمالارنى دگىشمەسىنى سولەپەجە كەلدۇر .

- بکی مادامکه بورادا تجارت مؤسسه سی آجماق ممکن ده کیل،
نیچین بو ایوله ری یامشالاردیر؟ نیچین تجارت باشلیجا اولاراق
سناسیونیک یانیندا چوقدور؟- بورادا چوققلار طرفیندن، مشاهده
ایتدیکلهری حقیقتلهری آیدینلاماق ایچین اولدوغجا ماراقلی ایش
گوروله بیاہر.

ایشنه ایویک قارشوسیندا بر چوق آرابا و سانقلار واردیر.
ایویک ظاهری گوردونوشی بوبوک بر کاروانسرائی آکدیریور.
نیچن بوراسی کاروانسرائی می؟ بلکه ده بوستانویک یانیندا برده کیل؟
سناسیون بورادادا کندی سوزینی سوبله دی.

- بکی، چوققلار بوراسی هانکی بنادیر؟- بویزیم اسکی
دوستمیز، دمیرخانه دیر- جوایینی ویرم جگله ردیر- نیچون بو یولیک
آغزیندا دمیرخانه واردیر؟

نه بورادا دمیرخانه نیک حیاتدا اوینادیفی رول خصوصینده مسئله
آچیلیور.

طبیعی، نه فسقورسیامیزی داها ایله ربیه آپارا ییله ربز.
فقط بز اولا کندی- کندیمزه بر حساب ویره لم عجب ایشه
بو صورتله یافلاشدیغمز زمان چوققلاردا نه حصوله گله ییلیر،
ثانیاً شهر نه فسقورسیانیک ایله ری آبارماغیک فائده سیزلیکینی دا تنبیه
ایتمه سی لازم دیر. چونکه شهریک بوتون اساس برنسیله ری
نوکره نیلمیشدیر.

بو صورتله، چوققلاریک ۲-۳ ساعت ظرفینده آلدیقلاری
تأثیر و انطباعلاردان اونلاریک شعوریندا، چکیلدیگی کونده ن
به ری شهریک سیماسینی ده گیشدیردن دمیر بواونیک رولو یک
آیدین و آشکار اولاراق یئرله شمیش اولور. چوققلار، بوتون
او، دکان، جایخانه، شوه، یولو، تراموای تجارت یاپان

گوبیلەر آراسیندا کی علاقه سبینی آیدین بیر صورتده حس ایتیمیش اولورلار.

هر بیر قناعت حاصل ایتمه یین معلّم شیمدی، ستاسیوندان شهره پایلان نه قسقورسیانک ساده بیر گزیتتی اولمادیغینی گوریور. بوردا یاریم گونلیک ایش واردیر که بودا تربیه و تدریس مسئله لری ایچون اڭ ماراقلی، اڭ دهرین و اڭ مهم ایشله ردیر. بوڭا گورده اولجه دن شهری اطرافای تانیس ایتمه ک ایچین ۱ - ۲ گونلیک نه قسقورسیا باپماق فکرینده ن واز کئچمه ک لازمدیر.

شونی بیر متعارفه اولاراق قبول ایتمه ک لازمدیر: شهرده بیر چوف مؤسسه، اداره و یاخود بیر دائره انتخاب ایدمه رک اونیکله اطرافای بیر صورتده تانیس اولمالی؛ فابریقا شورا اداره سی یاخود شهر بازاری اولسون، هر حالدا هر موضوع بیر ساعتیق ایش ویرمه جکدیر. یالگیز، معلّم طرفینده ن عجله ایدیلمه میش، دهرین دوشونولموش و مشعور شهر نه قسقورسیاسی جوجوقلارا ائی معلومات و بره یلەر. بویله بیر نه قسقورسیا نتیجه لرینیک صنف داخلیندا اعمال و ترتیبی اعظمی نتیجه لر ویریور.

دائما آلنیمیش تأثیر و انطباعاتلارا استناد ایدمه رک معلّم عمومیتله شهریک منشائی، خصوصی شهر مسئله سینه و شهریک کندی - کندینی اداره مسئله سینه (صو، قانایزاتسیون، ایشیق، کوچه لریک تمیزلنمه سی، صحی و الخ...) شهر اهالیسینیک صنفی تشکیلاتینا، همان شهریک اقتصادی اهمیتی، انقلاب و وطنداش محاربه لری دورینده کی تاریخکی مسئله سینه دوقونا جاقدیر، اگر شهرده هیکل، موزه، اسکی بنالار اولموش اولورسا بونلاریدا مشاهده ساحه سینه و نه قسقورسیا نتیجه لره ن داخل ایتمه ک ضروریدیر.

IV

دەمىر يولونا.

دەمىر يولو ستاسيونىنا بوتون مەكتەپلەر ئەقسىورسىا ياپامازلار. چونكى بونلاردان بىر چوقلارى دەمىر يولىندان چوق اوزاق مسافەدە بولنىورلار. مىلا: بوڭكا باقمىياراق ستاسيونا ئەقسىورسىا ياپماق ايچىن بىر چوق مەكتەپلەرىڭ امكانى واردىر. بوڭكا گوردەدە بىز اوقوبوچى مەلەملەرىڭ دقتلەرى اوڭىنە دەمىر يولو ستاسيونى ئەقسىورسىاسىنىڭ ايشلەنمىش پلانىنى قوبوبورىز.

اڭ اول بىز، اوقوبوچىلار بىمىزلا. ھانكى ستاسيونا گىدەجكمىزى تعين ايشەلىىز، چونكى انسان آز يىلە اولسا دەمىر يولو ستاسيونى ابلە آشنا اولاراتى 'ونلارىڭ مختلف اولدىقلارىنى دا بىليور. بونىڭ ايچىن بىزە كندىسىندەن، آرتىق درەجەدە سرنشېن و يوك داشىنماسىنا خىدمت ابدەن بويوك ستاسيونلارا كىچىلە يىلەجەك ستاسيون تىپى انتخاب ايشەك لازمىدەر.

چوچوقلار! سىزلەردەن ستاسيون گوردەن وارمى؟
ستاسيوندا گوردىكلەرنى كىم سويلەيەيلەر؟ - ايشە بو سۇاللار
چوچوقلارىڭ قافاسىندا بەرلەشوب قالمىش ستاسيون خىصوصىندا كى
تصۇرلارى جانلاندىرماغا خىدمت ابدەر.
ايشە چوچوقلار ستاسيونىڭ سەمافورىنا ياقلاشىدىلار.

- چوچوقلار، قارشومىزدا كى شىئى نەدىر و بونىڭ نەكىبى
اھمىتى واردىر؟ - اولايلىر كە چوچوقلار بونىڭ سەمافور اولدوغونى
و اھمىتىنى سويلەلەر. ايشبو سەمافور چوچوقلارىڭ ستاسيون
خىصوصىندا كى تصۇراتلارنى انتظامە سالماق و گەنىشلەتمەك ايچىن
ياپىلاچاق مضاجەيە بىر واسىطە اولايىلەر. ستاسيون، اكتر چوچوقلارىڭ

«سناسپوز» تلقی ابتدبکله ری واعزال بناسی ده گیلدیر. بوتون یول و ده میر بولو تیکینتلهریبه بهر اهر سه مافورلار آراسیندا اولان بیر یهردیر. جوجوقلار ابرملره باقاراق اونلاریک و احتیاط بوللاریک اهمیتینی آگلامالیدرلار. اگر بوزماندا احتیاط بولوندا سرنشین واغونینا بهر بوراقاراق بیر بوک واغونی دورموش اولورسا باخود احتیاط بولونما بوک واغونی گلمیش اولورسا بک ائی بیر تحادف اولوردی. بورادا واغونلاری بیر بولدان دیگه بولا آباران ابرمچی نیک ایشلهرینه ده باقمق قنا اولمازدی. بورادا دیه یله رله که بوک نه لزوم واردیر. اونلاریک هینی جوجوقلار بلبورلار. بکی اوبله اولسون. ایشته بوک اوبله جواب ویرمهک اولور. حقیقتاً بلکه جوجوقلار اسکیمن بو ییلگی نیت هینی قترابان بوللا اکساب ایشلهر دیر.

شیمی ایه مصیبت رهبرلگی. ده میر بولو آجتلاریک لطفکار علاقه ری ایه بو ییلگیلری هم بشق و منظم بیر شکله قزانیورلار. نه عله بو تکرار ییلگیلر اعظمی طلب هینی ده گیل. نریه وی هینده حتر دیر. ایشته بونیت اچین ده ییز گتمه گم سنسون تقفور تیلاریک بلانی بو مود ایه (اصول) گه نیشه تمجه گیز.

ایلمریمه جوجوقلاریک شیمی داخل ولاجوقلاری بلاغورم وار دیر. بلاغورم نه لازمه بره بونیت خوی و عرضی نه قدر دیر. بکه جوجوقلار بوردد بلاغورم نیت بوکیکی بیه سنسور وارد اولان و سنسورن گیم سرنشینت مشدی آرنیه بیر رعه نین یشته که چیلرلار.

یشته وغزیت یسی. بونیت وویکیکی. بوردد خیرجی گوروتوسن سرنشینت مشدی خیرجی بیه. بوردد که

گۈزەلەرى اوڭىندەن بىر ايىكى سرنشېن و ايىكى بوك واغونى
كەچمىش اولورسا ئەقسەقورسىا چوق شىلەر قازانايلەر.
چوقوقلار واقزالىك ابچەرىسېنە داخل اوليورلار. ايشتە سرنشېنلەرە
مخصوص سالون.

بوفە و اونىك مەخلفاتى. بوفەدەن نە آلماق اولور؟ بوفە نەبە
لازمدير؟ ايشتە بو شىلەرەدە مەلۇم چوقوقلارېك دقتلەرىنى
جەلپ ايتەلىدير.

شىمدى ئەقسەقورسىانىك قارشوسىندا ستاسيون ايشى، تىلغراف،
يىلىت و باغاژ قاسساسى، ستاسيون نوپتچىسى و رېئىسى ايشلەرىيە
تائىش اولماق مسئلەسى دورىيور. بورايا مال قاتورىنىك ايشلەرىنىدە
داخل ايتەك لازمدير.

ئەقسەقورسىا ھنوز بوك قبولى و اعادەسى ايلە مەشغول اولان
بوك حياطينا باقمادىغى ابچىن بىر اداره ايشلەرى ايلە تائىش اولمايى
ھەلەلىك توصىيە ايتە، بوروز. چوقوقلار تىلغراف اوپەسىندادىرلار
آپاراتنىك كەسكىن سسى ايشىدىييور. اگر بو آيارات «يوزا»
نىك آياراتى ايسە يياض شىرىد اوزەرىندە تام آچىقلىق و وضوحىلە
نقطە، خط، ياخود تام حرفلەرك صىراسى گورونەجكدير. باشلىغا
اولاراق چوقوقلارېك تىلغراف ايشلەرى كىفەيتىندەن قاوراباچاقلارى
بىر شىئى وارسا، اودا قومشو ستاسيونا اشارتلەرلە نقل ابدىلەن
انسان سوزىنىك چابوقلىق كىفەيتىدير. اگر چوقوقلارېك گوزىنىك
اوڭىندە قومشو ستاسيونىنا بىر ايىكى تىلغرام وېرىلەرسە بو اعظمى
درجەدە موافق و گوزل اولوردى. بورادا چوقوقلار گوزلەرى
اوڭىندە كەندى آرالارىندا اون وېرىتلەر مسافەسىنە بولونەرەك
برلەشەش ايىكى جامى موجودىك صىقى رابطەسىنى گورونجە اوندىن
قوتالى تاثير و انطباع آلاچەلاردير.

معلم بک خط حرکتی و دمیر بولو آجتتالارینیک لطفکار
علاقه‌لری چوچوقلاریک هېسینه اولماسادا، بیر قاچنا قومشو
ستاسیونلا تېلفون واسطه‌سینه بر ایکی سوز سویله‌مگه امکان
ویرمه. بودا چوچوقلارا چوق شئیلر ویرمیش اولور.

— هایدی، تیلغرافچی نیک ایشینه خال قاتماپاراق اونی تمجیز
ایتمه‌یه‌لیم، دیهره‌ک ییلهت قاساسینا گیدیورلار. بکی بورادا نه
کیی بیلگی، قازانماق اولور؟

بیلیت قاساسی عمومی کورونوشی. خارجی کورونوشی حق‌بند
بر چوق سؤال اسکی و ساتیلمایش ییلتیره باقماق.
باشلیجا اولاراق سرنشینلر سیزیک ستاسیونیکزدان نهره‌لره
گیدیورلار؟

تقریباً بر آی ظرفینده قاچ آدام و بونلاریک اکثریتی
نهرمه گیدیور؟

بو بولک مختلف ستاسیونلارینا گیتمه‌ک ایچین بیله‌تیک قیمتی نهدیر؟
ستاسیونلار آراسیندا کی مسافه‌یی و هر بر ستاسیون ییلتینیک
قیمتی گوستهرن بوتون ستاسیونلاریک سیاهیسنی آماق اولورمی؟
سرنشینلر باشلیجا اولاراق سنه‌نیک هانکی وقتلرینده گیدیورلار؟
کونده (کیجه-گونوز) ستاسیوندان هر چهته قاچ واغون گیدیور؟
قاسا چوچوقلاریک گوزله‌ری اوکینه ماراقلی بیر منظره، یعنی
ستاسیونی احاطه ایدن دائره اهالیسینیک حرکاتینی قویاچاقدیر.
اگر معلم ییلهت قاساسینا اولجه بر قادار ددره‌ندن باقمیش
اولورسا، اوزمان او داخلچی طرفیندن گوستهریلن رقمه‌لریک
اساسی اوزهرینه چوچوقلاریک نه قادار ماراقلی نتیجه‌لر الده
ایده‌جکله‌ربی کورموش اولاجاقدیر.

بالی بر شئی دیرکه، تقریباً بو ایشی باغئز گوندریلمه‌سی

اطرافيندا آبارماق لازم كەلەجەك دېر. بونىك ايچين بىز بوساھدە دورماق ايستەمەيۈرۈز.

شىمدى، جوجوقلار ۵-۱۰ دقيقە وقتلەرنى ستاسيون نوبىچى سىنىك ايشىنى مەشەدە ايلە كىچىرىنلەر. اوڭا تىلفرافلە فلان واغونىك چىقماستىنى و فلان واغونىك كەلمەستىنى سويلەيۈرلەر. بوك حياطيندان كاكوب واغونىك بىر يولدان دىگر يولە كىچىرىلمەستىنى خىر و بىريۈرلەر.

ابره چى باخود بو ايشى باپاجاق آدام فلان دولو وانونا باغلاناجاق واغون حاضىر بولوناراق گوندربە يىلەر. دىيور. يەرلى بوبوك گوندەرىچى كەلەك او يىرى گون مەل گوندەرمەك ايچين واغون سبارش ايدىيور. قاچوچى كەلەك واغونىك سەماقورا باقلاشديغى والىخ سويلەيۈر. عين زماندا اوڭا قومشو ستاسيونلا قونوشماق ايچين تىلفونە باقلاشماق لازم گليۈر.

بو ۱۰ دقيقە ستاسيون نوبىچى سىنىك ايشىنىك جوقاوغو و نوبت زمانى ايشلەربك كەندى يولو ايلە گىتمەسى ايچين مەسئۇلىت درجەسىي خىصوصىندا جوجوقلارلا آيدىن و آشكار بىر فەكر وىرە يىلەر. ستاسيون نوبىچىسى ستاسيونىك -جانى دىر. انسانى شاشىر تاجاق بىر چاپوقلەقلا بىر يەردەن دىگر بىر يەزە فەكر، انسان، بوك نەقل اىتمەگە. بىر واسطە اولماق صەقبەلە اجتماعى حياتدا ستاسيونىك رولو مەركىز بىر صورتدە اوندا انەكاس و نەجلى ايدىيور.

بونەدان سوڭرا جوجوقلار، اوللا بوكىك آلئوب وىرىلمەستىنى نانبا محافىظە شىرائىطىنى ئالتا ستاسيوندا بولونان بوكلەرىك نواع و شكلىنى مەشەدە اىتمەك ايچين بوك حياطينا كىدەيۈرلەر. دىمىر يولى آجتىلارنى، بوك آلان و باخود گوندەرمەن خەلقە مانە

اولماباراق چوقۇقلار يۈك حياطيندا ايشلەرە باقار. عمومىتلە قارشولارىندا آچىلىش منظرەدە ماراقلارنى موجب اولان شىلەرە دقت ايدەرلەر.

بزم رايىمىزچە چوقۇقلارنىڭ شعورىنىدا و يازى دىقربىندە نەبى قىد ايتىڭ لازىمدىر؟ ظنمىزچە بورادا يىلەت قاساسىنىڭ ايشلەرىلە بىر قدار علاقە اولاجاقدير. مال نەرمە گۈندەرىلور؟ نە كىيى مال و نە مقداردا گۈندەرىلور؟ هر هانكى بىر مال سەنىڭ هانكى وقتىندە گۈندەرىلور؟ بوستا هر وىرستە نە قدار پارا آليور؟ حاصلى ستاسيونا كەلەن ماللار خصوصىندا آجتايا بوسواللارى وىرمىڭ اولور. البته، باشىجا اولارق مالىڭ هانكى كۈيدەن، زاووددان، فابرىقادان گۈندەرىلمەسىنى و كىمىڭ آدرەسىنە اولماسىنى بىلمەك پك مەمۇر. چوقۇقلارنىڭ يىلكىلەرىنى بىر قداردا آرتىرماق ايجىن مال قانطورىنادا كىتمەك لازىمدىر.

هر حالدا بورايى اھمال ايتىمەملى. بوراداكى ايش مىلمىڭ كەندىسى بولا بىلەر. اېگر بىر گۈنىڭ ظرفىندە عىجلە ايتىمەرمەك رهبر ياخود معلم ستاسيون غىزلەرىنى آبرى آبرى تەدقىقە قالمىشرسا، اوزىمن تىجەدە چوقۇقلاردا بالىگىز بو جانلى حقىقتىڭ كىچە گۈنۈز مشور اولاراق ايشلەين عضوېتىڭ آيدىن و آشكار منظرەسى دگىل بورانىڭ ستاسيونىڭ اطرافىندا بولان دائىرلەر اوزەرىنە اولان معظم تائىرى دخى چوقۇقلار طرفىندەن ابى قاورانىلا بىلەر. بورادا ستاسيوندا چوقۇقلارلا دىمىر بولونىڭ ناسىل و نە زمان حصولە گەلدىگى، بىرىنچى اولاراق آذربايجاندا دىمىر بولونىڭ نە زمان چىكىلدىگى، حال حاضردا س. س. ج. ا. ىندا دىمىر بولونىڭ نە طولدا اولدوغونى، معاصر دوللەر حياتىندا دىمىر

بولالارنك نه كيبي اقتصادى اهميتى حائز اولدوغو موضوعيندا اوفاق
بر مصاحبه ده بولونماق اولور.

ددير بولونيك شيمديكى وضعيتى ايله باشقه مملكتلرله علاقه
كسيلديگى سنه لرده اولان وضعيتى آراسيندا بر مقايسه بايقاق
ايچين جوجوقلارا بر قاچ سؤال و برمهك ابي اولوردى. جوجوقلار
بو سؤاللار ائاسيندا عمله و كندى حكومنى ائنده اولان مملكتمزك
چابوق ترقى آدملاريني گورميش اولورلار.

بو نه قسقه ورسيا صنف ايچين بر جوق رقمه ر مانه ربالى
ويرم جگدير كه بونلارى اساس طوتاراق ستاسيون و آباريلان
و گه تيربلن ماللار ك مقدارى، حقيده بر فكر و بره يياههك بر
جوق دياغرام رسم و قارتوغراملار حاضرلاماق ممكندير.

ترجمہ حال

دوقتور دہقرولی *

(تربیه و تدریس تاریخیندہن بریایراق)

یازانی تربیه دوقتوری: خلیل فکرت

ییرمینجی عصریک بہذاغوغلاری آراسیندا بویوک بر اہمیت قازانان و یاراتدیغی مؤسسہ ایلہ کرک تدریس و کرک تربیه جہتیندن بویوک موفقیتلہر قازناراق، بوتون دونیادا اسمی ایشیدیلہن شخصیتلہردہن بری دوقتور دہقرولی Dr Decroly دیر. بونیک آچدیغی مکتب، بلجیہ دا، ئہرمیتازدادیر. دوقتور دہقرولی، محاربہدہن اول بر ئہنستیتو آچمیشدی. بورادا نورمال چوجوقلار بولونوردی. بونیکلہ بیرلہشمیش دیکر بیر قسم واردیر کہ نورمال اولمایان چوجوقلارلہ مخصوصدیر. بو ایکی مکتبہ دہقرولی اوزون زمان چالیشمیشدیر. (فہرریہ) دییور کہ: «دہقرولی، بوتون دنیا ایچین دقتہ شایان بر شاه اثر وجودہ کنیرمیشدیر» عمومی محاربہ اوزہرنہ بو مؤسسہ، موقت اولاراق قاباندی. لاکن محاربہ ییندیکدہن سوگرا تکرار آچیلدی و بو کون موفقیتلہ ایش کورمکدہدیر.

مؤسسہ بی میدانا کیتیرہن دہقرولی، بالخاصہ بر قاج بویوک

(*) بو مقالہ غیر طبیعی چوجوقلہرنیک تربیه ی خصوصیتندہ ائدہ ایدیلن مثبت تجربہ و نتیجہگہری کؤستردیکیندہن بونیک ایلہ اوغراشانلار ایچین بر ماتریال صفتیلہ درج ایدیلیر.

شخصه‌ن الهام آلدی. اونلاردا: جون دده‌وی. ابروه کینغ، ستانله‌ی هول، کیرخ باتریق دیر.

ده‌قرولی بونلاری ایچه تدقیق و تبع ایلیمیش و بونلاریک فکرله‌رینه استاداً، غیر طبیعی چوجوقلار ایچین خصوصی مه‌تودلار وجوده کتیرمیش دیر. بو، بیر چوق صفحه‌لاری حاوی بر مه‌ردبوه‌نه تشیه ایدبله‌یلیر: غیر طبیعی چوجوقلار، یاواش آدیملارلا ایلرله‌دیکله‌ری به‌رلرده، طبیعیله‌ریک دخی سریع آدیملارینی تثیت ایتمشدیر. یعنی غیر طبیعی چوجوقلار بیر قابلیت مسافه‌سینی معین بیر مدت ظرفینده بورومگله موفق اولورلارسا، عینی مسافه‌نیک، طبیعی چوجوقلار طرفینده سریع اولاراق قطع ایدیلمه‌سی اوصوللارینی آراشدیرمش دیر. موفقیت او قادار بویو کدور که، غیر طبیعی چوجوقلار، طبیعی و نورمال اولان چوجوقلاری کیچمشله‌ردیر. هرکس بوگیا بیر معجزه نظرله باقیوردی. حال بو که معجزه، صبر، حلم و نفوذ نظرده ایدی. اوندان صوگرا ده‌قرولی، بولدوغی اوصوللاری، طبیعی چوجوقلارا تطبیق ایتمه‌نیک ممکن اولوب اولمادیغینی آراشدیردی نورمال چوجوقلاریک، مسافه‌یی ده‌جا بوق قطع ایدم‌جکله‌ری شبهه-یزدیر، تجربه بایلدی والده ایدیلن نتیجه، جاً خارق‌العاده ایلدی. اودرجه‌ده که هر نوع چوجوقلاردا، یعنی کرک خلق و کرک دیکه‌لا طبقه‌ده‌ن اولان چوجوقلاردا بویوک موفقیتله‌ر الده ایدیلدی، ذکالاری جانلاندی. علم وفی تماماً قاوراماق میلی اویاندی. حتی حیاتیک و عمومی حربیک فارشیلارینه چیقاردیغی مسئله‌له‌ری حل ایدم‌جک قادار بیر علمی سویه میدانا کلدی.

بو مکتبه قیز و ارکک چوجوقلار، مختلطدر و شکایتی

موجب بر شىء تصادف اىمك شوباه دور سون، مختلط تربيه دهن فائداىى تىجه لهر األه ايدىلدى.

مه تود و غايه سى - اصول، بالخاصه آمه رىقالى، چون ده وه نىك كىرخ پاترىق بك و قلاپاره دىك اوصوللارى دىر.

قلاپاره دىك اوصولى، علاقه و مراق اوصولى دىر. علاقه اىكى طور لودور: يىر قسمى حقيقى و اىسته نىلن علاقه دىر كه فعالىتى ميدانا كنيرن و اونى تحريك ايدن علاقه دىر. برده (قابىس) و ذوق دهن عبارت علاقه دىر كه، بو علاقه نىك فنا قسمى دىر.

دقت ايدىلجك اىم مهم جىت، اوصولك صىقماماسى، يورماماسى هم جدى و هم ده ملايم اولماسى دىر.

غايه، عصرى دىر و جانلى دىر. اوج نوع غايه واردىر كه اساس اعتباريله بونلار بر وحدت تشكيل ايدىلره: ۱) بوگون و بارىن اىچىن هر شيدن اول انسان يه تىشديرمك حياتى وظيفه لهرى و ضرورنلهرى طانماق و بىلمك و عدالتى تطبيق اىمك. ۲) ذهنى و بدنى قابىلته لهرى انكشاف ايتديرمك غايه سى دىر. چوجوغبك اوبون ائاسىندا بسىقولوزىسىنىك تدقيق دهن طوبىلان معلومات بوگما اساس اولمالى دىر.

جمعىنىك و فردىك دىل اوستىنده دىر. اوده، ذهنى و بشرى دىر حقيقته لهرى و هىچ بر منفعتى اولمايان قىمته لهرى، خلاصه چوجوغبى اخلاقاً قاراقته رلى ياپماق و عامى حقيقته لارى كندىسنه سه و دىر مكم. بو سوبله نهن غايه لهر، حد ذاتىندا اىكى ده كادىرلهر. يالىگىز اولجه نظرىه حالىندا اولان پرمه نسىلهر، بوگون، ده قرولى نىك مؤسسە سىنده موفقىته حياتا كىچىر بلمش دىر.

ده قرولى و معلمه لهرى تطبيقاتدا ناصىل چاليشىرلار ونه ياپورلار؟

بونىڭ ايچىن مۇسسەبى زىارت ابدىن (فەررىيەرى) دىكەلەيەلىم.
مكتىدە بوبوك بىر باغچاواردىر. اوبونا مخصوص يەرلەرواردىر.
كوجوكلەر ايچىن قوم يىغىنى، تاختالار، كتەقلەر، خلاصە، (روبىزون)
اوبونى اويناماق ايچىن هر طورلو مالزمالەر موجوددور. بو بوبوك
باغچادا آغاچلار و نباتلارواردىر. بونلار اوچ قىسمە آبرىلمىشدىر؛
و بوتون بو قىسملەردە آبرى علاقەلەر كوزە دىلمىشدىر، بىرىنچى
صنف نباتاتا عائد علاقەلەر، مامكتىڭ آغاچ و نباتلارى يەتىشىدىرلەن
قىسمىدىر. ايكنىچىلەرى، غدايە و توقوبوجىلىغا عائد نباتلاردىر.

اوجونىچىلەرى، چوجوقلار مخصوص آبرى بىر قىسمىدىر،
اورادە هر فردىرىستىر. چوجوقلار اورادا كىدى اىستەدىكەلەرىنى
ياپارلار اىستەدىكەلەرىنى اكەرمەك سو كەرمەك تىطىق ايدەرلەر.

بنا ناصلىدىر؟ و ايچىندە دها نەلەرە راست كلىورز؟ بنا چوق
تەمىز و منتظمدىر. بوبوك بىر زىمناستىقتىخانهسى واردىر و ياغمورلو
هوالاردا آبرىجا تنفس يەرلەرى موجوددور. عملياتىخانهلەرى
دولكەرىلىك و موقاووا اىشلەرى، مودەل جامورلارى و رسم
مالزمالارى و موطباق اىشلەرىنى او كەرمەك ايچىن مالزمالار،
سوگرا اون اىكى ياشىنا قادار اركك و قىزلار ايچىن دىكىش
اىشلەرى واردىر.

صنفلار، زەنكىن دىر؛ و يىرە - يىرە موزە كىيى دىر. بوبوك
تابلولار، غرافىك اىشلەر، پلانلار و وثىقەلەر..

صنفلار، مختلف قىملاردا آبرىلمىشدىر. زمان حقىندە فكر
ويەن ماتەرياللارى جامع اولان بىر صنف واردىر. بو تارىخى
صنف دىر قارت پوستاللار، بوبوك تابلولار و تارىخى مالزمالار بو
صنفدە دىر.

سوگرا يىردە، سافە و مكان سالونى واردىر: بورادا جوغرافىيا

ئائىد مالزما و اشبالار بولونور. بىردە بىيات سىفى واردىر؛ بوراسى حىقىقى بر موزەدىر. بورادا جىوان و ئباتلارىك اڭ مەم سىفىلارېنە ئائىد حىقىقى جانلى نەمۇنەلەرى واردىر. (آقوارىيوم، نەرارىيوم كىيى).

بر آز اوتەدە اولچو سىفىلارى واردىر. بالىگىز مەكان و مسافە دە كىل، آغىرلىق و حرارت ... الخ كىيى جانلى جانسىز يىر چوق سىلەرى آڭلاماق اىچىن دىر.

بوتون بونلارى تەدقىق و مشاهدە اىتمەك اىچىن فعالىتەلەر و ياراتماق، انشا و بنا اىچىن فعالىتەلەر اساس تەشكىل ايدەر. مەمافىە، دوشونمەك دە او كىرەنلىر.

مەكتىپ كىتەپخانەسى چوق زەنكىن دىر. قوشەرانس و تەرجەمە حاللار چوق دور. بونلاردان باشقا مەملىكەت مەخسۇس، بر سالون دوكتور قاينەسى و چوققۇلارىك روھى رە آقسىونلارېنى تەدقىق اىچىن ەرشى واردىر.

طلبە ئاىل چالىشىور و چالىشىدىرىلور؟ بو مسئلەدە اساس شونلاردىر: ۱) تلبەلەر، خارچەدن آلئان ەرشى حىقنەدە وئىقەلەر طوبلايورلار. بونىك اىچىن فابرىقالارا اعمالانىخانەلەر، ملدىە صنایع دائىرەلەرنە، مەدنىلەرە، چىقتايسكەلەرە كىدەر و تارىخى ەيىكللەرى زىارت اىلەرلەر و كىدەلەرنە لازم كەلەن ماتەرىياللارى طوبلارلار، ۲) بوتون بو وئىقەلەر، غزەدە كوچوك مەم پارچالار، رەسلەر و قىروكىلەر و شىخى نوطلار، آبرىجا يىردەر ظىرف اىچىنە و قارتونلار تەنىف اىدىلەر و بونلار. زمان كىچىككەچە مەتمادىا چوغالىر. سوڭرا مەملىكەت بىخىلارېنى تەدقىق ايدەر كەن. احتىاجە كورە، بونلار تەكرار قىم - قىم آبرىلەرلەر،

۳) بو اىكى فعالىت دائىما دوام ايدەر و ەر كون مەمىن

پروگرام تعقیب ایدیا ییز. مشترک فعالیتله وثیقه لهر بولونور و بونلار ایشله نیر. هر کس طویلادیغی ماته زباللاری کتیریور. نواعلارینا کوره تصنیف ایدیور و طلبه نینگ ییاکیبزیلسکی و یاخود تصادف نتیجه سی اولاراق، اونوتولموش بوشلوقلار. معامله ر طرفیندن تمام ایدیلیور. صوگرا نتیجه لهر، سیاه ناختایا یازیلیور و صوگرا طلبه، ناختایا یازیلان خلاصه لری ده فته رله رنه کچیریرلهر.

چوچوقلار ایچین بو، مالذات چالیشاراق میدانا کتیریلهن ده فته رله ر و اثرلهر چوق ذوقلی دهر و بوکیبی ایشلهر، اونلاریک غرورلارینی اوقشار. بونیک ایچینده ده فته رله ریک ایچینده اولان رسمله رینی، قروکیله رینی، یاغلی بویا رسمله رینی هر کسه کوسته رمکده ن آیربجا بویوک بیر ذوق دویارلار. بو صورتله یادیقلارینی اوته کینه به ریکنه کوسته ره - کوسته ره و ایضاح ایده - ایده بولدوقلاری بو نتیجه لهر، بو سس بوتون دماغلاریندا به رله شیر و اونلاری ازیردن بیلیرلهر. علمی سه ودرک و یاراداراق او کره تمه نیک اگ مکمل شکلی بودور. پروگرامیک آنا خطلاری. انسان، یاشاماق ایچین دوغموشدور. انسان. احتیاجلارلا دواور عضویتدر: یمک مسکن، البسه، حرارت ضیاوهوا... الخ کییی.

(۲) انسان اجتماعی محیطده بویوبور: یعنی عائله محیطینده مکتب محیطینده جمعیت محیطینده بویور. جمعیت محیطی، شهر، ملت و بشریت محیطی اولاراق گیتیدیکجه که نیشله یور.

بوتون بو دائره لهر ایچینده. ییکله رجه تربیه و تدریس موضوعلاری واردیر. چوچوقلار، بوتون بو موضوعلاری، زمان و مکان ایچینده تدقیق ایدیورلار و چوچوقلار دائما نه اولاجاق و نه اولایله جک دبه صوراراق. مشاهده لهرینی و دوشونجه لهرینی قوتلندیریرلهر، بو صورتله چوچوغیک ذکاسی، بیردن بیره دوغرو بر میل آلیر.

فقط طبیعتی دخی، چو جوقلار، بر معاونت واسطه‌سی دیه
قوالانیرلار: حیوانات، نباتات، معدنیات کییی. بونلاریک آراسیندا
ضررلی و فائدالی اولانلاری دا واردیر. بعضیلاری به نیر، بعضیلاری
کیینمکه یاردیم ایدر و انسانلاری حرکتده تشویق ایدر... الخ.
هر اعمال ایدیلن شئیک بر قاج صفحه‌دهن کیچمه‌سی لازم دیر:
اولاحام اشیا سوکرا استعمال ایدیلن اشیا و سوکرا آرزو
ایدیلن شکلده کی اشیا حالینا کیچهر. سوکرا بونیک قوللانیلاجاق
بهرونقلی کیفیتنی واردیر. اڭ نهایت، بشری احتیاجلاری تطمین
ایده‌جک اولان بشریک یارادیجی قابلیت‌لری موضوع بحث اولور.
بوتون بو کچیدلر ایله اقتصادی فعالیت چهرچیوه‌سی ختام بولور.
دوقتور ده‌قرولی نیک پروگرامی، کونشله ختام بولور..

دوقتور ده‌قرولی دیورکه: «ذهنی، دنیا ایله تماسدان سوکرا
و بونیک اوزره‌ینه عکس‌العملده بولوندوقدان سوکرا اوج
اساس صفحه‌دهن کیچهر: ۱) مشاهده ۲) تداعی افکار ۳) دوشونجه
و حیاتی سوز و فعل ایله افاده هر چو جوغیک ترقیسی، بو
اوج صفحه‌نیک ترقیسینه دقت ایشمکله اولور.

بوکا استاد ایدره‌ک، ده‌قرولی، هر طلبه غروپنیک تدریساتینی
بالیگز بر مریه‌یه ده‌کیل، اوج مری و مریه‌یه تودیع ایدر،
بونلاریک هر بیرنیک بیر ساحه‌ده تخصیص اولماسی آرزو ایدیلر،
اوجی ایچین دخی معین موضوعلار اساس دیه: بیرینجیسی، حاسالاریک
تکمیلندن، ادرا کدن، ادرا کلاری تحلیلندن، اولچودن دره‌جه‌دهن
... الخ بحث ایدر.

ایکینجیسی تداعی افکاره (Assoziation) عائدجه‌تلره اوغراشیر.
مثلا زمانندان، مکاندان، فکریک زمان ایچینده کی قسمیندن، و
عائداسیندان و علیت (Kausal) نقطه نظریندن ده باشقا طورلو

سويله مك ايچاب ايده رسه، چوجوغيك نكاميلنى تامين ايتمكه ياردىم
ايدمك تداى افكار قانونلاريندان اعظمى درجه ده استفاده ايدمك
بوللار آراشديرير. و بودا دوغرو بر دوشونجه دير. زيرا چوجوق،
بر چوق مشاهده له رده بولونور، حالالار يلا اشياى آراشديرير. اوندان
صوگرا بونلاريك دماغدا يه راه شمعش قالعش اولماسى ايچاب
ايدمك. بونلاريك دماغدا قالعاسى ايچين، تداى افكار قانونلاريندان
استفاده ايتمك ضرورى دير. بونيك ايچين دير كه مرييله ردهن ايكنجيسى
بالخاصه بو جهنله اوغراشير.

۳) اوكره نيلهن و دماغدا قالان شيله ريك ايبى بر طرزده
افاده سى دير. افاده، روحدا، قافادا اولان شيله ريك هر هانكى بر
شكل ايله ميدانا چيقماسى ايچاب ايدمك. قافاميزداكى داهيانا
فكرلهرى، هر هانكى بر صورتله خارجيه ويره مزسه كه نهيه ياراز؟
بونيك ايچين قازانيلان معلوماتيك مطلقا ايبى و آچيق بر طرزده
افاده ايديلمه سى ايچاب ايدمك. بو قسمله، آيريجا بر وياخود بر
قاج مريى اوغراشير. بونلار رسم، انشاء، شفاى و تحريرى
تصورلهرله... الخ اوغراشيرلار. بوتون بو شيله ر تحليله استناداً
ياپيلير. مختصر سويله ديكيميز بو شيله ر بزه، مقتدر بر معلميك
نه يابماق قابليينده اولدوغينى بزه بوتون وضوحيله كوسترير.

تربیت سنی

قضا اینسپه قورلاری

قونقرانسینیک یکو نلاری

یازانی : مصطفی قوامی یف .

قیس تعطیلی، خلق معارف قومیسارلغی طرفیندن قضا
ایسپه قنورلارینیڭ قونفرانسینی دوزه لیمه به صرف ایدیلدی. تام بیر
هفته مدتینده قونفرانس، خلق معارف قومیسارلغی عالی داییره لهرینیڭ
معروضه لهرینی. محظلی معروضه لهری دیگله دی؛ قضالده و مرکزه کی
بیرینجی و ایکنجی ده رجه مکتبله ریڭ ته حقیق و ملاریڭ وضعیتی
اطرافلی صورتده مذاکره ایدئی؛ قومله قس و نه قس قورسیا مه نودی
(اصولی) ایله همچنین 'مکتبله رده کند تصرفاتی و اجتماعیات
دیرسله رینی ناصیل آبارماق اصول لاری ایله اطرافلی صورتده
آشنا اولدی.

قونفرانسدا ئىنسىپەكتور و معلملەرنىڭ اجتماعى و وظيفەلەرنى،
پىيونەر (ايىزچى) حرىكاتى و ساىرە حقىندە لەقىيىلار اوتوندى
بونلاردان علاوه قونفرانسچىلار نمونه مەكتىبلەرىمىزدە چوقوق
قومونالارىندا بولوناراق باكو مەكتىبلەرىنىڭ پەداگوژى اىشلەرىلە
تائىش اولدىلار. بو بول اىلە قونفرانس بىر قورسا چەورىلەرمەك
ئىنسىپەكتورلار بورادا شورا معارف رەبرلەرىتە لازم اولان معلوماتى
آلمىش اولدىلار.

قضا مکتبەلەرىنىڭ ھالى

مەھلىيىدەن وېرىلەن مەروۇزەلەر مەكتەپلەرنىڭ ھالىنى يېزە آيدىن
 صورەتدە آڭلاندى. عمومىيەت اعتبارىلە ھەرساحەدە قضا مەعارف
 اېشىندە بىر ھەركەت ھەس اېدىلار سەدە، بونالارلا بىر بىر قضا
 مەكتەپلەرىمىزنىڭ و مدنى - مەعارف مۇسسەلەرىمىزنىڭ بىر چوقلارى
 بولگۇنە قادار بىلە آغىر مادى احتىياج چىنىلىك لەرىندەن خلاص
 اولايلىمەمىشدىرلەر. اسكى اصول يېزە يالىڭىز بىر چوق بارى
 داغىلىمىش مەكتەپلەر، چار و مەسكەدارلارى مدح اېدەن درس كىتابلارى،
 روحانى مدرەلەرى، و خلق مەارفنىڭ ياراماز بىر سىستەمىنى
 بىراقمىشدر. شورا ھكومتى، ھەندەن زىادە چىنى شرايط داخلىدا،
 تەصرفاتىڭ كوكىندەن سارصندىقى اېللەردە، اھالىنىڭ عمومىيەتچە
 سوادسىز اولدىغى و مدنى قۇلەرنىڭ ھىچ اولمادىغى زاماندا خلق
 مەارف ايشىنى تەشكىل اېتمەگە باشلامىشدىر. شورا اصولى زامانىدەن
 بىر مەارفمىزنىڭ كىنىشەمىش، مدنىيەت جىيەسىندە بولۇك نەتىجەلەر
 الدە اېتمىش مەكتەپلەرىمىزنىڭ قەدىنى چوقالاشىز و بىر چوق بىكى
 مدنى مۇسسەلەرى تەشكىل اېتمىشنىڭ فقط بوقازانچالارىمىزى بولمۇقتىلەرىمىزى
 مەھكەملەتمەك اېچىن بىك اوزون زامان و سىستەماتىڭ مەنتەظم ايش
 لازم دىر. قضا مەكتەپلەرىمىز بولگۇنە قادار ھالا كوزىل تەمىر
 ايدىلىمىش مەكتەپ بىناسىنا، بىر چوق درس كىتابلارىنا و ھازىرلىقلى
 مەاملە مەحتاج بولۇتور. يالىڭىز بولسەندەن اعتباراً بىز مەكتەپلەرىمىزنىڭ
 پلان اوزەردە دىكىلەمەسىنە باشلامىش كە بول سەدە باشلانان
 مەكتەپلەردەن اوتوزى بولكۇن تەماملە دىكىلۇب بېتمىشدىر.
 دولتى نەشرىيات كافى قادار درس كىتابلارى بىراقمىشدىر. فقط

نو کتابلاری اوزاق کندلره بیرمک مکتبله‌ری بنا و تعمیرات ایله
تجهیز ایتمک ایچین بویوک مصارف و چالیشماق لازیم‌دیر.

مکتبله‌ریمز بو سنه داها مشکل بیر وضعیت باشامیشدیرلار.
حکومت، کندیلهدریک شدتلی احتیاجینی نظرده دوتاراق، یاناچاق
کینی بیر چوق ماتریالی ویرمکدن کندیله‌ری آزاد ائتمیشدیر.
محالی اجراییه قومیه‌له‌ری ایسه وارداتلارینیک کافی مقداردا
اولمادیقتدان مکتبک بویکی بیر چق احتیاجلارینی تعامیله ادامه
ایده بیللمه‌میشدیرلر.

مالیه شعبه‌له‌ری واسطه‌سیله ایدیلن بیر چوق جدی تشبیه‌ره
باقیماراق مکتبله‌ریمیزیک بیر چوقو یاناچاقسیر قالیش و بردن
بیره دوشن شدتلی قیش محالی تشکیلاتلاریمیزی چیقلماز بیر
حالددا بیراقمیشدیر.

معلم‌لریمیزیک مکتبیک دوزله‌لمه‌ینه، درس ایشلهرینیک کبشدینه
چالیشدیقلاری کبی مکتب حیاتیندا کوریلن بیر چوق جدی
فعالیت و موفقیتی قوفرانس حقیقتاً تقدیر ائتمیشدیر. گه‌چن
سنه‌نیک بای معلمیک قورصلاری کند معلم‌لرینه بیر چوق ماتریال
ویرمیش، بونلاردا پک بویوک مئتود و نه‌داغوزی (اصول و
فن ترییه) مراقی اویانمیشدیر. معلم وار قومیه‌یه چالیشاراق کندی
حاضرایینی گه‌نیشلنیر و بوبول ایله مکتب ایشلهرنده کوردیکی
بوتون کندی نقصانلارینی دوزلتمک چالیشیر.

لاکن، یگی مئتودلاریک تطبیقینده بیر چوق تهلیکلی جهتلر
واردیر که اورالارینادا اهمیت ویرمک واجب‌دیر.

قونفرانسدا ۴۰ تود مسئلهلەرى

قومپله قس و ئەفسقورسيا مەتودلارى، و كند تصرفاتى تمايلى حقنە كى معروضە پك جانلى و پك جدى بير مباحثە آچمىش اولدى. معروضە چيلەرە بير چوق سواللار ويرىليوردى. مباحثە تىجەسىندە - قصادە كى بولداشلار يېڭى قومپله قس مەتودى حقنە پك قارىشيق مەلوماتلارى اولدوغى آڭلاشلىدى.

قومپله قس مەتودى حقنە ھلە بير چوق قضا رھبرلەرىمىز كافي مقدار دوشومەدېكلەرى و بونى لازىمچە نىسبەتەن دېڭىزى حاددا، قارباكىن كىيى بعض فضلار يېڭى بيرىنچى درجە مەكتەپلەرىندە بو قومپله قس مەتودىنى بير چوق بىرلەردە تەطبيق ايتەك ھومەينە دوشمىش دېرلەر. بوسياق ايلە قومپله قس مەتودىنى حياتە تەطبيق ايتەك ھومەينە دوشمەك شەپەز كە منفى تىجە ويرە يلىردى. خصوصى حاضرلىق اولمادان آشاغا مەكتەپلەردە قومپله قس مەتودىنى تەطبيق ايتەك كى، قونفرانس لزومىمىز و فائىداسىز بولدى. قومپله قس مەتودى ايلە درس ويرمەك باشلايان بير مەكتەپ اولجەدەن كندى پلان و پروگراممىنى قضا معارف شەپەزى نەزەردە ولونان مەتود قوم - يونىنا تەقدىم ايدىيور و بىلىڭىز بونىڭ تصدىقلىنىدەن سوڭرا كوستەرىلەن مەتودى تەطبيق ايتەك باشلايور.

بير چوق بىرلەردە تەطبيق ايدىلان كند تصرفاتى تمايلىدە اوبقونىمىز بير شەكلە كىرەش دېر. مىنلا، مەكتەپ، كوپرو باپا قىدا اھالىيە كۆمەك ايدىيور و مەكتەپك بو ايشىنىدە كند تصرفات تمايلى اولدېغىنى ظن ايدىيور، ئەفسقورسيا مەتودىنىڭدە مەكتەپلەرىمىزدە كافي قادار تەطبيق ايدىلمەدېڭى و ايدىلىرىدە سىستەمىمىز و اولجەدەن حاضرلانمىش پلان اولمادىغى آشكار اولدى. بونلارلا برابر كند مەملىكىي طرفىندەن

یگی مه تود و سیسته‌له‌ری حاضر کی شرایط داخلیندا تطبیق
ایتمک تشبیه حقیقتاً تقدیر ایدیه‌جک خارق‌العاده حاللاردان دیر.
معلملیک بو تشبیه اونیک بویه محصولدار و استفاده‌لی ایشه حاضر
اولدیفینی اثبات ایتمیش اولیور.

خلق معارف قومیسارلیغی و قضا معارف شعبه‌له‌ری معلم‌له‌ریک
یگی مه تودی تطبیق ایتمک یولیندا اویانمیش اولان بو «ابتدائی»
هوسله‌رینده رهبرلیک ایتمه‌لیدیر.

بو سنه‌دهن اعتباراً خلق معارف قومیسارلیغی «بیوله‌تئن»‌له‌ر بیراقه‌غا
باشلامیشدیر که بونیک ده ایچهریسینده بیر چوق مه‌تودبق
کوسته‌ریشله‌ره تعلیماتلار و تعمیم‌نامه‌له‌ر واردیر. بونیک بیرینجی
نومروسی بوتون قضالره گوندربامیش؛ بیر چوق ماته‌ریالی حاوی
اولان ایکینجی و اوچنجی نومرولاردا بو گونله‌رده گوندریله‌جکدیر.
بونلاردان علاوه «یگی مکتب» به‌داغوزی ژورنالی‌دا بیر چوق
ده‌گه‌رلی مقاله‌له‌ری حاویدیر. بو ژورنالا علاوه اولاراتکله
معلملیگی ایچین بیر به‌داغوزی کتبخانه دخی (کتابچالار) نشر
ایدیوروز. بوماته‌ریال‌دان قضالرده لازمنجا استفاده ایتمه‌لی، به‌داغوزی
شورالارینیک ایشله‌رینده بلاواسطه رهبرلیک آپارمالی.

قضالرده مختلف مکتب‌له‌رده میدانا چیقان ایلک تجربه و
تشبیه‌ریک نتیجه‌سینی خلق معارف قومیسارلقی علمی - مه‌تودبق
شوراسینا خبر و برمه‌لیدیر که بونلاری‌دا بالیکز دوزگون و منتظم بیر
صوره‌نده چالیشان قضا معارف شعبه‌له‌ریک مه‌تود قومسیونلاری
یابا بیلیر. قضالهریمیزیک نظر دقتی بو قومسیونلاریک تشکیلی و
بونیک منتظم ایشله‌ری اطرافیندا تمرکز ایتمه‌لیدیر.

کوسته‌ریله‌ن قومسیونلار ايله داها صیقی رابطه تامین ایتمک
ایچین، خلق معارف قومیسارلقی علمی - مه‌تودبق شوراسی، قومیسار-

لیقدا اولان مائریال و قضا معارف شعبہلہربنیک و اینسپہقنورلاریک معروضہلہربندہن استدلال ایدہرہک بوتون قضاہرہ مفصل مہتودیق خاصبتلی مکتوبلار گوندہرہ کہ باشلامالی دیر۔ معلملہربیمیزیک عمومیت اعتباریلہ حاضرلیغی آز اولدوغیندان ایستہر مرکزده اولسون ایستہرسہ قضاہرہ اولسون معلملہربیک ایشلہربندہ رہبرلیک ایتہک فوقالعادہ قیمت و اہمیت دونورایلیبر۔ مکتبہ رہبرلیک ایتہک ایشیندہ اینسپہقنورلیق آبارانلرینسکدہ پک بویوک اہمیتی واردیر۔

اینسپہقنورلیق آپاراتلی حقیقندہ۔

اینسپہقنورلیق آپاراتلاری ایستہر مرکزده و ایستہرسہ قضاہ اولدیقجا ضعیف بیر حالدادیر، اینسپہقنورلیق ہیئتیک (شات) آزلیغی و مادی احتیاجیک تامینسیرلیگی معارف ایشینی گہنیشلہتمکہ امکان ویرمیور قضاہرہ قلیہ واسطہلہری اولمادبقیندان اینسپہقنور آیلاز ابلہ مکتبہ باش چہ کہ بیلیر۔ اینسپہقنورلیک بوتون ایشلہری، تصادفی و دوشمہ بیر سچیہ (فارقہر) دشییور۔

اینسپہقنورلیق ایشلہری یالیکیز جدی بیر پلان داخلیندہ آپاریل۔ دینی تقدیردہ استفادہلی اولاییلہر بونلارادا بیز قضا معارف شعبہلہربنیک احتیاجینی تامین ایدہجہک قادار اینسپہقنورلاریک عددینی چوقانتماقلا و بونلاریک مادی احتیاجینی لازمی قادار تامین ایدہرہک، بونلارا حقیقتاً چالیشماق امکانی ویرمہ کلہ موفق اولاییلیریز۔

عالی تشکیلاتلاریمیز، قضا معارف شعبہلہربتی قضا اجرائیہ قومیتلہربنیک مستقل بیر شعبہ-ی حالینا سالمیشدیرلار کہ بردا قضا معارف تشکیلاتلاریمیزیک و بونلارادا برابر اینسپہقنورلیک نظام۔ نامہسینی کوکیندہن دہ گیشیش اولور۔

بۇ ئۆيىگە قورۇلان يىر تەشكىلات، قىز مەدارف شەبەلەرى تەتقىقى و ادارە ایشلەرىندە قىز اجرائىيە قومىتەلەرىنىڭ تەتقىقى و ادارە ایشلەرىندەن استفادە ايتىدىكەلەرى ايچىن، بىك بوبوك ئقلت و اهمىتى حاوى اولايلىر.

اينىسە قورۇلار يىمىزىك مەشىنىك آرنماسى حەقندە كى ئوسىمىز عالى تەشكىلاتلار يىمىزدا يىر حەس اوباندىرىمىش و بۇ مەسىلەنىڭدە باقىنلاردا يىزىم مەنەقىمىز. موافق يىر طەرزىدە حل ايتىلەجە كىنە اميد ايدىر.

بالىڭىز قىز اجرائىيە قومىتەلەرى يىزىم اينىسە قورۇلار يىمىزىك. احتىاجلارنى دوشونمەلىدرلەر. بەزى كىچىك مەدى مەسىلەلەرى يىر طرف ايتىمىك، اينىسە قورۇلاردا ئقلىق واسطەلەرى و ىرمەك چوق كىرە بوبوك اهمىتى حاوى اولور. يىز يىر كىرە بورا يىنى دوشونمەلىز كە مەكتەپلەرىمىز ھر بىردە مەنتەظم و پلان اوزىدە ايشە كىرىشمەكە و كەندى داخلى وضعىتى باقىلاش دىر ماغا چالشىر كەن، يىڭى مەكتەپ قورۇلوشىندا پەداگوژى مەسىلەلەرى بوبوك يىر اهمىت كەسب ايتىمەكە باشلاينجا اينىسە قورۇلىقدا بۇ ساپەدە يىرىنچى دەرىجە اهمىتى حايز بولونىور و بونىك ايچىندە مەكتەپ فعالىتى غايت دار يىر چارچىوا آراسىنا سىقىش دىر ماق مەكتەپ ايشلەرىنە بىك قىز تاثير يىراقا يىلىر و بىلكەدە حەكومەتىك مەدارف اوغۇرىندا كى حەدىندەن آرتىق اولان زەمت و مەصارىفنى خەتەر دەرەسىنە قادار ايتىدۇر.

اينىسە قورۇلار بىك اجتماعى وظيفەلەرى حەقندە

شورا اينىسە قورۇلىك وظيفەسىنى - بوتون يولداشلار اولدوشى كىيى تصور ايتىدە مەدىكەلەرى قونفرانسدا بىلى اولدى. يىز بالىڭىز بۇ سەندەن اعتباراً تەلىماتچىلىق وظيفەسىنى اينىسە قورۇلىق وظيفەسى

ایله عوض ایدیلورز اداره و تفتیش افعوله‌ری ایله (функція) تجهیز ایدیلمه‌یهن تعلیماتجیق آپاراتی معارف تشکیلاتلاری قارشیسیندا دوران مشکل مسئله‌ری لابغینجا ایفا ایتمکه کافی کورولمیورلار. تعلیمات - تتبع ایشله‌ری - تفتیش (قوتترول) و اداره ایشله‌ری ایله بیرلشمه‌لیدیر. زیرا چوق زمان مرکزیک بعض خط حرکتلرینی و مدنی موسسه‌لریک تصرفات ایشله‌رینی بوقلاما جهتلرینی بلا واسطه تطبیق ایتمکه لازم کایر. ایشه بوتون وظیفه‌لر شیمدی اینسپه‌قتورلیغیک عهدینه دوشیور.

خلق معارف قومیسارلیغی هیئت شوراسی (فواله‌قینا) اینسپه‌رتورلیق حقینده اولان «نظامنامه»نی تصدیق ایتمش و یاقین زمانلاردادا قضاده کی معارف ایشله‌ری بالیکز بو بگی «نظامنامه» اوزهرینه آپاریلاجاقدیر. فضا اینسپه‌قتورلیغی اسکی اصول اینسپه‌قتورلیغینا چه‌وریلمه‌ک ایچین داها، دوغروسو اونیک دیگر بیر شکلینی آلاماسی ایچین اینسپه‌قتورلاریک بیر چوق وظیفه‌لرینی خصوصیه اونیک اجتماعی وظیفه‌سینی قونفرانسدا اوزون و اطرافلی مذاکره ایتمک لازم ایدی.

مکتب اوزهرینده قورو بیر نظارت آپارماق معلم‌لریک انقلابی احوال روحیه‌لرینی جاسوس‌جاسینا اوکره‌نمک مکتبده کی بوتون اجتماعی و سیاسی ایشله‌ری تعقیب ایتمک ایشه - اسکی اینسپه‌قتورلیک وظیفه‌لری.

بو کیسی اینسپه‌قتور - مامورلریک عوضینه ییزم، یگی، قضارلده معلمیک حقیقی یاردیمچی سی اولان معلم‌لریک مه‌تود و په‌داغوزی ایشله‌رینی آیدین و استفاده‌لی بیر جریانا سوق ایدین، مکتب اطرافیندا گه‌نیش خلق کتله‌سینیک رغبت و تمایلینی تمرکز ایدیرن فعال اینسپه‌رتورلاریمز اولمالیدیر.

انقلاب خەلق كىتەلەلەرنىڭ مەكتەپى ۋە مەدەنىي مۇسەسەلەرە قارشى كەڭىش يىر مەرقا، بويۇك يىر رەڭىت اوياندۇرۇشچى خەلقنىڭ بويۇمەسەندەن، بويۇمەسەندەن رويۇمەسەندەن استفادە ايدەلەرنىڭ بونلارنىڭ بويۇمەسەندەن رويۇمەسەندەن مەن يىر جەريانا سوق ايتەكلە بونلارنى مەدەنىي - مەعارف ايشەلەرنە جەلپ ايتەلەلەرنى.

اينىسەقتور، مەلمەلەرنى، شورا خەكومەتنىڭ سىياسەتى كەندىلەر آراسىندا تەطىق ايدەن يىر صىقى كىتەلە خالىنا قوبەلەيدىر. بالىڭىز مەركىزىڭ سىياسى خەتەن ايلە رەبەتە بولۇنان، بالىڭىز سىياسى خەتەرنىڭ اولان مەلمە مەكتەپى يىر جەمەئە - سىياسى مەركەزىنە دۈندەلەلەرنى. مەلمە بويۇمەسەندەن رويۇمەسەندەن ايشەلەرنى اينىسەقتور اداەلەلەرنى. بويۇمەسەندەن رەبەرنىڭ وظيفەسەننى آبارەلەيدىر.

مەركىزىڭ سىياسى خەتەن ايلە آشنا اولماق ۋە كۈچۈك مەعارف اداەلەرنىڭ دىكەلەرنى خەتەرنىڭ ايتەك ايتەن قىضا اينىسەقتورلارنى مەتەلەندە، فەرقە، شورا ۋە مەكارلار مۇسەسەلەرنى ايلە صىقى رەبەتە تەشكىل ايتەلەيدىر.

بويۇمەسەندە قارشىلىق (مەتەلە) خەتەرنىڭ اولۇمەدان، دىكەلە اداەلەرنىڭ، كۈچۈك مەعارف مۇسەسەلەرنىڭ ايتەك ايتەن دۈشۈنمەدىكەلەرنى كىيىنى غەمەنى فەتەلەندەن استفادەلەرنى يىر ايتەن خەتەن ايتەلەمەجەكە شەبەسەزدەلەرنى.

مەعارف مۇسەسەلەرنىڭ بالىڭىز مەركىزىڭ آزارق، ۋە مەنەسەن مەعارفنى ايلە اداەلەلەرنىڭ مەمەن اولمايدىنى چوق كەرنە سوبەمەشەن كىتەلەنىڭ كەندەسەندە مەدى ايتەك ايتەن مەن ايتەك كى جەلپ ايتەلەيدىر كە بويۇمەسەندە رەبەرنىڭ ۋەلەرنى مەمەن اولدىقنى قادار تەشكىلات آلتىنا آلماق ۋە كەندىلەر آراسىندا كەڭىش تەلەفەت آبارماق ايلە اداەلەلەرنى.

فضاله ربمزیك همان هېښنده چو جوقلار آراسیندا بیر اجتماعی انکشاف، بیر اجتماع، ترقی کورولمکده دیر، چو جوقلاریک کندیی اداره تشکیلاتلاری، پیونەر (ایزجی) درنکله ری، مکتبه قادار اولان چو جوقلار درنکله ری. ایشته بونلار هېسی بو کونه قادار یله لازم کان بیر شکلیات حالینا گیرمه میس و بوراداکی فعالیتده بیر نوع سورونه رک ایله له مشدیر. چو جوقلاریک بو کیسی تشکیلاتلاریسی داها منتظم بیر شکله قوباق و کله چکده و بونلاری انکشاف ایندیرمک ایچین معارف مؤسسه له ربمزیك بونیوندا بوبوک مسئولیت واردیر.

نهایت اینسپه قنولاریمیز محالی و مرکزی غزیه صحیفه له ربنده فعال (آقیتو) اولاراق اشتراک ایتمه بورلار. مکتبیگ داخلی قورولوشی حقینده فضاله رددن آلمان معلومات بک ققیردیر. بوبله غزیه له رده اشتراک ایتمه نیک اهمیتی هر کس ایچین آیدین اولدوغیندان بوتون اینسپه قنورلار و مسئول معارف ایشچیله ری بو جهته آیریجا اهمیت و برمه لیدیر.

قضا اینسپه قنورلارینیگ یگی دهن حاضراییقی حقینده

بوتون بوقاریدان به ری صایمش اولدیغیمیز لزوملی، استفاده لی و مراقلی ایشله ر یالینگز اینسپه قنورلاریک کافی قادار سیاسی و به داغوزی حاضرلیغلارینا مالک اولدیغی زماندان بهر به یه ر ایدیه یلیر. اینسپه قنورلیق آباراتینیگ معلومت (کبیغی) جهتیگ یاقشیلشدیرماق معارف تشکیلاتلاریمیزیک اساس مسئله له ربنده ن کله چک یای تعطیلی زمانلاریندا معلولیک قورصلاری ایله بیر صیراداه قضا اینسپه قنورلاری ایچین ده، بوقاریدان به ری سایدیغیمیز مسئله له ری گوز اوگونده

بولوندير اراق، معین و اطرافلی صورتده ترتیب ایدیلیمیش بروغرام اوزره فورسلار آچمالیز.

معارف تشکیلاتلاریمز ایچهریسینده اڭ مقننر اینسپقتورلاری اتخوب اینمک ایچین اینسپقتورلاریمزیک فرداً فعالیتلهرینی کله جکده کوزدن کیچیرمک مجبوریتی قارشیسیندایز.

معامله لریک مادی تامیناتی حقینده

معامله لریمزیک مادی وضعیتی و معیشتی قونفرانس بیر دها قید ایدیور. معامله لریک مادی احتیاجینی تامین اینمک ایچین فرقه و شورا تشکیلاتلاریمزیک جدیدنه چالیشیر. کندی معامله لریمزیک معاشلاریمزیک آرتماسی حقنده مالیه تشکیلاتلاریمزدا قرارلار چیقاریلیمیش و بو قرارلرک یاقین زماندا حیانا تطبیق ایدیله جکینه امید ایددریز. بودا کله جکده معارف ایشلهریمزی و محکمهلتمک و معارف چیهه سینده کی قازاندىلاریمیزی (غالبیتلهریمزی) بنمسه مک ایچین اڭ اساسلی تشبثلهردهن بیرسی اولور.

نتیجه

مکتبلهریمزده بیر حرکت (ترقی) و مکتبلهریمزیک داخلی ایشلهری انتظاما دوشدو کی گوز او گینده دیر. معامله لریمز طرفیندن به داغوزی و مه تودیق مسئله لرینه قارشى اویانان هودس خارق العاده بیر حقیقت دیر.

آشاغا (کوچوک) معارف موسسه لریمزی محکمهلتمک و ایشلهرینی منتظم بیر شکله قویماق ایچین آتیداکى ماده لره اهمیت و برمه لیدیر.

داها بوندان فضلہ، گوزل، مشعور معامہ و روح بو کسکلیگی
بکامه مک اولمازدی.

مسئول ایشجهلہردن بیرسی بیزه - «سیز اولارلار هانکی مکتبلہری
گوستہرمک ایستیورسیگز، اییله ریمی، قنلارینی و اوللاری ظاہراً
گوزل پایلمامیش مکتبلہریک گورونوشی فورقوتیمورمی؟»
سؤالینی ویردیکی زمان: - «اوللار حیاتیکیک بر بوللو صحفہ سینہ
کوزی قبالی، بوراقیلہمالی، هپسینی گورمالی و هپسینه حاضر
بولونمالیدیرلار» دیه جواب ویردک.

شیمدی جبارتلہ سوبله به یلہرم که بیز شو سوز، بیزده حقلی ایبدک،
طالبہلریک بو مسئله به و اوللاریک گلہجک ایشلارینه اولان
علاقہسی - بیرینجی درجہلی مکتب معلملہری و کنجه دارالمعلینی
صوتک صنف طالبہلہری الہ اولان مصاحبهده بارلاق و آبدین بیر
صورته کوزہ چریوردی. بوتون بو مصاحبهلہردہ همیشه کنجه
معارف شعبہسی مدیری، تعلیماتچیلار و خاق معارف قومیسارلیغیک
نمایندهسی بولداش ویردیوف اشتراک ایدیورلاردی.

کلهجک معلملہریک هر بیر مسئله به ناصیل باقلاشدیقلارینی و بو
وضعتده کندی ملکیتی و ایشینی سهودن معلمیک - مثبت معلمیک
نہلر بارادا یلہجکی خصوصیتداکی مصاحبهلہریکی دیگلہمک انسانہ
حظ ویرردی.

قاراشترستیک بیر نقط اولدوغو ایچین بیر مثال آلیوریم: بیر
کویده قیز مکتبی ایکینجی قاتدا بر اوطا جیقدا به راشمیشدیر.
مردیوانی تماماً قیریلیمیش و داغلامش بیر حالدا اولاراق چوجوقلار
بوقاری چیقماق ایچین ۲ - ۳ یلہی بیردن تیرمانیورلار.

بوی نیچین بو وقتہ قدار تعمیر ایتمه میشلہر سؤالینا قارشو (بیزدن)
اول همان بو کویہ کلمیش خ م ق، مفتشیده شونطہبی گوستہرمشدی)
یولہ بر جواب آلدیق: کوی اجرائیه قومیتہسی اهمیت ویرمور.

داها بوندان فضلہ، گوزل، مشعور معامہ و روح یو کسکلیگی بکلمه مک اولمازدی .

مسئول ایشجیلہ ردن یررسی یزد - «یز اونلارا هانکی مکتبلہری گوستہر مک ایشیورسیگز، اییله ریمی، فنلارینی و اونلاری ظاہراً گوزل یاپیلمایش مکتبلہر مک گورونوشی قورقونمورمی؟»

سؤالینی ویردیکی زماُن: - «اونلار حیاتیگ ییک بر بوللو صحنہ سینہ کوزی قابالی. بوراقیلامالی، هبسنی گورمه لی و هبسنہ حاضر بولونمالیدرلار» دیه جواب ویردک .

شیمدی جبارتله سوبله یه یلہریم که ییز شو سوز، یزدہ حقلی ایدیک. طالبہلریک نو مسئله یه و اونلاریک گلہجک ایشلرینه اولان علاقہ سی - یرینجی درجہ لی مکتب معلمہری و کنجه دارالمعلینی صوگ صنف طالبہلہری ایلہ اولان مصاحبه ده یارلاق و آیدین یر صورتده کوزده چارپوردی. بوتون بو مصاحبهلہرده همیشه کنجه معارف شعبہ سی مدیری، تعلیماتچلار و خاق معارف قومیسارلیغینک نماینده سی بولداش ویردیوف اشتراک ایدیورلاردی .

کلمهجک معلمہلریک هر بیر مسئله یه ناصیل یاقلاشدیقلارینی و بو وضعته کندی مسلکینی و ایشینی سهو دن معلمیک - مثبت معلمیک نهلر بارادا ییلہجکی خصوصیندا کی مصاحبهلہرینی دیگلمک انسانہ حظ ویرردی .

قارئندهرستیک بیر نقط اولدوغو ایچین بیر مثال آلیوریم: یر کویده قیز مکتبی ایکینجی قاتدا بر اوطاچیتدا یهراشمیشدیر . مردیوانی تماماً قبریلمیش و داغیلش یر حالدا اولاراق چوجوقلار یوقاری جیقماق ایچین ۲ - ۳ ییلہی بیردن تیرمانیورلار .

بونی نیچین بو وقته قادر تعمیر ایتمه میشلر سؤالینا قارشو (یزدہن اول همان بو کوبه کلمیش خ. م. ق. مفتشده شونطہ بی گوستہر مشدی) بویلہ بر جواب آلدیق: کوی اجرائیه قومیتہ سی اهمیت ویرمور .

همان کونیک آقشامی بر مصاحبه زمانی طالبه‌لردهن بیریری شونی
آگلاندی: بو بیر جواب ده گیلدی. کندی ایشینی سهوون معلم،
بو ایشیک خاطره‌سی ایچین بونی کندیسسی یابمالیدر. بن اولسام،
تاختا، بالطا آلار. یاباردیم.

طوغرودور، بن بونی بلکه‌ده یابامازدیم فقط، یولدان کیچن
کوبیللر بتم، کندی چوجوقلارینیک اوقودوغو مکتبیک مردبوانینی
تیمیر ایتمکله مشغول اولدوغومی کورونجه طیمعی، یاقلاشاراق
بانا یاردیمدا بولنورلاردی. کوبیللر، اونلاری سهوون و اونلاریک
کندیللرینه و ایشلرینه دوقونمایان کیچه‌لره قارشو پک ملایم و
اینجه حسلی درلر.

هله بونلار اوز ایچلریندن بته‌نلر اولورسا... بو کییی
مثاللردان داها بیر چوقونی سوبله مک ممکندور.
قارائلیق و مهم هیچ بیر نقطه بورا قیلما یوردی. طالبه‌لریک
کوردمه‌دبکی و آگلما دیقلاری شیللر رهبرلر طرفیندن
سوبله نیلیردی.

بیزیم ایش کونومیز سحر ساعت هکزدن باشلایوردی. یمکه
ساعت دورتده و بعضاً داها گیج دونیوردیق. ایکی ساعتلیق
استراحتدن سوگرا - بعض وقت استراحتسیز - بونون کورولمن
و ایشیلن شیللریک معقول و مشغور تحیلی ایلل اوغراشیلایوردی.
بو قدار فضله ایشه باقمی‌اراق. کنجه‌ده بولوندوغوموز مدنجه
چوجوقلاریک حالت روحیه‌لری پک ایی کوشلله‌ری شادو ننه‌لری
یه‌رینده ایدی.

معنوی وضعیمیز بدنی یورغونلغیمیزیک فوقنده اولاراق اونی
کولکه‌ده بورا قیوردی.
یگی مکتبللریک موسسی اولدیقلارینی و گوزله‌ری اوکونده

ناصیل و کیمه لازم اولدیفلا رینا قناعت حاصل ائده رده و اوزون مدت بورالاردا باشاباچاقلارینی آکلا یارق کوکله ری خوشلان یوردی. اونلار، اطرافلاریندا هنوز کندیسینه و قلبینه ال دوقونامیش خلقده بیر ساده لیک و محبت کورمشمه ردیر. اونلار، کندیلهرینه کوپک طولاشمالارینده تصادف ایدن الی بایراقلی کوزله ری وقاروسه وینج باشلاری ايله طولو اختیار قادین کورمیش و سانه کوی قادینلارینیک: «بزیم قیزلاریمزی اوفو تماق ایچین تیز کلیگیز» دیهن حظ آورسسه لرینی ایشتمشمه ردیر. عجا بونلار اونوتولاییه رمی، یاخود ده ربن بر تأثیر، انطباع بورا قمدان گنج قبله ریک یانیندان کیچه یله رمی؟ خایر کتجه مه ز و هیچ بیر زمان اونوتولماز.

کتجه ده اولدیفیمیز زمان ییز بوتون بیرنجی و ایکینجی درجه لی تورک مکتبله زینده و بیر قاج ارمنی - روس مکتبله رینده بولوندوق. «زبادلی» «کولاییر» و «سرکالی» کویله رینه کتدیك. بو مکتبله ره کیدبشمز سطحی بیر باقیشدان عبارت ده کادی. مختلف درسله رده ن مختلف معلمه ریک درسله رینه دوام ایدیوردیق.

تدریس بلانی، مکتب تشکیلاتی، قورولوشو و سائر ايله تانیش اولدوق. کوی مکتبله رینده ییزیم طالیه ریمز و کتجه دارالمعلمینی طالیه لهری بیر قاج نمونه درسی و بر دیله ر. ایوه قانیدیقدان صوگرا هر بیر مکتبیک آیریجا اولاراق نقصان و ایی جهتلهرینی تحلیل ایدیوردیق.

آقشام بغینچاقلارینیک بیرسینده قضا معارف شعبه سی و معلمه ریک رجاسیله «دارالمعلماتیک وضعیت و فعالیت حقه ده» بن و روحیات معلمی بولداش موساخانی «برینجی درجه لی مکتبه چوجوقلاری تحری ایشله ری و اونیک اهمیتی» خصوصینده معروضه ده بولوندوق. و بر بله ن سواللاردان، معروضه لهریک ماراغلادیگله نیلدیگی آکلاشیلوردی.

مکتبلہرلہ برابر چوجوقلار کچجہ شہرینیک آثار عتیقہسی
نوقوماچیلک شرابیچلق و خام مال زاوودی کیبی تاریخ نمونہلری
و استحصالات نوعلہری ایلہ تائیش اولیورلاردی.

گلہجک اجتماعی ایشچی اولماق صفتیلہ اونلار قضا قادینلاری
تشکیلاتی اولان قادینلار قولوبینیک ایشلہری ایلدہ تائیش اولدیلار.
قادینلار قولوبینیک طالبہلہریمزی قرشولاماسی و صمیم قلب ایلہ
قبول ایتمہسی گورولہجک شیلہردن ایدی.

اونلار تام بر کتلہ کیبی بر برلہریئہ قاریشاراق کیمی اعمالانتخانادا
تزکاک قارشوسیندا کیمی صنفدہ و کیمی سی قرائتخانہدہ ایدیلہر.
طیشاردا قار پارچا - پارچا دو کولیور، قولوبوک اعمالانتخاناسیندا
ایسہ باکو و کچجہ باجیلارینیک شاد و خرم کولوش سسلہری
ایشیدایوردی.

عین بو منظرہبی چوجوق ابونندہدہ کورمک اولوردی. چوجوقلار
یگی کلیمیش باجیلارینیک اطرافلارینا طویلانمیش، طالبہلہردہ
اونلارلا اویون و دانس ترتیب ایدہرک. اونلارلا یگی - یگی
نغمہلہر ئوگرہتیورلاردی.

بعض چوجوقلار مینی - مینی باجاقلاریلہ قوشاراق کندی قاریولہ،
مطبخ و سائر شیلہرینی کوسترییورلاردی.

کچجہنیک، کندی ابلک «ہار خبرچی» لہرینی ناصل قارشولادیغینی
سوزلہ سویلہمک قابل دگلدر. اونلاریک گلہسبلہ یلیگز تورکلہر
دگل، بوتون کچجہ شہری سہونییوردی، بر آلمان پیداغوفی
سویلہیوردی. «بیزدہ بہار موسمیٹک کیئج گلیور. بزم قابو و
پنجرہلہریمز ہنوز قابالی دیر. شیمدی بز یالیکز فورتوچالاری
آچیورز. فقط ناصیاسا فورتوچالاردان بیردہن بیرہ ہیج بگلہنلیمہجک
بر صورتدہ بہارک ابلک خبرچیلہری - آذربایجانیک ابلک قیرلانہجیلارینیک
اوچوشدوغو بیزہ آرتیق درجہدہ غرب و عجیب گلیور.»

ئىنە بىر ارمنى معلمەسى: «بو ۋقتە قادار سىز بىزى مدنى
ظن ايدىيورديڭىز. فقط شىمدى جىسارتلە سويلەيە بىلەرزكە، سز
يالبىڭىز بىزە بېشىمكىلە قالمايدىڭىز، ختى بىزى بىلە ئونوب كىچيورسىڭىز»
ديوردى.

بىن بونى ھىوز سويلەيەمەم، لاكن جىسارتلە سويلەيە بىلەرمكە
بىز عصرارچە دالدىڭىمىز درىن اويقودان آرتىق اوياناراق مدنىت
عائىلەسىنە داخلى اوليورز.

طالبەلەرىڭ شىرقە اولماق اوزەرە تىرتىپ ايدىلەن كوروش
و مصاحبە گىچەلەرى قىزايى مەركىزلە يىرلەشدىرىن تاماماً عائىلەوى و
صىمىي بىر شىكىلدە اولاراق ھىمىشە پىداغوزى مسئلەلەرىنىڭ مۇداكىرەسىلە
گىچەن گىچەلەردەندى.

كەچە سىياختى قىقىندە انطباعاتلارمىزى قىد ايدەر كەن اھالى ايلە
مەكتەپ آراسىنداكى صىمىي رابىطەنى قىد ايتىمەدەن گىچىلەمەز.
بىر كەند مەكتىپكە خىياپتىنا كىرەر كەن ھەرشىدەن اول اھالىنىڭ
بىزى، بورادە، بوبوك بىر مەراق و تەجىسسە قارشىلاماسى، درسەرى
دىڭلەر و مەانىنە ايدەر كەن - اىچەرىدە يەر اولمايدىقىندەن - صىنفىڭ
بەنەجرەلەرىندەن درسەلەرىڭ كىدىشلە ھوسىنەلەرى. سوڭرا
درسەلەرىڭ ناصىل گىچىدىكى خىصوصىندەكى سوئاللار، اونلارىڭ
مەكتەپ و مەعارف ايشلەرىلە نە درجەيە قادار علاقەلى اولدوقلارنى
آڭلاتمايۇرمى؟ ئەمەت اھالىنىڭ مەكتەپ ھوسى آرتىقىدەر. ھە
اونلارىڭ گوزو اوڭوندە مەكتىپنىڭ اىشى، فعالىتى، مەھسولى
جانلانرسا، اونلارا مەكتىپنىڭ عملى - پىرائىڭ اھمىتى كوستەرىلىرسە
بو مەراق و تەجىسس بىڭ قات - قات آرتاچاقى شەبەسىزدەر.

بىز اونلارا، كەندلەرىنە گەلەن طالبەلەرىڭ، اونلارىڭ خىيانتىدان
كوبىلەردەن بېشىدىڭلەرىنى، بونلارىڭ دا كەند مەكتەپلەرىندەن

ایله بیه بیه ره ک بو درجه یه قادار حاضرلاندیقلا رینی و یارین عینی مکتبه - کند مکتبه - بیر معلمه صفیله دونه جگله ری وعدینی وبره رکین ، اونلاریک باشادینی معنویت و چهره له رینده کی دکیشیکلیک، معصوم و صاف باقیشلاری، صانکه «بیزیم نجاتیمیز مکتبه دیر..» جمله سینی تکرار ایدیوردی.

بیزی اک چوق مراقلا ندیران مسئله له رده ن بیریده « کند قادینلیغی و اونیک معارفی مسئله له ری» ایدی. بو نقطه نی معروضه میزیک ایلک حصه له رینده بیر آز ایضاح اتمشدیک.

بورادا کی روح خلاصه ایدیه جک اولورسا بونی سویله به ییلیریز: آرتیق تورک قادینی کندبسی کندینی تدقیق ایدیور ، کندبسی کندی حالنا آجاغا باشلامیشدیر.

طالبه له ریک اونلارلا اولان مصاحبه له ری، مکتبه ره اولان تجاذبله رینی (Симпатия) آخیق و آیدین اولاراق میدانا چقاردی.

ایشته بونلار یاربکی تورک قادینیک حیات صحنه سینده کی فعالیت و چاریشماسی وعدینی وبره رک اونلاریک بو آغیر وضعیت له رده ن یاقین گله جگده تمامیه آزاد اولاجاقلارینی تصدیق ایدیور. مکتبه له ریک نقصانلارنا گلدیکده . بیزه اوپله گلیورگه بورادا دوبدوغوموز و مشاهده ایندیگمیز اکسیکیلیکلری کنجه مکتبه له رینیک بیر خصوصیتی کیبی تلقی اتمک اولماز.

زیرا بو نقصانلار عموماً معارف و مدنیت حیاتیملیک، داها دوغروسو معارف و مدنیت تاریخیمیزیک نقصانلاریدیر.

بونلار هر کسجه معین و بللی اولدوغو ایچین، بونلاری بر خلاصه شکلینده تثبیت ایده ایم:

بنالاریک اکثریتیک یگی مکتب و بالخاصه مکتب حفظ

الصحة - ینه توافق ائمه مه سی. تدریس ارازماتی و عیانی واسطه له ردهن مکتبه ربك محروم بولونمسی.

بونى زمان تلافی ایده جگیندهن بیز بو خصوصدا نه به رای ایشجیله ری و نه ده باش معارف اورغانلارینی مقصر کورمه بوروز. بیرنجی درجه لیله ربك هر تیب درسله رینده بولوندوق. معامله ربك بعضیه رینده ضعیف لکله مشاهده ایدیلور. حنی بر قسمینک وظیفه - ینه یارامادیغی دخی موجوددی. بونلاربك اکثریتی بگي فورص کورمیشه ردی.

بز بگي مکتبک یارانماسینی معاملک شخصی تشبته و فردی وقوله قتیوی یارادیجیلیغه باغلا یوروز. معلمه رمیزه هر شیدن اول حس ایندیریله جک جهت بو اولمالی دیر. بو تشبث شیمدی مکتبه رده بوقسادا یاربین ایچین یاراتمالی و یامعالی دیر. کنجه بونا تشبث ایدیور. اجلاس لاربك، صاحبه له ربك بیر چوقو بیزه بو فکری ویردی. معلمه ربك اکثریتی بوتون بو ایستلرله مراقلا نیور.

معلمه ر چالیشماق ایسته بور و چالیشیوردا. بویله که ایکی نوبه ده درس ویره رده آنجق بر ساعت استراحتندن سوگرا - بعضاً بودا اولمایور - کنجه کیچه دارالمطینه دوام ایدن و کندی معلوماتینی آرتیرماق ایسته له ری خاطر لایکیز بویارینکی معاملک حاضر اولاجاغینی اثبات ایتمه یورمی؟

بیزی الک چوق مراقلا نديران، بگي زحمت مکتبی اصوللاربنيک کند مکتبه رینه نه یوللا تطبیق ایدیه ییلیر مسئله سی ایدی. بونا، هر شیدن اول معلم حاضر بولونمالی دیر. اعتراف ایدم که هله لبك بو نقطه ییزده لبك ضعیف بولونور. بونی اصلاح ایتمه - ن بگي اصوللاری تطبیقه قالدیشماق اوپله دوشونیورم که باکیش بیر این اولور.

پایلاچاق ایش معلمه‌ری ایانک او گنجه بو اصوللارلا اطرافلی و اساسی تائیش ایتمکدیر. فکریمزی ایضاح ایتمک ایچین مکتبله‌رده گوردیگیمزدن بیر نمونه کوسته‌ره‌لم: «بیر قیز مکتبنده الفبا صنفده‌بز. درس تور کجه‌د. اختیار بیر معلمه معلمه‌ری اوقوتیور. ییزده دیگله‌بورز. طلبه‌لریک قرائله‌ری یاش و سویه‌لرینه موافق ده‌گیلدی. قرئتیک بو قادار، سهوت و قولایلیقلا گنجمه‌سی هر کسی شبه‌یه سالایاردی. بیر قیزه اوقودو و پارچادان، بر کلمه‌نی وحدا یازماسینی رجا ایتدیک قیز دوردو. یازام دیدی. معلمه‌یه سبینی سوردوق. جوايندا: صنف او قادار غلبه‌لیک که یازی یازمایا فرصت بولامایورز.» سوگرا انک این اوقوانا، اوقودوغو پارچانیک بیر کلمه‌سینی کوسته‌ره‌ردک «بونه‌دیر؟» دیدیک او، معصوم جوجوق. سکو‌لا جواب ویردی..»

اولا بورادا معلمه‌نیک اسکی اصولی ییله نه درجه‌یه قادار قارامیش اولدوغونی محاکمه ایدینگز!

سوگرا هیچ مقصر اولمایان جوجوغونک اوقوامادینینی. تدریسینک روحسوز، میخانیککی شکلینی تصور ایدینگز!..

سوگرادا بونا یگی اصولی‌لاری تطبیق ایتدینگز..

بو ممکن و موافقه‌ی؟ البته‌ خایر.

بوتون بو نقصانلاری نظره آلان گنجه‌نیک ایلهری گیدن

معارفچیلهرینیک تشبیه‌ی بیزی بک بوبوک بیر امیدله قارشیلاری.

معارف شعبه‌سی یانیندا تشکیل ایدن مه‌تودبق بورونیک اسکی

و یگی اصوللارا و په‌داغوژینیک مختلف ساحه‌لهرینه عائد معروضه

و مصاحبه‌لر تشکیل ایتمه‌سی، گنجه دارالمعلمینی ایله بیرنجی

درجه‌لی مکتبله‌ریک مناسبتی و بورادا آپاریلان مه‌تودبق و په‌داغوژی

خاصیتلی ایشلر، گنجه صنعت - زراعت ته‌ختیقومینیک مکتبله‌ره کند

تەصرفاتى تەماتلى مىسىلەسىندە ياردەم ايدەيىلەجك زراعت ايشلەرى قوزۇلۇشونا صاحب اولماسى معلم حاضرلىغى ايچىن ك مەھ واسطەلەردىر. بۇتون بو واسطەلەر مەملىكىك كەلەجك ايشلەرىنى تەرسىم ايدىيور. بو واسطەلەر اونلارى ھەم يىڭى مەكتەپ دۇغرو كۇنۇرە يىلەجك يىر صلاحىتى حائزدير، ھەمدە مەملىكەتتەن يىر چوقۇنۇك يىلمەدىكى پاسبىف مەكتەپ شەكل و اصوللارنى او كىرەتمەبە قادىردىر. يىڭى اصوللار كىچمەك اىستەبەن مەكتەپ اىشچىلەرى اولجە اسكى مەكتىك وارنى اولماق ايچىن اونى او كىرەتمەلى، و آنجاق صۇكرادان اىندە يىڭى مەكتەپ بناسىنىك ماتەريالى بولۇندۇغۇ تەقدىردە اونى، يىڭى مەسلى مەكتىنى، تىكەمەبە و بارانمايا قالقىشمالى دىر. كىچەدە بەداغۇزى فعالىتىك بو شەكلى، اسكى و يىڭى مەكتەپ قوزۇلۇشلارنى او كىرەتمە، مەملىكەت ايچىن كۇستەرىش - نەمۇنە درسەلى تەرتىب و الخ كىيى، تەقدىرە شايان يىر شى دىر.

مەروۇزەيى تىرمەندەن اول ئەقسەقورسىدان آلدىغىز عەمۇمى انظىباع و تائۇرى خلاصە اىتمەبە چالشيورم:

«مەكتەپلەرمىز يارىنىك مەكتەپلەرنە كۆرە، ھەم مادئاً ھەمدە مەنئاً سۇنۇك درجەسىندە دىر. فقط ئۇلۇدە كىلدىر. بۇنلار تەداوى ابدىلەيلىر. يىڭى مەكتەپ يارادىلا جاقىدەر. بو تەداوى و بارانما مەملىكەت كىشە، فعالىت و بارارىجىلىق ئەنەرژىلەرنىندەن آسلى دىر. بۇنىك يىر طرفى يىڭى و كىچ روھلۇ مەملىكەت كىشە وظيفەسى دىر. دىكەر جەھەت اىسە حال، حاضر دا مەكتەپلەردە چالشان مەملىكەتە غائىد دىر.

بو اىكى قۇە - اسكى و يىڭى - يىرنىچى اىكەنچىنىك تەجرەبەسىندەن، اىكەنچى يىرنىچىنىك مەلۇماتىندان و يىڭىلىكىندەن استفادە ايدەرك قوللىنىپ زەھمەتە يىڭى مەكتەپ بناسىنى تىكەمەلى دىر. نە قادار كە بو

رابطه يوقدور، يگى مکتبيک حقيقي چهره سيني گورده ميه جکز. يگى مکتب بناسينيک ئوزولو بودور.

ايسته تزهه کيده نلريک عمومي انطباعي گنجبه نه قسورسياسي ايکي قات فائدا ويردي.

بر طرفدن بيز حقيقت عالمنه، حيات صحنه سینه گوزو قابالي معلمه لر ده گل لايغينجا ايشه حاضرليقلي، هر بر شئيه آماده معلمه لر بوراقاجيز، ديگر طرفدن قضانيک دامارلارينا يگى و صاغلام حيات قاني بوراقارق اولارلا اثبات اينديک که مرکزيک تربيه اينديکي بياض اللى، بشجهر يگسيز چوجوقلار ده گل، کندی ايشيني سهومن ايشه يارار اولارلا يارديجي و کومگجي اولان باجي و معلمه لردير.

شوشا دارالمعلميني - په داغوزي افکارينيک مرکزي *

ياري: تقي زاده

بو سنه ستيابر آبي فعال معارف خادمه لري قورولتايندا دارالمعلمينه لر، په داغوزي افکاري مرکزي اولمالي ديه قرار چيقاريلدى. شهبه سيز دارالمعلمينه لر بو قراري حياته تطبيق ايتمگه بورجلودورلار. همده رسمي بير وظيفه دن زياده وجداني بير وظيفه کيبي باقيلاراق ايشه گيريشيلمه لي دير. زيرا بوبله اولينجا هر کسيک بو ايشه سوکيسي مراقي اولديغيندان داها آرتيق استفاده ايديله جکي بديهدير. شوشا دارالمعلمين هيئت معلميني و صوگ صنف طلبه لري بو خصوصدا مشترکا اجلاس ياپاراق قراريک حياته ناصيل تطبيق ايديله جکيني

(*) مچوعه، ديگر دارالمعلمينه لره دن بو خصوصدا يازي بگله بور

مذاكره ايتىدۇ. اڭ نھايت اصول، محاضره احصائىيە كىيى درىكلەر تەشكىل ايتىدۇ. بۇرۇنلا ھەم مەلۇم ھەمدە تەلپەلەر سىجىلدى. اصول درىكى زىھنى مەكتەپى اصوللارغا ئائىد بىر چوق ماتېرىيال (لابلار، تۇر، تىزە اصولى ۋە قۇمبەلەس سىستەمى تەدرىسى كىيى) سىجىرەك سۇيەنلە سىنى محاضره درىگە حوالە ايتىدۇ.

بۇنلار بىسە مەكتەپە مۇجۇد يېڭى كىتەخانىدەن لازىمى استفادەدە بۇلۇناراق حاضىرلاندىلار. قىضالەردە نەسىلە بۇللە استفادە ايدىلەجىكى ھەندە تىزە جىقچاق مەلۇم ۋە تەلپەلەر بىرلەكە بۇلۇن چىزدىلار. اول مەكتەپلەر كەزىلەركە درىلەرىك ئىلمى ۋە اصولى جەننى مشاھدە ايدىلەجىك نھايت قۇفرانس بىرىلەجىك ايتىدۇ.

بۇگۇن بىنا تەلپىق قاراباغ، آفدام قىضى مەكتەپلەرىنىك بىر قىسمى كەزىلەپكى زىمان دوزۇلمۇش بۇلۇن اوزەردە ھەركەت ايدىلدى كۆردىكىمىز مەكتەپلەرىك بەزى سىندە مەلۇمەلەرىك فەكرلەرىنىك ايشلەدىلەمەسى مېدان چىقتى.

بالىلار ات يەمەزلى انات مەكتەپى بۇنۇكەكسە اولاراق مەلۇمەلەردەن نە سۇرۇك سۇرۇت سىقنەمەقسىزىن جۇب ۋەپەرلەر. بۇرۇن جۇابلاردا فەكرلەرىنىك ايشلەدىكى بۇلۇن اولوردى. مەلۇمەنىك مەلۇمەلەرە قۇشۇلاراق سۇد - سۇد مەلۇمات ۋەپەرەسى، مەكتەپنىك تەمەم باشقا بىر رۇھدا اولدۇغۇ آشكار كۆرۈنوردى. شەپەسىز قاراق بىر كۆي، يېڭى تەشكىل اولۇنمۇش بىر قىز مەكتەپە بۇلە ھەركەت كەلەجەك مەلۇمەلەرى بىر قارار ايلەپلەمىش ھەركەسى فەرحەندىرەردى نھايت بۇنۇلۇك ۱۲ سىندە آفدام نەجەسى مەلۇمەلەرىنىك قۇرۇلتاينى آچىلدى. قۇرۇلتاين مەقسەد يېڭى بەداغۇزى فەكرلەرى آڭلاتماغۇلا بۇرۇن اسكىلەرىك چۇرۇك تەل اوزەردە اسالاندىنى فەكرىنى ۋەپەرەكەدى. تەشكىلاتنىك بىر قىسمى آفدام قىضىندە لازم

اولدیفی ایچین یوقاریدا کوستردبکمز درنکلهر تشکیل اولیندی .
لازمی پروگراملاری (چکیلیمیش دیاگرامیایی) مرکز تشکیلات
(دارالمعلمین) ویردی .

زحمت مکتبی پرنسیپی اونیک قورولوشو قومیه قس تدریسی
لاباراتور . تنزه اصوللاری حقینده اطرافلی محاضره لهر اوقوندی .
ایکی کون دوام ایدن قورولتاید هر بیر معلمیک ویردیگی
سواللاردان مقصده یزه چاتدیغیمز آشکار گورونوردی . معلملریک
سهوکی ایله ایشه کیریشمه لهری کله جک حقینده بیر امید و بربرور .
نهایت قورولتاید بوتون معلملر دیگله دیگله ری محاضره لهردان صوگرا
بو قراره کلدیلر که وار قودله ریله یگی اصوللاری اوکره نره ک
حیاته تطبیق ایتمه لی دیرلر .

شوشا دارالمعلمینی صوگ صنف طلبه سی : زین العابدین تقی زاده .

قضاله رده بدنی تربیه ایشله ری

یازانی : بیگه یه ف

خالق معارف قومیسارلینی اجتماعی
تربیه دائیره سی بدنی تربیه مختشینیک
گوردیگله رینده ن :

سالیان قضا معارف شعبه سی نزدینده بدنی تربیه تعلیماتچیسی
یوقدور . مکتبله رده هر غروب ایچین بدنی تربیه درسینه بر ساعت
تعیین ایدیلیمشدیر . قضا ده بو ایشه رهبرلیک ایدنلر قیصه مدتلی
په داغوزی قورصلارینی بیره نلر دیر . بونلاریک معلوماتلاری بک
آزدیر . قوه اولمادیقیندان آرنیرلماسی ممکن ده گلدیر . ایشله ر
پروگرامسیز و سیسته مسیز آبا یلمادایر . و نتیجه ده بدنی تربیه ایله
مشغول اولان گنجه لر شوق و هوسدن دوشورلر . لشکراندا ایسه
وضعیت بوسبوتون باشقادیر . قضا معارف شعبه سی مدبری بدنی

تريه ايشلهريه لازيمى درجه ده اهميت و برير. هر غروب ايچين ايکي درس تعيين ايديلمشدير. تعليماتچينيك معلمه رايه آپارديغي تجربه دى مشغوليتله واسطه سياه - بدنى تريه معلمه ريه اولان احتياج رفع ايديلمشدير. مشغوليتله معارف قوميسارلغيندان گونده ريه ن پروغرام اوزمه آپارليور. مشغوليتله سيستماتيق آپاريلديغي ايچين گنجله ر بدن تريه سيلاه مراقلا نيور گنبله رينيك صاغلام بدلى اولمالارينا هوس ايديور لاز.

بدنى تريه گورمه يش گنجله ر کناه - صاغلام حياندان محروم اولاجاقلارينى قضا معارف شعبه لهرى دوشوموش اولسالار. اينم که بوتون نقصانلار تجربه اناسيندا رفع اولونار.

قضا معارف شعبه لهرى بدنى تريه تعليمينه جدى دقت ائتمه ليديرلر. گنجله ريك ايشى بونا آرتيق محبت يئرمه لي دير. پروگراملار قضالارا. خلق معارف قوميسارلغى طرفندن گونده ريلمشدير.

پەداغوزی قورصلارینیڭ تدریس پلانی پروژهسی *

خلق معارف قومیسارلیغی باش اجتماعی ترییه دائرەسی بو ییل یای تعطیلی زمانى اوج آباق اولماق اوزەره بیرینجی درجەلی مکتبلەریڭ معلمەرنی یگیدەن حاضرلاشدیرماق ایچین عالی و ابتدائی ایکی تپلی پەداغوزی حاضرلیق قورصلاری آچماق لازم بیلیر.

عالی تپلی قورصدان تدریس ایدیلەجەك درسلەر:

۱) طبیعیات

۱) کند تصرفاتی زواولوزبسی

۲) نباتات (قورص آغرونومی لەشەجەك)

۳) فیزیک - کیمیا (کند تصرفاتی وارباتی)

۴) یئولوزی (تکامل نقطه نظریندەن)

II - اجتماعیات

III - اقتصادى جوغرافیا

IV - ایستاتستیک

V - سیاسی معارف ایشلەری.

*) مجەوۋەمیز بوییل آچیلماق پەداغوزی قورصلارینیڭ تدریس پلانی پروژهسینی درج ایدەرەك قضا معارف ایشچلەری و معلمەلەردەن، و خصوصداکی ملاحظەلەرنی خلق معارف قومیسارلیغی علمی - مەتودیک شوراسینە یالدرمەلەرنی رجا ایدییور.

ابتدائی قبیای قورصدا تدریس ایدیلاجهك درسلهر:

- I - زحمت مکتبی نظریات و تطبیقاتی
- II - تورک دیلی و اصول تدریسی
- III - حساب (قورص اجتماعیات اساسلاری او: مریئده قورولاچاق)
- IV - هندسه
- V - سیاسی سواد.

اخطار:

۲۰ یئگی صهیغه ۷ یئگی سطردهن صوگرا بو سوزلهری علاوه ایتمهلی دیر:
 « آلمانلاردا ۱۹۲۴ یئگی سنه فبرال آیندا چیقان «یئگی تربیه» مجوعهسی بیر
 مقاله سینده بویه . . . »

اداره

اخبار

مجموعه يازيڭز و يازبليڭيز.

بو ايگى سندهن اعتباراً مجموعه ميز بويوك حجمده و منتظماً چيقيماغا باشلاميشدير.

مجموعه ده اڭ قوتلى قوه له رميز اشتراك ايدييور. مجموعه ميزده بونون تورك معلملرى اشتراك ايتمه ليدير.

مجموعه سيني ياشاتماق و زنگينلاشديرمهك ايتمه ين هر معلم، هر كند مكي كندى فعاليتنى، كوردو گله رنى تجربه له رنى مجموعه ميزده عكس اينديرمه لى دير. بو مسئله به ، په داغوزى افكارى مركزى اولان دارالمعلمين و دارالمعلماتلار و مكبله رده كند تصرفاتى تعائلىنى اداره ايده جك صنعت و زراعت ته ختيقو ملارى داها زياته اهميت و برمه لى ديرلر..

مجموعه ميزيك نشرىاتى سلسله سيندهن اولان «په داغوزى مه توديق گنبدخانه» نيك اوچونجى، دورونجى و بشينجى كتبلارى بو باقين زماندا اتشار ايده جك.

بورادا يېڭى په داغوزى عالمينيك اڭ مهم مسئله لرى حل ايديليور. بو كتابلار خصوصى ساتيلاجاق. آذر نشر تجارت قسميندهن، آذر نشر قضا ماغازالاريندان آليڭيز!

مجموعه ميزى 'وقويانلار بونلارى مطلق الده ايتمه لى دير.

مسول مدير: مصطفى فولىيف

يازىلانلار.

عمومى مسئلهلەر:

صحىفە

- ۱ - لەنين و معارف. قولىيف م. ۳
- ۲ - زحمت مەكتىپىدە چالاشما اصوللارى فرىدولین ۲۲
- ۳ - مەملىكىت قولەقتىو چالاشماى قروپسكايا ۳۰
- ۴ - جوجوqlاربك كىندىلەرى ياراتىدېqlارى
لاباراتورلار. عبداللەزادە ذ. ۵۳
- ۵ - بەداغوزى تەحصىلىنىك ىدنى تەربىيەسىستەمى
ايله باغلى اولاراق تەشكىل ايدىلمەسى
مسئلهسىنە دائر. پرودنىقوواى. ۶۶
- ۶ - مەكتەپ ياشىنا چاتمايان جوجوغيك
تەربىيەسى نە ايچىن لازىمدىر. آلمەندىنكىن ۸۴
تومىم.
- ۷ - باشلىلارلا اجتماعى مسئلهلەر دائىرىسىدە
ئەصل مەصاحبە ايتەلمى. خەرسونقايا ئە. ۹۱

علمى اختصاصى:

- ۸ - تەنزە (ئەقسەقورسىا) تەپتىدە. رضاىىگلى ف. ۱۲۱
- ۹ - تورك دىلى درسەلەرى ئاىىل ونە اساس
اوزەردە وىرىلمەلى. اسماعىل حكمت ۱۲۸
- ۱۰ - ئىئولوژى مەصاحبەلەر. ع. ر. ۱۳۵
- ۱۱ - آمرىقا اصولىندا تور كىچە تەدبىرلەر. وكىلوف ا. ۱۴۸
- ۱۲ - لاباراتور اصولى و مىس پارقەلەست
تەپتىدە بىر اىكى تارىخى سوز. شەنىغاووز. ۱۶۵

تربیت و پرورش مکتبه‌ری:

ص ۵۵

۱۳- با کو دارالحدیثی جو جو قاری تحری

قینسی ۱۷۷

په داغوزی تجربه نموده‌اند:

۱۴- مکتبه آزادلیق مصطفی زاده و ۱۸۶

۱۵- نورت (تیزه) معقورسی لوباتوف ۱۹۰

ترجمه حال:

۱۶- دو قور مدقرونی خلیل فکرت ۱۷

تربیه شئون:

۱۷- قضا ملوق ایسه قورلاری قونفرانیست

یگونلاری قولی یف م ۲۲

۱۸- با کو دارالمطالعی- گنجده قیاسگلی م ۲۳

۱۹- شوش دارالمطالعی- په داغوزی افکاری

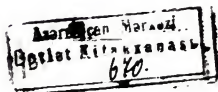
مرکزی تقی زاده ز ۲۴

۲۰- قضا لیده بدنی تربیه ایشلمری یکه یف ۲۴

۲۱- پای په داغوزی قورصلاری تدبیر بلانی

پروژه سی ۲۵

۲۲- اخبار ۲۵

اداره دهن:

یگی مکتب

مجموعه سینه گونده ريله جهك مقاله لهر خلق معارف قوميسار -
ليني علمي - مه توديق شوراسي آدينا و آبونه و غير
ته ختيقي ايشلهر ايچين آنجاق آذر نشر تجارت قسمينه
مراجعت اولونور.

Ени мактаб

1925 №1-2